هل تتكلم العربية؟

Zwięzły kurs
języka arabskiego

Podręcznik niniejszy zrealizowany został
w ramach porozumienia z Polskim Towarzystwem
Orientalistycznym

MOHAMMED HUSSEIN HASSAN
RYSZARD KUROWSKI

هل تتكلم العربية؟

Zwięzły kurs języka arabskiego

WIEDZA POWSZECHNA • WARSZAWA 1973

Redakcja naukowa
JÓZEF BIELAWSKI

Recenzent
KRYSTYNA SKARŻYŃSKA

Okładka i karta tytułowa
KRYSTYNA TARKOWSKA-GRUSZECKA

Rysunki
MIKOŁAJ PORTUS

NAJWAŻNIEJSZE OMYŁKI DOSTRZEŻONE W DRUKU

Strona	Wiersz *Wyraz od strony prawej*	Powinno być
35	5 od góry — *1*	هٰذِهِ
38	14 od góry — *5*	روسى
40	16 od góry — *6*	ضَيْفٌ
53	2 od góry — *11*	الطلاب
55	12 od góry — *3*	مَجَلَّةٌ
66	6 od góry — *3*	تِلْمِيذَاتِى
67	11 od dołu — *3*	دَفْتَرُ كُمْ
79	3 od dołu — *1*	يَرْجِعُ
88	3 od góry — *2*	صُفُوفٌ
96	2 od góry — *4*	أبو
99	5 od góry — *12*	درجة
113	3 od dołu — *6*	ذَابٌ
124	4 od dołu — *5*	قائداً
130	7 od dołu — *2*	تَفَعَّلَ
139	16 od góry — *4*	تَنَقَّلَ
140	11 od dołu — *1*	إِخْتَلَفَ
153	4 od dołu — *5*	كَبِيرٌ
162	5 od dołu — *8*	كُبْرى
175	po 9 od góry — *po 11*	وللاستمتاع بالهواء النقى
181	1 od góry — *2*	إِفْعِلَالٌ
193	5 od dołu — *10*	غروب
195	2 od góry — *10*	يزورون
220	8 od góry — *2, 3*	إِنْ ، إِذَا
236	1 od góry — *3*	بنى
254	3 od góry — *1*	أَشَالٌ
312	8 od góry — *3*	شَغَلَ
318	1 od góry — *5*	عدوٌّ
334	11 od góry — *2*	نَوْمٌ

M.H. Hassan, R. Kurowski ZWIĘZŁY KURS JĘZYKA ARABSKIEGO

semic-
ków se-
wyraźnie
źniejszy
języka
odu —
nocnej,
o języ-
Zato-
scowy
eński,
ański,
alekty
gierski
ański
rebiń-
Dia-
kiego
pod-
rozwi-
dzy-
ksja.
czna
nia.
dem

KILKA UWAG O JĘZYKU ARABSKIM

Język arabski należy do południowego odgałęzienia grupy języków semickich i jest najbardziej rozpowszechniony spośród wszystkich języków semickich. W historii rozwoju języka arabskiego można wydzielić wyraźnie trzy okresy reprezentujące: stary, przedklasyczny język arabski, późniejszy język klasyczny i współczesny język literacki.

Współczesny język arabski, będący rezultatem dalszego rozwoju języka klasycznego, jest rozpowszechniony obecnie w krajach Bliskiego Wschodu — Iraku, Syrii, Libanie, Jordanii, na Półwyspie Arabskim, w Afryce Północnej, w Egipcie, Sudanie, Libii, Tunezji, Maroku i Algierii. Mówi nim, jako językiem narodowym, ponad 80 milionów ludzi, na ogromnym obszarze od Zatoki Perskiej aż po Ocean Atlantycki.

Obok języka literackiego w każdym z tych krajów występuje miejscowy dialekt z całym szeregiem narzeczy i gwar. Są to: dialekt iracki, jemeński, arabski (w Arabii Saudyjskiej, Omanie, Hadramaucie i szejkatach), libański, syryjski (z narzeczem Arabów Izraela) egipski, sudański oraz tzw. dialekty maghrebińskiej Afryki północno-zachodniej — libijski, tunezyjski, algierski i marokański. Tym ostatnim bliski jest silnie zwłoszczony dialekt maltański na wyspie Malta, posługujący się alfabetem łacińskim. Do grupy maghrebińskiej należą ponadto dwa wymarłe dialekty — andaluzyjski i sycylijski. Dialekty rozwinęły się w wyniku oddziaływania i mieszania się języka arabskiego z językami krajów, w których osiedlały się plemiona arabskie w drodze podbojów. Są one językiem potocznym krajów arabskich.

Pod względem fonetycznym język arabski charakteryzuje szeroko rozwinięty system spółgłosek, w szczególności gardłowych, emfatycznych i międzyzębowych. Gramatycznie język arabski cechuje znacznie rozwinięta fleksja. Zalicza się go do grupy języków fleksyjnych. Każda forma gramatyczna składa się z trójspółgłoskowego (niekiedy czterospółgłoskowego) rdzenia. Zmiany morfologiczne polegają na tzw. fleksji wewnętrznej. Pod względem

składniowym szerokie zastosowanie mają zdania czasownikowe (werbalne) i zdania imienne (nominalne). Orzeczenie w zdaniu werbalnym stoi zawsze, bez względu na formę czasu, na pierwszym miejscu. Leksyka jest czysto arabska, tylko pewna część słownictwa ma charakter ogólnosemicki. Jest również pewna ilość zapożyczeń z języków europejskich. Alfabet arabski posługuje się zupełnie odrębnymi symbolami graficznymi.

ALFABET

Alfabet arabski składa się z 28 liter odpowiadających wyłącznie spółgłoskom. Samogłoski nie posiadają odrębnych symboli graficznych i oznaczane są w piśmie w sposób podany niżej. Ze względu na to, że w języku arabskim istnieją samogłoski krótkie i długie, sposób ich oznaczania jest odmienny. Samogłoski krótkie oznaczane są w piśmie za pomocą tzw. znaków wokalizacyjnych pisanych nad lub pod literą oznaczającą spółgłoskę; dla oznaczenia samogłosek długich stosuje się trzy litery alfabetu, będące odpowiednikami spółgłosek, a mianowicie: ا ('alif), و (wāw), ى (yā) w połączeniu ze znakami wokalizacyjnymi umieszczanymi nad lub pod poprzedzającymi je literami. W praktyce oznaczanie samogłosek krótkich stosuje się jedynie dla oznaczenia wymowy wyrazów w podręcznikach szkolnych, słownikach (niektóre słowniki stosują tutaj transkrypcję) w utworach poetyckich itd.

Kierunek pisania liter w języku arabskim przebiega od strony p r a w e j k u l e w e j. Każda litera w zależności od pozycji w wyrazie posiada cztery warianty graficzne: postać samodzielną, postać początkową (połączenie z lewej strony), środkową (połączenie z obu stron) i końcową (połączenie z prawej strony). 22 litery alfabetu łączą się z obu stron, tzn. mają wszystkie cztery postacie, a 6 pozostałych łączy się tylko z prawej strony, czyli ma dwie postacie: samodzielną i końcową.

TRANSKRYPCJA

Dotychczas nie opracowano jednolitego międzynarodowego systemu transkrypcji pisma arabskiego na języki europejskie. Przyjęta w niniejszym opracowaniu transkrypcja fonetyczna jest jedną z najczęściej stosowanych.

A L F A B E T

Nazwa litery	Transkrypcja	Kształt litery			
		połączenie z prawej strony (końcowe)	połączenie z obu stron (środkowe)	połączenie z lewej strony (początkowe)	postać samodzielna (bez połączeń)
'alif		ﺎ	—	—	ا
bā	*b*	ﺐ	ﺒ	ﺑ	ب
tā	*t*	ﺖ	ﺘ	ﺗ	ت
ṯā	*ṯ*	ﺚ	ﺜ	ﺛ	ث
ǧim	*ǧ*	ﺞ	ﺠ	ﺟ	ج
ḥā	*ḥ*	ﺢ	ﺤ	ﺣ	ح
ẖā	*ẖ*	ﺦ	ﺨ	ﺧ	خ
dāl	*d*	ﺪ	—	—	د
ḏāl	*ḏ*	ﺬ	—	—	ذ
rā	*r*	ﺮ	—	—	ر
zā	*z*	ﺰ	—	—	ز
sin	*s*	ﺲ	ﺴ	ﺳ	س
šin	*š*	ﺶ	ﺸ	ﺷ	ش
ṣād	*ṣ*	ﺺ	ﺼ	ﺻ	ص
ḍād	*ḍ*	ﺾ	ﻀ	ﺿ	ض
ṭā	*ṭ*	ﻂ	ﻄ	ﻃ	ط
ẓā	*ẓ*	ﻆ	ﻈ	ﻇ	ظ
'ain	*'*	ﻊ	ﻌ	ﻋ	ع
ġain	*ġ*	ﻎ	ﻐ	ﻏ	غ
fā	*f*	ﻒ	ﻔ	ﻓ	ف
ḳāf	*ḳ*	ﻖ	ﻘ	ﻗ	ق
kāf	*k*	ﻚ	ﻜ	ﻛ	ك
lām	*l*	ﻞ	ﻠ	ﻟ	ل
mim	*m*	ﻢ	ﻤ	ﻣ	م
nun	*n*	ﻦ	ﻨ	ﻧ	ن
hā	*h*	ﻪ	ﻬ	ﻫ	ه
wāw	*w*	ﻮ	—	—	و
yā	*y,i*	ﻰ	ﻴ	ﻳ	ى

Uwaga:
Znaki transkrypcyjne ǧ (ǧim), š (šin) i w (wāw) odpowiadają wartościom dźwiękowym polskich dż, sz i ł

PISANIE I ŁĄCZENIE LITER. LIGATURY

Litera ا (ʼalif) łączy się tylko z prawej strony i ma dwa warianty zapisu (ا ﺎ).

Litery:

ب (bā) (ﺐ ﺒ ﺑ ب)

ت (tā) (ﺖ ﺘ ﺗ ت)

ث (ṯā) (ﺚ ﺜ ﺛ ث)

łączą się z obu stron i mają wszystkie 4 warianty zapisu. Pisze się je nad linią, np.: بث ، ثبت ، باب ، اب

Litery:

ج (ǧim) (ﺞ ﺠ ﺟ ج)

ح (ḥā) (ﺢ ﺤ ﺣ ح)

خ (ḫā) (ﺦ ﺨ ﺧ خ)

łączą się z obu stron i mają wszystkie 4 postacie. Przy połączeniu z lewej i z obu stron pisze się je nad linią.

ﺠ ﺟ، ﺨ ﺧ، ﺤ ﺣ

W praktyce w piśmie potocznym stosuje się dla uproszczenia tzw. ligatury, tj. specjalne połączenia z innymi literami, które stanowią jakby jednolity element graficzny, np.: litera ل (lām) w połączeniu z literą ا (alif) tworzy ligatury: ﻻ ، ﻼ

Litery:

د (dāl) (ﺪ د)، ذ (ḏāl) (ﺬ ذ)

ر (rā) (ﺮ ر)، ز (zā) (ﺰ ز)

mają podobnie jak litera ا (ʼalif) tylko dwie postacie — samodzielną (bez połączeń) i końcową (połączenie z prawej strony). Pierwsze dwie pisze się nad linią, a drugie — ر, ز — pod linią.

Przykłady:

حد جد ذخر خرز خرج ربت
درب خدر حذر دار

Litery:

س (sin) (ﺲ ﺴ ﺳ س)

ش (šin) (ﺶ ﺸ ﺷ ش)

mają wszystkie 4 warianty zapisu. Przy połączeniu z lewej i z obu stron pisze się nad linią tylko pierwszy (górny) element litery w kształcie ząbków. Drugi (dolny) element w kształcie łuku pisze się pod linią.

Przykłady:

حرس سبت بسر
حرش شبر حشر

Litery:

ص (ṣād) (ﺺ ﺼ ﺻ ص)

ض (ḍād) (ﺾ ﻀ ﺿ ض)

podobnie jak litery س i ش, składają się również jakby z dwu elementów graficznych. Posiadają wszystkie 4 postacie zapisu. Przy połączeniu z lewej i z obu stron pisze się nad linią tylko pierwszy element litery w kształcie wydłużonego brzuszka, drugi w kształcie łuku pisze się pod linią

رصد ,رصاص ,صرح ,ضرب ,رص

Litery:

ط (ṭā) (ﻂ ﻄ ﻃ ط)

ظ (ẓā) (ﻆ ﻈ ﻇ ظ)

posiadają wszystkie 4 warianty zapisu. Składają się jakby z dwu elementów — pionowej kreski i wydłużonego brzuszka, podobnie jak u liter ص ، ض. Wszystkie postacie pisze się nad linią.

Przykłady:

ضابط سطر سطح ضبط

Litery:

ع ('ain) (ـع ـعـ عـ ع)

غ (ġain) (ـغ ـغـ غـ غ)

mają wszystkie 4 postacie. Górny element przypominający kształtem mały haczyk pisze się nad linią, dolny łuk — pod linią. Przy połączeniu z prawej i z obu stron górny element przybiera kształt małej pętelki — ـع ـعـ, ـغ ـغـ

Przykłady:

شبع سفسغ ضرع شعر بعض

Litery:

ف (fā) (ـف ـفـ فـ ف)

ق (ḳāf) (ـق ـقـ قـ ق)

mają wszystkie warianty zapisu. Literę ف pisze się nad linią, np.: شرف , صرف , شغف , قطر , حقر .

Literę ق w postaci samodzielnej i przy połączeniu z prawej strony pisze się nieco niżej, tuż pod linią, np.: سرق رفق

Literę ك (kāf) (ـك ـكـ كـ ك) pisze się nad linią we wszystkich 4 wariantach graficznych. W początkowej i środkowej postaci litera ta zmienia nieco swój kształt, pisze się ją wówczas pochyło bez znaczka ء.

Przykłady:

سك ترك سكت كتب

Literę ل (lām) (ـل ـلـ لـ ل) pisze się we wszystkich 4 wariantach, nad linią, jedynie przy połączeniu z prawej strony przybiera ona kształt wydłużonej ku dołowi laseczki ـل , którą pisze się pod linią. np. لفظ , فلك , بل , كل .

Litera ل w połączeniu z ا ('alifem) tworzy ligatury: لا ـلا , لا , np.: كلا

Litera م (mim) (ـم ـمـ مـ م) ma wszystkie połączenia. Przy połączeniu z lewej i z obu stron ma kształt małego kółeczka pisanego nad linią ـمـ مـ

Przykłady:

سلم , خام , تمر , مل

Litera ن (nun) (ـن ـنـ نـ ن) ma wszystkie 4 warianty. W postaci samodzielnej i końcowej pisze się je pod linią. Przy połączeniach z lewej i z obu stron ن jest podobny kształtem do analogicznych postaci liter ت ب ث

Przykłady:

خن منبر نفس ان

Litera ه (hā) (ـه ـهـ هـ ه) ma wszystkie warianty zapisu, trochę zróżnicowane. Przy połączeniu z obu stron literę pisze się nieco pod linią,

Przykłady:

عته , انهت , تنزه , هذا , هذه , شهر , فكه , فقه .

Litera و (wāw) (ـو و) ma tylko dwie postacie, tzn. łączy się jedynie z prawej strony (podobnie jak litery ذ د ز ر ا). Małą główkę pisze się też nad linią, a dalszy element — pod linią.

Przykłady:

زهو , اول , وحد .

Litera ى (yā) (ـى ـيـ يـ ى) ma wszystkie 4 warianty. W początkowej i środkowej postaci podobna jest kształtem do analogicznych postaci liter ب , ت , ث i pisze się ją nad linią — ـيـ يـ

Przykłady:

يقظ , ليل , نكى , اى .

WYMOWA

Samogłoski arabskie, jak już wyżej wspomniano, dzielą się na krótkie i długie. Różnica między nimi polega na długości artykulacji. Mamy więc 3 samogłoski krótkie *a*, *i*, *u*, przedstawiane na piśmie za pomocą znaków wokalizacyjnych i 3 samogłoski długie *ā*, *ī*, *ū*. Samogłoski krótkie wymawia się analogicznie jak polskie samogłoski **a**, **i**, **u**, natomiast samogłoski długie różnią się od swych polskich odpowiedników jedynie dłuższą artykulacją.

Arabskie spółgłoski ب (bā), ت (tā), د (dāl), ز (zā), س (sin), ف (fā), م (mim), ن (nun), wymawia się identycznie jak analogiczne spółgłoski polskie — b, t, d, z, s, f, m, n.

Spółgłoski ث (ṯā) i ذ (ḏāl) są tzw. spółgłoskami międzyzębowymi. Artykulacja ich jest następująca; między zęby należy wsunąć koniec języka a następnie tak go ułożyć, żeby przylegał szczelnie do górnych zębów. Między końcem języka a dolnymi zębami powstaje mała szczelinka. Przy takim ułożeniu języka należy starać się wymówić dźwięki ث i ذ. Wymowa tych spółgłosek przebiega więc analogicznie do angielskiego „th" w wyrazach: thing, think, there, these.

Spółgłoska ج (ǧim) — wymawia się ją podobnie jak polskie *dż* w wyrazach — *dżuma*, *dżungla*.

Spółgłoska ح (ḥā) — w czasie artykulacji tego dźwięku gardłowego mięśnie krtani naprężają się, wskutek czego odległość między nimi ulega silnemu zacieśnieniu tworząc wąską szczelinkę. Przy wydechu przez tę szczelinkę przepływa strumień powietrza. Otrzymujemy w ten sposób głęboki przydechowy, gardłowy dźwięk.

Spółgłoska خ (ḫā) jest głębokim, głuchym, tylno-podniebiennym dźwiękiem. W czasie artykulacji język cofa się ku języczkowi, a tylna jego część unosi się ku miękkiemu podniebieniu. Między tylną częścią języka a języczkiem powstaje w ten sposób wąska szczelina, przez którą przepływa gwałtownie powietrze. Narządy mowy są naprężone. Spółgłoskę tę można porównać z polskim **ch**, z tym że arabskie خ brzmi bardziej twardo, niemal charcząco.

Spółgłoskę ر (rā) wymawia się podobnie jak polskie **r**, ale bardziej energicznie i z większym naprężeniem. Przy wydechu koniuszek języka silnie wibruje.

Spółgłoska ش (šin) jest podobnie jak polskie **sz** głuchym, szczelinowym dźwiękiem spółgłoskowym. Wymawia się ją jak polskie **sz**, ale bardziej miękko.

Spółgłoski ص (ṣād), ض (ḍād), ط (ṭā) i ظ (ẓā), należą do tzw. spółgłosek emfatycznych. Artykulacja ich przebiega znacznie intensywniej i przy większym naprężeniu narządów mowy niż przy spółgłoskach س د ز ت

Spółgłoska ص (ṣād) — wymawia się ją podobnie jak polskie **s**. Koniec języka z lekka dotyka wewnętrznej strony dolnych zębów. Środkowa część grzbietu języka przylega do twardego podniebienia, tworząc w ten sposób szczelinę, przez którą przepływa powietrze. Szczelina ta jest znacznie węższa niż przy wymawianiu polskiego **s** lub arabskiego س (sin). Narządy mowy znajdują się w napięciu.

Spółgłoska ط (ṭā) — wymawia się ją podobnie jak polskie **t**, z tą różnicą, że przednia część języka ściśle przylega do twardego podniebienia, następnie odrywa się gwałtownie. Tymczasem tylna część języka unosi się ku miękkiemu podniebieniu. Przez jamę ustną przepływa strumień powietrza. Powstaje w ten sposób dźwięk (ta). Dźwięk ten możemy przyrównać do polskiego twardego **t** w wyrazach: *start*, *hart*.

Spółgłoska ض (ḍād) jest wybuchową spółgłoską dźwięczną i wymawia się ją tak samo jak emfatyczne ط. Przy artykulacji ض struny głosowe wibrują.

Spółgłoska ظ (ẓā) jest spółgłoską dźwięczną w przeciwieństwie do spółgłoski ص. Wymawia się podobnie jak ص, z tym że struny głosowe wibrują.

Spółgłoska ع ('ain) (') jest dźwiękiem wybuchowym. Przy artykulacji mięśnie krtani zwierają się szczelnie spazmatycznym skurczem. Po przytrzymaniu ich w takim położeniu następuje lekkie rozluźnienie. Jednocześnie wibrują struny głosowe. Przez usta przepływa strumień powietrza, podniebienie jest uniesione. Wymowa tego dźwięku należy do najtrudniejszych. W języku polskim brak odpowiednika tego dźwięku.

Spółgłoska غ (ġain) — jest głębokim dźwiękiem szczelinowym. Ażeby ją wymówić, należy cofnąć tylną część języka do tyłu i podnieść ku miękkiemu podniebieniu. W rezultacie powstaje wąska szczelina, przez którą przepływa strumień powietrza, powodując wibracje języczka. Narządy mowy są naprężone. Dźwięk ten również nie posiada przybliżonego odpowiednika w języku polskim.

Spółgłoska ق (ḳāf) jest głębokim gardłowym dźwiękiem wybuchowym. Przy wymawianiu należy cofnąć tylną część języka i unieść ją ku górze. Przylega ona wówczas szczelnie do tylnej części miękkiego podniebienia nad języczkiem. Po przytrzymaniu języka w takim położeniu należy go gwałtownie oderwać od miękkiego podniebienia. Przez jamę ustną przepływa strumień powietrza, ponieważ podniebienie miękkie jest nieco uniesione. Otrzymujemy w ten sposób wybuchowy dźwięk **k**.

Spółgłoska ك (kāf) — artykulacja przebiega podobnie jak polskiego **k**. Arabski (kāf) wymawia się jednak bardziej miękko i z pewnym przydechem.

Spółgłoska ل (lām) — wymawia się ją tak samo jak polskie **l**.

Spółgłoska ه (hā) jest dźwiękiem szczelinowym, przydechowym. Struny głosowe są zbliżone, podniebienie miękkie jest uniesione. Powietrze przepływając przez szczelinę między strunami głosowymi do jamy ustnej, ociera się o nie i powoduje jakby przydech. Narządy mowy są luźne. Język polski nie posiada odpowiednika tego dźwięku.

Spółgłoska و (wāw) jest dźwiękiem, który podobnie jak polskie **ł** i angielskie **w**, powstaje przy udziale warg. Przy wymawianiu wargi należy wysunąć do przodu, zaokrąglić i zwęzić. Tylna część języka unosi się z lekka ku podniebieniu miękkiemu i cofa się nieco ku tyłowi. Wargi i język są napięte. Struny głosowe wibrują.

Spółgłoska ى (yā) — wymawia się ją tak samo jak polskie **j** i angielskie **y**.

HAMZA (')

Hamza jest głuchą spółgłoską wybuchową. Dźwięk ten należy wymawiać przez zwarcie strun głosowych, następnie zaś — po krótkim przytrzymaniu strun głosowych w takim położeniu — rozluźnienie ich na ułamek sekundy. Przez jamę ustną przepływa wówczas strumień powietrza. Miękkie podnie-

bienie jest uniesione blokując w ten sposób przepływ powietrza przez jamę nosową. W momencie rozwarcia strun głosowych odnosi się wrażenie ostrego wybuchu podobnego do pokaszliwania. Hamzę transkrybuje się za pomocą znaku ('). Nie należy utożsamiać wymowy tego dźwięku z wymową spółgłoski wybuchowej ع ('ain) (').

OZNACZANIE SAMOGŁOSEK KRÓTKICH
ZNAKI WOKALIZACYJNE

Zasady pisowni arabskiej przewidują podawanie na piśmie wyłącznie spółgłosek i samogłosek długich. Samogłoski krótkie oznaczane są jedynie w słownikach, podręcznikach szkolnych i niektórych utworach poetyckich za pomocą specjalnych znaków diakrytycznych, zwanych wokalizacyjnymi i pisanymi nad lub pod literą oznaczającą spółgłoskę.

1. Krótka samogłoska *a* oznaczana jest znakiem fatḥa (فَتْحة) (ـَ), który pisze się nad literą, np.: بَ (ba), ثَ (ṯa), ذَ (ḏa).

2. Krótka samogłoska *i* oznaczana jest znakiem kasra (كَسْرَة) (ـِ), pisanym pod literą, np.: بِ (bi), ذِ (ḏi), فِ (fi).

3. Krótka samogłoska *u* oznaczana jest znakiem ḍamma (ضَمَّة) (ـُ), który pisze się nad literą, np.: ثُ (tu), بُ (bu), زُ (zu).

4. Jeżeli po spółgłosce nie występuje samogłoska krótka, oznacza się to znakiem sukūn (سُكُون) (ـْ), który pisze się nad literą, np: بِنْتٌ [*bint^{un}*], فَرْدٌ [*fard^{un}*].

5. W języku arabskim spółgłoski mogą być podwajane; oznacza się to za pomocą znaku zw. taszdīd (تَشْدِيد) (ـّ), co oznacza wzmocnienie. Pisze się go nad literą w kształcie maleńkiej literki ـّ np.: دَرَّسَ [*dárrasa*].

Jeżeli po podwojonej spółgłosce występuje krótkie *a* (ـَ) lub *u* (ـُ), to nad taszdīdem pisze się fatḥę lub ḍammę ـَّ ـُّ, jeżeli następuje krótkie *i* (ـِ), to taszdīd pisze się nad literą, a kasrę pod literą ـِّ lub bezpośrednio pod taszdīdem ـِّ, np.: صَبَّ [*ṣabba*], سِتُّ [*sittu*], دَرِّسْ albo دَرِّسْ [*darris*].

PISOWNIA SAMOGŁOSEK DŁUGICH

Długa samogłoska *ū* wyrażana jest na piśmie przez połączenie litery و (wāw) ze znakiem damma (ـُ) nad poprzedzającą spółgłoskę — literą (ـُو), np.: رُوقِبَ [*rūḳiba*].

Długa samogłoska *ī* wyrażana jest przez połączenie litery ى (yā) ze znakiem kasra (ـِ) pod poprzedzającą spółgłoskę — literą (ـِى), np.: مَصِيرٌ [*maṣīr*[un]].

Długa samogłoska *ā* jest wyrażana przez połączenie litery ا ('alif) ze znakiem fatha (ـَ) nad poprzedzającą spółgłoskę — literą (ـَا), np.: قَامَ [*ḳāma*], عَامَ ('āma). Jest to tzw. 'alif[un] mamdūda (أَلِفٌ مَمْدُودَةٌ), tzn. 'alif wydłużony.

Długą samogłoskę *ā* na końcu słowa wyraża się na piśmie przez połączenie litery ى (yā) ze znakiem fatha, która stoi nad poprzedzającą ją literą. Takie oznaczenie nazywa się 'alif[un] maḳṣūra (أَلِفٌ مَقْصُورَةٌ), tzn. 'alif skrócony.

P r z y k ł a d y:

سَرَى [*sarā*], جَرْحَى [*ğarḥā*].

PODWAJANIE SPÓŁGŁOSEK

W języku arabskim występuje zjawisko podwajania jednej ze spółgłosek w czasownikach i innych częściach mowy, co wiąże się z modyfikacją ich pierwotnego znaczenia; czasowniki z podwojoną spółgłoską są formami pochodnymi czasowników z jedną spółgłoską, np.: czasownik عَلِمَ ['*alima*] znaczy *wiedzieć*, natomiast przy podwojeniu drugiej spółgłoski ل (lām) powstaje czasownik o nowym znaczeniu — عَلَّمَ ['*allama*] *uczyć, nauczać, pouczać*; podobnie: قَتَلَ [*ḳatala*] *zabijać*; قَتَّلَ [*ḳattala*] *zabijać masowo*.

Podwojenie spółgłoski ma miejsce również na końcu słowa, np: فَرَّ [*farra*] *uciekać*.

HAMZA ŁĄCZĄCA I ROZDZIELAJĄCA

(هَمْزَةُ الوصل وَ همزة القطع)

Hamza na początku słowa ma dwie postacie:

a) hamzy łączącej (همزة الوصل) i

b) hamzy rozdzielającej (همزة القطع).

Hamza łącząca łączy wyraz, na początku którego stoi, z wyrazem poprzedzającym. Graficznie jest przedstawiona za pomocą znaku zw. waṣla (وَصْلَةٌ) ≃, który pisze się nad alifem.

W praktyce hamzy łączącej (ٱ) nie zaznacza się na piśmie.

Występuje ona:

a) w rodzajniku — أَلْ ('al-), np.:

اَلْوَلَدُ وَ ٱلْكَلْبُ	['*al-walad*[u] *wa-l-kalb*[u]]	chłopiec i pies
اَلْبَيْتُ ٱلجَدِيدُ	['*al-bait*[u]*-l-ğadīd*[u]]	nowy dom
اَلفِضَّةُ وَ ٱلذَّهَبُ	['*al-fiḍḍat*[u] *wa-d-ḏahab*[u]]	srebro i złoto
إِلَى ٱلْبَيْتِ	['*ilā-l-bait*[i]]	do domu

b) w trybie rozkazującym I formy czasownika, np.:

قَالَ ٱكْتُبْ ← قَالَ أُكْتُبْ! [*ḳāla-ktub*] powiedział: (na)pisz!

c) ponadto w następujących wyrazach:

إِبْنٌ	['*ibn*[un]]	syn
إِثْنَانِ	['*iṯnāni*]	dwa (*r. m.*)
إِثْنَتَانِ	['*iṯnatāni*]	dwa (*r. ż.*)
إِمْرَأَةٌ	['*imra'at*[un]]	kobieta
إِسْمٌ	['*ism*[un]]	imię; nazwisko

Ponieważ język arabski unika zbiegu dwóch spółgłosek na początku wyrazu, hamza łącząca neutralizuje ten zbieg, np.:

أُمٌّ وَ ٱبْنٌ ← أُمٌّ وَإِبْنٌ [*umm*[un] *wa-bn*[un]] matka i syn

مَا ٱسْمُكَ ← مَا إِسْمُكَ؟ [*mā-smuka*] jak się nazywasz?

Hamza rozdzielająca (ء) wspiera się na tzw. literach (spółgłoskach) słabych ا, و, ى, które nazywają się nosicielami lub podpórkami hamzy; może ona występować również samodzielnie (bez nosiciela). Litery و i ى występując w roli nosiciela hamzy nie wyrażają praktycznie żadnego dźwięku, są tylko graficznym obrazem hamzy. Literę ى jako nosiciela hamzy pisze się w jej początkowej i środkowej postaci bez diakrytycznych kropek ـئـ, ئـ, ئ

1. Na początku wyrazu hamza dzieląca wspiera się zawsze na alifie. Hamzę ze znakami: fatha i damma pisze się nad alifem: أَ, أُ ze znakiem kasra — pod alifem: إِ, np.:

أَمَرَ	['àmara]	rozkazać
أُمٌّ	['ummun]	matka
إِذْهَبْ!	['iḏhab]	idź!

2. W środku słowa hamza może wspierać się na jednej z liter (spółgłosek) słabych — ا, و, ى

a) jeżeli hamza (ء) ma fathę (ـَ), dammę (ـُ) lub kasrę (ـِ) i poprzedza ją sukun (ـْ), to wspiera się ona na literach ا, و, ى, np.:

مَسْأَلَةٌ	[mas'alatun]	sprawa, problem
مَسْؤُولٌ	[mas'ūlun]	pytany; odpowiedzialny
جُزْئِيٌّ	[ǧuz'iyyun]	częściowy

b) jeżeli hamza ma sukun (ـْ) i poprzedza ją fatha (ـَ), damma (ـُ) lub kasra (ـِ), to wspiera się ona odpowiednio na literach ا, و, ى, np.:

فَأْرٌ	[fa'run]	myszy (rzecz. zbiorowy)
بُؤْرَةٌ	[bu'ratun]	ognisko
بِئْرٌ	[bi'run]	studnia

c) jeżeli hamza ma fathę (ـَ) i poprzedza ją fatha, damma (ـُ) lub kasra (ـِ), to wspiera się ona odpowiednio na literach ا, و, ى, np.:

سَأَلَ	[sà'ala]	pytać
سُؤَالٌ	[su'ālun]	pytanie
تَهْنِئَةٌ	[tahni'atun]	gratulacje (l. poj.)

d) jeżeli hamza ma kasrę (ـِ), to za podpórkę służy jej litera ى bez względu na to, jaka samogłoska ją poprzedza, np.:

يَئِسَ	[yà'isa]	rozpaczać
سُئِلَ	[su'ila]	został zapytany

e) jeżeli hamza ma dammę (ـُ) i poprzedza ją fatha (ـَ), damma (ـُ) lub kasra, (ـِ), to wspiera się ona wówczas tylko na literach و, ى, np.:

يَقْرَؤُونَ	[yaḳra'ūna]	czytają (od قَرَأَ czytać)
يَبْطُؤُونَ	[yabṭu'ūna]	ociągają się (od بَطُؤَ ociągać się)
يُهَنِّئُونَ	[yuhànni'ūna]	gratulują (od هَنَّأَ gratulować)

f) jeżeli hamza ma dammę (ـُ) i poprzedza ją długa samogłoska ā (ـَا) lub ī (ـِي), to wspiera się ona na literze و, np.:

تَشَاؤُمٌ	[tašā'umun]	pesymizm
يَجِيؤُونَ	*[yaǧī'ūna]	przychodzą (3. os. l. mn. r. m.)

g) jeżeli hamza ma kasrę (ـِ) i poprzedza ją długa samogłoska ā (ـَا) lub ū (ـُو), to wspiera się ona na literze ى, np.:

مُتَشَائِمٌ	[mutašā'imun]	pesymistyczny; pesymista
سُوئِلَ	[sū'ila]	zadano mu pytanie

h) gdy hamzę poprzedza długa samogłoska *ā* (ـَا) pisze się ją na połowie wysokości nad linią. W tym wypadku hamza nie ma nosiciela.

Przykłady:

تَسَاءَلَ	[tasā'ala]	pytać się jeden drugiego, zapytywać się; zastanawiać się
قِرَاءَةٌ	[ḳirā'atun]	czytanie; lektura

i) gdy hamzę poprzedza długa samogłoska *ī* (ـِي), pisze się ją na przedłużeniu litery ى, np.:

خَطِيئَةٌ	[ḫaṭī'atun]	występek
تَجِيئِينَ	[taǧī'īna]	przychodzicie (*2 os. l. mn. r. ż.*).
مَشِيئَةٌ	[mašī'atun]	wola

* Gdy hamza ma dammę (ـُ) i poprzedza ją sukun (ـْ) lub długa samogłoska ī (ـِي), to hamzę można oprzeć na literze ى zamiast na literze و, a więc ئ zamiast ؤ np.:

مَسْئُولٌ

يَجِيئُونَ

3. Na końcu wyrazu hamza wspiera się na:

a) ا, و, ى stosownie do samogłoski, która ją poprzedza, np.:

قَرَأَ	[*ḳàra'a*]	czytać
بَطُؤَ	[*bàṭu'a*]	być powolnym, ociągać się
بَرِئَ	[*bàri'a*]	być niewinnym

b) hamza nie wspiera się na żadnej z liter, o ile poprzedza ją długi ا, و, ى lub sukun (ـْ), np.:

شَيْءٌ	[*šai'*^{un}]	rzecz
أَشْيَاءُ	[*'ašyā'*^{u}]	rzeczy
جُزْءٌ	[*ğuz'*^{un}]	część
أَجْزَاءٌ	[*'ağzā'*^{un}]	części
مَقْرُوءٌ	[*maḳrū'*^{un}]	przeczytany
بِنَاءٌ	[*binā'*^{un}]	budowa

Gdy dwie hamzy wspierające się na literze 'alif występują kolejno po sobie, to drugą z nich się opuszcza; 'alif ulega wówczas wzdłużeniu. W piśmie oznacza się to za pomocą znaku zwanego madda (مَدَّة — wzdłużenie) ـٓ pisanego nad literą 'alif آ, np.:

آكَلَ — nakarmić (IV forma pochodna od czasownika أَكَلَ — jeść); zamiast: أأْكَلَ

آمُلُ — mam nadzieję (od czasownika أَمَلَ); zamiast: أأْمُلُ

قَرَآ — przeczytali (l. podw.); zamiast قَرَأَا

Uwaga: Znaku tego nie należy mylić ze znakiem hamzy łączącej (ـٱ)

AKCENT

Wyraz może mieć dwa akcenty: główny i poboczny. Akcent główny charakteryzuje podwyższenie tonu, a poboczny — obniżenie tonu. Wyrazy trójsylabowe i dwusylabowe mają tylko akcent główny.

W wyrazach trójsylabowych akcent może padać na:

a) trzecią sylabę (zgłoskę) od końca, jeżeli jest ona długa (tzn. składa się ze spółgłoski i długiej samogłoski), a druga sylaba jest krótka, np:

خَامِسٌ	[*ḫāmis*^{un}]	piąty
كَاتِبٌ	[*kātib*^{un}]	piszący

lub gdy wyraz posiada trzy krótkie sylaby, np:

فَتَحَ	[*fàtaḥa*]	otworzyć

b) na drugą sylabę od końca, jeżeli jest ona długa, np.:

مُفِيدٌ	[*mufìd*^{un}]	pożyteczny
كِتَابٌ	[*kitàb*^{un}]	książka
يَكُونُ	[*yakùnu*]	jest

W wyrazach dwusylabowych akcent główny spoczywa na pierwszej sylabie niezależnie od tego, czy sylaba ta jest krótka czy długa, np.:

عَامٌ	[*'àm*^{un}]	rok
عَادَ	[*'àda*]	wracać
نَمَا	[*nàmā*]	rosnąć
قَلْبٌ	[*ḳàlb*^{un}]	serce

Akcent poboczny może spoczywać na ostatniej długiej sylabie wyrazu نَمَا [*nàmà*], jak również na długiej sylabie poprzedzającej sylabę, na której spoczywa akcent główny, np.: جَرَّارَاتٌ [*ğarrārát*^{un}]

CZĘŚCI MOWY

W języku arabskim występują następujące części mowy: rzeczownik, przymiotnik, liczebnik, zaimek, czasownik z formami osobowymi, imiesłowem strony czynnej i biernej, rzeczownikiem odczasownikowym tzw. مَصْدَرٌ [*maṣdar*^{un}] oraz partykuły, przyimek, przysłówek, spójnik i wykrzyknik.

Cechą charakterystyczną języka arabskiego, podobnie jak innych języków semickich, jest fakt powiązania wartości semantycznej wyrazów wyłącznie ze spółgłoskami. Spółgłoski wyznaczające tę wartość tworzą rdzeń wyrazu. We współczesnym języku arabskim dominuje rdzeń trójspółgłoskowy, np.: w czasownikach:

قَتَلَ	[*ḳàtala*]	zabić
ذَهَبَ	[*ḏàhaba*]	iść
قُتِلَ	[*ḳùtila*]	zostać zabitym

widać wyraźnie rdzeń *ḏhb*, *ḳtl*.

RODZAJ RZECZOWNIKA

Rzeczownik arabski posiada dwa rodzaje gramatyczne: męski i żeński. Głównym wskaźnikiem rodzaju żeńskiego rzeczowników jest końcówka -at^{un}, która przedstawiana jest na piśmie za pomocą znaku ة (tamarbuta) تَمَرْبُوطَة [*tā marbūṭa*], tzn. „*tā* ściągnięte". Znak ten powstał przez złączenie górnych zakończeń litery ت (tā), tzw. tamamduda (تَمَمْدُودَة [*tā mamdūda*], tzn. „*ta* wydłużone").

Znak ten pisze się tylko na końcu słowa i może mieć dwa warianty graficzne — postać samodzielną (ة), gdy poprzedza go litera łącząca się tylko z prawej strony, np.:

بُحَيْرَةٌ	[*buḥàirat^{un}*]	jezioro

albo występować w połączeniu z literą łączącą się z obu stron (ـة), np.:

دَوْلَةٌ	[*dàwlat^{un}*]	państwo
مَدِينَةٌ	[*madīnat^{un}*]	miasto

Rzeczowniki nie mające tego zakończenia posiadają zazwyczaj rodzaj męski, np.:

رَجُلٌ	[*ràǧul^{un}*]	człowiek
كِتَابٌ	[*kitāb^{un}*]	książka

U w a g a: O przynależności rzeczownika do tego czy innego rodzaju gramatycznego decyduje nie tylko forma, ale również znaczenie, np. płeć. Rzeczownik خَلِيفَةٌ [*ḫalifat^{un}*] *kalif*, chociaż ma wskaźnik rodzaju żeńskiego — tamarbutę, jest rodzaju męskiego.

Do rzeczowników rodzaju żeńskiego nie posiadających tamarbuty zalicza się:

a) rzeczowniki określające osoby płci żeńskiej, np.:

عَرُوسٌ	[*'arūs^{un}*]	narzeczona
عَجُوزٌ	[*'aǧūz^{un}*]	stara kobieta, staruszka
عَانِسٌ	[*'ānis^{un}*]	stara panna
بِنْتٌ	[*bint^{un}*]	dziewczynka
أُمٌّ	[*'umm^{un}*]	matka

b) imiona własne żeńskie, np.:

زَيْنَبُ	[*zàinab^{u}*]	Zainab
مَرْيَمُ	[*màriam^{u}*]	Mariam, Maria

c) nazwy krajów i miast, np.:

فَرَنْسَا	[*faransā*]	Francja
بَغْدَادُ	[*baġdād^{u}*]	Bagdad
مِصْرُ	[*miṣr^{u}*]	Egipt

d) nazwy parzystych części ciała, np.:

يَدٌ	[*yad^{un}*]	ręka
عَيْنٌ	[*'ain^{un}*]	oko
أُذُنٌ	[*'udn^{un}*]	ucho
رِجْلٌ	[*riǧl^{un}*]	noga

e) rzeczowniki

أَرْضٌ	[*'arḍ^{un}*]	ziemia
حَرْبٌ	[*ḥarb^{un}*]	wojna
شَمْسٌ	[*šams^{un}*]	słońce
نَارٌ	[*nār^{un}*]	ogień
نَفْسٌ	[*nafs^{un}*]	dusza
خَمْرٌ	[*ḫamr^{un}*]	wino
رِيحٌ	[*rīḥ^{un}*]	wiatr
		i inne

Niektóre rzeczowniki mogą się odnosić i do rodzaju męskiego, i do rodzaju żeńskiego. Mają one wówczas tzw. rodzaj ogólny, np.:

سُوقٌ	[*sūḳ^{un}*]	bazar, rynek
طَرِيقٌ	[*ṭarīḳ^{un}*]	droga
عَسَلٌ	[*'asal^{un}*]	miód
سِكِّينٌ	[*sikkīn^{un}*]	nóż
دَارٌ	[*dār^{un}*]	dom
سِلْمٌ	[*silm^{un}*]	pokój
بَشَرٌ	[*bàšar^{un}*]	ludzie

W wyrazach rodzaju żeńskiego zakończonych na tamarbutę akcent główny przenosi się na drugą, krótką sylabę. Sylaba, na której poprzednio spoczywał akcent główny, otrzymuje teraz akcent poboczny, np.:

مُعَلِّمٌ	[mu'àllim^un]	nauczyciel
مُعَلِّمَةٌ	[mu'àllìmat^un]	nauczycielka

OKREŚLONOŚĆ I NIEOKREŚLONOŚĆ IMION

Imię (rzeczownik, liczebnik, przymiotnik) może być określone lub nieokreślone.

Dla wyrażenia nieokreśloności stosuje się:

a) tzw. zakończenie tanwīn ḍamma ٌ (-^un) تَنْوِينُ ضَمَّةٍ

b) tzw. zakończenie tanwīn kasra ٍ (-^in) تَنْوِينُ كَسْرَةٍ

c) tzw. zakończenie tanwīn fatḥa ً (-^an) تَنْوِينُ فَتْحَةٍ

Zakończenia te są równocześnie wyznacznikami pewnych wartości morfologicznych, a mianowicie:

a) tanwīn ḍamma ٌ wyraża I przypadek (nominativus)

b) tanwīn kasra ٍ wyraża II przypadek (genetivus)

c) tanwīn fatḥa ً wyraża III przypadek (accusativus)

U w a g a: Przytłaczająca większość rzeczowników odmienia się przez trzy przypadki.

Końcówki tanwīn ḍamma, kasra i fatḥa odpowiadają w przybliżeniu rodzajnikowi nieokreślonemu w językach romańskich i germańskich. (franc. *un, une*; niem. *ein, eine*), np.:

كِتَابٌ	[kitāb^un]	jakaś książka, pewna książka
بَيْتٌ	[bait^un]	jakiś dom

Dla wyrażenia określoności rzeczownika służy rodzajnik określony — أَلْ ('al-) wspólny dla wszystkich imion niezależnie od rodzaju i liczby. Pisze się go łącznie na początku wyrazu. Końcówkę tanwīn ḍamma (ٌ) zastępuje wówczas końcówka ḍamma (ُ), np.:

أَلْمُهَنْدِسُ	['al-muhàndis^u]	inżynier (*znany, o którym coś wiemy*).
أَلْمَجَلَّةُ	['al-maǧàllat^u]	czasopismo, periodyk (*znane, o którym była już mowa*).

Ponadto rodzajnik określony stawia się przed powszechnie znanymi i jedynymi w swym rodzaju zjawiskami, przedmiotami, pojęciami, np.:

أَلْأَرْضُ	['al-'arḍ^u]	ziemia
أَلْإِسْلَامُ	['al-'islām^u]	islam
أَلشَّمْسُ	['aš-šams^u]	słońce

Imiona własne, nazwy krajów i miast, chociaż nie posiadają rodzajnika określonego, uważane są za imiona w stanie określonym, np.:

مِصْرُ		Egipt
بَغْدَادُ		Bagdad
أَحْمَدُ	['aḥmad^u]	Ahmed

ASYMILACJA RODZAJNIKA OKREŚLONEGO — أَلْ ('al-)

Spółgłoski arabskie dzielą się na tzw. litery słoneczne (حُرُوفٌ شَمْسِيَّةٌ), których jest 14, i księżycowe (حُرُوفٌ قَمَرِيَّةٌ).

Do liter słonecznych należą: ت ,ث ,د ,ذ ,ر ,ز ,س ,ش ,ص ,ض ,ط ,ظ ,ل ,ن. Wszystkie pozostałe są literami księżycowymi.

Jeżeli rzeczownik połączony z rodzajnikiem określonym — أَلْ ('al-) zaczyna się od litery słonecznej, to zachodzi wówczas a s y m i l a c j a r o d z a j n i k a, czyli jego upodobnienie do tej litery słonecznej, która po nim następuje. W praktyce należy powtórzyć, wymówić podwójnie tę literę słoneczną. Dla oznaczenia asymilacji rodzajnika stosuje się znak tašdīd تَشْدِيد, który pisze się nad literą słoneczną.

P r z y k ł a d y:

ذَهَبٌ — أَلْذَهَبُ → أَلذَّهَبُ	['ad-ḏàhab^u]	złoto
رَجُلٌ — أَلْرَجُلُ → أَلرَّجُلُ	['ar-ràǧul^u]	człowiek
لُغَةٌ — أَللُّغَةُ → أَللُّغَةُ	['al-lùġat^u]	język
ثَعْلَبٌ — أَلْثَعْلَبُ → أَلثَّعْلَبُ	['aṯ-ṯa'lab^u]	lis

ZAPOŻYCZENIA Z INNYCH JĘZYKÓW

Jakkolwiek głównym źródłem tworzenia nowych wyrazów jest własna, bogata leksyka, słownictwo arabskie zawiera pewną ilość słów zapożyczonych z języków europejskich dla wyrażenia nowych pojęć z dziedziny sztuki, kultury itp. Zapożyczone wyrazy otrzymują formę właściwą rdzennym wyrazom arabskim, jak również pisane są zgodnie z zasadami pisowni arabskiej z dokładnym jednak uwzględnieniem zarówno spółgłosek, jak i samogłosek właściwych zapożyczonemu wyrazowi.

P r z y k ł a d y z a p o ż y c z e ń z języka włoskiego:

أُوبِرَا	['ūbirā]	opera
بِيَانُو	[biyānū]	pianino, fortepian
سَرْدِينٌ	[sardīn^{un}]	sardynki
سِينَمَا	[sīnamā]	kino

Zapożyczenia z języka greckiego odnoszą się do pojęć z zakresu religii, filozofii itd.

P r z y k ł a d y:

فَلْسَفَةٌ	[falsafat^{un}]	filozofia
فَيْلَسُوفٌ	[failasūf^{un}]	filozof
دِيمُوقْرَاطِيَّةٌ	[dīmūḳrāṭiyyat^{un}]	demokracja

W przeszłości język arabski czerpał słowa i wzbogacał swoje słownictwo drogą zapożyczeń z innych języków semickich — aramejskiego, etiopskiego, starohebrajskiego, jak również z języków niesemickich — perskiego, tureckiego itd., przy czym przeważającą część zapożyczeń wchłonęły poszczególne dialekty arabskie.

Leksyka arabska uzupełniana była również drogą kalkowania wyrazów z języków europejskich. Tak np: słowo مُوَلِّدٌ [muwallid^{un}] *generator* (imiesłów str. czynnej od czas. II formy وَلَّدَ *rodzić, produkować*) jest kalką łacińskiego słowa *generator*. Arabskie słowo تَأْمِيمٌ [ta'mīm^{un}] *nacjonalizacja* jest kalką francuskiego słowa *nationalisation*. To samo dotyczy pojęć abstrakcyjnych. Słowo أَنَانِيَّةٌ ['anāniyyat^{un}] *egoizm*, powstało z połączenia zaimka osobowego أَنَا ('anā) *ja* z sufiksem يَّةٌ (-iyyat^{un}) i jest kalką francuskiego *égoisme* (< łac. *ego = ja*).

Imiona własne, nazwy miast pochodzenia obcego odmieniają się zwykle przez 2 przypadki, np:

مَدْرِيدُ	[madrīd^{u}]	Madryt
بَارِيسُ	[bārīs^{u}]	Paryż

Zapożyczenia obcojęzyczne, które według zasad pisowni arabskiej kończą się na długą samogłoskę, nie odmieniają się przez przypadki, np.:

وَارْسُو	[wārsū]	Warszawa
سِينَمَا	[sīnamā]	kino
رَادِيُو	[rādiyū]	radio
بُولُونِيَا	[būlūniyā]	Polska
أَمْرِيكَا	['amrīkā]	Ameryka

Zapożyczenia obce kończące się na spółgłoskę odmieniają się normalnie przez 3 przypadki, np.:

تِلِفُونٌ	[tilifūn^{un}]	telefon
تِلِغْرَافٌ	[tiligrāf^{un}]	telegraf
تِرَامٌ	[tirām^{un}]	tramwaj
تِلِفِزِيُونٌ	[tilifiziyūn^{un}]	telewizja
أُوتُوبِيسٌ	['ūtūbīs^{un}]	autobus

LEKCJA PIERWSZA

الدرس الأوَّل

هذا بيت. البيت كبير. هذه بنت. البنت جميلة. هو تلميذ. التلميذ ذكى. هى تلميذة. التلميذة شاطرة. احمد مهندس و فاطمة ممرّضة. هذه مدينة.

هُوَ مُهَنْدِس

SŁOWNIK

هٰذَا	[*hadā*]	ten, to
هٰذِهِ	[*hàdihi*]	ta, to
بَيْتٌ	[*bait*[un]]	dom, *l. mn.* بُيُوتٌ [*buyūt*[un]]
كَبِيرٌ	[*kabīr*[un]]	duży, *l. mn.* كِبَارٌ [*kibār*[un]]
بِنْتٌ	[*bint*[un]]	dziewczynka, córka, *l. mn.* بَنَاتٌ [*banāt*[un]]
جَمِيلٌ	[*ğamīl*[un]]	ładny, piękny
تِلْمِيذٌ	[*tilmīd*[un]]	uczeń, *l. mn.* تَلَامِيذُ [*talāmīd*[u]]
تِلْمِيذَةٌ	[*tilmīdat*[un]]	uczennica, *l. mn.* تِلْمِيذَاتٌ
ذَكِيٌّ	[*dakiyy*[un]]	zdolny, *l. mn.* أَذْكِيَاءُ [*'adkiyā'*[u]]
هِيَ	[*hiya*]	ona
هُوَ	[*huwa*]	on
شَاطِرٌ	[*šāṭir*[un]]	sprytny, zręczny, *l. mn.* شُطَّارٌ [*šuṭṭār*[un]]
مَدِينَةٌ	[*madīnat*[un]]	miasto, *l. mn.* مُدُنٌ [*mudun*[un]]
مُهَنْدِسٌ	[*muhàndis*[un]]	inżynier
مُمَرِّضَةٌ	[*mumàrriḍat*[un]]	pielęgniarka
وَ	[*wa*]	i (*spójnik*)
فَاطِمَةُ	[*fàṭimat*[u]]	Fatima (*im. wł.*)
أَحْمَدُ	[*'aḥmad*[u]]	Ahmed (*im. wł.*)

GRAMATYKA

1. Przymiotniki jakościowe (kwalitatywne)

Oznaczają one cechę, jakość przedmiotu lub istoty żywej, np.: جميل piękny, مَرِيض chory, قَصِير krótki.

Rodzaj żeński tych przymiotników tworzy się przez dodanie wskaźnika rodzaju żeńskiego — tamarbuty (ة), np.:

مَرِيضٌ	chory	مَرِيضَةٌ	chora
قَصِيرٌ	krótki	قَصِيرَةٌ	krótka
قَذِرٌ	brudny	قَذِرَةٌ	brudna

Wyjątek stanowią przymiotniki grupy فَعُولٌ [fa'ūl^un], np.: عَبُوسٌ ['abūs^un] *ponury*. Mają one jedną formę dla obu rodzajów.

Przymiotniki jakościowe tworzy się według wzorów:

فَعِيلٌ	np.: نَجِيبٌ	pomyślny	(od rdzenia	نَجَبَ)
فَعِلٌ	قَذِرٌ	brudny	(od rdzenia	قَذِرَ)
فَعَلٌ	حَسَنٌ	ładny	(od rdzenia	حَسُنَ)
فَعُولٌ	عَبُوسٌ	ponury	(od rdzenia	عَبَسَ)

2. Zdanie nominalne

W języku arabskim rozróżniamy, w zależności od charakteru podmiotu, zdania nominalne (nie zawierające czasownika jako orzeczenia) i werbalne (czasownikowe). W zdaniu nominalnym orzeczenie jest wyrażone za pomocą jakiegoś imienia, np. rzeczownika, liczebnika, przymiotnika, przyimka (łącznie z rzeczownikiem).

P r z y k ł a d y:

هُوَ مُهَنْدِسٌ — on (jest) inżynierem
فَاطِمَةُ فِي آلْبَيْتِ — Fatima (jest) w domu
هٰذِهِ بِنْتٌ — to (jest) dziewczynka
اَلْبَيْتُ كَبِيرٌ — (ten) dom (jest) duży,
n a t o m i a s t:
بَيْتٌ كَبِيرٌ — duży dom.

Orzeczenie imienne, które stoi po podmiocie, zgadza się z nim co do rodzaju, liczby i przypadku.

W zdaniu: فَاطِمَةُ فِي آلْبَيْتِ wyrażenie فِي ٱلْبَيْتِ (*jest w domu*) jest tzw. zwrotem przyimkowym.

3. Deklinacja rzeczownika — Triptota

Jak już wspomniano, przytłaczająca większość rzeczowników posiada trójprzypadkową deklinację. Są to tzw. t r i p t o t a.

KOŃCÓWKI

Stan nieokreślony (bez rodzajnika - أَلْ)		**Stan określony** (z rodzajnikiem - أَلْ)
1. nominativus (mian.)	-un ٌ	-u ُ
2. genetivus (dopełn.)	-in ٍ	-i ِ
3. accusativus (biernik)	-an ً	-a َ

Odmiana rzeczownika r.m. مُعَلِّمٌ *nauczyciel*, wg powyższego wzoru, wygląda następująco:

1.	مُعَلِّمٌ	[mu'àllim^un]	أَلْمُعَلِّمُ	['al-mu'àllim^u]
2.	مُعَلِّمٍ	[mu'àllim^in]	أَلْمُعَلِّمِ	['al-mu'àllim^i]
3.	مُعَلِّمًا	[mu'àllim^an]	أَلْمُعَلِّمَ	['al-mu'àllim^a]

مُعَلِّمَةٌ *nauczycielka*

1.	مُعَلِّمَةٌ	[mu'àllimat^un]	أَلْمُعَلِّمَةُ	['al-mu'àllimat^u]
2.	مُعَلِّمَةٍ	[mu'àllimat^in]	أَلْمُعَلِّمَةِ	['al-mu'àllimat^i]
3.	مُعَلِّمَةً	[mu'àllimat^an]	أَلْمُعَلِّمَةَ	['al-mu'àllimat^a]

U w a g a: Do rzeczowników lub przymiotników mających na końcu hamzę (ء) bez podpórki, w 3 przypadku w stanie nieokreślonym dodaje się alif (ا), np.: شَيْءٌ *rzecz*, شَيْئًا (hamza wspiera się na słabym ى), جُزْءٌ *część*, جُزْءًا. Rzeczowniki mające zakończenie alif hamza (َاء) otrzymują w 3 przypadku (accus.) tylko końcówkę tanwin fatḥa, np.: بِنَاءً .

ĆWICZENIA

1. Zastąpić podane w nawiasach wyrazy polskie odpowiednikami arabskimi:

١) احمد (jest inżynierem)
٢) هو (uczeń)
٣) هى (uczennica)
٤) فاطمة (pielęgniarka)
٥) التلميذ (zdolny)
٦) التلميذة (ładna)
٧) هذا (dom)
٨) هذه (dziewczynka)
٩) (on) شاطر

2. Utworzyć rodzaj żeński dla następujących przymiotników:

طَوِيلٌ długi — حَسَنٌ ładny
نَجِيحٌ pomyślny — قَوِي silny
مَرِحٌ wesoły

3. Przedeklinować następujące rzeczowniki z rodzajnikiem 'al- i bez rodzajnika:

مَدِينَةٌ، بَيْتٌ، مُمَرِّضَةٌ، مُهَنْدِسٌ.

4. Przetłumaczyć na język polski:

١) احمد تلميذ. ٢) هو ذكى. ٣) هذا بيت كبير.
٤) هذا البيت كبير. ٥) هذه معلمة. ٦) المعلمة شاطرة. ٧) هذا كتاب.
٨) الكتاب جميل. ٩) هذه مدينة كبيرة. ١٠) المدينة جميلة.

5. Przetłumaczyć na język arabski:

a) To jest inżynier.
b) To jest pielęgniarka.
c) To jest miasto.
d) Miasto jest duże.
e) Ahmed jest nauczycielem.
f) Fatima jest chora.

LEKCJA DRUGA

الدّرس الثّانى

انا مواطن بولونى. هذا الرجل مواطن بولونى كذلك. هو صحفى. نحن فى مدينة جميلة و كبيرة. فى هذه الغرفة كرسى و طاولة و سرير. السرير قديم. النافذة قذرة. ما هذا؟ هذا سرير. من هى؟ هى معلمة. أين أنتم؟ نحن فى هذه الغرفة. هل فاطمة مريضة او سليمة؟ من انت؟ هل انت فلاّح؟ أين أنت الان؟ محمد عامل فى مصنع كبير. هم تلاميذ المدرسة الثانويّة. هنّ فى غرفة الاكل. هل أنتن تلميذات؟
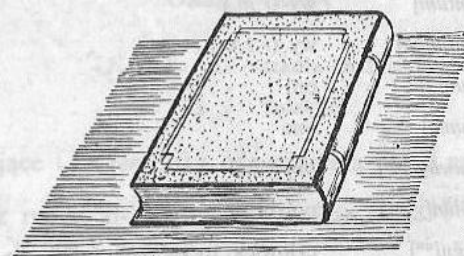
كِتَابُ تِلْمِيذٍ
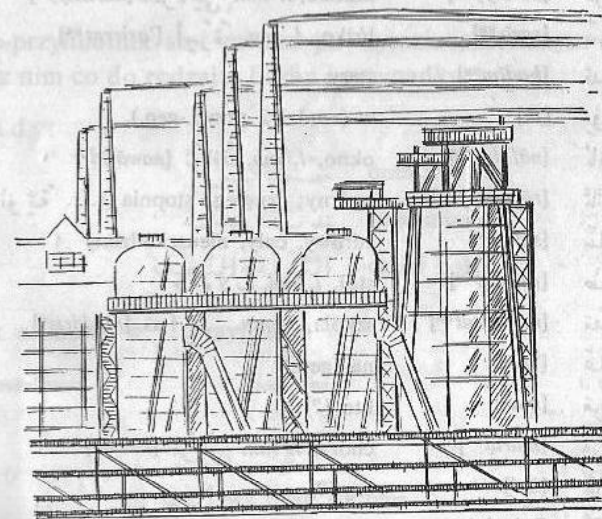
هَذَا مَصْنَعٌ كَبِيرٌ

SŁOWNIK

أَنَا	['anā]	ja
أَنْتَ	['anta]	ty (*r.m.*)
أَنْتِ	['anti]	ty (*r.ż*)
نَحْنُ	[naḥnu]	my

أَنْتُمْ	[*'antum*]	wy (*r.m.*)
أَنْتُنَّ	[*'antunna*]	wy (*r.ż.*)
هُمْ	[*hum*]	oni
هُنَّ	[*hunna*]	one
مُوَاطِنٌ	[*muwāṭin*^{un}]	obywatel
بُولُونِيٌّ	[*būlūniyy*^{un}]	polski
رَجُلٌ	[*rağul*^{un}]	człowiek, mężczyzna, *l. mn.* رِجَالٌ [*riğāl*^{un}]
كَذَلِكَ	[*kaḏālika*]	też, także
صُحُفِيٌّ	[*ṣuḥufiyy*^{un}]	dziennikarz
غُرْفَةٌ	[*ġurfat*^{un}]	pokój, izba, *l. mn.* غُرَفٌ [*ġuraf*^{un}]
كُرْسِيٌّ	[*kursiyy*^{un}]	krzesło, *l. mn.* كَرَاسِيُّ [*karāsiyy*^{u}]
سَرِيرٌ	[*sarīr*^{un}]	łóżko, *l. mn.* أَسِرَّةٌ [*'asirrat*^{un}]
قَدِيمٌ	[*ḳadīm*^{un}]	stary
فِي	[*fī*]	w (rządzi 2 przyp.-gen.).
نَافِذَةٌ	[*nāfiḏat*^{un}]	okno, *l. mn.* نَوَافِذُ [*nawāfiḏ*^{u}]
ثَانَوِيٌّ	[*ṯānawiyy*^{un}]	wtórny; drugiego stopnia (*r. ż.* ثَانَوِيَّةٌ)
سَلِيمٌ	[*salīm*^{un}]	zdrowy, cały, nieuszkodzony
طَاوِلَةٌ	[*ṭāwilat*^{un}]	stół, *l. mn.* طَاوِلَاتٌ
مَدْرَسَةٌ	[*madrasat*^{un}]	szkoła, *l. mn.* مَدَارِسُ [*madāris*^{u}]
عَلَى	[*'alā*]	na (gen.)
مَنْ	[*man*]	kto (?)
مَرِيضٌ	[*marīḍ*^{un}]	chory, *l. mn.* مَرْضَى [*marḍā*]
هَلْ	[*hal*]	czy (?)
أَيْنَ	[*'aina*]	gdzie (?)
أَكْلٌ	[*'akl*^{un}]	jedzenie
أَوْ	[*'aw*]	albo, lub
مُحَمَّدٌ	[*muḥammad*^{un}]	Muhammed (*im. wł.*)
اَلْآنَ	[*'al-'āna*]	teraz
فَلَّاحٌ	[*fallāḥ*^{un}]	chłop, fellah
مَصْنَعٌ	[*maṣna'*^{un}]	fabryka, *l. mn.* مَصَانِعُ [*maṣāni'*^{u}]
عَامِلٌ	[*'āmil*^{un}]	robotnik, *l. mn.* عُمَّالٌ [*'ummāl*^{un}]

OBJAŚNIENIA

مَدْرَسَةٌ ثَانَوِيَّةٌ szkoła średnia

غُرْفَةُ ٱلْأَكْلِ jadalnia

Zaimki wskazujące هذا *ten*, هذه *ta* występują przed rzeczownikiem w stanie określonym (z rodz. 'al-), np.: هَذَا ٱلرَّجُلُ, هَذِهِ ٱلْبِنْتُ

GRAMATYKA

1. Zgodność określenia (przymiotnika) z wyrazem określanym (rzeczownikiem)

Określenie-przymiotnik stoi zawsze po wyrazie określanym (rzeczowniku) i zgadza się z nim co do rodzaju, liczby i przypadku.

Przykłady:

مَصْنَعٌ كَبِيرٌ duża fabryka

مَدِينَةٌ قَدِيمَةٌ stare miasto

الْغُرْفَةُ النَّظِيفَةُ czysty pokój

2. Zaimek osobowy w 1. przypadku

l. pojedyncza	l. podwójna	l. mnoga
أَنَا ja		نَحْنُ my
أَنْتَ ty (*r. m.*)	أَنْتُمَا wy obaj, wy obie	أَنْتُمْ wy (*r. m.*)
أَنْتِ ty (*r. ż.*)		أَنْتُنَّ wy (*r. ż.*)
هُوَ on	هُمَا oni obaj, one obie	هُمْ oni
هِيَ ona		هُنَّ one

3. Konstrukcja „status constructus"

„Status constructus" jest to konstrukcja polegająca na połączeniu wyrazu określanego (rzeczownika) z określeniem, które stoi w 2 przypadku (gen.).

Określenie (w stanie nieokreślonym lub określonym, tj. z rodzajnikiem 'al-) występuje po wyrazie określanym.

Wyraz określany stoi zawsze bez rodzajnika — أَلْ z końcówką ḍamma, np.:

تِلْمِيذُ ٱلْمَدْرَسَةِ uczeń szkoły

كِتَابُ تِلْمِيذٍ książka (jakiegoś) ucznia

Jeżeli drugi człon „status constructus" (określenie) występuje w stanie nieokreślonym, to ma zakończenie tanwīn kasra (ٍ). Może ono również posiadać własne określenie — przymiotnik, występujące bezpośrednio po nim, np.:

تِلْمِيذُ ٱلْمَدْرَسَةِ ٱلثَّانَوِيَّةِ uczeń szkoły średniej.

4. Tworzenie przymiotników od rzeczowników

Tworzy się je przez dodanie końcówki ـِيٌّ (iyy[un]):

a) bezpośrednio do imienia (rzeczownika), jeżeli rzeczownik kończy się na spółgłoskę, np.:

لُبْنَانُ	Liban	لُبْنَانِيٌّ	libański, Libańczyk
بَيْتٌ	dom	بَيْتِيٌّ	domowy
صُحُفٌ	gazety, prasa	صُحُفِيٌّ	prasowy, związany z prasą, dziennikarz
عَالَمٌ	świat	عَالَمِيٌّ	światowy, międzynarodowy

b) do osnowy rzeczownika, który ma w zakończeniu tamarbutę ة (osnowę uzyskujemy przez odrzucenie tamarbuty)

P r z y k ł a d y:

جَامِعَةٌ	uniwersytet	جَامِعِيٌّ	uniwersytecki
سِيَاسَةٌ	polityka	سِيَاسِيٌّ	polityczny
زِرَاعَةٌ	rolnictwo, uprawa	زِرَاعِيٌّ	rolniczy, rolny
ثَقَافَةٌ	kultura	ثَقَافِيٌّ	kulturalny

c) jeżeli rzeczownik kończy się na długi 'alif (ـَا) lub ـَى, to zakończenie to należy zmienić na literę و (waw) i dodać sufiks ـِيٌّ: ـَا > و + ي = وِيٌّ

np.:

فَرَنْسَا Francja → فَرَنْسَوِيٌّ francuski

Najczęściej występuje jednak zakończenie bez و

فَرَنْسَا → فَرَنْسِيٌّ francuski

إِسْبَانِيَا → إِسْبَانِيٌّ hiszpański

رُوسِيَا → رُوسِيٌّ rosyjski

Rodzaj żeński tworzy się przez dodanie wskaźnika rodzaju żeńskiego — tamarbuty (ة), np.:

فَرَنْسِيَّةٌ — فَرَنْسِيٌّ

إِسْبَانِيَّةٌ — إِسْبَانِيٌّ

رُوسِيَّةٌ — رُوسِيٌّ

ثَقَافِيَّةٌ — ثَقَافِيٌّ

لُبْنَانِيَّةٌ — لُبْنَانِيٌّ

ĆWICZENIA

1. Zastąpić podane w nawiasach wyrazy polskie odpowiednikami arabskimi:

١) هذا الرجل (dziennikarz)

٢) هو مواطن (francuski)

٣) التلاميذ فى (szkoła)

٤) هل my فى (miasto)

٥) هل هو مريض او (zdrowy)

٦) النافذة (brudny)

و السرير (stary)

٧) فى هذه الغرفة طاولة (czysty) و كرسى (stary)

٨) هل (oni) تلاميذ (szkoła średnia)؟

٩) هل (ty) مريض؟

١٠) هل هى (w szkole) الآن؟

2. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Kim jesteś?
b) Jestem obywatelem libańskim.
c) Czy (my) jesteśmy teraz w mieście?
d) Gdzie (ty) jesteś teraz?
e) Jestem w pokoju.
f) W pokoju jest krzesło i duży stół.
g) Na stole jest francuska książka.
h) Kim jest ten człowiek?
i) On jest robotnikiem w fabryce.

3. Postawić przy właściwej części mowy rodzajnik określony ('al-):

١) هذا ... رجل بولونى.
٢) فى ... غرفة ... كبيرة طاولة.
٣) على هذه ... طاولة ... كتاب ... روس.
٤) هذه ... بنت ... تلميذة.
٥) هو ... عامل هذا ... مصنع ... كبير.
٦) اين ... كتاب ... تلميذ؟

4. Utworzyć przymiotniki od następujących rzeczowników:

ذَهَبٌ	złoto	تِجَارَةٌ	handel	سِرٌّ	tajemnica
مَنْزِلٌ	dom, mieszkanie	وَطَنٌ	ojczyzna	حَدِيدٌ	żelazo
تُونِسُ	Tunis	أَمْرِيكَا	Ameryka	صِنَاعَةٌ	przemysł

LEKCJA TRZECIA

الدرس الثالث

هذان المهندسان من مصنع السيارات الكبير. سيارات المهندسَيْن حديثة. عمل الممرضات شاق و صعب. هذه كرة الأولاد الأذكياء من هاتين المدرستين. هل هذان الرجلان من بولونيا؟ هى معلمة اللغات الأجنبيّة فى

المدرسة الثانويّة. فى أىّ مصنع أولَئِكَ العمّال. على الطاولة جريدتان عربيّتان. منزل هؤلاء المهندسِينَ واقع فى وسط المدينة. هذا المنزل الواسع والعصرى مؤلف من عدة غرف نظيفة و نيّرة. فى كل مسكن مطبخ و حمّام و مغسلة. فى البيت غرفة الإستقبال للضيوف مفروشة بسجّادة ملونة. وعلى النوافذ ستائر من الحرير. و على طاولتين صغيرتين جهاز التلفيزيون و الراديو. على حيطان معلقة بعض الصور فى براويز جميلة. فى وسط الغرفة على الطاولة المستديرة غطاء أخضر. هذه اللغة سهلة.
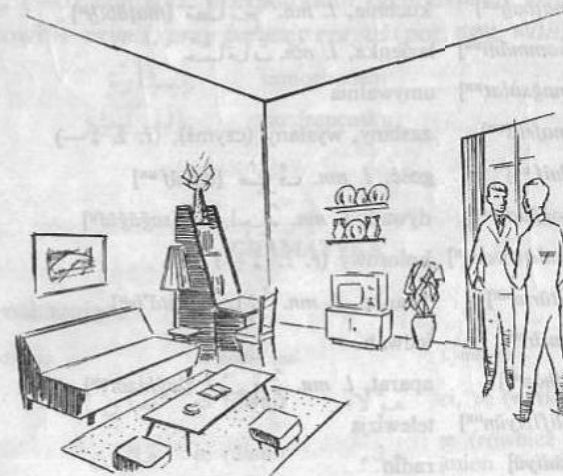
مَنْزِلُ هَذَيْنِ آلْمُهَنْدِسَيْنِ وَاسِعٌ وَ عَصْرِىٌّ

SŁOWNIK

سَيَّارَةٌ	[*sayyārat^{un}*]	samochód, *l. mn.* سَيَّارَاتٌ
حَدِيثٌ	[*ḥadīṯ^{un}*]	nowoczesny, nowy
عَمَلٌ	[*'amal^{un}*]	praca, *l. mn.* أَعْمَالٌ [*'a'māl^{un}*]
شَاقٌّ	[*šākk^{un}*]	trudny, męczący, ciężki
صَعْبٌ	[*ṣa'b^{un}*]	trudny

سَهْلٌ	[*sahl^un*]	łatwy
كُرَةٌ	[*kurat^un*]	piłka, kula, *l. mn.* كُرَاتٌ
هٰؤُلَاءِ	[*ha'ulā'i*]	ci
أُولٰئِكَ	[*'ulā'ika*]	tamci
أَجْنَبِيٌّ	[*'ağnabiyy^un*]	zagraniczny, obcy; cudzoziemiec, *l. mn.* أَجَانِبُ [*'ağānib^u*]
جَرِيدَةٌ	[*ğarīdat^un*]	gazeta, *l. mn.* جَرَائِدُ [*ğarā'id^u*]
عَصْرِيٌّ	[*'aṣriyy^un*]	nowoczesny, najnowszy
مَنْزِلٌ	[*mànzil^un*]	mieszkanie, *l. mn.* مَنَازِلُ [*manāzil^u*]
وَاقِعٌ	[*wāḳi'^un*]	leżący; leży, znajduje się (*r. ż.* ة —)
وَسَطٌ	[*wàsaṭ^un*]	środek, centrum, *l. mn.* أَوْسَاطٌ [*'awsāṭ^un*]
نَيِّرٌ	[*nàyyir^un*]	jasny
مَطْبَخٌ	[*maṭbaḫ^un*]	kuchnia, *l. mn.* مَطَابِخُ [*maṭābiḫ^u*]
حَمَّامٌ	[*ḥammām^un*]	łazienka, *l. mn.* حَمَّامَاتٌ
مَغْسَلَةٌ	[*maġsàlat^un*]	umywalnia
مَفْرُوشٌ (بِ)	[*mafrūš^un*]	zasłany, wysłany (czymś), (r. ż. ة —)
ضَيْفٌ	[*ḍaif^un*]	gość, *l. mn.* ضُيُوفٌ [*ḍuyūf^un*]
سَجَّادَةٌ	[*sağğādat^un*]	dywan, *l. mn.* سَجَاجِيدُ [*sağāğid^u*]
مُلَوَّنٌ	[*mulàwwan^un*]	kolorowy (*r. ż.* ة —)
سِتَارَةٌ	[*sitārat^un*]	firanka, *l. mn.* سَتَائِرُ [*satā'ir^u*]
حَرِيرٌ	[*ḥarīr^un*]	jedwab
جِهَازٌ	[*ğihāz^un*]	aparat, *l. mn.* أَجْهِزَةٌ [*'ağhizat^un*]
تِلِفِيزِيُونٌ	[*tilifīziyūn^un*]	telewizja
رَادِيُو	[*rādiyū*]	radio
صَغِيرٌ	[*ṣaġīr^un*]	mały
حَائِطٌ	[*ḥā'iṭ^un*]	ściana, *l. mn.* حِيطَانٌ [*ḥīṭān^un*]
مُعَلَّقٌ	[*mu'àllaḳ^un*]	zawieszony (*r. ż.* ة —)
غِطَاءٌ	[*ġiṭā'^un*]	obrus, *l. mn.* أَغْطِيَةٌ [*'aġṭiyat^un*]
مُسْتَدِيرٌ	[*mustadīr^un*]	okrągły (*r. ż.* ة —) .
صُورَةٌ	[*ṣūrat^un*]	obraz, *l. mn.* صُوَرٌ [*ṣùwar^un*]
بِرْوَازٌ	[*birwāz^un*]	rama, *l. mn.* بَرَاوِيزُ [*barāwīz^u*]
عِدَّةٌ	[*'iddat^un*]	pewna ilość, kilka
مَسْكَنٌ	[*màskan^un*]	mieszkanie, *l. mn.* مَسَاكِنُ [*masākin^u*]

كُلٌّ	[*kull^un*]	każdy, każda
مُؤَلَّفٌ مِنْ	[*mu'àllaf^un min*]	składający się z...; składa się z...
بَعْضٌ	[*ba'ḍ^un*]	kilka

OBJAŚNIENIA

غُرْفَةُ ٱلْإِسْتِقْبَالِ لِلضُّيُوفِ
غُرْفَةُ إِسْتِقْبَالِ ٱلضُّيُوفِ — pokój do przyjmowania gości, pokój gościnny

جِهَازُ ٱلتِّلِفِيزِيُونِ — telewizor

... مَفْرُوشَةٌ بِسَجَّادَةٍ — zasłany dywanem

Przyimek بِ (ـِ) rządzi 2. przypadkiem (genetivus) i odpowiada polskiemu narzędnikowi — *czymś, przy pomocy czegoś* (por. ang. *with*, niem. *mit*), np.:

بِسَيَّارَةٍ samochodem
بِالْفَرَنْسِيَّةِ po francusku

GRAMATYKA

1. Zaimki wskazujące

	l. pojedyncza		l. podwójna		l. mnoga
هٰذَا	ten	هٰذَانِ	ci (dwaj)	هٰؤُلَاءِ	ci, te (w odniesieniu do osób)
هٰذِهِ	ta	هَاتَانِ	te (dwie)	هٰذِهِ	te (również w odniesieniu do imion nie oznaczających osób)
ذٰلِكَ	tamten	ذَانِكَ	tamci (dwaj)	أُولٰئِكَ	tamci, tamte (w odniesieniu do osób)
تِلْكَ	tamta	تَانِكَ	tamte (dwie)	تِلْكَ	tamte (również w odniesieniu do imion nie oznaczających osób)

Zaimki wskazujące odmieniają się tylko w liczbie podwójnej;

هٰذَيْنِ — هٰذَانِ
هَاتَيْنِ — هَاتَانِ

Np.:

عَلَى هَاتَيْنِ ٱلطَّاوِلَتَيْنِ na tych dwóch stołach
عَنْ هٰذَيْنِ ٱلْمُعَلِّمَيْنِ o tych dwóch nauczycielach

Zaimek wskazujący jako określenie występuje przed rzeczownikiem w sta-

nie określonym (z rodz. 'al-) i zgadza się z nim co do rodzaju, liczby i przypadku, np.:

هٰذَا ٱلْمَنْزِلُ	to mieszkanie
تِلْكَ ٱلْمُمَرِّضَةُ	tamta pielęgniarka
هٰؤُلَاءِ ٱلتَّلَامِيذُ	ci uczniowie

Zaimki liczby mnogiej — هٰذِهِ *te*, تِلْكَ *tamte*, łączą się także z imionami (w l. mn.) nie oznaczającymi osób, np.:

هٰذِهِ ٱلْجَرَائِدُ	te gazety
تِلْكَ ٱلطَّاوِلَاتُ	tamte stoły

Zaimek wskazujący występując przed rzeczownikiem w stanie nieokreślonym (bez rodz. 'al-), może być podmiotem zdania nominalnego i wówczas zgadza się z orzeczeniem zdania nominalnego co do rodzaju i liczby, np.:

هٰذِهِ بِنْتٌ	To (jest) dziewczynka.
هٰذَا كِتَابٌ	To (jest) książka.
هٰؤُلَاءِ تَلَامِيذُ	To (są) uczniowie.

U w a g a: Pionowa fatha (ٰ) nad zaimkami wskazującymi هٰذَا, هٰذِهِ, ذٰلِكَ, هٰذَانِ, jest pozostałością po długim alifie (هاذا, هاذه, ذالك, itd.), który niekiedy opuszcza się przy pisaniu długiego *ā*.

2. Liczba mnoga

Liczba mnoga może być regularna lub nieregularna, tzw. łamana:

a) liczbę mnogą regularną rodzaju męskiego tworzy się przez dodanie do formy l. pojedynczej końcówek:

1. (nom.) ـُونَ (-ūna) np.: مُهَنْدِسُونَ، مُهَنْدِسٌ — inżynierowie; فَرَنْسِيُّونَ، فَرَنْسِيٌّ — Francuzi

2. (gen.), 3. (accus.) ـِينَ (-īna): مُهَنْدِسِينَ، فَرَنْسِيِّينَ

Przy dodaniu rodzajnika ـال końcówki te nie ulegają zmianie,

ٱلْمُهَنْدِسُونَ
ٱلْمُهَنْدِسِينَ

Dla rzeczowników rodzaju żeńskiego l. mnogą regularną tworzy się przez dodanie do form l. pojedynczej w stanie nieokreślonym końcówek:

1. (nom.) ـَاتٌ (-ātun)
2. (gen.), 3. (accus.) ـَاتٍ (-ātin)

Np.:

مُمَرِّضَةٌ — مُمَرِّضَاتٌ	pielęgniarki
مُعَلِّمَةٌ — مُعَلِّمَاتٌ	nauczycielki
طَاوِلَةٌ — طَاوِلَاتٌ	stoły

Końcówki powyższe przyjmują również w l. mnogiej rzeczowniki nieosobowe nie posiadające wskaźnika rodzaju żeńskiego ةـ (tamarbuta), np.:

حَيَوَانٌ — حَيَوَانَاتٌ

Rzeczowniki r. żeńskiego w l. mnogiej regularnej z rodzajnikiem -ال ('al-) deklinują się następująco:

1. (nom.) ٱلطَّاوِلَاتُ
2. (gen.), 3. (accus.) ٱلطَّاوِلَاتِ

b) liczba mnoga nieregularna „łamana"

Przeważającą formą liczby mnogiej jest jednak tzw. l. mnoga łamana. Nie tworzy się jej przez dodanie określonych końcówek do formy l. pojedynczej, ale drogą tzw. fleksji wewnętrznej wyrazu, np.:

جَرِيدَةٌ	gazeta	جَرَائِدُ	gazety
عَامِلٌ	robotnik	عُمَّالٌ	robotnicy
تِلْمِيذٌ	uczeń	تَلَامِيذُ	uczniowie
أَسَدٌ	lew	أُسُودٌ	lwy
قَلَمٌ	ołówek	أَقْلَامٌ	ołówki
دَفْتَرٌ	zeszyt	دَفَاتِرُ	zeszyty
مَدِينَةٌ	miasto	مُدُنٌ	miasta
بَيْتٌ	dom	بُيُوتٌ	domy
شَارِعٌ	ulica	شَوَارِعُ	ulice
نَافِذَةٌ	okno	نَوَافِذُ	okna
كِتَابٌ	książka	كُتُبٌ	książki

Niektóre rzeczowniki mogą mieć po kilka wariantów l. mnogiej łamanej, np. rzeczownik بَحْرٌ [baḥr^un] *morze* ma następujące warianty — بِحَار, بُحُور, أَبْحُر *morza*; rzeczownik نَهْرٌ [nahr^un] *rzeka* — أَنْهَار, أَنْهُر *rzeki*.

Rzeczownik تِلْمِيذٌ może mieć również formę l. mnogiej łamanej: تَلَامِذَةٌ

3. Liczba podwójna (dualis)

Język arabski posiada oprócz liczby mnogiej liczbę podwójną. Tworzy się ją przez dodanie do formy l. pojedynczej r. męskiego i żeńskiego następujących sufiksów:

1. (nom.) انِ — (-āni)
2. (gen.) } يْنِ — (-aini)
3. (acc.) }

Np.: زَمِيلٌ *kolega*

1. زَمِيلَانِ dwóch kolegów, dwaj koledzy
2. } زَمِيلَيْنِ
3. }

بِنْتٌ *dziewczynka*

1. بِنْتَانِ dwie dziewczynki
2. } بِنْتَيْنِ
3. }

Przy rzeczownikach r. żeńskiego, kończących się na tamarbutę (ة), tamarbuta przechodzi w tamamdudę

1. (nom.) تَانِ (-tāni) np.: صَدِيقَتَانِ dwie przyjaciółki (od: صَدِيقَةٌ przyjaciółka)

2. (gen.) } تَيْنِ [-taini] صَدِيقَتَيْنِ
3. (acc.) }

Sufiksy te w połączeniu z rzeczownikiem w stanie określonym nie ulegają zmianie:

أَلصَّدِيقَتَانِ, أَلزَّمِيلَانِ

Rzeczowniki w l. mnogiej regularnej r. męskiego i w l. podwójnej (dualis) r. męskiego i żeńskiego w konstrukcji „status constructus" (ألإضافة) tracą końcowe sufiksalne نِ, نَ, np.:

مُعَلِّمُو ٱلْمَدْرَسَةِ nauczyciele szkoły
مُمَرِّضَتَا ٱلْمُسْتَشْفَى dwie pielęgniarki szpitala
مُهَنْدِسَا ٱلْمَصْنَعِ dwaj inżynierowie fabryki

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) من اين هذان المهندسان؟
٢) هل عمل الممرّضات شاق؟
٣) هل سيّارة المهندسين حديثة؟
٤) هل منزل هؤلاء المهندسين واقع في وسط المدينة؟
٥) هل بيت مهندس المصنع جميل؟
٦) هل اللغة العربيّة صعبة؟

2. Uzupełnić podane zdania dając odpowiednią formę l. mnogiej i l. podwójnej:

١) هذان (robotnik) في البيت
٢) هؤلاء (chłop) و (te) الجرائد
٣) هنّ (nauczycielka) اللغات الأجنبيّة
٤) (mieszkania) هؤلاء (robotnik) عصريّة
٥) في محفظة هذا الولد (ołówki) ملوّنة
٦) هؤلاء (mężczyzna) من مصر
٧) (okna) هذه الغرفة (czysty)
٨) (oni obaj) في الحديقة

3. Przetłumaczyć na język polski:

١) معلمة اللغة الفرنسيّة فى البيت الآن.
٢) سيّارة الفلاح عصريّة.
٣) على طاولة صغيرة غطاء ملون.
٤) غرفة الاكل نظيفة و واسعة.
٥) منزل هذا الرجل مؤلف من مطبخ وحمّام و مغسلة.

4. Przetłumaczyć na język arabski:

a) W pokoju inżyniera jest telewizor, telefon, stół i krzesła.
b) Pokój dla gości jest zasłany kolorowym dywanem.
c) Na okrągłym stole jest książka i kilka gazet.
d) Na ścianach jadalni wisi kilka obrazów.
e) Na tej ulicy jest dużo domów.

LEKCJA CZWARTA

الدرس الرابع

فى مدينة وارسو حديقة الحيوانات. فى هذه الحديقة حيوانات كثيرة متوحشة مثل الاسود و النمور والافيال والذئاب وغيرها و كذلك طيور كثيرة من المناطق الحارة و الباردة. هذا العصفور احمر. للاسد قفص حديدى. هذه الورقة صفراء. هذا دفتر تلميذ المدرسة الثانوية. هذا الرجل الأسود من السودان. هذه الزهرة زاهية الالوان. من اين هذا الرجل القوى؟ هل هى معلمة اللغة العربية؟ لا، هى معلمة اللغة الفرنسيّة. هل احمد ولد ذكى؟ نعم، هو ولد ذكى و شاطر. فى مدينة باريس كثير من الشوارع الضيقة ايضاً. لمحمد قلم اسود و محفظة جديدة. هم تلاميذ اذكياء. اىّ لون هذه الزهرة؟
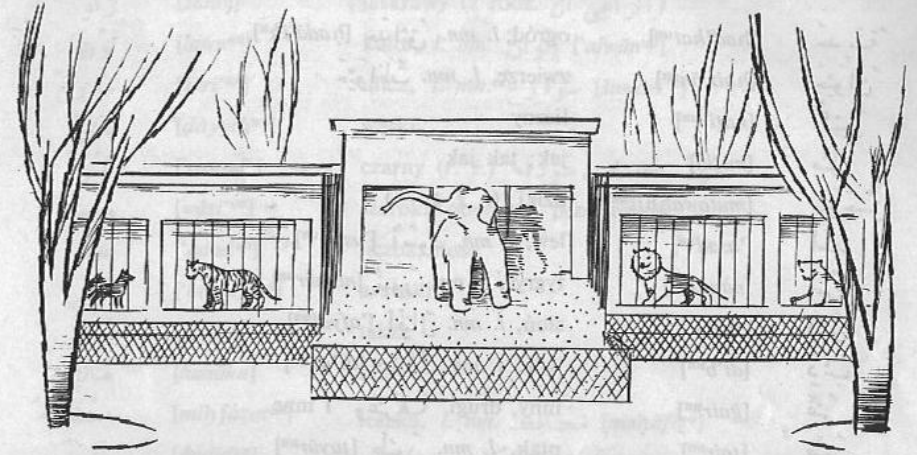
فِى هَذِهِ آلحَدِيقَةِ حَيَوَانَاتٌ كَثِيرَةٌ مُتَوَحِّشَةٌ مِثْلَ آلأُسُودُ وَ آلنُّمُورُ وَ آلأَفْيَالُ وَ آلذِّئَابُ...
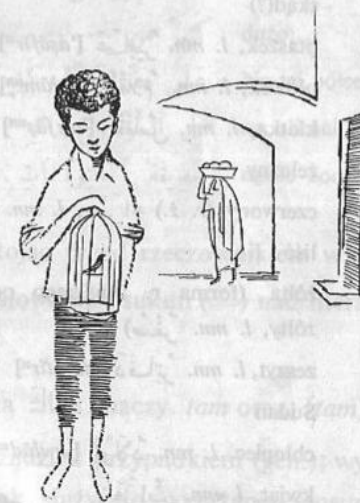
لِمُحَمَّدٍ قَفَصٌ وَ عُصْفُورٌ

SŁOWNIK

حَدِيقَةٌ	[ḥadīḳatun]	ogród, l. mn. حَدَائِقُ [ḥadā'iḳu]
حَيْوَانٌ	[ḥaiwānun]	zwierzę, l. mn. حَيْوَانَاتٌ
كَثِيرٌ	[kaṯīrun]	liczny
مِثْلَ	[miṯla]	jak; tak jak
مُتَوَحِّشٌ	[mutawaḥḥišun]	dziki (r. ż. ةٌ —)
أَسَدٌ	['asadun]	lew, l. mn. أُسُودٌ ['usūdun]
نَمِرٌ	[nàmirun]	tygrys, l. mn. نُمُورٌ [numūrun]
فِيلٌ	[fīlun]	słoń, l. mn. أَفْيَالٌ ['afyālun]
ذِئْبٌ	[ḏi'bun]	wilk, l. mn. ذِئَابٌ [ḏi'ābun]
غَيْرٌ	[ġairun]	inny, drugi وَغَيْرُهَا i inne
طَيْرٌ	[ṭairun]	ptak, l. mn. طُيُورٌ [ṭuyūrun]
مِنْطَقَةٌ	[minṭàḳatun]	rejon, strefa, l. mn. مَنَاطِقُ [manāṭiḳu]
حَارٌّ	[ḥārrun]	gorący (r. ż.: ةٌ —)
بَارِدٌ	[bāridun]	zimny (r. ż.: ةٌ —)
لَا	[lā]	nie
مِنْ	[min]	z
نَعَمْ	[na'am]	tak
مِنْ أَيْنَ	[min'aina]	skąd(?)
عُصْفُورٌ	['uṣfūrun]	ptaszek, l. mn. عَصَافِيرُ ['aṣāfīru]
قَلَمٌ	[ḳàlamun]	ołówek, l. mn. أَقْلَامٌ ['aḳlāmun]
قَفَصٌ	[ḳàfaṣun]	klatka, l. mn. أَقْفَاصٌ ['aḳfāṣun]
حَدِيدِيٌّ	[ḥadīdiyyun]	żelazny
أَحْمَرُ	['aḥmaru]	czerwony (r. ż.) حَمْرَاءُ, l. mn. حُمْرٌ
وَرَقَةٌ	[waràḳatun]	liść
صَفْرَاءُ	[ṣafrā'u]	żółta (forma r. żeńskiego od przymiotnika أَصْفَرُ żółty, l. mn. صُفْرٌ)
دَفْتَرٌ	[dàftarun]	zeszyt, l. mn. دَفَاتِرُ [dafātiru]
أَلسُّودَانُ	['as-sūdānu]	Sudan
وَلَدٌ	[wàladun]	chłopiec, l. mn. أَوْلَادٌ ['awlādun]
زَهْرَةٌ	[zàhratun]	kwiat, l. mn. زَهَرَاتٌ
لُغَةٌ	[lùġatun]	język, l. mn. لُغَاتٌ

زَاهٍ	[zāhin]	jaskrawy (z rodz. أَلْ الزَّاهِى)
لَوْنٌ	[lawnun]	kolor, l. mn. أَلْوَانٌ ['alwānun]
شَارِعٌ	[šāri'un]	ulica, l. mn. شَوَارِعُ [šawāri'u]
ضَيِّقٌ	[ḍàyyiḳun]	wąski
أَسْوَدُ	['aswadu]	czarny (r. ż.) سَوْدَاءُ, l. mn. سُودٌ
وَاسِعٌ	[wāsi'un]	szeroki, obszerny, przestronny
عَدَدٌ	['adadun]	liczba, ilość
عَرَبِىٌّ	['arabiyyun]	arabski
أَيْضًا	['aiḍān]	także
هُنَاكَ	[hunāka]	tam
مِحْفَظَةٌ	[miḥfàẓatun]	teczka, l. mn. مَحَافِظُ [maḥāfiẓu]
جَدِيدٌ	[ğadīdun]	nowy, l. mn. جُدُدٌ [ğudud un]
أَىٌّ	['ayyun]	jaki, jaka? jakikolwiek
أَيَّةٌ	(r. ż.)	

OBJAŚNIENIA

	عَدَدٌ كَبِيرٌ مِنْ ...	duża ilość... (z) (czegoś)
Np.:	كَثِيرٌ مِنَ ...	dużo...
	عَلَى هٰذَا ٱلرَّفِّ كَثِيرٌ مِنَ ٱلْكُتُبِ	Na tej półce jest dużo (z) książek.
	فِى ٱلشَّوَارِعِ	na ulicach
	حَدِيقَةُ ٱلْحَيْوَانَاتِ	ogród zoologiczny

Przyimek مِنْ *z*, stojąc przed rzeczownikiem w stanie określonym (z rodz. 'al-), traci przy „waslowaniu" sukun (ـْـ) nad literą ن i otrzymuje fathę (ـَـ): مِنَ ... ٱلْ—

Przysłówek miejsca هُنَاكَ znaczy. *tam* oraz: (*tam*) *są*, (*tam*) *jest*.

Przyimek لِ *dla* rządzi 2 przypadkiem (gen.); wyraża przynależność, posiadanie. Często jednak służy do wyrażania stosunków syntaktycznych, odpowiadających funkcji polskich przypadków — dopełniacza i celownika. Pisze się go łącznie z imieniem (rzeczownikiem, zaimkiem, przymiotnikiem).

Jeżeli łączy się z imieniem w stanie określonym (z rodz. 'al-), to pierwszy człon rodzajnika, 'alif (ا), opuszcza się: — أَلْ + لِ → لِلْ, np.:

لِلْمُعَلِّمِ nauczyciela, nauczycielowi, dla nauczyciela

P r z y k ł a d y:

لِلْأَسَدِ قَفَصٌ Lew ma klatkę.

هَذَا دَفْتَرٌ لِتِلْمِيذِ آلْمَدْرَسَةِ آلثَّانَوِيَّةِ To jest zeszyt ucznia szkoły średniej.

GRAMATYKA

1. Zgodność określenia (przymiotnika) z wyrazem określanym (rzeczownikiem) stojącym w liczbie mnogiej

Jeżeli rzeczownik stojący w liczbie mnogiej nie oznacza osoby, to traktuje się go jako rzeczownik zbiorowy r. żeńskiego. Wówczas określenie stawia się po nim w liczbie pojedynczej r. żeńskiego, np.:

حَيَوَانَاتٌ مُتَوَحِّشَةٌ dzikie zwierzęta

اَلْمَنَاطِقُ آلحَارَّةُ وَ آلْبَارِدَةُ strefy gorące i zimne

Jeżeli natomiast rzeczownik stojący w liczbie mnogiej oznacza osoby, to stojące po nim określenie zgadza się z tym rzeczownikiem co do rodzaju, liczby i przypadku, np.:

تَلَامِيذُ أَذْكِيَاءُ zdolni uczniowie

طُلَّابٌ جُدُدٌ nowi studenci

مُمَرِّضَاتٌ نَظِيفَاتٌ czyste pielęgniarki

2. Przymiotniki oznaczające kolor lub ułomność fizyczną

Tworzy się je wg wzoru:

أَفْعَلُ (*r. m.*) فَعْلَاءُ (*r. ż.*) فُعْلٌ (*l. mn.*)

P r z y k ł a d y:

أَسْمَرُ	śniady	سَمْرَاءُ	śniada	سُمْرٌ
أَخْضَرُ	zielony	خَضْرَاءُ	zielona	خُضْرٌ
أَعْمَى	ślepy	عَمْيَاءُ	ślepa	عُمْيٌ

3. Imiona o deklinacji dwuprzypadkowej — Diptota

Różnią się one od imion odmieniających się przez wszystkie 3 przypadki (triptota) tym, że występując bez rodzajnika określonego 'al-, nie mają tzw. końcówek tanwīnowych i odmieniają się tylko przez dwa przypadki, z tym że drugi przypadek spełnia rolę genetivu i accusativu (dopełniacza i biernika).

1. nominativus: ـُ , صَحْرَاءُ pustynia
2. genetivus / accusativus: ـَ , صَحْرَاءَ

Do grupy diptota należą:

a) imiona własne z końcówką damma (ـُ), np.: أَحْمَدُ, فَاطِمَةُ, مِصْرُ

b) przymiotniki wzoru أَفْعَلُ oznaczające kolor, np.: أَسْوَدُ, سَوْدَاءُ

c) niektóre rzeczowniki i przymiotniki mające w liczbie mnogiej zakończenie: ـُ, np.:

حَدِيقَة —	حَدَائِقُ	ogrody	شَاعِرٌ —	شُعَرَاءُ	poeci
مَدْرَسَة —	مَدَارِسُ	szkoły	فَقِيرٌ —	فُقَرَاءُ	biedni, biedacy

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) هل فى مدينة وارسو حديقة الحيوانات ؟
٢) هل هناك حيوانات كثيرة ؟
٣) أىّ لون هذا العصفور ؟
٤) هل هو أحمر أو أصفر ؟
٥) لمن هذا الكتاب الجديد؟
٦) هل كثير من الحيوانات المتوحّشة فى الأقفاص الحديدية؟
٧) من اين هذا الرجل الأسود؟
٨) هل هذه الورقة صفراء ؟

2. Zastąpić podane w nawiasach wyrazy polskie odpowiednikami arabskimi:

١) فى هذه الحديقة (zwierzęta) كثيرة (dzikie)
٢) فى حديقة الحيوانات (lwy, tygrysy, wilki)
٣) للتلميذ (zdolny) دَفَاتِرُ (czyste)
٤) هذا الرجل (czarny) (z) السودانُ

3. Odmienić następujące diptota: أَعْرَجُ kulawy; مِصْرُ, دَفَاتِرُ zeszyty

4. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Warszawa jest dużym miastem.
b) (My) jesteśmy teraz w ogrodzie zoologicznym.
c) Ty jesteś obywatelem Egiptu.
d) One są w obszernym pokoju.
e) Ten piękny kwiat jest czerwony.
f) Lew jest dzikim zwierzęciem.
g) Czyste firanki
h) Arabskie gazety
i) Stare miasta
j) Kolorowe książki
k) Zdolne uczennice

5. Przetłumaczyć na język polski:

١) فى محفظة هذا الولد قلم أصفر.
٢) هذا حيوان متوحش.
٣) هذا الاسد جميل.
٤) هذا النمر فى قفص حديدى.
٥) لمن هذا القلم.
٦) اين هذا الذئب الآن ؟
٧) أحمد و محمد هما تلميذا المدرسة الثانوية
٨) هل هن فى البيت الآن ؟
٩) هى معلمة اللغة البولونية و هو صحفى.

LEKCJA PIĄTA

الدرس الخامس

ذَهَبَ إسماعيل إلى المقهى و شَرِبَ هناك فنجاناً من القهوة. بعد ذلك رجعَ إلى البيت. غسلتْ فاطمة ملابس الاطفال. دخلتِ البنت المجتهدة كليّة الطبّ. و دخلتْ صديقة فاطمة كليّة الحقوق. كلتا البنتين مجتهدتان. خرجتْ زينب إلى الصديقات و ذهبنَ جميعاً إلى السينما. وصلَ الى وارسو سائح أجنبى و سكنَ فى فندق كبير عصرى واقع فى وسط المدينة. كتبت رسالة إلى احمد. ذهبت الى مكتب البريد و اشتريتُ طابعاً. بعد ان قفلتُ الظرف رميْتُ الرسالة فى صندوق البريد. ماذا فعلتَ بعد الإنتهاء من المدرسة الثانويّة؟ رسم إبراهيم صورةً جميلة. بعد الإنتهاء من المدرسة الثانويّة درسنَا فى معهد اللغات الشرقيّة اللغة العربيّة. فى أثناء الدراسة قرأنا كتبا كثيرة. أحمد

وإبراهيم طالبان فى الجامعة و كلاهما سَكَنَا فى بيت الطلبة. و قبل عدّة ايّام كلا الطالبين كتبا مقالاً شيّقاً لمجلة اسبوعيّة عن حياة اطلاب الأجانب فى بولونيا. خرجَ التلاميذ من المدرسة و ذهبوا إلى المكتبة.

خَرَجَ التَّلامِيذُ من المَدْرَسَةِ

SŁOWNIK

مَقْهًى	[makhan]	kawiarnia, *l. mn.* مَقاهٍ [makāhin] (z rodz. - أل المَقْهَى, المَقَاهِي)
شَرِبَ	[šàriba]	pić
ذَهَبَ	[dàhaba]	iść, odejść
فِنْجَانٌ	[finǧān^{un}]	filiżanka, *l. mn.* فَنَاجِينُ [fanāǧīn^{u}]
قَهْوَةٌ	[kàhwat^{un}]	*kawa*
بَعْدَ	[ba'da]	po; بعد ذلك potem, za (*czasowo*)
رَجَعَ	[ràǧa'a]	wrócić
غَسَلَ	[ġàsala]	myć, prać
مَلَابِسُ	[malābis^{u}]	bielizna
طِفْلٌ	[tifl^{un}]	dziecko, *l. mn.* أَطْفَالٌ ['atfāl^{un}]
دَخَلَ	[dàhala]	wejść; wstąpić, (np. *na wyższą uczelnię*)
مُجْتَهِدٌ	[muǧtàhid^{un}]	pilny, staranny, (*l. mn.* reg. ـُونَ)
طِبٌّ	[tibb^{un}]	medycyna

خَرَجَ (مِنْ)	[hàrağa]	wyjść (z)
كُلِّيَّةٌ	[kulliyyatun]	wydział, fakultet
حَقٌّ	[ḥakkun]	prawo; prawda, *l. mn.* حُقُوقٌ [ḥukūkun]
إِسْمَاعِيلُ	['ismā'ilu]	Ismail (*imię wł.*)
إِبْرَاهِيمُ	['ibrāhīmu]	Ibrahim (*imię wł.*)
جَمِيعًا	[ğamī'an]	wszyscy, razem
وَصَلَ (إِلَى)	[wàṣala]	przyjechać (do)
طَالِبٌ	[ṭālibun]	student, *l. mn.* طَلَبَةٌ, طُلَّابٌ [ṭalàbatun], [ṭullābun]
سَائِحٌ	[sā'iḥun]	turysta, *l. mn.* سُيَّاحٌ [suyyāḥun]
سِينَمَا	[sīnamā]	kino
سَكَنَ	[sàkana]	mieszkać
فُنْدُقٌ	[funduḳun]	hotel, *l. mn.* فَنَادِقُ [fanādiḳu]
كَتَبَ	[kàtaba]	pisać
فَعَلَ	[fà'ala]	robić, czynić
رِسَالَةٌ	[risālatun]	list, *l. mn.* رَسَائِلُ, رِسَالَاتٌ [rasā'ilu]
مَكْتَبٌ	[màktabun]	biuro, urząd, *l.mn.* مَكَاتِبُ [makātibu]
مَكْتَبَةٌ	[maktàbatun]	biblioteka, *l. mn.* مَكْتَبَاتٌ
بَرِيدٌ	[barīdun]	poczta
طَابِعٌ	[ṭābi'un]	znaczek, *l. mn.* طَوَابِعُ [ṭawābi'u]
إِشْتَرَى	['ištarā]	kupić
قَفَلَ	[ḳàfala]	zamknąć
صَدِيقَةٌ	[ṣadiḳatun]	przyjaciółka, *l. mn.* صَدِيقَاتٌ
ظَرْفٌ	[ẓarfun]	koperta, *l. mn.* ظُرُوفٌ [ẓurūfun]
رَمَى	[ramā]	rzucać
صُنْدُوقٌ	[ṣundūḳun]	skrzynka, *l. mn.* صَنَادِيقُ [ṣanādīḳu]
بَعْدَ أَنْ	[ba'da 'an]	potem jak, po
شَرْقِيٌّ	[šarḳiyyun]	wschodni
رَسَمَ	[ràsama]	rysować
كِلَا	[kilā]	obaj, obydwaj
كِلْتَا	[kiltā]	obie
إِنْتِهَاءٌ (مِنْ)	['intihā'un]	zakończenie (czegoś)
دَرَسَ	[dàrasa]	studiować

مَعْهَدٌ	[ma'hadun]	instytut, *l. mn.* مَعَاهِدُ [ma'āhidu]
دِرَاسَةٌ	[dirāsatun]	studiowanie, *l. mn.* دِرَاسَاتٌ
فِي أَثْنَاءِ	[fī'aṯnā'i]	w czasie
لِمَاذَا	[limādā]	dlaczego(?)
قَرَأَ	[ḳàra'a]	czytać
قَبْلَ	[ḳabla]	przed
شَيِّقٌ	[šayyiḳun]	ciekawy, interesujący
عَنْ	['an]	o
يَوْمٌ	[yawmun]	dzień, *l. mn.* أَيَّامٌ ['ayyāmun]
مَقَالٌ	[maḳālun]	artykuł
حَيَاةٌ	[ḥayātun]	życie
مَجَلَّةٌ	[mağallatun]	czasopismo
أُسْبُوعِيٌّ	['usbū'iyyun]	tygodniowy
مَاذَا	[mādā]	co(?) albo مَا (*mā*)

OBJAŚNIENIA

فِنْجَانٌ مِنَ ٱلْقَهْوَةِ	filiżanka kawy
مَكْتَبُ ٱلْبَرِيدِ	urząd pocztowy
صُنْدُوقُ ٱلْبَرِيدِ	skrzynka pocztowa
مَجَلَّةٌ أُسْبُوعِيَّةٌ	tygodnik
كُلِّيَّةُ ٱلطِّبِّ	wydział medyczny
بَيْتُ ٱلطَّلَبَةِ	dom studencki
كُلِّيَّةُ ٱلْحُقُوقِ	wydział prawa

Czasownik دَخَلَ *wchodzić* występuje zasadniczo bez przyimka إِلَى *do* i rządzi 3 przypadkiem (accus.), np.:

هُوَ دَخَلَ ٱلْغُرْفَةَ . On wszedł do pokoju.

Niekiedy występuje jednak z przyimkiem إِلَى,
Można więc powiedzieć również: هُوَ دَخَلَ إِلَى ٱلْغُرْفَةِ

GRAMATYKA

1. Czasownik — tryb oznajmujący

Czasownik arabski składa się przeważnie z 3 spółgłosek. Druga rdzenna spółgłoska może mieć fathę (ـَ), kasrę (ـِ) lub dammę (ـُ), np.:

رَسَمَ rysował
شَرِبَ pił
خَشُنَ był szorstki

Formę 3 os. l. poj. (r. męskiego) czasu przeszłego uważa się umownie za bezokolicznik, a więc:

رَسَمَ rysować, خَشُنَ być szorstkim

Czas przeszły — اَلْمَاضِي

Wyraża on czynność przeszłą. Tworzy się go przez dodanie do 3 osoby l. pojedynczej r. męskiego z końcówką — *a* (ـَ) następujących sufiksów osobowych:

	l. mnoga	l. podwójna*	l. pojedyncza
— 1. os.	ـْنَا	—	ـْتُ
(*r. m.*) 2. os.	ـْتُمْ	ـْتُمَا	ـْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	ـْتُنَّ		ـْتِ
(*r. m.*) 3. os.	ـُوا	ـَا	ـَ
(*r. ż.*) 3. os.	ـْنَ	ـَتَا	ـَتْ**

Koniugacja czasownika رسم *rysować*

	l. mnoga	l. podwójna*	l. pojedyncza
— 1. os.	رَسَمْنَا		رَسَمْتُ
(*r. m.*) 2. os.	رَسَمْتُمْ	رَسَمْتُمَا	رَسَمْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	رَسَمْتُنَّ		رَسَمْتِ
(*r. m.*) 3. os.	رَسَمُوا	رَسَمَا	رَسَمَ
(*r. ż.*) 3. os.	رَسَمْنَ	رَسَمَتَا	رَسَمَتْ

---

* Liczba podwójna nie posiada form dla 1. os.
** Sukun (ـْ) przechodzi w kasrę (ـِ) przed rodz. أَلْ, np.: ذَهَبَتِ الْبِنْتُ.

Zaimek osobowy opuszcza się, gdyż czasownik posiada końcówki osobowe.

رَسَمْتُ (ja) narysowałem
رَسَمْنَا (my) narysowaliśmy
رَسَمْتُمْ (wy) narysowaliście

Czasownik arabski w formie czasu przeszłego można tłumaczyć na język polski w formie dokonanej lub niedokonanej, np.:

رَسَمَ rysował, narysował

Dla wyrażenia zaprzeczenia w czasie przeszłym służy partykuła مَا *nie*, która stoi przed czasownikiem, np.:

مَا شَرِبَ nie (wy)pił,
مَا رَسَمْنَا nie (na)rysowaliśmy

2. Zdanie werbalne (czasownikowe)

W zdaniu werbalnym w roli orzeczenia występuje czasownik. Czasownik-orzeczenie stoi zazwyczaj na p i e r w s z y m miejscu.

Zgodność orzeczenia z podmiotem uzależniona jest od porządku słów, rodzaju i liczby podmiotu oraz od tego, czy oznacza on przedmioty martwe czy istoty żywe.

a) jeżeli czasownik-orzeczenie stoi przed podmiotem (w l. pojedynczej, podwójnej, lub mnogiej) oznaczającym osoby rodzaju męskiego, to ma ono zawsze formę l. pojedynczej rodzaju męskiego, np.:

ذَهَبَ التلميذ إلى المكتبة Uczeń poszedł do biblioteki.
ذَهَبَ التلميذان إلى المكتبة Dwaj uczniowie poszli do biblioteki.
ذَهَبَ التلاميذ إلى المكتبة Uczniowie poszli do biblioteki.
رَسَمَ إبراهيم صورة Ibrahim narysował obrazek.
كَتَبَ الأولاد رسالة Chłopcy napisali list.

b) jeżeli czasownik-orzeczenie stoi przed podmiotem (w l. pojedynczej, podwójnej lub mnogiej) oznaczającym osoby rodzaju żeńskiego, to występuje zawsze w l. pojedynczej rodzaju żeńskiego, np.:

ذَهَبَتِ التلميذة إلى السينما — Uczennica poszła do kina.

ذَهَبَتِ التلميذتان إلى السينما — Dwie uczennice poszły do kina.

ذَهَبَتِ التلميذات إلى السينما — Uczennice poszły do kina.

Jeżeli w zdaniu rozwiniętym za podmiotem występuje drugie orzeczenie odnoszące się do osób, to zachodzi całkowita zgodność tego drugiego orzeczenia z podmiotem, np.:

١) خَرَجَ التلميذ من المدرسة و ذهب إلى السينما

Uczeń wyszedł ze szkoły i poszedł do kina.

٢) خَرَجَ التلميذان من المدرسة و ذهبا إلى السينما

Dwaj uczniowie wyszli ze szkoły i poszli do kina.

٣) خَرَجَ التلاميذ من المدرسة و ذهبوا إلى السينما

Uczniowie wyszli ze szkoły i poszli do kina.

١) خَرَجَتِ التلميذة من المدرسة و ذهبت الى السينما

Uczennica wyszła ze szkoły i poszła do kina.

٢) خَرَجَتِ التلميذتان من المدرسة و ذهبتا إلى السينما

Dwie uczennice wyszły ze szkoły i poszły do kina.

٣) خَرَجَتِ التلميذات من المدرسة و ذهبن الى السينما

Uczennice wyszły ze szkoły i poszły do kina.

c) Zgodność czasownika-orzeczenia z podmiotem oznaczającym przedmioty martwe lub zwierzęta wygląda następująco:

Jeżeli podmiot stojący w liczbie pojedynczej lub podwójnej (r. męskiego lub żeńskiego) ma jedno lub kilka orzeczeń, to zgodność tych orzeczeń z podmiotem jest taka sama jak przy podmiocie oznaczającym osoby, np.:

مَرَّتْ بِنَا السَّيَّارَةُ و وَقَفَتْ فِي نِهَايَةِ الشَّارِعِ

Samochód przejechał koło nas i zatrzymał się na końcu ulicy.

مَرَّتْ بِنَا السَّيَّارَتَانِ و وَقَفَتَا فِي نِهَايَةِ الشَّارِعِ

Dwa samochody przejechały koło nas i zatrzymały się na końcu ulicy.

تَحَرَّكَ التِّرَامُ و انْعَطَفَ إِلَى الْيَمِينِ

Tramwaj ruszył i skręcił w prawo.

خَرَجَ الْأَسَدُ مِنَ الْقَفَصِ و هَجَمَ عَلَى النَّاسِ

Lew wyszedł z klatki i zaatakował ludzi ...

Jeżeli podmiot stoi w l. mnogiej i oznacza przedmioty martwe i zwierzęta, to czasownik-orzeczenie, niezależnie od tego, czy stoi przed czy po podmiocie, ma formę liczby pojedynczej rodzaju żeńskiego, np.:

كَانَتِ الْجَرَائِدُ الْعَرَبِيَّةُ فِي الدُّرْجِ — Gazety arabskie były w szufladzie.

وَقَفَتِ السَّيَّارَاتُ أَمَامَ مَكْتَبِ الْبَرِيدِ — Samochody zatrzymały się przed urzędem pocztowym.

تَحَرَّكَتِ السَّيَّارَاتُ وَ انْعَطَفَتْ إِلَى الْيَمِينِ — Samochody ruszyły i skręciły na prawo.

خَرَجَتِ الْأَفْرَاسُ مِنَ الْإِسْطَبْلِ وَ فَرَّتْ إِلَى الْغَابَةِ — Konie wyszły ze stajni i uciekły do lasu.

3. Czasowniki przechodnie i nieprzechodnie

Czasowniki arabskie dzielą się na przechodnie i nieprzechodnie, np.: czasowniki:

كَتَبَ pisać — رَسَمَ rysować

شَرِبَ pić — قَرَأَ czytać

należą do czasowników przechodnich. Występuje po nich z a w s z e dopełnienie, które stoi w 3 przypadku (accusativus) (ـَ), np.:

كَتَبْنَا مَقَالاً إِلَى الْجَرِيدَةِ — Napisaliśmy artykuł do gazety.

قَرَأْتُ كُتُباً كَثِيرَةً — Przeczytałem dużo książek.

Czasowniki nieprzechodnie nie mają dopełnienia, np.

رَجَعْنَا إِلَى الْبَيْتِ — Wróciliśmy do domu.

سَكَنَ أَحْمَدُ فِي بَيْتِ الطَّلَبَةِ — Ahmed mieszkał w domu studenckim.

4. Formy pochodne czasowników trójspółgłoskowych

Trójspółgłoskowy czasownik arabski posiada tzw. formy pochodne (10), które tworzy się za pomocą określonych prefiksów i infiksów oraz wzdłużeń samogłoskowych, np.: czasownik سَافَرَ *podróżować, wyjeżdżać* jest III formą pochodną czasownika سَفَرَ *wyruszać w drogę*; czasownik إِشْتَرَى *kupować* jest VIII formą pochodną czasownika شَرَى *kupować*

5. Konstrukcja „status constructus'' zaimków كِلَا i كِلْتَا

Zaimki كِلَا *obaj, obydwaj* i كِلْتَا *obie* łączą się z rzeczownikiem w l. podwójnej tworząc z nim konstrukcję „status constructus", np.:

كِلَا آلْمُهَنْدِسَيْنِ obaj inżynierowie
كِلْتَا آلْبِنْتَيْنِ obie dziewczynki

Łączą się one również z tzw. zaimkami sufiksalnymi, np.:

كِلَاهُمَا oni obydwaj (*r. m.*)
كِلْتَاهُمَا one obie (*r. ż.*)

Zaimki كِلَا i كِلْتَا nie deklinują się jednak przez przypadki tak jak rzeczowniki w l. podwójnej, np.:

فِي كِلْتَا آلْجَرِيدَتَيْنِ w obu gazetach

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) أينَ ذهب إسماعيل؟
٢) هل شرب القهوة في المقهى؟
٣) أين سكن السائح؟
٤) أين درسنا اللغة العربيّة؟
٥) ماذا كتب أحمد و إبراهيم؟
٦) هل قَرَأنَا كتبا كثيرة في أثناء الدراسة؟
٧) ماذا فعلت صديقة فاطمة؟

2. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Ibrahim narysował lwa.
b) Napisałyście ciekawy artykuł do tygodnika.
c) Przed kilkoma dniami poszliśmy do ogrodu zoologicznego.
d) Nie piłem kawy w kawiarni.
e) Skąd przyjechał ten turysta?
f) Poszliśmy do biblioteki i przeczytaliśmy tam dwie książki.
g) Czy studiowałaś medycynę?
h) Dlaczego nie napisaliście listu do Ibrahima?

3. Przetłumaczyć na język polski:

١) سكن هذا الرجل في المدينة الكبيرة.
٢) لِمَنْ هذا القلم الملوّن؟
٣) من أين هؤلاء السيّاح؟
٤) خرج أحمد منَ السينما و رجع إلى البيت.
٥) ماذا فعلت في مكتب البريد؟
٦) ذهبت زينب إلى الصديقة و ذهبتا جميعا إلى المكتبة.

4. Odmienić następujące czasowniki w czasie przeszłym:

عَمِلَ pracować, قتل zabijać, نظر patrzeć.

5. Uzupełnić zdania, wstawiając w nawiasy odpowiednią osobę i liczbę czasownika w czasie przeszłym, (zwokalizować tekst).

١) (iść) الى المكتبة و قرأنا هناك مجلات أجنبيّة.
٢) هل (czytać) هذا التلميذ المجتهد كتبا كثيرة؟
٣) أنتِ (prać) ملابس الأطفال.
٤) (iść) الأطفال الى مكتب البريد.
٥) (rzucić) إبراهيم الرسالة في صندوق البَريد.
٦) هل هن (wstąpić) كلية الطبّ؟
٧) هل (oni) (mieszkać) في مدينة كبيرة؟
٨) (przyjechać) السّائحان من مصر و (mieszkać) في الفندق العصري؟
٩) (studiować) كلا الطالبين فِي كليّة الحقوق.

LEKCJA SZÓSTA

الدرس السادس

وصل بالامس إلى القاهرة عاصمة مصر جماعة من السياح الفرنسيين. و بعد إستقبالهم فى المطار ركب الجميع السيّارات التى نقلتهم الى أحد فنادق العاصمة الفخمة. و سكن كل الضيوف فى غرف مريحة عصريّة. و فيها جميع أسباب الراحة. و بعد أنْ إرتاحوا من عناء السفر الطويل حضر الدليل إلى الفندق و أخذهم لزيارة بعض معالم المدينة. عندما حان وقت الغداء رجعوا مع الدليل إلى الفندق و أكلوا غداء شهيا. فى أثناء الغداء إقترح عليهم الدليل مشاهدة مسرحيّة فى مسرح من المسارح القاهريّة. وافق الضيوف بسرور على إِقتراحه. و بعد الرجوع من المسرح شكروا دليلهم و قالوا له انَّ المسرحيّة أعجبتهم جداً. و فى اليوم التالى سافروا إلى الجيزة و هى منطقة فى ضواحى القاهرة مشهورة بأهرامها من عصر الفراعنة. وَكان السيّاح مبسوطين جدّاً من زيارتهم للجيزة.

وَكَانَ ٱلسُّيَّاحُ مَبْسُوطِينَ جِدًّا مِنْ زِيَارَتِهِمْ لِلْجِيزَةِ

SŁOWNIK

عَاصِمَةٌ	['āṣimat^{un}]	stolica, *l. mn.* عَوَاصِمُ ['awāsim^{u}]
جَمَاعَةٌ	[ǧamā'at^{un}]	grupa, *l. mn.* جَمَاعَاتٌ
أَلْقَاهِرَةُ	['al-ḳāhirat^{u}]	Kair
أَلَّتِى	['allatī]	która; które
أَلْقَاهِرِىُّ	['al-ḳāhiriyy^{u}]	kairski
بِالْأَمْسِ	[bil'-amsi]	wczoraj
إِسْتِقْبَالٌ	['istiḳbāl^{un}]	przyjęcie; powitanie
مَطَارٌ	[maṭār^{un}]	lotnisko, *l. mn.* مَطَارَاتٌ
رَكِبَ	[ràkiba]	wsiąść; jechać (czymś)
أَنَّ	['anna]	że, iż
أَحَدٌ	['aḥad^{un}]	jeden (*r. ż.* إِحْدَى)
فَخْمٌ	[faḫm^{un}]	wspaniały
نَقَلَ	[nàḳala]	przewieźć
فَرَنْسِىٌّ	[faransiyy^{un}]	francuski, Francuz (*l. mn.* ـُونَ)
مُرِيحٌ	[murīḥ^{un}]	komfortowy, wygodny
أَسْبَابُ ٱلرَّاحَةِ	['asbāb^{u}-r-rāḥat^{i}]	wygody
إِرْتَاحَ (مِنْ ..)	['irtāḥa]	odpoczywać (po ...)
عَنَاءٌ	['anā'^{un}]	trud
سَفَرٌ	[sàfar^{un}]	podróż, *l. mn.* أَسْفَارٌ ['asfār^{un}]
سَافَرَ	[sāfara]	wyjeżdżać; podróżować,
حَضَرَ	[ḥàḍara]	przyjść, przybyć
أَخَذَ	['aḫaḏa]	wziąć
دَلِيلٌ	[dalīl^{un}]	przewodnik, *l. mn.* أَدِلَّاءُ ['adillā'^{u}]
زَارَ	[zāra]	odwiedzać; zwiedzać
زِيَارَةٌ	[ziyārat^{un}]	wizyta; zwiedzanie
مَعَالِمُ	[ma'ālim^{u}]	zabytki
عِنْدَمَا	['indamā]	gdy
حَانَ	[ḥāna]	nadejść, nastąpić (*o czasie*)
وَقْتٌ	[waḳt^{un}]	czas, *l. mn.* أَوْقَاتٌ ['awḳāt^{un}]
غَدَاءٌ	[ġadā'^{un}]	obiad, *l. mn.* أَغْدِيَةٌ ['aġdiyat^{un}]

شَهِيٌّ	[*šahiyy^{un}*]	smaczny
أَكَلَ	[*'akala*]	jeść
إِقْتَرَحَ	[*'iktáraḥa*]	proponować
إِقْتِرَاحٌ	[*'iktirāḥ^{un}*]	propozycja
وَافَقَ (على...)	[*wāfaka*]	zgodzić się (na...)
مُشَاهَدَةٌ	[*mušāhadat^{un}*]	obejrzenie
مَسْرَحٌ	[*másraḥ^{un}*]	teatr, *l. mn.* مَسَارِحُ [*masāriḥ^{u}*]
مَسْرَحِيَّةٌ	[*masraḥiyyat^{un}*]	sztuka (teatralna)
شَكَرَ	[*šákara*]	dziękować (za)
جِدًّا	[*ğiddān*]	bardzo
قَالَ (لِ)	[*kāla*]	powiedzieć; mówić; rzec (do)
سُرُورٌ	[*surūr^{un}*]	zadowolenie; radość
رُجُوعٌ	[*ruğū'^{un}*]	powrót
أَعْجَبَ	[*'a'ğaba*]	podobać się
ضَاحِيَةٌ	[*ḍāḥiyat^{un}*]	okolica, *l. mn.* ضَوَاحٍ [*ḍawāḥin*] (z rodz. أَلْ- أَلضَّوَاحِي)
مَشْهُورٌ	[*mašhūr^{un}*]	słynny, znany
هَرَمٌ	[*háram^{un}*]	piramida, *l. mn.* أَهْرَامٌ [*'ahrām^{un}*]
فِرْعَوْنٌ	[*fir'awn^{un}*]	faraon, *l. mn.* فَرَاعِنَةٌ [*farā'inat^{un}*]
عَصْرٌ	[*'aṣr^{un}*]	epoka, wiek, *l. mn.* عُصُورٌ [*'uṣūr^{un}*]
تَالٍ	[*talin*]	następny (z rodz. أَلْ- أَلتَّالِي)
كَانَ	[*kāna*]	być
مَبْسُوطٌ (مِن)	[mabsūṭ^{un}]	zadowolony (z ...) (l. mn. ـُونَ)
أَلْجِيزَةُ		Gizeh, Dżiza, miejscowość pod Kairem

OBJAŚNIENIA

جَمَاعَةٌ مِنَ ٱلسُّيَّاحِ grupa turystów

رَكِبَ سَيَّارَةً wsiąść do samochodu (rządzi 3 przypadkiem — accus.)

Czasownik كَانَ *być* (rządzi 3 przypadkiem — accus.).

كَانَ ٱلسُّيَّاحُ مَبْسُوطِينَ Turyści byli zadowoleni.

كُلُّ ٱلضُّيُوفِ wszyscy goście .

بِسُرُورٍ z radością, z zadowoleniem

إِلَى أَحَدِ فَنَادِقِ ٱلعَاصِمَةِ ٱلفَخْمَةِ do jednego ze wspaniałych hoteli stolicy

وَهِيَ مِنْطَقَةٌ Jest to miejscowość. . . . .

GRAMATYKA

1. Zaimki sufiksalne

Występują łącznie z różnymi częściami mowy i w zależności od tego pełnią różne funkcje.

a) w połączeniu z rzeczownikiem występują jako zaimki dzierżawcze. Dołącza się je do rzeczownika, który występuje w stanie określonym, ale bez rodzajnika ('al-), czyli ma zakończenie ḍamma (ـُ), np.:

كِتَابُكَ twoja książka   بَيْتُكِ twój dom (*r.ż.*)

Gdy zaimek sufiksalny łączy się z rzeczownikiem rodzaju żeńskiego z końcówką tamarbuta (ة), to tamarbuta przechodzi w tamamduda (ت), np.:

غُرْفَتُهَا jej pokój

Przy odmianie zaimków sufiksalnych przez przypadki ulega zmianom deklinacyjnym tylko końcówka rzeczownika, a zaimek, z wyjątkiem dotyczącego 3 osoby, nie zmienia się. Zaimki sufiksalne 3 osoby, z wyjątkiem zaimka هَا *jej* (l. poj. r.ż.), w 2 przypadku (gen.) otrzymują zgodnie z zasadami fonetyki arabskiej kasrę (ـِ), np.:

1. (nom.)	بَيْتُكَ	twój dom,	بَيْتُهُ	jego dom	غُرْفَتُهَا	jej pokój
2. (gen.)	بَيْتِكَ	twego domu	بَيْتِهِ	jego domu	غُرْفَتِهَا	jej pokoju
3. (acc.)	بَيْتَكَ	twój dom	بَيْتَهُ	jego dom	غُرْفَتَهَا	jej pokój

1. (nom.)	بُيُوتُهُمْ	ich domy
2. (gen.)	بُيُوتِهِمْ	ich domów
3. (acc.)	بُيُوتَهُمْ	ich domy

Połączenie rzeczownika z zaimkiem sufiksalnym

Liczba pojedyncza*

Osoba	Zaimek	Znaczenie	Przykład	Tłumaczenie
1. os.	ـِى	mój, moja, moi, moje	دَفْتَرِى	mój zeszyt
			مِحْفَظَتِى	moja teczka
			تَلَامِيذِى	moi uczniowie
			تِلْمِيذَاتِى	moje uczennice
2. os. (*r. m.*)	ـُكَ	twój, twoja, twoi, twoje	دَفْتَرُكَ	twój zeszyt
			مِحْفَظَتُكَ	twoja teczka
			تَلَامِيذُكَ	twoi uczniowie
			تِلْمِيذَاتُكَ	twoje uczennice
2. os. (*r. ż.*)	ـُكِ	twój, twoja, twoi, twoje	مَنْزِلُكِ	twój zeszyt
			مِحْفَظَتُكِ	twoja teczka
			تَلَامِيذُكِ	twoi uczniowie
			تِلْمِيذَاتُكِ	twoje uczennice
3. os. (*r. m.*)	ـهُ	jego	مَنْزِلُهُ	jego mieszkanie
			مِحْفَظَتُهُ	jego teczka
			تَلَامِيذُهُ	jego uczniowie
3. os. (*r. ż.*)	ـهَا	jej; ich (dla rzeczowników nieżywotnych	مَنْزِلُهَا	jej mieszkanie
			مِحْفَظَتُهَا	jej teczka
			تَلَامِيذُهَا	jej uczniowie

Zaimek sufiksalny ـهَا w połączeniu z rzeczownikiem nieżywotnym oznacza *ich*, np.: سُكَّانُهَا — *ich mieszkańcy* (np. miast, osiedli)

* U w a g a: W języku arabskim zaimkowe formy dzierżawcze odnoszą się w y ł ą c z n i e do osoby posiadacza, stąd użycie liczby pojedynczej i mnogiej jest odmienne niż w języku polskim.

Liczba podwójna (dualis)

Osoba	Zaimek	Znaczenie	Przykład	Tłumaczenie
2. os.	ـكُمَا	wasz, wasza, wasi, wasze, (was obu)	دَفْتَرُكُمَا	wasz zeszyt
			مِحْفَظَتُكُمَا	wasza teczka
			تَلَامِيذُكُمَا	wasi uczniowie
			تِلْمِيذَاتُكُمَا	wasze uczennice
3. os.	ـهُمَا	ich (obu)	مَنْزِلُهُمَا	ich mieszkanie
			مِحْفَظَتُهُمَا	ich teczka
			تَلَامِيذُهُمَا	ich uczniowie

Liczba mnoga

Osoba	Zaimek	Znaczenie	Przykład	Tłumaczenie
1. os.	ـنَا	nasz, nasza, nasi, nasze	دَفْتَرُنَا	nasz zeszyt
			مِحْفَظَتُنَا	nasza teczka
			تَلَامِيذُنَا	nasi uczniowie
			تِلْمِيذَاتُنَا	nasze uczennice
2. os. (*r. m.*)	ـكُمْ	wasz, wasza, wasi, wasze	دَفْتَرُكُمْ	wasz zeszyt
			مِحْفَظَتُكُمْ	wasza teczka
			تَلَامِيذُكُمْ	wasi uczniowie
			تِلْمِيذَاتُكُمْ	wasze uczennice
2. os. (*r. ż.*)	ـكُنَّ	wasz, wasza, wasi, wasze	دَفْتَرُكُنَّ	wasz zeszyt
			مِحْفَظَتُكُنَّ	wasza teczka
			تَلَامِيذُكُنَّ	wasi uczniowie
			تِلْمِيذَاتُكُنَّ	wasze uczennice
3. os. (*r. m.*)	ـهُمْ	ich	مَنْزِلُهُمْ	ich mieszkanie
			مِحْفَظَتُهُمْ	ich teczka
			تَلَامِيذُهُمْ	ich uczniowie

			مَنْزِلُهُنَّ	ich mieszkanie
3. os. (r. ż.)	ـهُنَّ	ich	مِحْفَظَتُهُنَّ	ich teczka
			تَلَامِيذُهُنَّ	ich uczniowie

b) w połączeniu z czasownikiem i przyimkiem zaimki sufiksalne pełnią rolę zaimków osobowych w przypadkach zależnych, np.:

شَكَرْتُكَ podziękowałem ci

أَخَذَهُمْ لِزِيَارَةِ مَعَالِمِ الْمَدِينَةِ zabrał ich w celu (dosł. dla) zwiedzenia zabytków miasta

Liczba pojedyncza

1. os.	نِي، ي	mi, mnie	شَكَرَنِي	podziękował mi
			ضَرَبَنِي	uderzył mnie
			لِي	mi, dla mnie
2. os. (r. m.)	كَ	tobie, ci; ciebie, cię	شَكَرَكَ	podziękował tobie (ci)
			عَنْكَ	o tobie
			أَخَذَكَ	zabrał cię
2. os. (r. ż.)	كِ	tobie, ci; ciebie, cię	شَكَرَكِ	podziękował ci
			عَنْكِ	o tobie
			مِنْكِ	od ciebie
3. os. (r. m.)	هُ	mu, go	شَكَرَهُ	podziękował mu
			أَخَذَهُ	wziął go
			مِنْهُ	od niego
3. os. (r. ż.)	هَا	jej, ją	شَكَرَهَا	podziękował jej
			ضَرَبَهَا	uderzył ją
			مِنْهَا	od niej

Liczba podwójna

2. os. (dwóch, obu)	كُمَا	wam, was	شَكَرَكُمَا	podziękował wam
			ضَرَبَكُمَا	uderzył was
			عَنْكُمَا	o was
3. os.	هُمَا	im, ich (obu), je (obie)	شَكَرَهُمَا	podziękował im
			ضَرَبَهُمَا	uderzył ich: uderzył je
			مِنْهُمَا	od nich

Liczba mnoga

1. os.	نَا	nam, nas	شَكَرَنَا	podziękował nam
			ضَرَبَنَا	uderzył nas
			مِنَّا	od nas (نَا + مِنْ = مِنَّا)
2. os. (r. m.)	كُمْ	wam, was	شَكَرَكُمْ	podziękował wam
			ضَرَبَكُمْ	uderzył was
			مِنْكُمْ	od was
2. os. (r. ż.)	كُنَّ	wam, was	شَكَرَكُنَّ	podziękował wam
			ضَرَبَكُنَّ	uderzył was
			عَنْكُنَّ	o was
3. os. (r. m.)	هُمْ	im, ich	شَكَرَهُمْ	podziękował im
			ضَرَبَهُمْ	uderzył ich
			مِنْهُمْ	od nich
3. os. (r. ż.)	هُنَّ	im, je	شَكَرَهُنَّ	podziękował im
			ضَرَبَهُنَّ	uderzył je
			عَنْهُنَّ	o nich

Przyimki مِنْ *od*, عَنْ *o*, *od* w połączeniu z zaimkiem sufiksalnym 1 os. l. pojedynczej نِي (nie używa się formy ي) ulegają następującym zmianom:

مِنْ + نِي = مِنِّي ode mnie

عَنْ + نِي = عَنِّي o mnie

W połączeniu z zaimkiem sufiksalnym 1 os. l. mnogiej (نَا) przyimki te ulegają zmianom:

مِنْ + نَا = مِنَّا od nas

عَنْ + نَا = عَنَّا o nas

Przyimki إِلَى *do*, عَلَى *na*, فِي *w*, w połączeniu z zaimkiem sufiksalnym 1 os. l. pojedynczej ي ulegają zmianom:

[*'ilayya*]	إِلَى + ي = إِلَيَّ	do mnie
[*'alayya*]	عَلَى + ي = عَلَيَّ	na mnie
[*fiyya*]	فِي + ي = فِيَّ	we mnie

Zmian tych nie zaznacza się jednak w pisowni.

Przyimki: إِلَى, عَلَى, فِي, rządzą 2 przypadkiem (genetivus); w połączeniu z wszystkimi pozostałymi zaimkami sufiksalnymi (هُمَا, هَا, هُنَّ, هُمْ, هُ, كُمْ, itd.) ulegają zmianie: عَلَيْـ, إِلَيْـ, np.:

إِلَيْهَا do niej
إِلَيْهِ do niego
إِلَيْكُمْ do was
إِلَيْهِمَا do nich (obu)
عَلَيْهِمْ na nich

Przyimek لِ *dla* w połączeniu z zaimkami sufiksalnymi (z wyjątkiem 1. os. l. pojedynczej ي) zmienia kasrę (ـِ) na fathę (ـَ): لَ, np.:

لَهَا jej, dla niej, np.: قَالَ لَهَا powiedział jej
لَكُمْ wam, dla was,
لَكُمَا wam (obu), dla was (obu)

W połączeniu z zaimkiem sufiksalnym 1 os. l. pojedynczej ي oznacza *mam*, np.:

لِي كِتَابٌ mam książkę

2. Czasowniki nieregularne

Czasowniki nieregularne dzielimy w zależności od budowy rdzenia i zachodzących przy koniugacji zmian fleksyjnych na następujące grupy:

a) hamzowe tj. mające w rdzeniu hamzę (ء), np.:

أَخَذَ brać, سَأَلَ pytać قَرَأَ czytać,

b) podwojone, tj. takie, w których druga i trzecia spółgłoska rdzenna jest identyczna, np.:

فَرَّ (od فرر) uciekać
سَرَّ (od سرر) cieszyć

c) „słabe", mające jako pierwszą rdzenną spółgłoskę و, np.:

وَجَدَ znaleźć, وَتَرَ naciągać

d) puste, tj. takie, w których druga spółgłoska rdzenna jest „słaba". Może być nią و albo ي, np.:

قَالَ (od قول) mówić,
كَانَ (od كون) być,
سَارَ (od سير) iść, chodzić

e) niepełne, tj. takie, w których trzecia spółgłoska rdzenna jest „słaba" np.:

رَمَى rzucać,

Czasownik كَانَ *być, znajdować się*, który jest równocześnie czasownikiem posiłkowym w funkcji *być* (*czymś*) (*jakimś*) rządzi 3 przypadkiem (acc.), np.:

كَانَ أَحْمَدُ تِلْمِيذًا حَسَنًا Ahmed był dobrym uczniem.

كُنْتُ فِي ٱلْقَاهِرَةِ Byłem w Kairze.

كُنَّا فِي ٱلسَّنَةِ ٱلْمَاضِيَةِ فِي فَرَنْسَا W ubiegłym roku byliśmy we Francji.

Odmiana czasowników: كَانَ i قَالَ w czasie przeszłym

W czasie przeszłym druga spółgłoska rdzenna, tzw. słaba, w otwartej sylabie przechodzi w *ā*, a w zamkniętej — w *u* albo *i*, w zależności od tego, jaką samogłoskę otrzymuje czasownik słaby w odmianie w czasie teraźniejszym*, np.:

قَالَ (w czasie teraźniejszym otrzymuje samogłoskę *u*)
قَالَتْ powiedziała
قُلْتُ powiedziałem

كَانَ (w czasie teraźniejszym otrzymuje samogłoskę *u*),
كَانَتْ była
كُنْتَ byłeś

سَارَ (w czasie teraźniejszym otrzymuje samogłoskę *i*)
سَارَتْ chodziła
سِرْتَ chodziłaś

Odmiana czasownika كَانَ

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	كُنَّا		كُنْتُ
(*r. m.*)	2. os.	كُنْتُمْ	كُنْتُمَا	كُنْتَ
(*r. ż.*)	2. os.	كُنْتُنَّ		كُنْتِ
(*r. m.*)	3. os.	كَانُوا	كَانَا	كَانَ
(*r. ż.*)	3. os.	كُنَّ	كَانَتَا	كَانَتْ

Odmiana czasownika قَالَ

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	قُلْنَا		قُلْتُ
(*r. m.*)	2. os.	قُلْتُمْ	قُلْتُمَا	قُلْتَ
(*r. ż.*)	2. os.	قُلْتُنَّ		قُلْتِ
(*r. m.*)	3. os.	قَالُوا	قَالَا	قَالَ
(*r. ż.*)	3. os.	قُلْنَ	قَالَتَا	قَالَتْ

* patrz lekcja 7, (Gramatyka)

3. Porządek określeń w „status constructus"

Wyraz określany (rzeczownik) może mieć w „status constructus" jedno lub kilka określeń przymiotnych. Jeśli w konstrukcji tej występuje określenie przymiotne i określenie rzeczowne, to określenie przymiotne występuje po drugim członie „status constructus", tzn. po określeniu rzeczownym (w gen.) i zgadza się z wyrazem określanym (rzeczownikiem) co do rodzaju, liczby, przypadka i stanu, np.:

اَلْأَسْوَدُ	آلتِّلْمِيذِ	قَلَمُ	czarny ołówek ucznia
określenie przymiotne	określenie rzeczowne	wyraz określany	
آلْفَخْمَةُ	آلْقَاهِرَةِ	فَنَادِقُ	wspaniałe hotele Kairu

Jeżeli druga część status constructus — określenie rzeczowne — występuje bez rodzajnika 'al-, to wyraz określany traktuje się jako nieokreślony. Określenie przymiotne stoi wówczas również bez rodzajnika 'al-, np.:

قَلَمُ تِلْمِيذٍ أَسْوَدُ (jakiś) czarny ołówek (jakiegoś) ucznia

Jeżeli wyraz określany ma więcej niż jedno określenie przymiotne, to występują one również bezpośrednio po określeniu-rzeczowniku i zgadzają się z wyrazem określanym co do liczby, rodzaju, przypadka i stanu, np.:

مَنْزِلُ آلْمُهَنْدِسِ آلْمُرِيحُ وَ آلْوَاسِعُ obszerne i wygodne mieszkanie inżyniera
قَلَمُ تِلْمِيذٍ أَسْوَدُ وَ طَوِيلٌ długi i czarny ołówek ucznia
فَنَادِقُ آلْقَاهِرَةِ آلْفَخْمَةُ وَ آلْعَصْرِيَّةُ wspaniałe i nowoczesne hotele Kairu

Oprócz podanych wyżej wariantów w strukturze typu „status constructus" pojawia się niekiedy określenie nie odnoszące się bezpośrednio do zasadniczego wyrazu określanego, ale do jego określenia rzeczownego (w gen.) np.:

تَلَامِيذُ آلْمَدْرَسَةِ آلثَّانَوِيَّةِ آلْأَذْكِيَاءُ zdolni uczniowie szkoły średniej
تَلَامِيذُ آلْمَدْرَسَةِ آلثَّانَوِيَّةِ آلْأَذْكِيَاءُ وَ آلْمُجْتَهِدُونَ zdolni i pilni uczniowie szkoły średniej
سَكَنْتُ فِي أَحَدِ فَنَادِقِ آلْعَاصِمَةِ آلْعَصْرِيَّةِ Zamieszkałem w jednym z nowoczesnych hoteli stolicy.
طَالِبُ كُلِّيَّةِ آلْحُقُوقِ آلنَّشِيطُ aktywny student wydziału prawa

W przedostatnim przykładzie występuje jak gdyby podwójna konstrukcja: „status constructus” أَحَدُ فَنَادِقِ ٱلعَاصِمَةِ *jeden z hoteli stolicy.*

Jeżeli wyraz określany ma zaimek wskazujący هٰذَا، هٰذِهِ *ten, ta,* to stawia się go na pierwszym miejscu, druga część „status constructus” — określenie-rzeczownik w 2 przypadku (gen.) otrzymuje partykułę لِ *dla,* określenie lub określenia przymiotne, odnoszące się do wyrazu określanego, występują bezpośrednio po nim i zgadzają się z nim co do rodzaju, liczby, przypadka i stanu, np.:

هٰذَا ٱلدَّفْتَرُ ٱلنَّظِيفُ لِتِلْمِيذِ ٱلمَدْرَسَةِ ٱلثَّانَوِيَّةِ	ten czysty zeszyt ucznia szkoły średniej
هٰذِهِ ٱلفَنَادِقُ ٱلفَخْمَةُ وَ ٱلعَصْرِيَّةُ لِعَاصِمَةِ مِصْرَ	te wspaniałe i nowoczesne hotele stolicy Egiptu

Przyimek przynależności لِ (*dla*) wprowadza się również, oprócz określenia w genetivie, dla uniknięcia niejasności w zdaniu, szczególnie gdy wyraz określany i określenie-rzeczownik w 2 przyp. (gen.) mają ten sam rodzaj, np.:

zamiast zdania:

طَالِبُ مَعْهَدِ ٱللُّغَاتِ ٱلشَّرْقِيَّةِ ٱلنَّشِيطُ	aktywny student instytutu języków wschodnich

mówi się;

ٱلطَّالِبُ ٱلنَّشِيطُ لِمَعْهَدِ ٱللُّغَاتِ ٱلشَّرْقِيَّةِ

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) متى وصل السياح الى القاهرة؟

٢) اين سكنوا؟

٣) ماذا إقترح الدليل على ضيوفه فى أثناء الغداء؟

٤) هل أعجبتهم المسرحيّة؟

٥) متى سافر السيّاح إلى الجيزة؟

٦) هل كان السيّاح مبسوطين من زيارتهم للجيزة؟

2. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Ibrahim był wczoraj ze swym przyjacielem w teatrze.
b) Ta dziewczynka była w szkole dobrą uczennicą.
c) Nasz przyjaciel był dobrym nauczycielem.
d) Wczoraj byliśmy w bibliotece.
e) Nie było mnie w domu.
f) Nie byliśmy w Egipcie.
g) Mam dużo książek arabskich w mej bibliotece.

3. Przetłumaczyć na język polski:

١) أنا سائح من فرنسا و وصلت لزيارة عاصمتكم.

٢) هذه المدرسة الجديدة أعجبتنى جدًّا.

٣) حضر إلىّ بالأمس زميلى.

٤) المعلمة الآن فى منزلها.

٥) نحن مبسوطون من عملنا.

٦) هل ذهبتم معهنّ إلى السّينما؟

٧) شكرتهم على هذه الجرائد الشيّقة.

4. Zastąpić podane w nawiasach wyrazy polskie odpowiednikami arabskimi. Zwokalizować tekst:

١) كنت بالأمس فى بيت (mój przyjaciel)

٢) فى (jej pokoju) على الطاولة جهاز التلفيزيون الجديد.

٣) قرأت مقالاً فى إحدى المجلات عن (wasz uniwersytet)

٤) فى هذه المدينة حديقتا الحيوانات (wspaniały) و (w nich) حيوانات كثيرة.

٥) هل كنتم فى (wasza szkoła)

٦) ذهب كل سائح الى (jego pokój) فى الفندق.

٧) هل فى (twoja teczka) قلم أصفر؟

٨) كتبت رسالةً إلى صديقى (po arabsku)

٩) ذهبت (do nich) بعد الرجوع من المكتب.

١٠) ركبنا السيّارة التى (przewiozła nas) إلى وسط المدينة.

١١) إقترح (على nam,) الدليل زيارة (piramidy) فى الجيزة.

١٢) أنا مبسوط جدًّا من (moja wizyta) فى مصر.

١٣) (oni mają) طفل جميل.

١٤) وافقنا (z zadowoleniem) على مشاهدة هذه المسرحيّة.

LEKCJA SIÓDMA

الدرس السابع

محمد طبيب و يسكن فى المدينة الصغيرة منذ سنتين و يتمتّع بشهرة كطبيب ماهر و مخلص لمهنته. يشتغل فى مستشفى المدينة الذى يقع على أحد الشوارع الجانبيّة، و ينهض من النوم صباح كل يوم فى الساعة السابعة تماماً. و يغسل يديه و وجهه و ينظف اسنانه بفرشة الأسنان. و ثم يمشط شعره بالمشط و يلبس ملابسه. و يأكل فطوره بسرعة و يخرج من البيت. عندما يدخل حجرة المرضى يقول للجميع : ـ صباح الخير! ويقترب من كل مريض و يسأله عن حاله. بعد ذلك يكشف على كل مريض باهتمام و يكتب له الدواء اللازم. و بعد الإنتهاء من عمله فى المستشفى يرجع إلى البيت حيث تنتظره زوجته بالغداء الشهى. بعد الغداء يرتاح ساعةً أو ساعتين مستلقيا على السرير و يقرأ عادةً الجرائد و الكتب. ثم يخرج مع زوجته وإبنتهما الصغيرة للنزهة فى الهواء الطلق. و فى المساء تجلس كل العائلة وراء الطاولة المستديرة و يأكلون العشاء.

وَ فِي ٱلْمَسَاءِ تَجْلِسُ كُلُّ ٱلْعَائِلَةِ وَرَاءَ ٱلطَّاوِلَةِ ٱلْمُسْتَدِيرَةِ

SŁOWNIK

كَ	[ka]	*partykuła*; jak, jako
مُنْذُ	[munḏ^{u}]	od (*o czasie*)
طَبِيبٌ	[ṭabīb^{un}]	lekarz, *l. mn.* أَطِبَّاءُ ['aṭibbā'^{u}]
مَاهِرٌ	[māhir^{un}]	biegły, doskonały
سَنَةٌ	[sànat^{un}]	rok, *l. mn.* سِنُونَ، سَنَوَاتٌ
شُهْرَةٌ	[šuhrat^{un}]	sława, renoma
مُسْتَشْفًى	[mustašfan]	szpital, (z rodz. - أل المُسْتَشْفَى)
تَمَتَّعَ (بِ)	[tamàtta'a]	cieszyć się (czymś, np. sławą) (V f.) يَتَمَتَّعُ (*cz. ter.*)
مُخْلِصٌ	[mùḫliṣ^{un}]	oddany; szczery
مِهْنَةٌ	[mihnat^{un}]	zawód; zajęcie, *l. mn.* مِهَنٌ [mihan^{un}]
إِشْتَغَلَ	['ištàġala]	pracować, (VIII f.), يَشْتَغِلُ (*cz. ter.*)
وَقَعَ	[wàḳa'a]	leżeć; znajdować się, يَقَعُ (*cz. ter.*)
جَانِبِيٌّ	[ǧānibiyy^{un}]	boczny
نَهَضَ (a)	[nàhaḍa]	wstawać
نَوْمٌ	[nawm^{un}]	sen
خَيْرٌ	[ḫair^{un}]	dobry; dobro
صَبَاحٌ	[ṣabāḥ^{un}]	ranek, poranek, *l. mn.* أَصْبَاحٌ ['aṣbāḥ^{un}]
كُلَّ يَوْمٍ	[kulla yawm^{in}]	codziennie
سَاعَةٌ	[sā'at^{un}]	godzina; zegar; zegarek, *l. mn.* سَاعَاتٌ
تَمَامًا	[tamāmān]	punktualnie
وَجْهٌ	[wağh^{un}]	twarz, *l. mn.* وُجُوهٌ [wuğūh^{un}]
يَدٌ	[yad^{un}]	ręka, *l. mn.* أَيْدٍ ['aidin]
نَظَّفَ	[nàẓẓafa]	czyścić (II f.) يُنَظِّفُ (*cz. ter.*)
سِنٌّ	[sinn^{un}]	ząb, *l. mn.* أَسْنَانٌ ['asnān^{un}]
فُرْشَةٌ	[fùršat^{un}]	szczotka, *l. mn.* فُرَشٌ [fùraš^{un}]
مَشَطَ (u)	[màšaṭa]	czesać
دَوَاءٌ	[dawā'^{un}]	lekarstwo, *l. mn.* أَدْوِيَةٌ ['adwiyat^{un}]
شَعْرٌ	[ša'r^{un}]	włosy, *l. mn.* شُعُورٌ [šu'ūr^{un}] (*rzeczownik zbiorowy*)
لَبِسَ (a)	[làbisa]	ubierać, nosić (odzież)
مُشْطٌ	[mušṭ^{un}]	grzebień, *l. mn.* أَمْشَاطٌ ['amšāṭ^{un}]

فُطُورٌ	[*fuṭūr*un]	śniadanie
سُرْعَةٌ	[*sur'at*un]	szybkość
أَكَلَ	[*'akala*]	jeść, يَأْكُلُ (*cz. ter.*)
حُجْرَةٌ	[*ḥúğrat*un]	izba, pokój, *l. mn.* حُجَرٌ [*ḥúğar*un]
إِقْتَرَبَ (مِنْ)	[*'iḳtáraba*]	zbliżyć się, podchodzić (do), (VIII f.) يَقْتَرِبُ (مِنْ) (*cz. ter.*)
سَأَلَ (عَنْ)	[*sá'ala*]	pytać się (o), يَسْأَلُ (*cz. ter.*)
حَالٌ	[*ḥāl*un]	stan, *l. mn.* أَحْوَالٌ [*'aḥwāl*un]
كَشَفَ (i) (عَلَى)	[*kášafa*]	badać (kogoś), يَكْشِفُ (*cz. ter.*)
إِهْتِمَامٌ	[*'ihtimām*un]	uwaga
لَازِمٌ	[*lāzim*un]	konieczny, niezbędny
حَيْثُ	[*ḥaiṯ*u]	gdzie, tam gdzie
إِنْتَظَرَ	[*'intáẓara*]	czekać, (VIII f.) يَنْتَظِرُ (*cz. ter.*)
زَوْجَةٌ	[*záwğat*un]	żona, *l. mn.* زَوْجَاتٌ
عَادَةً	[*'ādatan*]	zwykle
إِبْنَةٌ	[*'ibnat*un]	córka, *l. mn.* بَنَاتٌ
نُزْهَةٌ	[*núzhat*un]	spacer, *l. mn.* نُزَهٌ [*núzah*un]
هَوَاءٌ	[*hawā'*un]	powietrze, atmosfera
طَلْقٌ	[*ṭalḳ*un]	otwarty, wolny
جَلَسَ (i)	[*ğálasa*]	siedzieć, يَجْلِسُ (*cz. ter.*)
مَسَاءٌ	[*masā'*un]	wieczór, *l. mn.* أَمْسِيَةٌ [*'amsiyat*un]
عَائِلَةٌ	[*'ā'ilat*un]	kolacja, *l. mn.* عَائِلَاتٌ
عَشَاءٌ	[*'ašā'*un]	kolacja, *l. mn.* أَعْشِيَةٌ [*'a'šiyat*un]
وَرَاءَ	[*warā'*]	za

OBJAŚNIENIA

مُنْذُ سَنَتَيْنِ od dwóch lat (gen.)

فِى آلسَّاعَةِ آلسَّابِعَةِ تَمَامًا punktualnie o godz. siódmej

Można również przysłówek تَمَامًا postawić na początku zdania, np.: فِى تَمَامِ آلسَّاعَةِ آلسَّابِعَةِ

صَبَاحَ كُلِّ يَوْمٍ codziennie rano

صَبَاحَ آلْخَيْرِ dzień dobry

... فَيَغْسِلُ يَدَيْهِ i myje ręce ...

لَبِسَ مَلَابِسَهُ włożyć ubranie

يَدَيْهِ l. podw. — يَدَيْهِ (: هُ + يَدَيْنِ) — rzecz. يَدٌ w (dualis) 3 przyp. (accus).

فِى آلْهَوَاءِ آلطَّلْقِ na świeżym powietrzu

بَعْدَ آلْإِنْتِهَاءِ مِنْ عَمَلِهِ po skończeniu (swej) pracy

وَيَرْتَاحُ مُسْتَلْقِيًا عَلَى آلسَّرِيرِ i odpoczywa wyciągnięty na łóżku

بِسُرْعَةٍ szybko

GRAMATYKA

1. Czas teraźniejszo-przyszły

Formę czasu teraźniejszo-przyszłego tworzy się od formy czasu przeszłego przez dodanie odpowiednich prefiksów i sufiksów osobowych. Pierwsza rdzenna spółgłoska traci samogłoskę, przyjmuje sukun (ـْ), a druga otrzymuje fathę (ـَ), kasrę (ـِ) albo dammę (ـُ), np.:

خَرَجَ	(u) wychodzić	>	يَخْرُجُ	wychodzi, (wyjdzie)
شَرِبَ	(a) pić	>	يَشْرَبُ	pije, (wypije)
جَلَسَ	(i) siedzieć,	>	يَجْلِسُ	siedzi

Jeżeli w czasie przeszłym (bezokoliczniku) druga rdzenna spółgłoska czasownika ma fathę (ـَ) to w czasie teraźniejszo-przyszłym otrzymuje zwykle kasrę (ـِ) lub dammę (ـُ), przy czym damma występuje tutaj w większości czasowników, np.:

قَتَلَ	(u) zabić	>	يَقْتُلُ	رَجَعَ	(i) wracać	>	يَرْجِعُ
كَتَبَ	(u) pisać	>	يَكْتُبُ	جَلَسَ	(i) siedzieć	>	يَجْلِسُ
رَسَمَ	(u) rysować	>	يَرْسُمُ	ضَرَبَ	(i) bić	>	يَضْرِبُ

Jeżeli w czasie przeszłym druga rdzenna spółgłoska czasownika posiada kasrę (ـِ) to w czasie teraźniejszo-przyszłym otrzymuje przeważnie fathę (ـَ), np.:

خَجِلَ (a) wstydzić się > يَخْجَلُ
نَدِمَ (a) żałować > يَنْدَمُ
مَرِضَ (a) chorować > يَمْرَضُ

Poza tym fathę (ـَ) otrzymuje w czasie teraźniejszo-przyszłym druga rdzenna spółgłoska tych czasowników, których druga lub trzecia spółgłoska rdzenna jest wybuchowa lub gardłowa, np.:

زَرَعَ	(a) siać	>	يَزْرَعُ	نَعَسَ	(a) drzemać	>	يَنْعَسُ
صَفَعَ	(a) spoliczkować	>	يَصْفَعُ	ذَهَبَ	(a) pójść	>	يَذْهَبُ
سَحَبَ	(a) ciągnąć	>	يَسْحَبُ	فَتَحَ	(a) otwierać	>	يَفْتَحُ

Czasowniki jakościowe wyrażające cechę, stan lub jakość przedmiotu lub istoty żywej, których druga rdzenna spółgłoska posiada zawsze w czasie przeszłym dammę (ـُ), otrzymują również w czasie teraźniejszo-przyszłym tę samogłoskę po drugiej spółgłosce rdzennej, np.:

حَسُنَ (u) być dobrym > يَحْسُنُ
كَبُرَ (u) być dużym > يَكْبُرُ
ضَعُفَ (u) być słabym > يَضْعُفُ
كَثُرَ (u) być obfitym, licznym > يَكْثُرُ

U w a g a: Słowniki podają w nawiasach obok czasownika samogłoskę, jaką otrzymuje druga rdzenna spółgłoska w czasie teraźniejszo-przyszłym.

Zaprzeczenie wyraża się za pomocą partykuły negacji لَا [*la*] *nie*, która stoi przed czasownikiem, np.:

لَا يَخْرُجُ nie wychodzi

Czas teraźniejszo-przyszły obok swej podstawowej funkcji wyrażania czynności odbywającej się w teraźniejszości ma pewien odcień znaczeniowy przyszłości.

Odmiana czasownika خَرَجَ (u) *wychodzić*

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَخْرُجُ		أَخْرُجُ
(*r. m.*)	2. os.	تَخْرُجُونَ	تَخْرُجَانِ	تَخْرُجُ
(*r. ż.*)	2. os.	تَخْرُجْنَ		تَخْرُجِينَ
(*r. m.*)	3. os.	يَخْرُجُونَ	يَخْرُجَانِ	يَخْرُجُ
(*r. ż.*)	3. os.	يَخْرُجْنَ	تَخْرُجَانِ	تَخْرُجُ

Odmiana czasownika شَرِبَ (a) *pić*

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَشْرَبُ		أَشْرَبُ
(*r. m.*)	2. os.	تَشْرَبُونَ	تَشْرَبَانِ	تَشْرَبُ
(*r. ż.*)	2. os.	تَشْرَبْنَ		تَشْرَبِينَ
(*r. m.*)	3. os.	يَشْرَبُونَ	يَشْرَبَانِ	يَشْرَبُ
(*r. ż.*)	3. os.	يَشْرَبْنَ	تَشْرَبَانِ	تَشْرَبُ

Odmiana czasownika ضَرَبَ (i) *bić, uderzać*

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَضْرِبُ		أَضْرِبُ
(*r. m.*)	2. os.	تَضْرِبُونَ	تَضْرِبَانِ	تَضْرِبُ
(*r. ż.*)	2. os.	تَضْرِبْنَ		تَضْرِبِينَ
(*r. m.*)	3. os.	يَضْرِبُونَ	يَضْرِبَانِ	يَضْرِبُ
(*r. ż.*)	3. os.	يَضْرِبْنَ	تَضْرِبَانِ	تَضْرِبُ

Odmiana czasowników nieregularnych (pustych): قَالَ *powiedzieć*, كَانَ *być*

W czasie teraźniejszo-przyszłym czasownik قَالَ (u) ma długie *ū* w sylabie otwartej, a krótkie *u* w sylabie zamkniętej, np.:

يَقُولُونَ mówią (3. os. r. m. l. mn.)
يَقُلْنَ mówią (3 os. r. ż. l. mn.)

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَقُولُ		أَقُولُ
(*r. m.*)	2. os.	تَقُولُونَ	تَقُولَانِ	تَقُولُ
(*r. ż.*)	2. os.	تَقُلْنَ		تَقُولِينَ
(*r. m.*)	3. os.	يَقُولُونَ	يَقُولَانِ	يَقُولُ
(*r. ż.*)	3. os.	يَقُلْنَ	تَقُولَانِ	تَقُولُ

Identycznie odmienia się czasownik كَانَ (u). W 2 i 3 os. r. żeńskiego l. mnogiej są zmiany:

تَكُنَّ < تَكْنُنَّ
يَكُنَّ < يَكْنُنَّ

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَكُونُ		أَكُونُ
(*r. m.*)	2. os.	تَكُونُونَ	تَكُونَانِ	تَكُونُ
(*r. ż.*)	2. os.	تَكُنَّ		تَكُونِينَ
(*r. m.*)	3. os.	يَكُونُونَ	يَكُونَانِ	يَكُونُ
(*r. ż.*)	3. os.	يَكُنَّ	تَكُونَانِ	تَكُونُ

2. Liczebnik

a) Liczebniki główne do 10

rodzaj żeński		rodzaj męski	
وَاحِدَةٌ ، إِحْدَى	jedna, jeden	وَاحِدٌ، أَحَدٌ	١
إِثْنَتَانِ	dwie, dwa	إِثْنَانِ	٢
ثَلَاثَةٌ	trzy	ثَلَاثٌ	٣
أَرْبَعَةٌ	cztery	أَرْبَعٌ	٤
خَمْسَةٌ	pięć	خَمْسٌ	٥
سِتَّةٌ	sześć	سِتٌّ	٦
سَبْعَةٌ	siedem	سَبْعٌ	٧
ثَمَانِيَةٌ	osiem	ثَمَانٍ	٨
تِسْعَةٌ	dziewięć	تِسْعٌ	٩
عَشَرَةٌ	dziesięć	عَشْرٌ	١٠

b) Liczebniki porządkowe do 10

Tworzy się je według wzoru فَاعِلٌ, (r. żeński) فَاعِلَةٌ

Wyjątek stanowi liczebnik أَوَّلُ, *pierwszy*, który ma w rodzaju żeńskim formę أُولَى, *pierwsza*.

rodzaj męski		rodzaj żeński	
أَوَّلُ	pierwszy	أُولَى	pierwsza
ثَانٍ	drugi	ثَانِيَةٌ	druga
ثَالِثٌ	trzeci	ثَالِثَةٌ	trzecia
رَابِعٌ	czwarty	رَابِعَةٌ	czwarta
خَامِسٌ	piąty	خَامِسَةٌ	piąta
سَادِسٌ	szósty	سَادِسَةٌ	szósta
سَابِعٌ	siódmy	سَابِعَةٌ	siódma
ثَامِنٌ	ósmy	ثَامِنَةٌ	ósma
تَاسِعٌ	dziewiąty	تَاسِعَةٌ	dziewiąta
عَاشِرٌ	dziesiąty	عَاشِرَةٌ	dziesiąta

Liczebnik *szósty* سَادِسٌ nie tworzy się od liczebnika głównego سِتٌّ *sześć*, lecz od rdzenia سَدَسَ.

Liczebniki główne i porządkowe w połączeniu z rzeczownikami

Liczebnik główny, *jeden* występuje po rzeczowniku lub innym imieniu i zgadza się z nim co do rodzaju, np.:

قَلَمٌ وَاحِدٌ jeden ołówek
فُرْشَةٌ وَاحِدَةٌ jedna szczotka

Dla wyrażenia dwóch przedmiotów stosuje się liczbę podwójną (dualis), np.:

قَلَمَانِ dwa ołówki
فُرْشَتَانِ dwie szczotki

Liczebników إِثْنَتَانِ, إِثْنَانِ używa się w połączeniu z formą l. podwójnej dla zaakcentowania, że chodzi właśnie o dwa przedmioty, np.:

كَتَبْتُ رِسَالَتَيْنِ إِثْنَتَيْنِ napisałem dwa listy

Liczebniki od *3* do *10* występują przed rzeczownikiem lub innym imieniem w rodzaju przeciwnym do rodzaju rzeczownika. Rzeczcwnik w połą-

czeniu z tymi liczebnikami występuje w 2 przypadku (gen.) l. mn. oraz w stanie nieokreślonym. Liczebnik traci końcówkę tanwīn damma (ـٌ) i otrzymuje dammę (ـُ).

P r z y k ł a d y: ثَلَاثَةُ تَلَامِيذَ *trzech uczniów* (rzeczownik تِلْمِيذٌ jest rodz. męskiego, a więc liczebnik *trzy* otrzymuje rodzaj przeciwny — ة).

سَبْعُ فُرَشٍ	siedem szczotek
أَرْبَعُ نَوَافِذَ	cztery okna

Liczebniki porządkowe *1 — 10* występują po rzeczowniku lub innym imieniu i zgadzają się z nim co do rodzaju, np.:

يَوْمٌ ثَالِثٌ	trzeci dzień
سَاعَةٌ سَادِسَةٌ	szósta godzina

3. Użycie słowa كُلٌّ

Słowo كُلٌّ jest rzeczownikiem i oznacza: *całość*, *całokształt*

a) gdy występuje przed rzeczownikiem z rodzajnikiem określonym أَلْ w 2 przypadku (gen.), rzeczownik كُلٌّ spełnia funkcję zaimka — *cały*, *cała*, *całe*; *wszyscy*. Traci końcówkę tanwīn damma (ـٌ), a otrzymuje dammę (ـُ), np.:

كُلُّ آلْعَالَمِ	cały świat
كُلُّ آلتَّلَامِيذِ	wszyscy uczniowie
كُنَّا فِي فَرَنْسَا كُلَّ آلسَّنَةِ	Byliśmy we Francji cały rok.
قَرَأْتُ كُلَّ آلْجَرِيدَةِ	Przeczytałem całą gazetę.
كُلُّ طُلَّابِ آلْجَامِعَةِ	wszyscy studenci uniwersytetu
جَلَسَتْ كُلُّ آلْعَائِلَةِ وَرَاءَ آلطَّاوِلَةِ	Cała rodzina zasiadła przy stole.

b) gdy występuje przed rzeczownikiem w 2 przypadku (gen.) w stanie nieokreślonym liczby pojedynczej, كُلٌّ oznacza: *każdy*.

P r z y k ł a d y:

يَقْرَأُ هٰذِهِ آلْكُتُبَ كُلُّ رَجُلٍ	Te książki czyta każdy człowiek.
أَنَا أَنْهَضُ كُلَّ يَوْمٍ فِي آلسَّاعَةِ آلسَّابِعَةِ	Ja wstaję codziennie o siódmej godzinie (dosł. każdego dnia).
نُسَافِرُ كُلَّ سَنَةٍ إِلَى مِصْرَ	Wyjeżdżamy co roku do Egiptu.

To samo znaczenie ma rzeczownik كُلٌّ, gdy stoi przed przyimkiem مِنْ (*z*) stojącym z kolei przed rzeczownikiem w l. mnogiej, w stanie określonym, np.:

كُلٌّ مِنَ آلتَّلَامِيذِ — كُلُّ تِلْمِيذٍ	każdy z uczniów, każdy uczeń
كُلٌّ مِنَ آلضُّيُوفِ — كُلُّ ضَيْفٍ	każdy z gości, każdy gość

Rzeczownik كل w znaczeniu *cały*, *cała*, *całe*, *wszyscy*, może spełniać funkcję przydawki. Występuje wówczas po rzeczowniku w połączeniu z odpowiednim dla tego rzeczownika zaimkiem sufiksalnym, np:

ذَهَبَتِ آلْعَائِلَةُ كُلُّهَا لِلنُّزْهَةِ	Cała rodzina poszła na spacer.
قَرَأَ آلْجَرِيدَةَ كُلَّهَا	Przeczytał całą gazetę.
فِي آلْعَالَمِ كُلِّهِ	na całym świecie

Słowo جَمِيعٌ jest synonimem słowa كُلٌّ. Jest również rzeczownikiem i oznacza — *całość*, *całokształt*.

Występuje najczęściej z rzeczownikiem w 2 przypadku w liczbie mnogiej, w stanie określonym. Traci równocześnie końcówkę tanwin damma (ـٌ), a otrzymuje dammę (ـُ). W takiej kombinacji oznacza: *wszyscy*, np.:

جَمِيعُ آلسُّيَّاحِ	wszyscy turyści
جَمِيعُ آلنَّاسِ	wszyscy ludzie

Może również łączyć się z zaimkiem sufiksalnym, który doczepia się na końcu, np.: جَمِيعُهُمْ — *oni wszyscy*. W 3 przypadku (accus.) spełnia funkcję przysłówka, جميعا *razem*, np.:

ذَهَبْنَ جَمِيعاً إِلَى آلْمَسْرَحِ	Poszły razem do teatru.

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) مَنْ هو محمد؟
٢) هل يسكن فى المدينة الصغيرة؟
٣) فى اية ساعة ينهض من النوم كل يوم؟
٤) أين يشتغل محمد؟

٥) هل هو طبيب ماهر؟
٦) هل مخلص لمهنته؟
٧) أين يقع المستشفى؟
٨) ماذا يفعل محمد بعد الغداء؟
٩) إلى اين يذهب مع زوجته و إبنتهما؟

2. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Wstaję codziennie o godzinie ósmej rano.
b) Wkładam szybko ubranie i wychodzę z domu.
c) Wchodzę do biura i mówię: dzień dobry!
d) Dziękuję ci za smaczny obiad.
e) Czy czytacie dużo książek?
f) Czy śniadanie było smaczne?
g) (My) jemy codziennie obiad w domu.
h) Nie poszedłem wczoraj na spacer.
i) Lekarz zapytał mnie o mój stan.
j) Co robisz zwykle wieczorem?

3. Przetłumaczyć na język polski:

١) متى تنهض من النوم؟
٢) هل تشرب فى الفطور القهوة؟
٣) هل هما يدرسان اللغة العربيّة فى الجامعة؟
٤) أشكرك جدّا على هذه الكتب.
٥) هنّ يكتبن و يقرأن باللغة العربيّة حسنا.
٦) ألبس ملابسى و أذهب بسرعة إلى المكتبة.
٧) أجلس على الكرسى المريح و أقرأ باهتمام جريدة "الأهرام".

4. Wstawić w nawiasy formę czasu teraźniejszo-przyszłego i zwokalizować tekst:

١) هو (pracować) فى مكتب البريد.
٢) (siedzieć) كل العائلة وراء الطاولة.
٣) أنا (wracać) كل يوم إلى البيت فى الساعة الرابعة.
٤) هم (iść) بعد الغداء للنزهة فى الهواء الطلق.
٥) اىّ جرائد (czytać), (2 os. r. m. l. poj.): بعد الرجوع مِنَ العمل؟
٦) بما (2 os. r. ż. l. poj.) (czyścić) أسنانك؟
٧) هل (leżeć, znajdować się) هذا المستشفى فى أحد الشوارع الجانبيّة أو فى وسط المدينة؟
٨) هى (czesać) شعرها بالمشط.
٩) (myć) وجهى و يدىّ.

5. Przetłumaczyć następujące zdania stosując odpowiednio rzeczowniki كل i جميع :

a) W c a ł y m mieszkaniu są dwa pokoje.
b) K a ż d y człowiek uczy się (u, دَرَسَ) języków obcych.
c) W s z y s c y goście zagraniczni zamieszkali w hotelu.
d) W s z y s c y robotnicy tej dużej fabryki mieszkają w nowych domach.
e) Przeczytałem uważnie c a ł ą książkę.

6. Przetłumaczyć:

10 zeszytów, 3 godziny, 7 teczek, 5 ołówków

LEKCJA ÓSMA

الدرس الثامن

يدرس سمير فى جامعة وارسو فى كليّة الحقوق و هو طالب مجتهد فى الصفّ الخامس. و له أصدقاء كثيرون بين الطلبة البولونيين. وهو محبوب عند أساتذته لذكائه و اجتهاده. سمير أنشط الطلبة الأجانب و يتكلم اللغة البولونيّة حسنًا جدًّا. و يركب عادةً الترولليبوس الذى ينقله الى الشارع القريب من الجامعة. و أحيانًا عندما ينهض متأخّرًا يأخذ سيّارة تاكسى و هى تُوصله بسرعة إلى الجامعة. فى مدينة وارسو كل وسائل النقل كالترام و الأوتوبيس و سيّارات التاكسى .و لكن سمير يفضل الترولليبوس لأنه بالنسبة له أنسب و أرخص وسيلة نقل. و بعد سنة سينتهى سمير من دراسته و سيسافر إلى وطنه حيث ينتظره أبوه المشتاق و أمه و أخوه و أقاربه. إشتاق سمير إلى أخيه الصغير و لكنه كان أشدّ إشتياقا إلى أمه. و سيشتغل فى وطنه فى مؤسسة من المؤسسات التجاريّة و سيكون له مرتّب لا بأس به. هذه هى مشروعات لمستقبله القريب. مكث سمير فى بولونيا مدّة خمس سنوات يعتبرها أجمل أيّام حياته و سوف لا يَنْسَى أصدقائه و معارفه من سنى الدراسة.

هُوَ أَكْبَرُ مِنِّي

SŁOWNIK

صَفٌّ	[ṣaff^{un}]	rok (studiów); szereg, *l. mn.* صُفُوفٌ [ṣufūf^{un}]
أُسْتَاذٌ	['ustāḏ^{un}]	profesor, *l. mn.* أَسَاتِذَةٌ ['asātiḏat^{un}]
ذَكَاءٌ	[ḏakā'^{un}]	przenikliwość, bystrość; inteligencja
سَمِيرٌ	(im. własne)	Samir
نَشِيطٌ	[našīṭ^{un}]	aktywny, pilny
مَحْبُوبٌ	[maḥbūb^{un}]	lubiany
إِجْتِهَادٌ	['iǧtihād^{un}]	pilność, pracowitość
تَكَلَّمَ	[takàllama]	mówić; opowiadać, (V f.) يَتَكَلَّمُ (cz. ter.)
مُتَأَخِّرًا	[muta'aḫḫirān]	późno
عِنْدَ	['inda]	u
سَيَّارَةُ تَاكْسِي	[sayyārat^{u} tāksī]	taksówka
أَلَّذِي	['allaḏī]	który; ten który
أَوْصَلَ	['awṣala]	dowozić, (IV f.) يُوْصِلُ (cz. ter.)
وَسِيلَةٌ	[wasīlat^{un}]	sposób, środek, *l. mn.* وَسَائِلُ [wasā'il^{u}]
نَقْلٌ	[naḳl^{un}]	przewóz, transport
قَرِيبٌ	[ḳarīb^{un}]	bliski
تِرَامٌ	[tirām^{un}]	tramwaj
لَكِنَّ / lub / لَكِنْ	[lakinna] lub [lakin]	ale, jednak

أُوتُوبِيسٌ	['ūtūbīs^{un}]	autobus,
فَضَّلَ	[fáḍḍala]	woleć (II f.) يُفَضِّلُ (cz. ter.)
تُرُولِيبُوسٌ	[turūlībūs^{un}]	trolejbus
نِسْبَةٌ	[nisbat^{un}]	stosunek
أَحْيَانًا	['aḥyānān]	czasami
مُنَاسِبٌ	[munāsib^{un}]	odpowiedni, stosowny, أَنْسَبُ (st. najw.)
رَخِيصٌ	[raḫīṣ^{un}]	tani أَرْخَصُ (st. najw.)
إِنْتَهَى (مِن)	['intahā]	kończyć (VIII f.) يَنْتَهِي (cz. ter.)
وَطَنٌ	[wáṭan^{un}]	ojczyzna, *l. mn.* أَوْطَانٌ ['awṭān^{un}]
أَبٌ	['ab^{un}]	ojciec, *l. mn.* آبَاءٌ ['ābā'^{un}]
أُمٌّ	['umm^{un}]	matka, *l. mn.* أُمَّهَاتٌ ، أُمَّاتٌ
أَخٌ	['aḫ^{un}]	brat, *l. mn.* إِخْوَةٌ ['iḫwat^{un}]
أَقَارِبُ	['aḳārib^{u}]	krewni
إِشْتَاقَ	['ištāḳa]	tęsknić (za) (VIII f.) يَشْتَاقُ (cz. ter.)
إِشْتِيَاقٌ	['ištiyāḳ^{un}]	tęsknota
مُشْتَاقٌ	[muštāḳ^{un}]	stęskniony
مُؤَسَّسَةٌ	[mu'assàsat^{un}]	przedsiębiorstwo, *l. mn.* مُؤَسَّسَاتٌ
تِجَارِيٌّ	[tiǧāriyy^{un}]	handlowy
مُرَتَّبٌ	[muràttab^{un}]	płaca, pensja
مَشْرُوعٌ	[mašrū'^{un}]	plan, projekt, *l. mn.* مَشْرُوعَاتٌ
مُسْتَقْبَلٌ	[mustaḳbal^{un}]	przyszłość
مَكَثَ	(u) [màkaṯa]	przebywać, być
مُدَّةٌ	[múddat^{un}]	okres (czasu), *l. mn.* مُدَدٌ [múdad^{un}]
إِعْتَبَرَ	['i'tabara]	uważać, sądzić (VIII f.) يَعْتَبِرُ (cz. ter.)
نَسِيَ	(a) [nàsiya]	zapomnieć, يَنْسَى (cz. ter.)
مَعَارِفُ	[ma'ārif^{u}]	znajomi

OBJAŚNIENIA

مَحْبُوبٌ عِنْدَ أَسَاتِذَتِهِ	lubiany przez profesorów
تَكَلَّمَ ٱللُّغَةَ ٱلبُولُونِيَّةَ lub: تَكَلَّمَ ٱلبُولُونِيَّةَ	mówić po polsku
فِي مُؤَسَّسَةٍ مِنَ ٱلْمُؤَسَّسَاتِ ٱلتِّجَارِيَّةِ	w jednym z przedsiębiorstw handlowych

سَيَكُونُ لَهُ مُرَتَّبٌ لَا بَأْسَ بِهِ	Będzie miał niezłą pensję.
وَسَائِلُ ٱلنَّقْلِ	środki komunikacyjne
بَعْدَ سَنَةٍ	za rok
وَلٰكِنَّهُ كَانَ أَشَدُّ إِشْتِيَاقًا إِلَى أُمِّهِ	Najbardziej jednak tęsknił za matką.
بِالنِّسْبَةِ لَهُ	w stosunku do niego, dla niego

GRAMATYKA

1. Czas przyszły

Wyraża on czynność, która będzie miała miejsce w przyszłości. Czas ten tworzy się przez dodanie do formy czasu teraźniejszego prefiksu سَوْفَ [*sawfa*] pisanego oddzielnie albo jego skróconej postaci سَ [*sa*] pisanej łącznie z czasownikiem.

Odmiana czasownika رَسَمَ (u) *rysować*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	سَنَرْسُمُ		سَأَرْسُمُ
(*r. m.*) 2. os.	سَتَرْسُمُونَ	سَتَرْسُمَانِ	سَتَرْسُمُ
(*r. ż.*) 2. os.	سَتَرْسُمْنَ		سَتَرْسُمِينَ
(*r. m.*) 3. os.	سَيَرْسُمُونَ	سَيَرْسُمَانِ	سَيَرْسُمُ
(*r. ż.*) 3. os.	سَيَرْسُمْنَ	سَتَرْسُمَانِ	سَتَرْسُمُ
lub:			
— 1. os.	سَوْفَ نَرْسُمُ		سَوْفَ أَرْسُمُ
(*r. m.*) 2. os.	سَوْفَ تَرْسُمُونَ	سَوْفَ تَرْسُمَانِ	سَوْفَ تَرْسُمُ
(*r. ż.*) 2. os.	سَوْفَ تَرْسُمْنَ		سَوْفَ تَرْسُمِينَ
(*r. m.*) 3. os.	سَوْفَ يَرْسُمُونَ	سَوْفَ يَرْسُمَانِ	سَوْفَ يَرْسُمُ
(*r. ż.*) 3. os.	سَوْفَ يَرْسُمْنَ	سَوْفَ تَرْسُمَانِ	سَوْفَ تَرْسُمُ

W odróżnieniu od czasu teraźniejszo-przyszłego czas przyszły wyraża wyłącznie czynność przyszłą, np.:

أَرْسُمُ	rysuję *lub* narysuję
سَأَرْسُمُ (سوف أرسم)	będę rysować
سَيَرْجِعُ	on wróci

Przy użyciu czasu teraźniejszo-przyszłego w sensie przyszłości nacisk kładzie się na rezultat czynności, która będzie miała miejsce w przyszłości w powiązaniu z teraźniejszością.

Zaprzeczenie wyraża się za pomocą partykuły negacji لَا — *nie*, która stoi między prefiksem سَوْفَ a czasownikiem. Przy przeczeniu nie stosuje się formy skróconej سَ, np.:

سَوْفَ لَا يَرْجِعُ	nie wróci
سَوْفَ لَا يَرْسُمُ	nie będzie rysować

2. Stopniowanie przymiotników

a) przymiotniki oznaczające cechę, jakość przedmiotu lub istoty żywej, tzw. jakościowe.

Stopień wyższy od tych przymiotników tworzy się według wzoru: أَفْعَلُ مِنْ (dla obu rodzajów)

P r z y k ł a d y:

كَبِيرٌ — أَكْبَرُ
قَدِيمٌ — أَقْدَمُ
رَخِيصٌ — أَرْخَصُ

أَلْجَرِيدَةُ أَكْبَرُ مِنَ ٱلْكِتَابِ	Gazeta jest większa od książki.
هِيَ أَجْمَلُ مِنِّي	Ona jest ładniejsza ode mnie.
أَخِي أَكْبَرُ مِنِّي	Mój brat jest starszy ode mnie.

Jeżeli porównujemy cechy tego samego przedmiotu, ale w różnych okresach czasu, to aby uniknąć powtórzeń, przedmiot ten zastępujemy odpowiednim zaimkiem sufiksalnym, np.:

مَنْزِلِي أَلْآنَ أَجْمَلُ مِنْهُ فِي ٱلسَّنَةِ ٱلْمَاضِيَةِ	Moje mieszkanie jest teraz ładniejsze niż w ubiegłym roku.

Stopień najwyższy tworzy się według wzoru:

أَفْعَلُ (*r. m.*), np.: أَكْبَرُ (> كَبِيرٌ)
فُعْلَى (*r. ż.*), np.: كُبْرَى (> كَبِيرٌ)

Przymiotnik, występujący w roli określenia, w stopniu najwyższym otrzymuje rodzajnik 'al-, np.:

اَلتِّلْمِيذُ ٱلْأَحْسَنُ najlepszy uczeń

Przymiotniki mające końcówkę ـِيٌّ, np.: قَوِيٌّ, شَهِيٌّ tworzą stopień wyższy i najwyższy według wzoru: أَفْعَى (r. m.), فُعْيَا (r. ż.)

أَفْعَى	(r. m.)	قَوِيٌّ	silny	أَقْوَى
		شَهِيٌّ	smaczny	أَشْهَى
فُعْيَا	(r. ż.),	دَنِيٌّ	bliski	أَدْنَى / دُنْيَا
		قَصِيٌّ	odległy	أَقْصَى / قُصْوَى

Np.:

هُوَ أَقْوَى مِنَّا On jest silniejszy od nas.

اَلشَّرْقُ ٱلْأَدْنَى *) Bliski Wschód

*) Uwaga: przymiotnik w stopniu najwyższym w połączeniu z rzeczownikiem tworzy czasami pewne stałe wyrażenia, (np.: nazwy geograficzne) i wówczas występuje w roli przymiotnika w stopniu równym.

Liczbę mnogą stopnia najwyższego dla przymiotników r. męskiego tworzy się według wzoru: اَلْأَفَاعِلُ, np.:

اَلْأَوْلَادُ ٱلْأَحَاسِنُ najlepsi chłopcy

a dla rodzaju żeńskiego wg wzoru: اَلْفُعْلَيَاتُ, np.:

اَلتِّلْمِيذَاتُ ٱلْحُسْنَيَاتُ najlepsze uczennice

Forma ta jest jednak b. rzadko używana we współczesnym języku arabskim.

Stopień najwyższy można również wyrazić stawiając formę stopnia najwyższego przed rzeczownikiem w 2 przyp. (gen.), w l. mnogiej, w stanie określonym, np.:

أَجْمَلُ ٱلْمُدُنِ najpiękniejsze miasto
dosł., najpiękniejsze z miast

b) Stopień wyższy i najwyższy przymiotników oznaczających kolor lub jakąś cechę zewnętrzną, o wzorze أَفْعَلُ, np.: أَسْوَدُ, أَصْفَرُ oraz przymiotników względnych mających formę imiesłowu, jak: مُجْتَهِدٌ *pilny*, مُخْلِصٌ *wierny*, tworzy się opisowo przez połączenie formy stopnia najwyższego przymiotników: كَثِيرٌ *liczny*, lub شَدِيدٌ *silny*, z odpowiednim rzeczownikiem, tzw. masdarem (rzeczownikiem odczasownikowym), oznaczającym porównywaną cechę, w 3 przypadku (accus.) w stanie nieokreślonym, np.:

dla przymiotnika أَسْوَدُ —: (مِنْ) أَشَدُّ سَوَادًا < سَوَادٌ *czarność, czerń.*

Przykłady:

هٰذَا ٱلْقَلَمُ أَشَدُّ سَوَادًا مِنْ ذٰلِكَ Ten ołówek jest czarniejszy od tamtego
(أَشَدُّ — stop. najw. od شَدِيدٌ) (*dosł.* silniejszy czernią).

هٰذَا ٱلتِّلْمِيذُ أَكْثَرُ إِجْتِهَادًا مِنْ زَمِيلِهِ Ten uczeń jest pilniejszy od swego kolegi
(*dosł.* większy pilnością).

3. Wyrażanie przynależności

Słownictwo arabskie nie posiada specjalnego czasownika wyrażającego przynależność — *mieć*. Przynależność wyraża się za pomocą przyimków لِ *u*, عِنْدَ *u*, مَعَ *z*

Przyimek لِ wyraża przynależność.

Przyimek عِنْدَ wyraża posiadanie czegoś w ogóle.

Przyimek مَعَ wyraża posiadanie czegoś w określonym czasie, momencie.

Przykłady:

لَهُ قَلَمٌ On ma ołówek.
لَنَا كُتُبٌ Mamy książki.
عِنْدَهُمْ جَرَائِدُ Oni mają gazety.
هَلْ هٰذَا ٱلْقَلَمُ مَعَكَ؟ Czy masz przy sobie ten ołówek?

Natomiast konstrukcja: قَلَمٌ لَهُ oznacza: (*jakiś*) *jego ołówek* (stan nieokr.)

Dla wyrażenia przynależności w przeszłości stosuje się czasownik posiłkowy كَانَ *być*, np.:

كَانَ لَهُ قَلَمٌ	On miał ołówek.
كَانَتْ عِنْدَهُمْ سَيَّارَةٌ جَمِيلَةٌ	Oni mieli piękny samochód.
كَانَ مَعِي قَلَمٌ	Miałem przy sobie ołówek (wówczas).

Dla wyrażenia przynależności w przyszłości stosuje się również czasownik كَانَ w formie czasu przyszłego, np.:

سَتَكُونُ لِي سَيَّارَةٌ فِي السَّنَةِ الْمُقْبِلَةِ	W przyszłym roku będę miał samochód.
سَتَكُونُ لَكَ وَظِيفَةٌ حَسَنَةٌ	Będziesz miał dobre stanowisko.
سَتَكُونُ عِنْدَنَا ضُيُوفٌ بَعْدَ غَدٍ	Pojutrze będziemy mieli gości.

4. Przysłówki

Obok klasycznych przysłówków, takich jak: هُنَا *tutaj*, هُنَاكَ *tam*, هُنَالِكَ *tam*, مِنْ هُنَا *stąd*, مِنْ هُنَاكَ *stamtąd*, أَيْنَ *gdzie*(?), مِنْ أَيْنَ *skąd*(?) إِلَى أَيْنَ *dokąd*(?), مَتَى *kiedy*(?), كَيْفَ *jak*(?) i innych, funkcję przysłówków spełnia duża grupa innych części mowy, głównie rzeczowników.

Rzeczowniki w funkcji przysłówka występują w 3 przypadku (accus.) albo w 2 przypadku (gen.) łącznie z przyimkiem (بِ, فِي, مِنْ, itd.)

أَبَدًا *zawsze* (= أَبَدٌ — *wieczność*). Przysłówek ten w połączeniu z partykułą negacji: لَا, أَبَدًا ...... لَا oznacza: *nigdy*, np.:

لَا أَقْرَأُ الْجَرَائِدَ أَبَدًا	Nie czytam nigdy gazet.

غَدًا	jutro (= غَدٌ dzień jutrzejszy)
جِدًّا	bardzo (= جِدٌّ staranie; powaga)
الْآنَ	teraz (= آنٌ czas)
أَحْيَانًا	czasami (= أَحْيَانٌ czasy)
قَرِيبًا (مِنْ)	blisko (= قَرِيبٌ bliski)
بَعِيدًا (عَنْ)	daleko (= بَعِيدٌ daleki)
كَثِيرًا	dużo; bardzo (= كَثِيرٌ duży, liczny)

قَلِيلًا	trochę, mało; rzadko (= قَلِيلٌ nieliczny, mały)
حَسَنًا	dobrze, ładnie (= حَسَنٌ dobry, ładny)
بِسُرْعَةٍ	szybko (= سُرْعَةٌ szybkość)
بِرَغْبَةٍ	chętnie (= رَغْبَةٌ życzenie, pragnienie)
حَالًا	teraz, zaraz (= حَالٌ okoliczność, stan)
فِي الْحَالِ	zaraz, natychmiast
حَالِيًّا	obecnie (= حَالِيٌّ obecny, teraźniejszy)
مِنْ جَدِيدٍ	znowu, ponownie
كَثِيرًا مَا	często
الْيَوْمَ	dzisiaj (= يَوْمٌ dzień)
سَرِيعًا	szybko (= سَرِيعٌ szybki)
بَعْدَ غَدٍ	pojutrze
جَيِّدًا	dobrze (= جَيِّدٌ dobry)
بِالْأَمْسِ	wczoraj (= أَمْسٌ dzień wczorajszy)
أَوَّلَ أَمْسِ	przedwczoraj
بِالطَّبْعِ	oczywiście, naturalnie (= طَبْعٌ natura; charakter)
بِانْتِبَاهٍ	uważnie (= اِنْتِبَاهٌ uwaga)
بِبُطْءٍ	powoli (= بُطْءٌ powolność, opieszałość)
أَخِيرًا	w końcu, na koniec (= أَخِيرٌ ostatni)
مُطْلَقًا	absolutnie (= مُطْلَقٌ absolutny)

5. Rzeczowniki dwusylabowe w połączeniu z zaimkami sufiksalnymi

Rzeczowniki dwusylabowe z zaimkami sufiksalnymi deklinują się następująco: أَخٌ *brat*

1. nom.	أَخِي	mój brat	أَخُوهُ	jego brat
2. gen.	أَخِي	mego brata	أَخِيهِ	jego brata
3. acc.	أَخِي	mego brata	أَخَاهُ	jego brata itd.
1. nom.	أَخُونَا	nasz brat		
2. gen.	أَخِينَا	naszego brata		
3. acc.	أَخَانَا	naszego brata		

Identycznie odmienia się rzeczownik أَبٌ *ojciec*

W „status constructus” deklinuje się następująco:

1. nom.	أَبُو زَمِيلِي	ojciec mego kolegi
2. gen.	أَبِي زَمِيلِي	ojca mego kolegi
3. acc.	أَبَا زَمِيلِي	ojca mego kolegi

Jeżeli rzeczownik dwusylabowy ma rodzajnik — أَلْ ('al-) albo występuje bez zaimka sufiksalnego, to deklinuje się tak samo jak wszystkie inne rzeczowniki z trójprzypadkową deklinacją (triptota).

1. nom.	أَلْأَخُ	أَخٌ
2. gen.	أَلْأَخِ	أَخٍ
3. acc.	أَلْأَخَ	أَخاً

6. Zaimki sufiksalne w połączeniu z czasownikiem

W połączeniu z czasownikiem zaimki sufiksalne spełniają funkcję zaimków osobowych (p. str. 68).

a) zaimek sufiksalny 1. os. l. pojedynczej łączy się z czasownikiem w formie نِي — (a nie ي —), np.:

ضَرَبَنِي uderzył mnie

b) gdy zaimek sufiksalny łączy się z czasownikiem w 2 os. l. mnogiej rodzaju męskiego w czasie przeszłym, to między nim a końcówką osobową czasownika wstawia się zgodnie z zasadami fonetyki arabskiej długą samogłoskę *ū* (ـُـو), np.:

ضَرَبْتُمُونِي (= نِي + ضَرَبْتُمْ) uderzyliście mnie

سَأَلْتُمُوهُمْ (= هُمْ + سَأَلْتُمْ) zapytaliście ich

c) gdy zaimek sufiksalny łączy się z czasownikiem 3. os. l. mnogiej rodzaju męskiego w czasie przeszłym, to graficzny alif, (ا), w końcówce ـُـوا (ضَرَبُوا), którego notabene nie wymawia się, znika, np.:

ضَرَبُونِي (= نِي + ضَرَبُوا) uderzyli mnie

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) ماذا يدرس سمير فى جامعة وارسو؟
٢) هل سمير محبوب عند اساتذته ولماذا؟
٣) هل هو طالب نشيط؟
٤) بأىّ وسيلة نقل يصل إلى الجامعة؟
٥) لماذا يفضل سمير التُّروليبوس؟
٦) متى سيسافر إلى وطنه؟
٧) من ينتظره هناكَ؟
٨) أين سوف يشتغل سمير بعد الرجوع إلى وطنه؟

2. Utworzyć stopień wyższy i najwyższy od następujących przymiotników:

فَقِيرٌ	biedny	مَاهِرٌ	biegły, zręczny
أَسْمَرُ	śniady	أَصْفَرُ	żółty
عَالٍ (العَالِى)	wysoki	غَالٍ (الغَالِى)	drogi
مَدِيدٌ	długi		

3. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Za kilka dni odwiedzę moich krewnych.
b) Nasze mieszkanie jest jednym z najnowocześniejszych mieszkań na tej ulicy.
c) Tramwaj jest szybki, trolejbus też, ale samochód jest najszybszy (سَرِيعٌ — *szybki*).
d) Czy masz dużo kolegów i koleżanek?
e) Czy masz przy sobie tę teczkę?
f) Za dwa lata mój młodszy brat skończy studia na uniwersytecie.
g) Nasza szkoła jest jedną z najpiękniejszych szkół w stolicy.
h) Nie pojadę jutro do mego chorego kolegi.

4. Przetłumaczyć na język polski:

١) أسكن قريباً من الجامعة و لذلك أنهض متأخّراً.
٢) أركب الترام الذى ينقلنى سريعاً إلى المدرسة.
٣) سأسافر بعد سنتين إلى السودان.
٤) بعد عدّة سنوات سنتكلّم اللغة العربيّة حسناً.
٥) غداً سيزورنى صديق من أصدقائى و سنذهب إلى المسرح.
٦) سوف لا اكتب رسالةً إلى أبى.
٧) لا أشرب قهوة للفطور أبداً.

5. **Odmienić w czasie przyszłym czasowniki:**

قال (u) — mówić; powiedzieć i كان (u) — być

6. **Zastąpić podane w nawiasach wyrazy polskie odpowiednikami arabskimi:**

١) مدينة باريس (najpiękniejszy) المدن فى العالم.
٢) هذه السيّارة (szybszy) من تلك.
٣) هذه الورقة (bardziej zielony) من تلك.
٤) إبراهيم (starszy) من أخيه أحمد.
٥) اللغة العربيّة من (najtrudniejszy) اللغات فى العالم.
٦) الترام (najtańszy) وسيلة نقل.

LEKCJA DZIEWIĄTA

الدرس التاسع

أخى مهندس و يعمل كل يومٍ سبع ساعات. يخرج من البيت فى الساعة السابعة والنصف ويركب الأتوبيس رقم مائة (١٠٠) ويصل إلى محل عمله بعد خمس عشرة دقيقة. بعد الإنتهاء من العمل يرجع إلى البيت فى السّاعة الثالثة إلاّ ربعاً. أخى يعمل منذ ثلاث سنوات فى مصنع الجرارات. مرتّبه اكبر بكثير مما كان فى السنة الماضية و يبلغ حالياً تسعون جنيهاً فى الشهر. كما نعلم فإن الجنيه يتألف من مائة قرشٍ و كل قرشٍ يتألف بدوره من عشرة مليمات. هذا مرتب كبير بالنسبة لمهندس يعمل منذ وقت قصير فى مهنته. وبعد أكل الغداء يطالع الجرائد و يشاهد برنامج التلفيزيون. و بعد الظهر فى الساعة السادسة إلاّ عشر دقائق يخرج لزيارة أمّه التى تسكن قريباً من منزله. أخى أكبر منى بسنتين و ولد فى مدينة حلب فى اليوم الثانى من شهر أغسطس (آب) سنة ألف و تسعمائة و ستّ و ثلاثين (١٩٣٦/٨/٢).

هل تعلم أن عطلة آخر الأسبوع فى البلاد العربيّة و سائر البلدان الإسلاميّة هى فى يوم الجمعة و ليس فى يوم الأحد كما هو مألوف فى البلدان الأوربيّة؟ ففى يوم الخميس بعد العمل يأخذ أخى كل عائلتهُ فى السيّارة و يسافرون إلى القرية لقضاء هذين اليومين بين أقاربهم. و كل سنة له إجازة تتألف من أسبوعين فى الشتاء و أسبوعين فى الصيف. و يقضى عادةً الإجازة الشتويّة فى الجبال عند أقاربه. أمّا العطلة الصيفيّة فيقضيها دائماً على شاطئ البحر. هو و عائلته يفضّلون الإستجمام هناك لأنّ يلائمهم المناخ البحرى. و درجة الحرارة منخفضة فى الصيف و لا تزيد عن خمس و عشرين درجة فوق الصفر.
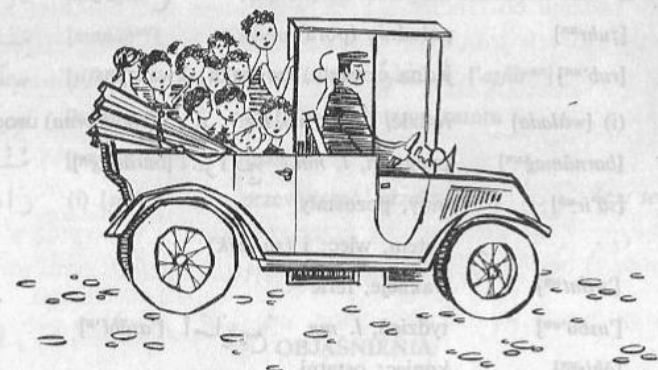
يعمل صديقى منذ سبع عشرة سنة فى مصنع السيّارات

SŁOWNIK

رَقْمٌ	[*raḳm*^{un}]	numer, *l. mn.* أَرْقَامٌ [*'arḳām*^{un}]
نِصْفٌ	[*niṣf*^{un}]	połowa, *l. mn.* أَنْصَافٌ [*'anṣāf*^{un}]
مَحَلٌّ	[*maḥall*^{un}]	miejsce, pomieszczenie; firma, l. mn. مَحَالٌّ، مَحَلَّاتٌ
تَأَلَّفَ	[*ta'allafa*]	składać się (z), (V f.)
دَقِيقَةٌ	[*daḳīḳat*^{un}]	minuta, *l. mn.* دَقَائِقُ [*daḳā'iḳ*^{u}]
ثَانِيَةٌ	[*ṯāniyat*^{un}]	sekunda, *l. mn.* ثَوَانٍ [*ṯawān*^{in}]
جَرَّارَةٌ	[*ğarrārat*^{un}]	traktor, *l. mn.* جَرَّارَاتٌ

بَلَغَ	(u) [bàlaġa]	osiągać; wynosić
عَلِمَ	(a) ['alima]	wiedzieć
جِنَيْهٌ	[ğinaihun]	funt (egipski), *l. mn.* جِنَيْهَاتٌ
عَمِلَ	(a) ['amila]	robić, pracować
حَلَبُ	[ḥàlabu]	Aleppo (miasto w Syrii)
شَهْرٌ	[šahrun]	miesiąc, *l. mn.* شُهُورٌ, أَشْهُرٌ [šuhūrun, 'ašhurun]
مَلِّيمٌ	[mallīmun]	mallim, *l. mn.* مَلِّيمَاتٌ (1/1000 funta egipskiego)
وَلَيْسَ	[wa làisa]	a nie...
قِرْشٌ	[ḳiršun]	piastr, *l. mn.* قُرُوشٌ [ḳurūšun]
دَوْرٌ	[dawrun]	obrót; kolej; rola, *l. mn.* أَدْوَارٌ ['adwārun]
طَالَعَ	[ṭāla'a]	czytać, przeglądać, (III f.) يُطَالِعُ (*cz. ter.*)
ظُهْرٌ	[ẓuhrun]	południe (pora)
رُبْعٌ	[rub'un]	jedna czwarta, ćwiartka; kwadrans
وَلَدَ	(i) [wàlada]	rodzić, يَلِدُ (*cz. ter.*) وُلِدَ (*str. bierna*) urodzić się
بَرْنَامَجٌ	[barnāmağun]	program, *l. mn.* بَرَامِجُ [barāmiğu]
سَائِرٌ	[sā'irun]	inny, pozostały
فَ . . . . ؛ فَ		potem, więc; i (*spójnik*)
عُطْلَةٌ	['uṭlatun]	wakacje, ferie
أُسْبُوعٌ	['usbū'un]	tydzień, *l. mn.* أَسَابِيعُ ['asābī'u]
آخِرٌ	[āḫirun]	koniec; ostatni
بَلَدٌ	[bàladun]	kraj, *l. mn.* بُلْدَانٌ , بِلَادٌ [bilādun, buldānun]
مَأْلُوفٌ	[ma'lūfun]	zwykły, zwyczajny
كَمَا	[kamā]	*partyk.*: jak; zarówno jak; tak jak...
أُورُبِّيٌّ	['ūrubiyyun]	europejski; Europejczyk
إِسْلَامِيٌّ	['islāmiyyun]	muzułmański
شَاهَدَ	[šāhada]	oglądać (III f.), يُشَاهِدُ (*cz. ter.*)
قَرْيَةٌ	[ḳàryatun]	wieś, *l. mn.* قُرًى [ḳurān], (z rodz. -أَلْ اَلْقُرَى)
قَضَى	(i) [ḳaḍā]	spędzać (np. czas), يَقْضِي (*cz. ter.*)
قَضَاءٌ	[ḳaḍā'un]	spędzanie (np. czasu)
جَبَلٌ	[ğàbalun]	góra, *l. mn.* جِبَالٌ [ğibālun]
إِجَازَةٌ	['iğāzatun]	urlop, *l. mn.* إِجَازَاتٌ
صَيْفٌ	[ṣaifun]	lato

صَيْفِيٌّ	[ṣaifiyyun]	letni
شِتَاءٌ	[šitā'un]	zima
شَتَوِيٌّ	[šàtawiyyun]	zimowy
شَاطِئٌ	[šāṭi'un]	brzeg, wybrzeże, *l. mn.* شَوَاطِئُ [šawāṭi'u]
بَحْرٌ	[baḥrun]	morze, *l. mn.* بِحَارٌ [biḥārun]
بَحْرِيٌّ	[baḥriyyun]	morski
دَائِمًا	[dā'imān]	zawsze
إِسْتِجْمَامٌ	['istiğmāmun]	odpoczynek
لَاءَمَ	[lā'ama]	odpowiadać, być odpowiednim (III f.) يُلَائِمُ (*cz. ter.*)
فَوْقَ	[fawḳa]	nad, ponad
دَرَجَةٌ	[dàrağatun]	stopień, (w różnych znacz.) *l. mn.* دَرَجَاتٌ
مَنَاخٌ	[manāḫun]	klimat
صِفْرٌ	[ṣifrun]	zero, *l. mn.* أَصْفَارٌ ['aṣfārun]
حَرَارَةٌ	[ḥarāratun]	upał, gorąco; temperatura
مُنْخَفِضٌ	[munḫàfiḍun]	niski
زَادَ	(i) [zāda]	przewyższać, przekraczać, يَزِيدُ (*cz. ter.*)

OBJAŚNIENIA

فِي السَّاعَةِ السَّابِعَةِ وَ النِّصْفِ	o godzinie wpół do ósmej
فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ إِلَّا رُبْعًا	o godzinie za kwadrans trzecia
أَكْبَرُ بِكَثِيرٍ	dużo większy
فِي الشَّهْرِ	na miesiąc (lub): miesięcznie شَهْرِيًّا
بِدَوْرِهِ	z kolei
أَكْبَرُ بِسَنَتَيْنِ	starszy o dwa lata
كَمَا هُوَ مَأْلُوفٌ	jak to jest zwykle; jak to jest w zwyczaju
أَمَّا ...... فَ —	jeśli chodzi o .... to
أَمَّا الْعُطْلَةُ الصَّيْفِيَّةُ فَيَقْضِيهَا ...	jeśli chodzi o urlop letni, to spędza go ...
عُطْلَةُ آخِرِ الْأُسْبُوعِ	weekend
فَوْقَ الصِّفْرِ	powyżej zera
تَحْتَ الصِّفْرِ	poniżej zera

Spójnik فَ ... وَ w odróżnieniu od spójnika وَ *i*, który łączy w zdaniu zachodzące kolejno lub jednocześnie czynności, służy do wyrażania związku przyczynowego między dwoma lub więcej czynnościami. Może występować również na początku zdania.

GRAMATYKA

1. Liczebniki główne (c. d.)

a. Liczebniki główne 11—99

Tworzy się je w następujący sposób: jednostki stawia się w rodzaju przeciwnym do rodzaju wyliczanego przedmiotu (w l. pojedynczej), a dziesiątki w tym samym rodzaju co rzeczownik, z wyjątkiem liczebników: *jedenaście, dwanaście*, przy których jednostki — *jeden, dwa*, zgadzają się co do rodzaju z wyliczanym przedmiotem (rzeczownikiem). Przy liczebniku *dwanaście* — jednostki إِثْنَانِ *dwa*, إِثْنَتَانِ *dwie*, zgodnie z regułami deklinacyjnymi tracą przy liczbie podwójnej końcowe: ـنِ (إِثْنَا، إِثْنَتَا).

Liczebniki *11—19* nie deklinują się przez przypadki i występują w formie 3. przypadka (accus.) bez końcówki tanwīn fatha (ـً); wyjątek stanowi liczebnik *12*, w którym odmienia się pierwszy człon, np: فِي إِثْنَيْ عَشَرَ ، فِي إِثْنَتَيْ عَشْرَةَ.

	r. żeński	r. męski	
jedenaście	إِحْدَى عَشْرَةَ	أَحَدَ عَشَرَ	١١
dwanaście	إِثْنَتَا عَشْرَةَ	إِثْنَا عَشَرَ	١٢
trzynaście	ثَلَاثَ عَشْرَةَ	ثَلَاثَةَ عَشَرَ	١٣
czternaście	أَرْبَعَ عَشْرَةَ	أَرْبَعَةَ عَشَرَ	١٤
piętnaście	خَمْسَ عَشْرَةَ	خَمْسَةَ عَشَرَ	١٥
szesnaście	سِتَّ عَشْرَةَ	سِتَّةَ عَشَرَ	١٦
siedemnaście	سَبْعَ عَشْرَةَ	سَبْعَةَ عَشَرَ	١٧
osiemnaście	ثَمَانِيَ عَشْرَةَ	ثَمَانِيَةَ عَشَرَ	١٨
dziewiętnaście	تِسْعَ عَشْرَةَ	تِسْعَةَ عَشَرَ	١٩

Pełne dziesiątki (*20—90*) tworzy się przez dodanie do liczebników pierwszej dziesiątki końcówki ـُونَ (-ūna). Jedynie liczebnik *dwadzieścia* — ma nieco

odmienną postać. Liczebniki grupy *20—90* mają tę samą postać dla obu rodzajów.

dwadzieścia	عِشْرُونَ	٢٠
trzydzieści	ثَلَاثُونَ	٣٠
czterdzieści	أَرْبَعُونَ	٤٠
pięćdziesiąt	خَمْسُونَ	٥٠
sześćdziesiąt	سِتُّونَ	٦٠
siedemdziesiąt	سَبْعُونَ	٧٠
osiemdziesiąt	ثَمَانُونَ	٨٠
dziewięćdziesiąt	تِسْعُونَ	٩٠

Liczebniki tej grupy deklinują się przez przypadki, tak jak rzeczownik w l. mn. regularnej (z końcówką ـُونَ), np.:

ثَلَاثُونَ 30, مَعَ ثَلَاثِينَ z trzydziestoma

Liczebniki *21—99* tworzy się wg wzoru: ثَلَاثٌ وَعِشْرُونَ

dwadzieścia jeden	وَاحِدٌ وَعِشْرُونَ	٢١
dwadzieścia dwa	إِثْنَانِ وَعِشْرُونَ	٢٢
dwadzieścia trzy	ثَلَاثٌ وَعِشْرُونَ	٢٣
dwadzieścia cztery	أَرْبَعٌ وَعِشْرُونَ	٢٤
. . . .	. . . . . .	
trzydzieści trzy	ثَلَاثٌ وَثَلَاثُونَ	٣٣
trzydzieści cztery	أَرْبَعٌ وَثَلَاثُونَ	٣٤
trzydzieści pięć	خَمْسٌ وَثَلَاثُونَ	٣٥
trzydzieści dziewięć	تِسْعٌ وَثَلَاثُونَ	٣٩
czterdzieści	أَرْبَعُونَ itd.	٤٠

Jednostki z wyjątkiem — *jeden, dwa* stawia się w rodzaju przeciwnym do rodzaju wyliczanego przedmiotu stojącego z kolei w liczbie pojedynczej. Liczebniki tej grupy deklinują się przez przypadki, np.:

خَمْسٌ وَخَمْسُونَ — pięćdziesiąt pięć

عَنْ خَمْسٍ وَخَمْسِينَ — o pięćdziesięciu pięciu

Rzeczownik występujący po liczebnikach grupy *11—99* stoi w 3 przypadku (accus.) w liczbie pojedynczej w stanie nieokreślonym (bez rodz. 'al-).

Przykłady:

خَمْسَ عَشْرَةَ فُرْشَةً	piętnaście szczotek
سَبْعَةَ عَشَرَ قَلَماً	siedemnaście ołówków
ثَلَاثُ وَ ثَلَاثُونَ فُرْشَةً	trzydzieści trzy szczotki
تِسْعَةٌ وَ أَرْبَعُونَ قَلَماً	czterdzieści dziewięć ołówków
عِشْرُونَ كِتَاباً	dwadzieścia książek
أَحَدَ عَشَرَ بَيْتاً	jedenaście domów
إِثْنَتَا عَشْرَةَ جَرِيدَةً	dwanaście gazet
وَاحِدٌ وَ عِشْرُونَ دَفْتَراً	dwadzieścia jeden zeszytów
إِحْدَى وَ عِشْرُونَ مِحْفَظَةً	dwadzieścia jeden teczek
إِثْنَا عَشَرَ أُسْتَاذاً	dwunastu profesorów

b. Liczebniki główne powyżej 100

Liczebnik główny 100 — مِائَةٌ [$mi'at^{un}$] (١٠٠) (długiego ا - alifu nie wymawia się). Liczebnik 100 ma również drugą formę مِئَةٌ.

Pełne setki (z wyjątkiem 200) są złożeniami liczebnika 100.

dwieście	مِائَتَانِ	lub:	مِئَتَانِ	٢٠٠
trzysta	ثَلَاثُ مِائَةٍ		ثَلَاثُمِئَةٍ	٣٠٠
czterysta	أَرْبَعُ مِائَةٍ		أَرْبَعُمِئَةٍ	٤٠٠
pięćset	خَمْسُ مِائَةٍ		خَمْسُمِئَةٍ	٥٠٠
sześćset	سِتُّ مِائَةٍ		سِتُّمِئَةٍ	٦٠٠
siedemset	سَبْعُ مِائَةٍ		سَبْعُمِئَةٍ	٧٠٠
osiemset	ثَمَانِي مِائَةٍ		ثَمَانِيمِئَةٍ	٨٠٠
dziewięćset	تِسْعُ مِائَةٍ		تِسْعُمِئَةٍ	٩٠٠

Liczebnik مِائَةٌ może występować również jako rzeczownik *setka* i otrzymuje wówczas liczbę mnogą: مِئَاتٌ (od formy: مِئَةٌ)

Liczebnik أَلْفٌ (١٠٠٠) *tysiąc* — ma dwie postacie l. mnogiej آلَافٌ i أُلُوفٌ *tysiące*.

Pierwsza forma służy do tworzenia liczebników złożonych, np.:

أَرْبَعَةُ آلَافٍ	cztery tysiące

Forma أُلُوفٌ występuje w roli rzeczownika, np.:

أُلُوفٌ مِنَ آلسُّيَّاحِ آلأَجَانِبِ	tysiące zagranicznych turystów
مِئَاتُ آلأُلُوفِ مِنَ آلمُتَظَاهِرِينَ	setki tysięcy demonstrantów

Liczebnik مَلْيُونٌ (l. mn. مَلَايِينُ) *milion* — ١٠٠٠٠٠٠ można wyrazić również opisowo — أَلْفُ أَلْفٍ (*tysiąc tysięcy*).

Przykład:

عِشْرُونَ مَلْيُوناً مِنَ آلسُّكَّانِ	dwadzieścia milionów mieszkańców

Liczebnik مِلْيَارٌ (l. mn. مِلْيَارَاتٌ) *miliard*

Rzeczownik stojący po pełnych setkach i tysiącach występuje w 2 przypadku (gen.) l. pojedynczej, w stanie nieokreślonym, np.:

مِئَتَا كِتَابٍ	dwieście książek
ثَلَاثُمِائَةِ مَنْزِلٍ	trzysta mieszkań
أَلْفُ جُنْدِيٍّ	tysiąc żołnierzy

Przy liczebnikach złożonych, np.: 106, 108, 207, 348 itd., wyliczany przedmiot jest zgodny w przypadku i liczbie z ostatnim członem liczebnika złożonego, np.:

لِهَذِهِ آلقَرْيَةِ مِائَةٌ وَ خَمْسَةُ بُيُوتٍ	Ta wieś ma sto pięć domów.

Liczebniki z jednostkami — *jeden*, *dwa* (np. 101, 102, 301, 302 itd.), wyraża się przez zastąpienie tych jednostek rzeczownikiem w liczbie pojedynczej i podwójnej (dualis) w stanie nieokreślonym, w 2 przypadku (gen.), np.:

مِائَةُ قَلَمٍ وَ قَلَمَانِ	sto dwa ołówki

2. Liczebniki porządkowe (11—100)

W liczebnikach tych jednostki występują w formie liczebników porządkowych, a dziesiątki — w formie liczebników głównych.

Wzór:

رَابِعَ عَشَرَ	czternasty	stan nieokreślony	(*r. m.*)
الرَّابِعَ عَشَرَ		stan określony	
رَابِعَةٌ وَ عِشْرُونَ	dwudziesta czwarta	stan nieokreślony	(*r. ż.*)
الرَّابِعَةُ وَ العِشْرُونَ		stan określony	

stan określony	r. męski	stan nieokreślony
الحَادِى عَشَرَ	jedenasty	حَادِىَ عَشَرَ
الثَّانِى عَشَرَ	dwunasty	ثَانِىَ عَشَرَ
الثَّالِثُ عَشَرَ	trzynasty	ثَالِثَ عَشَرَ
الرَّابِعُ عَشَرَ	czternasty	رَابِعَ عَشَرَ
الخَامِسُ عَشَرَ	piętnasty	خَامِسَ عَشَرَ
السَّادِسُ عَشَرَ	szesnasty	سَادِسَ عَشَرَ
السَّابِعُ عَشَرَ	siedemnasty	سَابِعَ عَشَرَ
الثَّامِنُ عَشَرَ	osiemnasty	ثَامِنَ عَشَرَ
التَّاسِعُ عَشَرَ	dziewiętnasty	تَاسِعَ عَشَرَ
العِشْرُونَ	dwudziesty	عِشْرُونَ
الحَادِى وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesty pierwszy	حَادٍ وَ عِشْرُونَ
الثَّانِى وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesty drugi	ثَانٍ وَ عِشْرُونَ
الثَّالِثُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesty trzeci	ثَالِثٌ وَ عِشْرُونَ
الرَّابِعُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesty czwarty	رَابِعٌ وَ عِشْرُونَ
الخَامِسُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesty piąty	خَامِسٌ وَ عِشْرُونَ
السَّادِسُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesty szósty	سَادِسٌ وَ عِشْرُونَ
الثَّلَاثُونَ	trzydziesty	ثَلَاثُونَ
الأَرْبَعُونَ	czterdziesty	أَرْبَعُونَ itd.
المِائَةُ	setny	مِائَةٌ

stan określony	r. żeński	stan nieokreślony
الحَادِيَةُ عَشْرَةَ	jedenasta	حَادِيَةَ عَشْرَةَ
الثَّانِيَةُ عَشْرَةَ	dwunasta	ثَانِيَةَ عَشْرَةَ
الثَّالِثَةُ عَشْرَةَ	trzynasta	ثَالِثَةَ عَشْرَةَ
الرَّابِعَةُ عَشْرَةَ	czternasta	رَابِعَةَ عَشْرَةَ
الخَامِسَةُ عَشْرَةَ	piętnasta	خَامِسَةَ عَشْرَةَ

السَّادِسَةُ عَشْرَةَ	szesnasta	سَادِسَةَ عَشْرَةَ
السَّابِعَةُ عَشْرَةَ	siedemnasta	سَابِعَةَ عَشْرَةَ
الثَّامِنَةُ عَشْرَةَ	osiemnasta	ثَامِنَةَ عَشْرَةَ
التَّاسِعَةُ عَشْرَةَ	dziewiętnasta	تَاسِعَةَ عَشْرَةَ
العِشْرُونَ	dwudziesta	عِشْرُونَ
الحَادِيَةُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesta pierwsza	حَادِيَةٌ وَ عِشْرُونَ
الثَّانِيَةُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesta druga	ثَانِيَةٌ وَ عِشْرُونَ
الثَّالِثَةُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesta trzecia	ثَالِثَةٌ وَ عِشْرُونَ
الرَّابِعَةُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesta czwarta	رَابِعَةٌ وَ عِشْرُونَ
الخَامِسَةُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesta piąta	خَامِسَةٌ وَ عِشْرُونَ
السَّادِسَةُ وَ آلعِشْرُونَ	dwudziesta szósta	سَادِسَةٌ وَ عِشْرُونَ itd.
	itd.	
الثَّلَاثُونَ	trzydziesta	ثَلَاثُونَ
الأَرْبَعُونَ	czterdziesta	أَرْبَعُونَ itd.
المِائَةُ	setna	مِائَةٌ

Liczebniki *11—19*. W stanie nieokreślonym nie odmieniają się przez przypadki i występują zawsze w formie 3 przypadka (acc.) bez końcówki tanwīn fatha (ً); mają więc zakończenie -a (َ), np.:

كُلُّ رَجُلٍ ثَالِثَ عَشَرَ	co trzynasty mężczyzna
كُلُّ بِنْتٍ رَابِعَةَ عَشْرَةَ	co czternasta dziewczynka

W stanie określonym rodzajnik 'al-, występuje tylko przy jednostkach, które wówczas deklinują się przez przypadki, np.:

الكِتَابُ التَّاسِعُ عَشَرَ	dziewiętnasta książka
عَنِ الكِتَابِ التَّاسِعِ عَشَرَ	o dziewiętnastej książce

Liczebniki od *20*. Deklinują się przez przypadki zarówno w stanie nieokreślonym jak i określonym. W stanie określonym rodzajnik 'al- otrzymują jednostki i dziesiątki, np.:

الغُرْفَةُ السَّابِعَةُ وَ العِشْرُونَ	dwudziesty siódmy pokój
فِي الغُرْفَةِ الحَادِيَةِ وَ الخَمْسِينَ	w pięćdziesiątym pierwszym pokoju

3. Określanie czasu

Dla określania czasu stosuje się liczebniki porządkowe, np.:

السَّاعَةُ آلثَّامِنَةُ	godzina ósma
فِي تَمَامِ آلسَّاعَةِ آلرَّابِعَةِ	punktualnie o godzinie czwartej

Dla wyrażenia godzin z minutami stosuje się partykułę إِلَّا *za, na* albo spójnik وَ *i.* Rzeczownik stojący po tej partykule występuje w stanie nieokreślonym w 3 przypadku (accus.), np.:

فِي آلسَّاعَةِ آلثَّالِثَةِ إِلَّا رُبْعاً	o godzinie za kwadrans trzecia
فِي آلسَّاعَةِ آلسَّابِعَةِ إِلَّا عَشْرَ دَقَائِقَ	o godzinie za dziesięć minut siódma
السَّاعَةُ آلرَّابِعَةُ وَ آلنِّصْفُ	wpół do piątej
السَّاعَةُ آلتَّاسِعَةُ وَ آلدَّقِيقَةُ آلعَاشِرَةُ	10 po dziewiątej

Pytanie: *która godzina?* wyraża się za pomocą partykuły pytajnej كَمْ؟ [*kam*] — *ile?* Rzeczownik występujący po niej ma formę 3 przypadka (accus.). Stoi zawsze w l. pojedynczej w stanie nieokreślonym. W odniesieniu do czasu słowo *godzina* występuje w 1 przypadku (nom.) l. pojedynczej w stanie określonym.

كَمْ كِتَاباً؟	Ile książek?

Partykułę كَمْ można postawić również po rzeczowniku;

كَمِ آلسَّاعَةُ؟	Która godzina?

lub:

السَّاعَةُ كَمْ؟	Która godzina?

Pytanie: *o której godzinie*? wyraża się następująco:

فِي أَيِّ سَاعَةٍ؟

Dla wyrażania dat (*rok*, *w roku*...) stosuje się liczebniki główne, np.:

سَنَةُ أَلْفٍ وَ تِسْعِمِائَةٍ وَ خَمْسٍ وَ أَرْبَعِينَ	rok 1945

NAZWY DNI TYGODNIA

يَوْمُ آلأَحَدِ	niedziela
يَوْمُ آلإِثْنَيْنِ	poniedziałek
يَوْمُ آلثُّلَاثَاءِ	wtorek
يَوْمُ آلأَرْبَعَاءِ	środa
يَوْمُ آلخَمِيسِ	czwartek
يَوْمُ آلجُمْعَةِ	piątek
يَوْمُ آلسَّبْتِ	sobota

Słowo يَوْمُ można opuścić i używać tylko drugiego członu status constructus, np.: السَّبْتُ *sobota*

NAZWY MIESIĘCY

Równolegle do nazw miesięcy zapożyczonych z nomenklatury europejskiej istnieją także nazwy czysto arabskie.

Nazwa arabska		Nazwa europejska
كَانُونُ آلثَّانِي	styczeń	يَنَايِر
شُبَاط	luty	فِبْرَايِر
آذَار	marzec	مَارِس
نِيسَان	kwiecień	أَبْرِيل
أَيَّار	maj	مَايُو
حَزِيرَان	czerwiec	يُونِيُو
تَمُّوز	lipiec	يُولِيُو
آب	sierpień	أُغُسْطُس
أَيْلُول	wrzesień	سِبْتَمْبِر
تِشْرِينُ آلأَوَّل	październik	أُكْتُوبِر
تِشْرِينُ آلثَّانِي	listopad	نُوفَمْبِر
كَانُونُ آلأَوَّل	grudzień	دِيسَمْبِر

Przed nazwą miesiąca można postawić słowo شَهْرٌ *miesiąc,* które tworzy z nią status constructus, np.:

فِى شَهْرِ تَمُّوزَ w miesiącu lipcu, w lipcu

وُلِدْتُ فِى آلْيَوْمِ آلرَّابِعَ عَشَرَ مِنْ شَهْرِ أَيْلُول (سِبْتَمْبِرَ)
سَنَةَ أَلْفٍ وَ تِسْعِمِائَةٍ وَتِسْعٍ وَثَلَاثِينَ (١٤/٩/١٩٣٩) : —

Urodziłem się 14 września 1939 roku.

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) فى أىّ ساعةٍ يخرج المهندس مِن البيت؟
٢) كم سَاعةً يعمل فى اليوم؟
٣) كم جنيهاً يبلغ مرتّبه الشهرى؟
٤) من كم قرشاً يتألف الجنيه؟
٥) متى و اين وُلِدَ المهندس؟
٦) فى أىّ يوم من أيّام الأسبوع يرتاح النّاس فى البلاد العربيّة و الإسلاميّة؟
٧) اين تقضى عائلة المهندس العطلة الصيفيّة؟
٨) هل هناك درجة الحرارة عالية أو منخفضة؟

2. Utworzyć następujące liczebniki główne:

11, 19, 23, 47, 64, 89, 101, 150, 202, 350, 495, 1002

3. Przetłumaczyć:

15 książek, 24 okna, 36 domów, 48 uczennic, 52 fabryki, 63 szkoły, 17 nauczycieli, 91 dni, 97 łóżek.

4. Przetłumaczyć:

numer czwarty, dwunasta książka, 16 student, 19 ołówek, 25 zeszyt, 34 okno, 47 profesor, 63 chłop (fellah), 86 pielęgniarka, 98 uczennica.

5. Przetłumaczyć na język polski:

١) ولدت فى اليوم السادس عشر من شهر كانون الثّانى (ينايرَ) سنة ألفٍ و تسعمائةٍ وَ أربعين (١٩٤٠).
٢) الاسبوع يتألف من سبعة أيّام.
٣) اليوم يتألف من أربع وَ عشرين ساعةً.
٤) الساعة تتألف من ستّين دَقيقةً.
٥) فى السّنة ثلاثمائة و خمسة و ستّين يوماً.
٦) تبلغ الحرارة فى مصر فى شهر تموز (يوليو) ٣٤ درجةً.
٧) فى كل يوم جمعة أذهب إلى المكتبة وَ أقرأ هناك الكتب.
٨) أرجع إلى البيت كل يوم فى تمام الساعة الرابعة إلاّ خمس دَقَائِقَ.
٩) أشاهد برنامج التلفزيون فى السّاعة الثّامنة إلّا رُبعاً.

6. Uzupełnić, łącząc odpowiedni liczebnik złożony z odpowiednim rzeczownikiem:

١) سبع عشرةَ (uczennica, inżynier)
٢) أربعة وَ ثمانون (gazeta, chłopiec)
٣) إثنان وَ ثلاثون (mężczyzna, dziewczynka)
٤) واحد وَ عشرون (książka, okno)
٥) سبعة وَ ثلاثون (chłop, chłopka)

7. Przetłumaczyć na język arabski:

a) (Miesiąc) luty jest najkrótszym miesiącem (w) roku.
b) Klimat w Egipcie jest bardzo gorący.
c) Gdzie spędziłeś w tym roku urlop?
d) Czy wyjeżdżasz latem nad morze?
e) Wyszedłem z domu punktualnie o godzinie za 10 dziewiąta.
f) Niedziela jest siódmym dniem tygodnia.
g) Lato jest ładniejsze od zimy.
h) Ile stopni wynosi temperatura w (miesiącu) lipcu w Egipcie?
i) Ile wynosi twoja miesięczna pensja?
j) Lipiec i sierpień są najupalniejszymi miesiącami lata.

LEKCJA DZIESIĄTA

الدرس العاشر

فى المدرسة

دخل المعلم الفصل وَ قال للتلاميذ: صباح الخير يا أبنائى !
و رد عليه الجميع بصوت عالٍ: — صباح الخير يا أستاذنا!
جلس المعلم على الكرسى المُريح قريباً من السبورة السوداء
وَنظر نظرة فاحصة حوله ولاحظ أن باب الفصل كان
مفتوحاً. فقال لأحد التلاميذ: — يا أحمد أقفلْ الباب مِن فضلك!
قفل أحمد الباب و رجع إلى مكانه بهدوء. وقام المعلم وأخذ طباشيرة
وكتب على السّبّورَة عدّة جمل باللغة العربيّة و ثمّ قال: —
تقدم إلى السبّورة وَ شكل الجمل المكتوبة.
شكر المعلم التلميذ و لكنّه قال له: — حسناً فعلت و لكن ليس الجواب
للجملة الثّانية صحيحاً.
إعتذر التلميذ و قال: — لست مستعِدّاً للدرس يا أستاذى هذه المَرّة. ثمّ
مسح السبّورة و رجع إلى مكانه.
و دعا المعلم بدوره التلميذ علَى و طلب منه: — أُكْتُبْ على السبّورة
جملتين مع كلمة «لَيْس»
ففكر علِى قليلا فى الجواب و بعد برهة كتب الجملتين الآتيتين:
— ١) «ليس فى هذه الغرفةسرير»، ٢) «ليس أخى طبيباً و لكنه مهندساً».
سأل المعلم التلميذ: — هل هذه الجملة صحيحة ؟..
فرد جميع التلاميذ بصوت واحدٍ: — نعم صحيحة.
و قال المعلم: — أشكركم يا أبنائى. أنا مسرور اليوم لأنكم مستعدّون
للدرس.

ففى نهاية الدرس أملى عليهم نصّاً قصيراً كتمرين على الكتابة الصحيحة.
و بعد الإنتهاء من هذه التمارين صحّح المعلم إملاء التلاميذ و وضع لكل منهم
درجة حسنةً.
قام أخيرا و قال: — مع السّلامة! مع السلامة يا استاذنا! — أجاب التلاميذ.
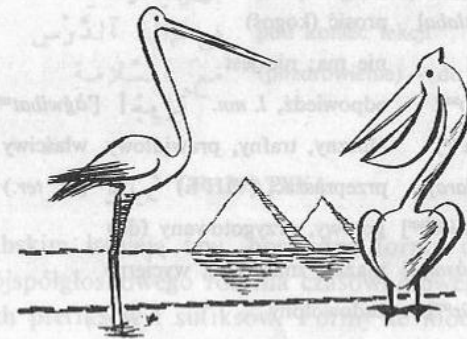
صَبَاحَ ٱلْخَيْرِ يَا صَدِيقِي!

SŁOWNIK

فَصْلٌ [*faṣl*^{un}] klasa; pora (roku), *l. mn.* فُصُولٌ [*fuṣūl*^{un}]
إِبْنٌ [*'ibn*^{un}] syn, *l. mn.* أَبْنَاءٌ ، بَنُونَ [*banūna, 'abnā'*^{un}]
رَدَّ (u) [*radda*] odpowiedzieć, يَرُدُّ (*cz. ter.*)
صَوْتٌ [*ṣawt*^{un}] głos, *l. mn.* أَصْوَاتٌ [*'aṣwāt*^{un}]
سَبُّورَةٌ [*sabbūrat*^{un}] tablica (*w klasie*)
نَظَرَ (u) [*nàẓara*] patrzeć, spoglądać
نَظْرَةٌ [*nàẓrat*^{un}] spojrzenie
فَاحِصٌ [*fāḥiṣ*^{un}] badawczy
حَوْلَ [*ḥawla*] wokół, dookoła
لَاحَظَ [*lāḥaẓa*] zauważyć, (III f.) يُلَاحِظُ (*cz. ter.*)
بَابٌ [*bāb*^{un}] drzwi. *l. mn.* أَبْوَابٌ [*abwāb*^{un}]
قَفَلَ (u) [*ḳafàla*] zamykać,
مَفْتُوحٌ [*maftūḥ*^{un}] otwarty

مَكَانٌ	[*makānun*]	miejsce, *l. mn.* أَمَاكِنُ ['*amākinu*]
هُدُوءٌ	[*hudū'un*]	spokój, cisza
قَامَ	(u) [*ḳāma*]	wstać, powstać, يَقُومُ (*cz. ter.*)
وَقَفَ	(i) [*wàḳafa*]	wstać; stać; zatrzymać się
طَبَاشِيرةٌ	[*ṭabāšīratun*]	kreda
جُمْلَةٌ	[*ǧùmlatun*]	całość, suma; (*gram.*) zdanie, *l. mn.* جُمَلٌ
تَقَدَّمَ	[*taḳàddama*]	podejść, zbliżyć się (do) (V f.) يَتَقَدَّمُ (*cz. ter.*)
شَكَّلَ	[*šàkkala*]	tworzyć, organizować; (*gram.*) wokalizować, oznaczać samogłoski, (II f.) يُشَكِّلُ (*cz. ter.*)
طَلَبَ (مِنْ)	(u) [*ṭàlaba*]	prosić (kogoś)
لَيْسَ	[*làisa*]	nie ma; nie jest
جَوَابٌ	[*ǧawābun*]	odpowiedź, *l. mn.* أَجْوِبَةٌ ['*àǧwibatun*]
صَحِيحٌ	[*ṣaḥīḥun*]	słuszny, trafny, prawidłowy, właściwy
إِعْتَذَرَ	['*i'tàḏara*]	przepraszać, (VIII f.) يَعْتَذِرُ (*cz. ter.*)
مُسْتَعِدٌّ	[*musta'iddun*]	gotowy, przygotowany (do)
مَسَحَ	(a) [*màsaḥa*]	mazać, zmazywać, wycierać
مَسْرُورٌ	[*masrūrun*]	zadowolony
دَعَا	(u) [*da'ā*]	wzywać; (*str. bierna*) nazywać się, يَدْعُو (*cz. ter.*)
كَلِمَةٌ	[*kàlimatun*]	słowo, *l. mn.* كَلِمَاتٌ
فَكَّرَ (فِي)	[*fàkkara*]	myśleć (o, nad), (II f.) يُفَكِّرُ (*cz. ter.*)
بُرْهَةٌ	[*bùrhatun*]	chwila, moment, *l. mn.* بُرَهَاتٌ
آتٍ	[*ātin*]	następujący (z rodz. -أَلْ, أَلْآتِى, *r. ż.* أَلْآتِيَةُ)
نِهَايَةٌ	[*nihāyatun*]	koniec
مَرَّةٌ	[*màrratun*]	(jeden) raz, *l. mn.* مَرَّاتٌ
أَمْلَى (عَلَى)	['*amlā*]	dyktować, (IV f.) يُمْلِى (*cz. ter.*)
إِمْلَاءٌ	['*imlā'un*]	dyktando, *l. mn.* أَمَالٍ ['*amālin*]
نَصٌّ	[*naṣṣun*]	tekst, *l. mn.* نُصُوصٌ [*nuṣūṣun*]
تَمْرِينٌ	[*tamrīnun*]	ćwiczenie, *l. mn.* تَمَارِينُ [*tamārīnu*]
كِتَابَةٌ	[*kitābatun*]	pisanie; pisownia
صَحَّحَ	[*ṣàḥḥaḥa*]	poprawić, (II f.) يُصَحِّحُ [*yuṣàḥḥiḥu*] (*cz. ter.*)
وَضَعَ	(a) [*wàḍa'a*]	kłaść, postawić, يَضَعُ (*cz. ter.*)
أَجَابَ	['*aǧāba*]	odpowiedzieć, (III f.) يُجِيبُ [*yuǧību*] (*cz. ter.*)
يَا	[*yā*]	o! (*partykuła wykrzyknikowa*)

OBJAŚNIENIA

بِصَوْتٍ عَالٍ	głośno (dosł. wysokim głosem)
نَظَرَ نَظْرَةً فَاحِصَةً	spojrzał badawczo (dosł.: badawczym spojrzeniem)
حَوْلَهُ	dookoła siebie
مِنْ فَضْلِكَ	proszę (cię)
وَرَجَعَ إِلَى مَكَانِهِ بِهُدُوءٍ	I wrócił cicho na swoje miejsce.
هٰذِهِ ٱلْمَرَّةَ	tym razem
بِصَوْتٍ وَاحِدٍ	jednym głosem, chórem
فِى نِهَايَةِ ٱلدَّرْسِ	pod koniec lekcji
مَعَ ٱلسَّلَامَةِ	(pozdrowienie) — do widzenia, do zobaczenia

GRAMATYKA

W języku arabskim istnieją tzw. pochodne formy czasownikowe, które tworzy się od trójspółgłoskowego rdzenia czasownikowego przez dodanie do niego określonych prefiksów i sufiksów. Formy te modyfikują podstawowe znaczenie rdzenia i mogą wyrażać: intensyfikację, refleksywność, recyprokalność, deklaratywność, kauzatywność i stronę bierną. Obecnie jest w użyciu 10 form czasownikowych, np.:

عَلِمَ	**(a) wiedzieć**
عَلَّمَ	II forma: uczyć
تَعَلَّمَ	V forma: uczyć się
دَخَلَ	**(u) wchodzić**
أَدْخَلَ	IV forma: wprowadzać
كَتَبَ	**(u) pisać**
كَاتَبَ	III forma: korespondować
حَرِبَ	**(a) gniewać się, złościć się**
تَحَارَبَ	VI forma: zwalczać się nawzajem
كَسَرَ	**(i) łamać, rozbijać**
كَسَّرَ	II forma: rozbijać na kawałki
قَطَعَ	**(a) odciąć**
إِنْقَطَعَ	VII forma: być odciętym, oderwać się itd.

جَمَعَ	(a)	zbierać
اِجْتَمَعَ		VIII forma: zbierać się, spotykać się
خَضِرَ	(a)	być zielonym
اِخْضَرَّ		IX forma: zielenić się
خَدَمَ	(i)	służyć
اِسْتَخْدَمَ		X forma: używać

Nie od każdego czasownika można utworzyć wszystkie formy pochodne. Wszystkie formy pochodne koniugują się w czasie przeszłym identycznie jak I forma — czasownik trójspółgłoskowy.

Czasowniki I formy z fathą (ـَ) nad drugą spółgłoską (wzór: فَعَلَ) mają zwykle znaczenie przechodnie, np.:

دَرَسَ studiować
كَتَبَ pisać

z kasrą (ـِ) pod drugą spółgłoską (wzór: فَعِلَ) — przechodnie i nieprzechodnie, np.:

شَرِبَ pić
شَبِعَ być sytym, nasycić się

z dammą (ـُ) nad drugą spółgłoską (wzór: فَعُلَ) — znaczenie nieprzechodnie, np.:

قَبُحَ być brzydkim

W koniugacji czasownika arabskiego wyróżniamy następujące tryby: oznajmujący, tzw. ścięty, łączący (coniunctivus) i rozkazujący.

1. Tryb rozkazujący

Tryb rozkazujący I formy tworzy się od 2 osoby l. pojedynczej czasu teraźniejszego przez zamianę dammy (ـُ) nad ostatnią spółgłoską rdzenną na sukun (ـْ) i dodanie przedrostka w postaci alifu z hamzą łączącą i dammą أُ, jeżeli druga spółgłoska rdzenna ma dammę (ـُ), lub z kasrą إِ, jeżeli druga spółgłoska rdzenna ma fathę (ـَ) albo kasrę (ـِ); końcowe ن po długiej spółgłosce opuszcza się.

Przykłady:

كَتَبَ	(u)	تَكْتُبُ	اُكْتُبْ	pisz
فَتَحَ	(a)	تَفْتَحُ	اِفْتَحْ	otwórz
شَرِبَ	(a)	تَشْرَبُ	اِشْرَبْ	pij
جَلَسَ	(i)	تَجْلِسُ	اِجْلِسْ	usiądź

Tworzenie form trybu rozkazującego czasownika دَخَلَ (u)

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(r. m.)	اُدْخُلُوا	اُدْخُلَا	اُدْخُلْ
(r. ż.)	اُدْخُلْنَ		اُدْخُلِي

Formy trybu rozkazującego czasownika شَرِبَ (a)

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(r. m.)	اِشْرَبُوا	اِشْرَبَا	اِشْرَبْ
(r. ż.)	اِشْرَبْنَ		اِشْرَبِي

Dla wyrażenia trybu rozkazującego 1 i 3 osoby l. mnogiej stosuje się partykułę لِ w połączeniu z formą tzw. trybu ściętego, który tworzy się przez zamianę końcówki damma (ـُ) nad ostatnią spółgłoską rdzenną na sukun (ـْ), opuszczenie końcowego ن (np.: يَكْتُبُونَ) i dodanie graficznego alifu (ا), z wyjątkiem końcówki نَ (يَكْتُبْنَ) w 3 osobie r. żeńskiego l. mnogiej, np.:

	نَكْتُبُ	لِنَكْتُبْ	napiszmy
	نَفْتَحُ	لِنَفْتَحْ	otwórzmy
(r. m.)	يَكْتُبُونَ	لِيَكْتُبُوا	niech piszą
(r. ż.)	يَذْهَبْنَ	لِيَذْهَبْنَ	niech idą
(r. m.)	يَفْتَحُونَ	لِيَفْتَحُوا	niech otworzą

Zaprzeczenie wyraża się za pomocą partykuły negacji لَا ‚*nie*' w połączeniu z formą trybu ściętego, np.:

لَا تَكْتُبْ	nie pisz! (*r. m.*)
لَا تَشْرَبْنَ	nie pijcie! (*r. ż.*)
لَا تَشْرَبُوا	nie pijcie! (*r. m.*)
لَا تَفْتَحِي	nie otwieraj! (*r. ż.*)
لَا تَذْهَبِي	nie idź! (*r. ż.*)

Tryb rozkazujący czasowników nieregularnych — pustych قَالَ (u) i كَانَ (u)

Czasowniki te w otwartej sylabie mają długie ū (ـُو), a w zamkniętej sylabie — krótkie u (ـُ).

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(*r. m.*)	كُونُوا	كُونَا	كُنْ
(*r. ż.*)	كُنَّ		كُونِي
(*r. m.*)	قُولُوا	قُولَا	قُلْ
(*r. ż.*)	قُلْنَ		قُولِي

Zaprzeczenie

(*r. m.*)	لَا تَكُنْ	nie bądź!	لَا تَقُلْ	nie mów!
(*r. ż.*)	لَا تَكُونِي	nie bądź!	لَا تَقُولِي	nie mów!
(*r. m.*)	لَا تَكُونُوا	nie bądźcie!	لَا تَقُولُوا	nie mówcie!
(*r. ż.*)	لَا تَكُنَّ	nie bądźcie!	لَا تَقُلْنَ	nie mówcie!

1 i 3 osoba rodzaju męskiego i rodzaju żeńskiego

	لِنَكُنْ	bądźmy	لِنَقُلْ	powiedzmy
(*r. m.*)	لِيَكُونُوا	niech będą	لِيَقُولُوا	niech powiedzą
(*r. ż.*)	لِيَكُنَّ	niech będą	لِيَقُلْنَ	niech powiedzą

2. Imiesłowy

a) imiesłów strony czynnej

Tworzymy go wg wzoru; فَاعِلٌ (r.ż. ـَةٌ), np.;

كَتَبَ	pisać	كَاتِبٌ	piszący	كَاتِبَةٌ	pisząca
شَرِبَ	pić	شَارِبٌ	pijący	شَارِبَةٌ	pijąca
فَتَحَ	otwierać	فَاتِحٌ	otwierający	فَاتِحَةٌ	otwierająca
سَكَنَ	mieszkać	سَاكِنٌ	mieszkający	سَاكِنَةٌ	mieszkająca

b) imiesłów strony biernej

Tworzy się go wg wzoru مَفْعُولٌ (r. ż. ـَةٌ) od czasowników przechodnich, np.:

مَكْتُوبٌ	napisany	مَكْتُوبَةٌ	napisana
مَشْرُوبٌ	wypity	مَشْرُوبَةٌ	wypita
مَفْتُوحٌ	otwarty	مَفْتُوحَةٌ	otwarta
مَسْكُونٌ	zamieszkały	مَسْكُونَةٌ	zamieszkała

Imiesłów strony czynnej i biernej spełnia często funkcję rzeczownika i przymiotnika, np.:

كَاتِبٌ	znaczy nie tylko *piszący* — ale również *pisarz*
مَكْتُوبٌ	napisany, list
سَاكِنٌ	mieszkający, mieszkaniec
مَسْكُونَةٌ	zamieszkała, z rodz. -أَلْ: اَلْمَسْكُونَةُ ziemia, kula ziemska
دَاخِلٌ	wchodzący; wewnętrzny.

3. Czasownik لَيْسَ [*láisa*]

Należy on do czasowników nieregularnych i znaczy: *nie być*. Odmienia się tylko w czasie przeszłym, ale występuje w znaczeniu czasu teraźniejszego. Może spełniać funkcję samodzielnego czasownika — *nie być, nie znajdować się*, jak i funkcję czasownika o znaczeniu: — *nie być* (*czymś*). W tej ostatniej funkcji stojący po nim rzeczownik lub przymiotnik występuje w 3 przypadku (accus.) w stanie nieokreślonym (ـً) lub 2 przypadku (gen.) z partykułą بِ (bi).

P r z y k ł a d y:

لَيْسَ أَبِي مُعَلِّمًا	Mój ojciec nie jest nauczycielem.
lub:	
لَيْسَ أَبِي بِمُعَلِّمٍ	
لَيْسَ هٰذَا ٱلدَّفْتَرُ جَدِيدًا	Ten zeszyt nie jest nowy.
lub:	
لَيْسَ هٰذَا ٱلدَّفْتَرُ بِجَدِيدٍ	
لَيْسَ فِي قَرْيَتِنَا سِينَمَا	W naszej wsi nie ma kina.
لَيْسَ عِنْدَهُمْ وَقْتٌ لِلذَّهَابِ إِلَى ٱلْمَقْهَى	(Oni) nie mają czasu na pójście do kawiarni.
لَيْسَ عِنْدِي نُقُودٌ	Nie mam pieniędzy.
لَيْسَ مَعِي أَيُّ جَرِيدَةٍ عَرَبِيَّةٍ	Nie mam przy sobie żadnej gazety arabskiej.

O d m i a n a:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	لَسْنَا		لَسْتُ
(*r. m.*) 2. os.	لَسْتُمْ	لَسْتُمَا	لَسْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	لَسْتُنَّ		لَسْتِ
(*r. m.*) 3. os.	لَيْسُوا	لَيْسَا	لَيْسَ
(*r. ż.*) 3. os.	لَسْنَ	لَيْسَتَا	لَيْسَتْ

4. Rzeczownik odczasownikowy مصدر — masdar.

Masdar — jest to nazwa czynności, działania lub stanu, wyrażanych za pomocą czasownika, np.:

جَلَسَ	siedzieć	جُلُوسٌ	siedzenie
أَكَلَ	jeść	أَكْلٌ	jedzenie

Masdar może wyrażać czynność w aspekcie przechodnim i nieprzechodnim, występować w 3 lub 2 przypadku z przyimkami. Może występować w konkretnej funkcji rzeczownika i przybierać formę liczby mnogiej, np.:

هَدَأَ	być cichym	هُدُوءٌ	spokój, cisza
خَرَجَ	wychodzić	خُرُوجٌ	wyjście
سَأَلَ	pytać (się)	سُؤَالٌ	pytanie

Od każdej formy pochodnej można utworzyć masdar wg określonego wzoru. Masdar od czasowników I formy (trójspółgłoskowych) tworzy się według różnych wzorów. Nie można ich ściśle sklasyfikować, ale dać tylko przybliżony podział.

Oto najczęściej spotykane formy masdarów:

a) od czasowników przechodnich masdar tworzy się zazwyczaj wg wzoru: فَعْلٌ, np.:

نَقَلَ	przenosić przewozić	نَقْلٌ	przewóz, transport
كَسَرَ	łamać, rozbijać	كَسْرٌ	łamanie, rozbijanie

b) od czasowników nieprzechodnich typu: فَعَلَ — wg wzoru: فُعُولٌ, np.:

دَخَلَ	wchodzić	دُخُولٌ	wejście
حَضَرَ	przybyć, przyjść	حُضُورٌ	przybycie, przyjście

c) od czasowników typu: فَعُلَ wg wzoru: فُعُولَةٌ, np.:

صَعُبَ	być trudnym	صُعُوبَةٌ	trudność

lub też wg wzoru: فِعَلٌ, np.:

صَغُرَ	być małym	صِغَرٌ	mały rozmiar; dzieciństwo

d) od czasowników wyrażających jakieś chwilowe zjawisko lub okresowo trwający stan (np.: *chorować*), typu: فَعِلَ masdar tworzy się wg wzoru: فَعَلٌ, np.:

مَرِحَ	cieszyć się, weselić	مَرَحٌ	radość

Jest mnóstwo różnych form masdarów, np.:

كَتَبَ	pisać	(wzór: فِعَالَةٌ)	كِتَابَةٌ	pisanie
عَرَفَ	wiedzieć	(wzór: مَفْعِلَةٌ)	مَعْرِفَةٌ	wiedza, znajomość
ذَهَبَ	iść, odejść	(wzór: فَعَالٌ)	ذَهَابٌ	odejście
شَغَلَ	zajmować, dawać zajęcie, pracę	(wzór: فُعْلٌ)	شُغْلٌ	zajęcie, praca
سَأَلَ	pytać (się)	(wzór: فُعَالٌ)	سُؤَالٌ	pytanie
طَارَ	latać	(wzór: فَعَلَانٌ)	طَيَرَانٌ	latanie, lotnictwo
نَقَصَ	brakować, zmniejszać się	(wzór: فُعْلَانٌ)	نُقْصَانٌ	ubytek, brak

Niektóre masdary tworzy się przez dodanie przedrostków, np.:

ذَكَرَ wspominać; wzmiankować (wzór: تَفْعَال) تَذْكَار wspomnienie, pamiątka

5. Partykuła wykrzyknikowa يَا [*yā*]

Partykuła wykrzyknikowa służy do wyrażania funkcji polskiego wołacza; stojący po niej rzeczownik występuje w 1. przypadku bez rodzajnika określonego أَلْ, np.:

يَا صَدِيقُ ! O przyjacielu!

Jeżeli rzeczownik ma zaimek sufiksalny, to występuje w 3 przypadku (acc.), np.:

يَا أُسْتَاذَنَا ! O (nasz) profesorze!

Obok tej formy istnieje druga, oboczna — أَيُّهَا [*'ayyuhā*], أَيَّتُهَا [*'ayyatuhā*] —r. żeński. Stojący po niej rzeczownik występuje w 1 przypadku (nom.) w stanie określonym, np.:

أَيُّهَا ٱلضُّيُوفُ ٱلْأَعِزَّاءُ ! drodzy goście!

6. Zdanie podrzędne dopełniające

Jest to dopełnienie rozwinięte, które łączy się z orzeczeniem zdania głównego za pomocą partykuły أَنَّ [*'anna*] *że*. Podmiot zdania podrzędnego, który stoi bezpośrednio po spójniku — partykule أَنَّ występuje w 3. przypadku (acc.), np.:

نَظَرَ ٱلْمُعَلِّمُ حَوْلَهُ وَ لَاحَظَ أَنَّ بَابَ ٱلْفَصْلِ كَانَ مَفْتُوحًا

Nauczyciel rozejrzał się dookoła siebie i zauważył, że drzwi klasy były otwarte.

Gdy w zdaniu takim nie występuje bezpośrednio po spójniku أَنَّ określony podmiot, to do أَنَّ dołącza się tzw. podmiot gramatyczny w postaci zaimka sufiksalnego 3 os. l. pojedynczej r. męskiego: هُ + أَنَّ = أَنَّهُ [*'annahu*], po którym występuje orzeczenie i inne części zdania, np.:

سَمِعْتُ أَنَّهُ لَيْسَ فِي هٰذِهِ ٱلْقَرْيَةِ سِينَمَا وَ لَا مَطْعَمٌ

Słyszałem, że w tej wiosce nie ma ani kina, ani restauracji.

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) ماذا قال المعلم لأحمد ؟
٢) ماذا طلب المعلم منه ؟
٣) هل كان جواب التلميذ صحيحاً ؟
٤) ماذا كتب علي على السبورة ؟
٥) هل كان المعلم مسروراً ؟
٦) ماذا عمل الأستاذ في نهاية الدرس ؟
٧) أيّ درجات وضع المعلم للتلاميذ بعد الإنتهاء من الإملاء ؟

2. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Siądź przy stole i napisz list do swego brata!
b) Usiądźmy i napiszmy artykuł do gazety o studentach naszego wydziału!
c) Nie wychodźcie dzisiaj wieczorem z domu!
d) Nie pij wieczorem mocnej kawy!
e) Niech ona zamknie okno w pokoju!
f) Drzwi jadalni są otwarte, ale okna są zamknięte.
g) Nie jestem turystą.
h) Te dwie dziewczynki nie są uczennicami.
i) Nie jesteście pilnymi uczniami.
j) Nie jesteśmy studentami wydziału prawa.
k) W naszym mieście nie ma teatru.
l) Ten nowoczesny dom nie jest urzędem pocztowym.
m) Wiemy, że język arabski jest jednym z najtrudniejszych języków świata.

3. Utworzyć masdary od następujących czasowników I formy (trójspółgłoskowej):

ضَرَبَ	bić	وَصَلَ	przybyć	نَهَضَ	wstać
شَرِبَ	pić	دَرَسَ	studiować	تَعِبَ	zmęczyć się
شَكَرَ	dziękować				

4. Utworzyć imiesłów strony czynnej i biernej od następujących czasowników:

قَفَلَ	zamykać	قَتَلَ	zabijać	كَسَرَ	łamać
ضَرَبَ	uderzać, bić	جَرَحَ	zranić	مَسَحَ	zmazywać, ścierać

5. Przetłumaczyć na język polski:

١) إذهَبْ إلَى غُرْفَةِ آلإِسِتِقْبَالِ و أقفل كل النوافذ.
٢) قال لى أنه ذاهب اليوم إلى المكتبة.
٣) على الطاولة الصغيرة كتاب مفتوح.
٤) هذه الرسالة مكتوبة باللغة البولونيّة.
٥) ليس فى منزلنا حمام و لا غرفة الإستقبال.
٦) يقول طلاب معهد اللغات الشرقيّة أنهم بعد سنتين سيتكلمون العربيّة حسناً.
٧) ليس عندى الوقت و لذلك سوف لا أذهب إلى المسرح فى هذا الأسبوع.
٨) أيّها الصديق أشكرك على رسالتك.

LEKCJA JEDENASTA

الدرس الحادى عشر

محمد أحمد ألمهدى

يعرف كل سودانى من هو و ما هى الخدمات التى قدمها لوطنه. إنه القائد المقدام الذى علم شعبه انه سوف لا يتحرر من سيطرة الانجليز إلاّ بطريقة واحدة وهى الكفاح المسلح. كوّن هذا القائد العظيم من اناس حفاة و عراة جيشاً منظّماً و مدرباً هزم جيشاً مسلحاً بأحدث انواع السلاح فى ذلك الوقت. إنتصر المهدى على اعدائه و نظّم حكومة سودانيّة فى مدينة أمّ — درمان. مات المهدى بعد عدّة سنين و خلفه الخليفة عبدالله. كان خليفة المهدى رجلاً مقداماً و قائد ماهراً. و لكن ايس له تلك الحكمة التى كانت للمهدى. فى سنة ١٨٩٠ دخل العدوّ السودان مرّة ثانية و هزم الخليفة و انصاره. و لكن واصل الشعب السودانى كفاحه بدون انقطاع حتى نال استقلاله و حرّيته فى سنة ١٩٥٦ .

السُّيّاحُ الَّذِينَ نَتَحَدَّثُ عَنْهُمْ مِصْرِيُّونَ

SŁOWNIK

خِدْمَةٌ	[ḫidmatᵘⁿ]	służba; przysługa, usługa *l. mn.* خِدْمَاتٌ، خِدَمٌ [ḫidamᵘⁿ, ḫidmātᵘⁿ]
قَدَّمَ	[kàddama]	udzielić; oddać (przysługę) (II f.) يُقَدِّمُ (*cz. ter.*)
إنَّ	['inna]	partykuła potwierdzenia
قَائِدٌ	[kā'idᵘⁿ]	wódz, przywódca, *l. mn.* قَادَةٌ، قُوَّادٌ [kuwwādᵘⁿ, kādatᵘⁿ]
مَا هِيَ (؟)	[mā hiya]	jaka? jakie (?)
سُودَانِيٌّ	[sūdāniyyᵘⁿ]	sudański, Sudańczyk
إلّا	['illā]	prócz, oprócz
عَرَفَ	(i) ['arafa]	wiedzieć, znać; umieć
مِقْدَامٌ	[mikdāmᵘⁿ]	nieustraszony, mężny, *l. mn.* مَقَادِيمُ [makādīmᵘ]
شَعْبٌ	[ša'bᵘⁿ]	naród, *l. mn.* شُعُوبٌ [šu'ūbᵘⁿ]
تَحَرَّرَ (مِنْ)	[taḥárrara]	wyzwolić się (z), (V f.) يَتَحَرَّرُ (*cz. ter.*)
سَيْطَرَةٌ	[sáiṭaratᵘⁿ]	panowanie, hegemonia
طَرِيقَةٌ	[ṭarīkatᵘⁿ]	droga, sposób, metoda, *l. mn.* طَرَائِقُ [ṭarā'ikᵘ]
كِفَاحٌ	[kifāḥᵘⁿ]	walka

بِدُونَ	[*bidūna*]	bez
مُسَلَّحٌ	[*musállaḥ^{un}*]	uzbrojony; zbrojny
كَوَّنَ	[*káwwana*]	stworzyć, (II f.) يُكَوِّنُ (*cz. ter.*)
عَظِيمٌ	[*'aẓīm^{un}*]	wielki, *l. mn.* عِظَامٌ [*'iẓām^{un}*]
أُنَاسٌ	[*'unās^{un}*]	ludzie, lub: نَاسٌ [*nās^{un}*]
حَافٍ	[*ḥāfin*]	bosy, (z rodz. -أَلْ الحَافِي, *r. ż.* حَافِيَةٌ) *l. mn.* حُفَاةٌ [*ḥufāt^{un}*]
عارٍ	[*'ārin*]	nagi, (z rodz. -أَلْ العَارِي, *r. ż.* عَارِيَةٌ) *l. mn.* عُرَاةٌ [*'urāt^{un}*]
جَيْشٌ	[*ğaiš^{un}*]	armia, *l. mn.* جُيُوشٌ [*ğuyūš^{un}*]
نَظَّمَ	[*náẓẓama*]	organizować, (II f.) يُنَظِّمُ (*cz. ter.*)
دَرَّبَ	[*dárraba*]	ćwiczyć, يُدَرِّبُ (*cz. ter.*)
هَزَمَ	(i) [*házama*]	rozbić, zwyciężyć
نَوْعٌ	[*naw'^{un}*]	rodzaj, *l. mn.* أَنْوَاعٌ [*'anwā'^{un}*]
سِلَاحٌ	[*silāḥ^{un}*]	broń, *l. mn.* أَسْلِحَةٌ [*'asliḥat^{un}*]
إِنْتَصَرَ	[*'intáṣara*]	zwyciężyć, pokonać, (VIII f.) يَنْتَصِرُ (*cz. ter.*)
عَدُوٌّ	[*'aduww^{un}*]	wróg, *l. mn.* أَعْدَاءٌ [*'a'dā'^{un}*]
مَاتَ	(u) [*māta*]	umierać, يَمُوتُ [*yamūtu*] (*cz. ter.*)
حُكُومَةٌ	[*ḥukūmat^{un}*]	rząd, *l. mn.* حُكُومَاتٌ
خَلَفَ	(u) [*ḫálafa*]	następować (po kimś), zastąpić
خَلِيفَةٌ	[*ḫalīfat^{un}*]	następca; kalif, *l. mn.* خُلَفَاءُ [*ḫulafā'^{u}*]
حِكْمَةٌ	[*ḥikmat^{un}*]	mądrość; przysłowie, *l. mn.* حِكَمٌ [*ḥikam^{un}*]
نَاصِرٌ	[*nāṣir^{un}*]	zwolennik, stronnik, *l. mn.* أَنْصَارٌ [*'anṣār^{un}*]
أُمُّ دُرْمَانَ	[*'umm^{u}-durmān^{a}*]	Omdurman
نَالَ	(a) [*nāla*]	zdobyć, otrzymać, يَنَالُ (*cz. ter.*)
إِسْتِقْلَالٌ	[*'istiḳlāl^{un}*]	niepodległość
حُرِّيَّةٌ	[*ḥurriyyat^{un}*]	wolność
وَاصَلَ	[*wāṣala*]	kontynuować, يُوَاصِلُ (*cz. ter.*)
إِنْقِطَاعٌ	[*'inḳiṭā'^{un}*]	przerwa, przerwanie
إِنْجِلِيزُ	[*'inğilīz^{u}*]	Anglicy
حَتَّى	[*ḥattā*]	do, aż do

OBJAŚNIENIA

محمد أحمد المهدى Muhammad Ahmad al-Mahdi

Zwrot إِلَّا ...... لَا oznacza: *tylko*, *wyłącznie* i służy do zaakcentowania jakiejś myśli w zdaniu. Pierwszy człon zwrotu, partykuła لَا *nie*, stoi tuż przed czasownikiem, a drugi — إِلَّا przed tą częścią zdania, którą chcemy zaakcentować, np.:

...... عَلَّمَ شَعْبَهُ أَنَّهُ سَوْفَ لَا يَتَحَرَّرُ مِنْ سَيْطَرَةِ ٱلإِنْجِلِيزَ إِلَّا بِطَرِيقَةٍ وَاحِدَةٍ ......

Uczył swój naród, że wyzwoli się spod panowania Anglików tylko jedną drogą....

Rzeczownika طَرِيقَةٌ (*l. mn.* طَرَائِقُ) z przyimkiem بِ używa się obecnie w sensie przenośnym, *drogą*, *za pomocą*, np.:

بِطَرِيقَةِ ٱلْكِفَاحِ drogą walki

Rzeczownik أُنَاسٌ [*'unās^{un}*] *ludzie* jest formą liczby mnogiej rzeczownika إِنْسَانٌ [*'insān^{un}*] *człowiek*. Częściej jednak jest używana forma: نَاسٌ — *ludzie*;

مَرَّةً ثَانِيَةً znaczy: *drugi raz*, *ponownie* = مَرَّةً أُخْرَى

بِدُونَ إِنْقِطَاعٍ *bez przerwy*, *nieprzerwanie.*

GRAMATYKA

1. II forma czasownika

Drugą formę pochodną tworzy się przez podwojenie drugiej spółgłoski rdzennej, niezależnie od tego, jaką samogłoskę ma nad drugą rdzenną czasownik w I formie (ـَ, ـُ, ـِ):

Wzór: فَعَّلَ

Np.: كَسَرَ > كَسَّرَ
كَبُرَ > كَبَّرَ
عَلِمَ > عَلَّمَ

Czasownik w tej formie wyraża trzy podstawowe aspekty:

a) intensywność, np.:

مَزَقَ	(i) drzeć, rwać	مَزَّقَ	drzeć na kawałki
كَسَرَ	(i) rozbijać	كَسَّرَ	rozbijać na kawałki
قَتَلَ	(u) zabijać	قَتَّلَ	zabijać masowo

b) kauzatywność z odcieniem długotrwałości, np.:

عَلِمَ	(a) wiedzieć	عَلَّمَ	uczyć
طَهُرَ	(u) być czystym	طَهَّرَ	czyścić; dezynfekować
دَرَسَ	(u) studiować	دَرَّسَ	wykładać, nauczać

c) deklaratywność, np.:

كَذَبَ	(i) kłamać	كَذَّبَ	uważać za kłamstwo, zaprzeczać, dementować
صَدَقَ	(u) mówić prawdę	صَدَّقَ	uważać za prawdę, wierzyć

Odmiana czasownika II formy w czasie teraźniejszym

Formę trzeciej osoby r. męskiego l. pojedynczej tworzymy od 3 osoby r. męskiego l. pojedynczej czasu przeszłego przez dodanie do niej prefiksu osobowego يُ [*yu*], zamianę jednej z trzech samogłosek drugiej rdzennej spółgłoski na kasrę (ـِ), i wokalizację ostatniej rdzennej przez dammę (ـُ). Pierwsza rdzenna ma zawsze fathę (ـَ) tak jak w czasie przeszłym.

Wzór: يُفَعِّلُ

Np.: مَزَقَ < يُمَزِّقُ
عَلِمَ < يُعَلِّمُ
طَهُرَ < يُطَهِّرُ

Przy odmianie przez osoby czasownik II formy ma te same przedrostki i końcówki w poszczególnych osobach i liczbach co czasownik I formy.

Czasownik دَرَّسَ — *wykładać*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نُدَرِّسُ		أُدَرِّسُ
(*r. m.*) 2. os.	تُدَرِّسُونَ	تُدَرِّسَانِ	تُدَرِّسُ
(*r. ż.*) 2. os.	تُدَرِّسْنَ		تُدَرِّسِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يُدَرِّسُونَ	يُدَرِّسَانِ	يُدَرِّسُ
(*r. ż.*) 3. os.	يُدَرِّسْنَ	تُدَرِّسَانِ	تُدَرِّسُ

Tryb rozkazujący

Tworzy się od 2 os. czasu teraźniejszego przez odrzucenie prefiksu osobowego — يُ (yu-) i zamianę dammy (ـُ) nad ostatnią rdzenną spółgłoską na sukūn (ـْ), a więc wg wzoru: فَعِّلْ, np.:

تُطَهِّرُ	czyścisz	طَهِّرْ	czyść!
تُدَرِّسُ	wykładasz	دَرِّسْ	wykładaj!

Odmiana:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(*r. m.*)	دَرِّسُوا	دَرِّسَا	دَرِّسْ
(*r. ż.*)	دَرِّسْنَ		دَرِّسِي

Zaprzeczenie:

(*r. m.*)	لاَ تُطَهِّرْ	nie czyść!
(*r. ż.*)	لاَ تُدَرِّسِي	nie wykładaj!
(*r. m.*)	لاَ تُدَرِّسُوا	nie wykładajcie!
(*r. ż.*)	لاَ تُدَرِّسْنَ	nie wykładajcie!

Masdar مَصْدَر

Tworzy się według wzoru: تَفْعِيل, np.:

دَرَّسَ	wykładać	تَدْرِيسٌ	wykładanie, nauczanie
صَدَّقَ	wierzyć	تَصْدِيقٌ	wiara, wierzenie (*nie w sensie religii*)
طَهَّرَ	czyścić	تَطْهِيرٌ	oczyszczanie, dezynfekcja

Imiesłów strony czynnej

Tworzy się wg wzoru: مُفَعِّل, np.:

دَرَّسَ	wykładać	مُدَرِّسٌ	wykładający, wykładowca
كَسَّرَ	łamać na kawałki	مُكَسِّرٌ	łamiący na kawałki

Imiesłów strony biernej

Tworzy się go wg wzoru: مُفَعَّل, np.:

طَهَّرَ	czyścić	مُطَهَّرٌ	oczyszczony
مَزَّقَ	rwać na strzępy	مُمَزَّقٌ	podarty (na strzępy)

2. V forma czasownika

Tworzy się ją z II formy przez dodanie prefiksu تَـ (ta-).

Wzór: تَفَعَّلَ

عَلَّمَ < تَعَلَّمَ
عَرَّفَ < تَعَرَّفَ

V forma ma znaczenie refleksywne (zwrotne) w stosunku do II formy.

Przykłady:

عَرَّفَ	zapoznać	تَعَرَّفَ	zapoznać się
دَرَّبَ	ćwiczyć, trenować	تَدَرَّبَ	ćwiczyć się, wprawiać się
كَسَّرَ	rozbić na kawałki	تَكَسَّرَ	rozbić się na kawałki

Odmiana czasownika V formy w czasie teraźniejszym

V forma ma w 3 osobie l. pojedynczej r. męskiego następujący wzór: يَتَفَعَّلُ

Np.: تَعَرَّفَ < يَتَعَرَّفُ
تَدَرَّبَ < يَتَدَرَّبُ
تَكَسَّرَ < يَتَكَسَّرُ

Czasownik تَعَرَّفَ *zapoznać się*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
1. os.	نَتَعَرَّفُ	—	أَتَعَرَّفُ
(*r. m.*) 2. os.	تَتَعَرَّفُونَ	تَتَعَرَّفَانِ	تَتَعَرَّفُ
(*r. ż.*) 2. os.	تَتَعَرَّفْنَ		تَتَعَرَّفِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَتَعَرَّفُونَ	يَتَعَرَّفَانِ	يَتَعَرَّفُ
(*r. ż.*) 3. os.	يَتَعَرَّفْنَ	تَتَعَرَّفَانِ	تَتَعَرَّفُ

Tryb rozkazujący

Tworzy się według wzoru: تَفَعَّلْ, np.:

تَعَرَّفَ	zapoznać się	تَعَرَّفْ	zapoznaj się!
تَدَرَّبَ	ćwiczyć (się)	تَدَرَّبْ	ćwicz (się), wprawiaj się!

Odmiana:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(*r. m.*)	تَعَرَّفُوا	تَعَرَّفَا	تَعَرَّفْ
(*r. ż.*)	تَعَرَّفْنَ		تَعَرَّفِي

Zaprzeczenie

(*r. m.*)	لَا تَتَعَرَّفْ	nie zapoznawaj się!
(*r. ż.*)	لَا تَتَعَرَّفِي	nie zapoznawaj się!
(*r. m.*)	لَا تَتَعَرَّفُوا	nie zapoznawajcie się!
(*r. ż.*)	لَا تَتَعَرَّفْنَ	nie zapoznawajcie się!

Masdar مَصْدَر.

Tworzy się według wzoru: تَفَعُّلٌ, np.:

تَطَوَّرَ	rozwijać się	تَطَوُّرٌ	rozwijanie się, rozwój
تَسَلَّحَ	zbroić się	تَسَلُّحٌ	zbrojenie się

Imiesłów strony czynnej

Tworzy się według wzoru: مُتَفَعِّلٌ, np.:

تَطَوَّرَ	rozwijać się	مُتَطَوِّرٌ	rozwijający się
تَعَرَّفَ	zapoznać się	مُتَعَرِّفٌ	zapoznający się

Imiesłów strony biernej praktycznie nie istnieje.

W V formie pochodnej występują również czasowniki, które nie są zwrotne, np.:

تَكَلَّمَ	mówić	تَخَرَّجَ	kończyć (np. szkołę)

3. Czasowniki czterospółgłoskowe

Obok czasowników trójspółgłoskowych i ich form pochodnych istnieje pewna grupa tzw. czasowników czterospółgłoskowych, które mają wzór: فَعْلَلَ, np.:

سَيْطَرَ panować
كَهْرَبَ elektryzować; elektryfikować

Odmieniają się one podobnie jak trójspółgłoskowe czasowniki w II formie.

Czas teraźniejszy

Tryb rozkazujący

	يُسَيْطِرُ	panuje
(*r. m.*)	سَيْطِرْ	panuj!
	لَا تُسَيْطِرْ	nie panuj!

M a s d a r ma formę: فَعْلَلَة, np.:

سَيْطَرَة panowanie

كَهْرَبَة elektryfikacja

4. Formy pochodne czasowników czterospółgłoskowych

Od czasownika czterospółgłoskowego, wzór: فَعْلَلَ, można utworzyć formę pochodną przez dodanie, podobnie jak przy formie V, prefiksu — تَ (ta-), wzór: تَفَعْلَلَ, np.:

كَهْرَبَ	elektryzować	تَكَهْرَبَ	zelektryzować się
زَلْزَلَ	trząść, potrząsać	تَزَلْزَلَ	trząść się, wzdrygać się

Czasownik wzoru تَفَعْلَلَ odmienia się podobnie jak V forma pochodna.

يَتَكَهْرَبُ elektryzuje się

يَتَزَلْزَلُ trzęsie się

(*r. m.*) تَزَلْزَلْ trzęś się!

(*r. m.*) لَا تَتَزَلْزَلْ nie trzęś się!

M a s d a r ma wzór: تَفَعْلُل, np.:

تَغَلْغُل wejście, wkroczenie (np. wojsk); penetracja

5. Partykuła afirmatywna إِنَّ [*'inna*]

Partykuła إِنَّ służy w zdaniu do zaakcentowania podmiotu. Oznacza: *istotnie*, *rzeczywiście*. Może występować zarówno w zdaniu nominalnym, jak i werbalnym. Stojący po niej podmiot, niekoniecznie bezpośrednio, występuje w 3 przypadku (accus.), np.:

إِنَّ فِى هَذِهِ ٱلْمَدِينَةِ كَثِيراً مِنَ ٱلْآثَارِ ٱلتَّارِيخِيَّةِ ٱلْقَدِيمَةِ

(Istotnie), w tym mieście jest dużo starych, historycznych zabytków.

إِنَّ نَهْرَ ٱلنِّيلِ مِنْ أَطْوَلِ أَنْهَارِ ٱلْعَالَمِ

(Rzeczywiście), rzeka Nil jest jedną z najdłuższych rzek świata.

6. Zaimek względny

Zaimki względne أَلَّذِى *który*, أَلَّتِى *która*, przyjmują formę l. podwójnej i mnogiej oraz deklinują się przez przypadki.

Zaimek أَلَّذِى

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
1. nom.	أَلَّذِينَ	أَللَّذَانِ	أَلَّذِى
2. gen.	أَلَّذِينَ	أَللَّذَيْنِ	أَلَّذِى
3. acc.	أَلَّذِينَ		أَلَّذِى

Zaimek أَلَّتِى

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
1. nom.	أَللَّوَاتِى	أَللَّتَانِ	أَلَّتِى
2. gen.	أَللَّوَاتِى	أَللَّتَيْنِ	أَلَّتِى
3. acc.	أَللَّوَاتِى		أَلَّتِى

Zaimek względny łączy zdanie główne ze zdaniem podrzędnym określającym, jeżeli rzeczownik zdania głównego, do którego odnosi się dany zaimek względny, jest określony (tzn. ma rodzajnik — أَلْ), stoi w status constructus lub jest określony przy pomocy zaimka sufiksalnego. Zaimek względny zgadza się wówczas co do rodzaju, liczby i przypadka z tym rzeczownikiem.

a) jeżeli w zdaniu podrzędnym zaimek względny jest podmiotem, to budowa takiego zdania jest analogiczna jak w języku polskim, np.:

إِنَّ ٱلْمُعَلِّمَةَ أَلَّتِى تُدَرِّسُ فِى هَذِهِ ٱلْمَدْرَسَةِ تَسْكُنُ فِى وَسَطِ ٱلْمَدِينَةِ

Nauczycielka, która uczy w tej szkole, mieszka w centrum miasta

يَعْمَلُ صَدِيقِى أَلَّذِى إِنْتَهَى مِنْ دِرَاسَتِهِ فِى مُؤَسَّسَةٍ مِنَ ٱلْمُؤَسَّسَاتِ ٱلتِّجَارِيَّةِ

Mój przyjaciel, który ukończył studia, pracuje w jednym z przedsiębiorstw handlowych

سَافَرَ ٱلسُّيَّاحُ أَلَّذِينَ سَكَنُوا فِى هَذَا ٱلْفُنْدُقِ ٱلْعَصْرِى إِلَى مِصْرَ

Turyści, którzy mieszkali w tym nowoczesnym hotelu, wyjechali do Egiptu

ذَهَبَتِ ٱلتِّلْمِيذَاتُ أَللَّوَاتِى يَدْرُسْنَ فِى ٱلْمَدْرَسَةِ ٱلثَّانَوِيَّةِ إِلَى حَدِيقَةِ ٱلْحَيَوَانَاتِ

Uczennice, które uczą się w szkole średniej, poszły do ogrodu zoologicznego

b) jeżeli w zdaniu podrzędnym określającym zaimki względne nie są jego podmiotem, to wówczas zdanie podrzędne określające otrzymuje tzw. za-

imek powtarzający się – ضَمِيرٌ عَائِدٌ [*ḍamīr ʻā'id*], będący powtórzeniem tego rzeczownika w zdaniu głównym, do którego odnosi się dany zaimek względny. Zaimek „powtarzający się" wyrażany jest przez zaimek sufiksalny (ـهُ ، ـهَا ، ـهُمْ itd.) i występuje łącznie z orzeczeniem zdania podrzędnego albo odpowiednim przyimkiem, np.:

أَلصُّوَرُ أَلَّتِى رَسَمْنَاهَا مَوْجُودَةٌ فِى الدُّرْجِ

Obrazki, które narysowaliśmy, znajdują się w szufladzie.

إِنَّ آلجَيْشَ أَلَّذِى نَظَّمَهُ آلمَهْدِى هَزَمَ جَيْشًا مُسَلَّحًا بِأَحْدَثِ أَنْوَاعِ آلسِّلَاحِ فِى ذٰلِكَ آلوَقْتِ

(Istotnie), armia, którą zorganizował Mahdi, zwyciężyła armię uzbrojoną w najnowocześniejsze w tym czasie rodzaje broni.

أَلصَّدِيقُ أَلَّذِى حَدَّثْتُكَ عَنْهُ رَجَعَ بِآلأَمْسِ مِنْ فَرَنْسَا

Przyjaciel, o którym ci mówiłem, wrócił wczoraj z Francji.

إِنَّ آلمَدِينَةَ أَلَّتِى كُنَّا فِيهَا قَبْلَ عِدَّةِ أَيَّامٍ غَنِيَّةٌ بِآلآثَارِ آلتَّارِيخِيَّةِ

Miasto, w którym byliśmy przed kilkoma dniami, jest bogate w zabytki historyczne.

أَلسُّيَّاحُ أَلَّذِينَ نَتَحَدَّثُ عَنْهُمْ مِصْرِيُّونَ

Turyści, o których rozmawiamy, to Egipcjanie.

c) jeżeli rzeczownik w zdaniu głównym występuje bez rodzajnika أَلْ, wówczas zdanie podrzędne określające może się łączyć ze zdaniem głównym bez zaimka względnego.

أَخَذْتُ مِنْ مَكْتَبَةِ آلجَامِعَةِ كِتَابًا مَا قَرَأْتُهُ قَبْلَ ذٰلِكَ

Wziąłem z biblioteki uniwersyteckiej książkę, (której) przedtem nie czytałem.

نَظَّمَ آلمَهْدِى مِنْ أُنَاسٍ حُفَاةٍ وَعُرَاةٍ جَيْشًا مُنَظَّمًا وَمُدَرَّبًا هَزَمَ جَيْشًا مُسَلَّحًا بِأَحْدَثِ أَنْوَاعِ آلسِّلَاحِ

Mahdi zorganizował z ludzi bosych i nagich zorganizowaną i wyćwiczoną armię, (która) pokonała armię uzbrojoną w najnowocześniejsze rodzaje broni.

d) zdanie podrzędne określające może być również zdaniem nominalnym. Wówczas między zaimkiem względnym występującym w roli podmiotu

zdania podrzędnego a orzeczeniem zdania głównego stoi zaimek osobowy, np.:

إِسْتَلَمْتُ رِسَالَةً مِنَ آلصَّدِيقِ أَلَّذِى هُوَ مِنْ أَحْسَنِ طُلَّابِ آلجَامِعَةِ

Otrzymałem list od przyjaciela, który jest jednym z najlepszych studentów uniwersytetu.

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) هل المهدى معروف فى السّودان ؟
٢) مَن هو هذا الرجل؟
٣) ماذا عمل المهدى لوطنه؟
٤) هل إنتصر المهدى على أعدائه ؟
٥) أين كانت عاصمة حكومة المهدى ؟
٦) من كان خليفة المهدى ؟
٧) فى أىّ سنة دخل الإنجليز السودانَ مرّةً أخرى ؟
٨) متى نال السّودانُ إستقلالَهُ ؟

2. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Mam kolegę Irakczyka, który nauczył mnie kilku słów po arabsku.
b) (Ta) dziewczynka, którą poznałem wczoraj, mieszka w okolicach stolicy.
c) Uczniowie, którzy uczą się w piątej klasie, pojechali na wycieczkę szkolną.
d) Chłopki, które jechały z nami w autobusie do miasta, są z naszej wsi.
e) Napisałem długi list do mego przyjaciela, który jest jednym z moich najlepszych przyjaciół.

3. Utworzyć II formę pochodną od następujących czasowników i określić ich znaczenie:

قَسَمَ (i) dzielić
جَمُلَ (u) być pięknym
ذَكَرَ (u) wspominać, przypominać sobie
شَتَمَ (i) besztać, łajać
غَلَطَ (a) mylić się

4. Odmienić następujące czasowniki II formy w czasie teraźniejszo-przyszłym i przyszłym:

نَفَّذَ wykonać, wypełnić

نَقَّلَ przenosić, przestawiać (*wiele razy*)

وَضَّحَ wyjaśniać

5. Utworzyć masdar i imiesłów strony czynnej i biernej od następujących czasowników II formy:

مَرَّنَ ćwiczyć, wprawiać

قَصَّرَ skracać

قَلَّدَ naśladować

6. Utworzyć formy trybu rozkazującego od następujących czasowników II formy:

قَبَّلَ całować

قَلَّبَ przewracać, wertować (*strony książki*)

7. Utworzyć piątą formę pochodną od następujących czasowników II formy i określić ich znaczenie:

مَرَّنَ ćwiczyć, wprawiać

نَكَّرَ maskować

جَهَّزَ przygotować, zaopatrzyć

عَوَّدَ przyzwyczajać, wdrażać

8. Odmienić następujące czasowniki V formy w czasie teraźniejszo-przyszłym i przyszłym:

تَعَهَّدَ zobowiązać się

تَفَخَّرَ chwalić się, chełpić się

تَخَلَّصَ uwolnić się, pozbyć się

9. Utworzyć masdar i imiesłów strony czynnej od następujących czasowników V formy:

تَضَخَّمَ zwiększać się

تَغَيَّرَ zmieniać się

تَكَلَّفَ krępować się

10. Odmienić w trybie rozkazującym następujące czasowniki V formy:

تَقَلَّصَ kurczyć się

تَوَقَّفَ zatrzymywać się

11. Przetłumaczyć na język polski:

١) السودان بلد واسع يزوره كل سنة عدد كبير من السُّيّاح الأجانب.
٢) بعد أن خرجت من المستشفى واصلت بدون إنقطاع دراستى فى كلية الحقوق.
٣) ذهبنا جميعاً فى يوم الأحد إلى المقهى إلّا أخينا الأصغر الذى كان مريضاً.
٤) ذهبت مع أخى الصغير إلى الطبيب الذى كشف عليه باهتمام و كتب له الدواء اللازم.
٥) سألنى أحد السيّاح عن الشارع الذى يقع فيه الفندق للأجانب.
٦) كان أبى مهندساً ماهرًا و تمتّع بشهرة عظيمة بين أصدقائه.

LEKCJA DWUNASTA

الدرس الثانى عشر

إنّ العالم كبير و يتكون من ستّ قارّات و يسكنه أكثر من ثلاثة مليار نسمة. و فيه أجناس و شعوب مختلفة. و فيه أمم متطوّرة صناعياً و أُخرى مُتأخِّرة. و نرى أنّ كل هذه القارّات تتقارب بعضها مع بعض أكثر فأكثر. فاليوم يستطيع الإنسان السفر و التنقّل من قارّة إلى قارّة خلال عدّة ساعات. و أمّا العصور الماضية فقد كانت وسائل النقل بدائِيّة و سرعتها لا تُقَارن سرعة اليوم. و وسائل النقل المعروفة فى ذلك الوقت كانت عبارة عن العربات التى جرَّتها الأفراس. وسافر الناس كذلك على ظهور الأفراس والجمال وحتى على ظهور الأفيال. و فى بعض البلدان حتى الآن هذه الوسائل لا غِنىً عنها بالنسبة للناس بالرغم من وجود أنواع كثيرة من وسائل النقل. ونرى أنّ الجمال هى الوسيلة الوحيدة للتنقل عبر الصحراء.

ولكن فى عصرنا الحاضر الطائرات والقطارات السريعَة والسيّارات الحديثة تنافس بنجاح الجمال و الأفراس و الأفيال. و فى هذه المعركة بين القديم والجديد قد برزت الطائرات النفّاثة ذات السرعة الهائلة. و بفضلها يتقلص العالم

من يوم إلى يوم و يتعارف الناس و يتقاربون بعضهم مع بعض. و نرى من هذا
أنّ وسائل النقل الحديثة ذات أهمية عظيمة في حياة المجتمع العصري.

وَ نَرَى أَنَّ ٱلْجِمَالَ هِيَ ٱلْوَسِيلَةُ ٱلْوَحِيدَةُ
لِلتَّنَقُّلِ عَبْرَ ٱلصَّحْرَاءِ

وَ لَكِنْ فِي عَصْرِنَا ٱلْحَاضِرِ ٱلطَّائِرَاتُ وَ ٱلْقِطَارَاتُ
ٱلسَّرِيعَةُ وَ ٱلسَّيَّارَاتُ ٱلْحَدِيثَةُ تُنَافِسُ بِنَجَاحٍ ٱلْجِمَالَ

SŁOWNIK

قَارَّةٌ	[*ḳārratun*]	ląd, kontynent, *l. mn.* قَارَّاتٌ
نَسَمَةٌ	[*nàsamatun*]	człowiek (przy wyliczaniu), *l. mn.* نَسَمَاتٌ
جِنْسٌ	[*ğinsun*]	rasa; płeć, *l. mn.* أَجْنَاسٌ [*'ağnāsun*]
مُخْتَلِفٌ	[*mùḫtalifun*]	różny, rozmaity
مِلْيَارٌ	[*milyārun*]	miliard
أُمَّةٌ	[*'ummatun*]	naród, *l. mn.* أُمَمٌ [*'umamun*]
صِنَاعِيٌّ	[*ṣinā'iyyun*]	przemysłowy
قَدْ	[*ḳad*]	(*partykuła*) już
مُتَطَوِّرٌ	[*mutaṭáwwirun*]	rozwijający się; rozwinięty
مُتَأَخِّرٌ	[*muta'aḫḫirun*]	opóźniający się; zacofany
رَأَى	(a) [*ra'ā*]	widzieć, يَرَى [*yarā*] (*cz. ter.*)
آخَرُ	[*'āḫaru*]	drugi, inny, *l. mn.* أُخْرَى [*'uḫrā*] (*r. ż.*), آخَرُونَ (*r.m.*)
تَقَارَبَ	[*taḳāraba*]	zbliżać się, يَتَقَارَبُ (*cz. ter.*)
إِسْتَطَاعَ	[*'istaṭā'a*]	móc, يَسْتَطِيعُ (*cz. ter.*)
تَنَقُّلٌ	[*tanàḳḳulun*]	przenoszenie się
حَتَّى ٱلآنَ	[*ḥattā l-'āna*]	dotychczas
بِدَائِيٌّ	[*badā'iyyun*]	pierwotny; prymitywny
قَارَنَ	[*ḳārana*]	porównywać, يُقَارِنُ (*cz. ter.*)
عَرَبَةٌ	[*'arabatun*]	wóz; wagon, *l. mn.* عَرَبَاتٌ
جَرَّ	(u) [*ğarra*]	wlec, ciągnąć, يَجُرُّ (*cz. ter.*)
فَرَسٌ	[*fàrasun*]	koń, *l. mn.* أَفْرَاسٌ [*'afrāsun*]
ظَهْرٌ	[*ẓahrun*]	plecy, grzbiet, *l. mn.* ظُهُورٌ [*ẓuhūrun*]
جَمَلٌ	[*ğàmalun*]	wielbłąd, *l. mn.* جِمَالٌ [*ğimālun*]
بِٱلرَّغْمِ مِنْ	[*bir-raġmi min*]	mimo...
صَحْرَاءُ	[*ṣaḥrāun*]	pustynia, *l. mn.* صَحَارَى [*ṣaḥārā*]
وَحِيدٌ	[*waḥīdun*]	jedyny
عَبْرَ	[*'abra*]	przez, poprzez
حَاضِرٌ	[*ḥāḍirun*]	obecny
طَائِرَةٌ	[*ṭā'iratun*]	samolot, *l. mn.* طَائِرَاتٌ
طَائِرَةٌ نَفَّاثَةٌ	[*ṭā'iratun naffāṯatun*]	samolot odrzutowy
قِطَارٌ	[*ḳiṭārun*]	pociąg, *l. mn.* قِطَارَاتٌ

نَافَسَ	[nāfasa]	konkurować, rywalizować, يُنَافِسُ (cz. ter.)
نَجَاحٌ	[nağāḥ^un]	sukces, powodzenie
مَعْرَكَةٌ	[ma'rákat^un]	walka, l. mn. مَعَارِكُ [ma'ārik^u]
بَرَزَ	(u) [báraza]	wysunąć się
هَائِلٌ	[hā'il^un]	straszny, okropny; ogromny, olbrzymi
تَقَلَّصَ	[taḳállaṣa]	kurczyć się
تَعَارَفَ	[ta'ārafa]	zapoznawać się, يَتَعَارَفُ (cz. ter.)
أَهَمِّيَّةٌ	['ahammīyyat^un]	znaczenie, ważność
مُجْتَمَعٌ	[muğtáma^un]	społeczeństwo, l. mn. مُجْتَمَعَاتٌ
وُجُودٌ	[wuğūd^un]	istnienie, obecność
تَكَوَّنَ(مِنْ ...)	[takáwwana]	składać się (z), يَتَكَوَّنُ (cz. ter.)

OBJAŚNIENIA

أَكْثَرُ مِنْ ... ponad ...

مُتَطَوِّرٌ صِنَاعِيًّا rozwinięty przemysłowo

أَكْثَرُ فَأَكْثَرُ coraz bardziej

Słowo مُخْتَلِفٌ jest imiesłowem strony czynnej VIII formy czasownika إِخْتَلَفَ *być różnym, różnić się* — i oznacza *różny, rozmaity*. Może występować po rzeczowniku (l.mn.) jak i przed rzeczownikiem. Przed rzeczownikiem występuje zawsze w formie r. męskiego, a rzeczownik występuje wówczas w 2 przyp. (gen.) i ma rodzajnik أَلْ—, np.:

أَلشُّعُوبُ آلْمُخْتَلِفَةُ
مُخْتَلِفُ آلشُّعُوبِ } różne narody

تَقَارَبَ بَعْضُهُمْ مَعَ بَعْضٍ } zbliżyć się jeden z drugim, zbliżyć się nawzajem do siebie

تَعَارَفَ بَعْضُهُمْ مَعَ بَعْضٍ } zapoznać się jeden z drugim, zapoznać się nawzajem

Słowo بَعْضٌ znaczy: *część, ktokolwiek, pewien, jakiś*. Stosuje się je niekiedy przy czasownikach VI formy pochodnej dla jeszcze większego zaakcentowania wzajemności.

Zwrot... عِبَارَةٌ عَنْ oznacza — *być* (*czymś*), *stanowić* (*coś*). W zdaniu nominalnym może być częścią orzeczenia, np.:

وَسَائِلُ آلنَّقْلِ آلْعَصْرِيَّةُ عِبَارَةٌ عَنْ طَائِرَاتٍ نَفَّاثَةٍ وَ قِطَارَاتٍ سَرِيعَةٍ

Nowoczesne środki komunikacji to samoloty odrzutowe i szybkie pociągi.

لَا غِنَى لَهُ عَنْهُ niezbędny, konieczny (dla kogoś)

... وَ فِي بَعْضِ آلْبُلْدَانِ حَتَّى آلْآنَ هَذِهِ آلْوَسَائِلُ لَا غِنَى عَنْهَا بِآلنِّسْبَةِ لِلنَّاسِ

W niektórych krajach środki te są nadal konieczne (niezbędne) dla ludzi

بِنَجَاحٍ z powodzeniem

بِفَضْلِ dzięki, np.: بِفَضْلِهِ dzięki niemu

مِنْ يَوْمٍ إِلَى يَوْمٍ z dnia na dzień

أَلْيَوْمَ يَسْتَطِيعُ آلْإِنْسَانُ آلسَّفَرَ ... Dzisiaj człowiek może podróżować...

W zdaniu tym zamiast form osobowych czasownika سَافَرَ — *podróżować*, użyto masdaru سَفَرٌ — *podróż*. Masdar może zastępować formę trybu łączącego i występuje wówczas w stanie określonym.

أَلطَّائِرَاتُ آلنَّفَّاثَةُ ذَاتُ آلسُّرْعَةِ آلْهَائِلَةِ samoloty odrzutowe o ogromnej szybkośc

Wyrazy ذُو (*r. m.*) i ذَاتٌ (*r. ż*) są rzeczownikami i oznaczają: *posiadający — posiadacz* (*r. m.*); *posiadająca — posiadaczka* (*r. ż.*). Odmieniają się przez 3 przypadki

		l. pojedyncza	l. mnoga
	1. nom.	ذُو...	ذَوُو...
(r. m.)	2. gen.	ذِي...	ذَوِي...
	3. acc.	ذَا...	ذَوِي...

		l. pojedyncza	l. mnoga
	1. nom.	ذَاتُ...	ذَوَاتُ...
(r. ż.)	2. gen.	ذَاتِ...	ذَوَاتِ...
	3. acc.	ذَاتَ...	ذَوَاتِ...

Rzeczowniki te są często stosowane w połączeniu z innymi wyrazami nadając im nowe znaczenie.

W połączeniu z rzeczownikami tworzą połączenia wyrazowe będące jak gdyby złożonymi ekwiwalentami przymiotników lub rzeczowników, np.:

ذُو ٱلْعَقْلِ	rozumny (dosł. posiadający rozum)
ذُو ٱلْمَالِ	bogaty (dosł. posiadający majątek)
ذَاتُ ٱلْعَقْلِ	rozumna (dosł. posiadająca rozum)
ذَاتُ ٱلْمَالِ	bogata (dosł. posiadająca majątek)

Na język polski rzeczowniki ذَات, ذُو można tłumaczyć często w następujący sposób: ٱلْمَسْأَلَةُ ذَاتُ ٱلْأَهَمِّيَّةِ ٱلْعَظِيمَةِ

problem o wielkim znaczeniu (dosł. posiadający wielkie znaczenie)

ٱلنَّاسُ ذَوُو ٱلْإِرَادَةِ ٱلْحَسَنَةِ

ludzie dobrej woli (ludzie o dobrej woli, mający dobrą wolę)

ٱلنِّسَاءُ ذَوَاتُ ٱلسُّمْعَةِ ٱلسَّيِّئَةِ

kobiety o złej reputacji.

GRAMATYKA

1. III forma czasownika

Formę tę tworzy się przez wzdłużenie samogłoski występującej przy pierwszej rdzennej spółgłosce (ـَ → ـَا).
Druga i trzecia rdzenna spółgłoska ma fathę (ـَ).

W z ó r: فَاعَلَ Np.: كَتَبَ > كَاتَبَ

Wyraża ona:

a) recyprokalność (wzajemność), np.:

كَتَبَ	pisać	كَاتَبَ	korespondować (z kimś)
شَرِبَ	pić	شَارَبَ	pić razem (z kimś)

b) sposób traktowania kogoś, odnoszenia się do kogoś, np.:

لَطُفَ	(u)	być uprzejmym, miłym
لَاطَفَ		obchodzić się (z kimś) mile, łagodnie, uprzejmie
كَرُمَ	(u)	być szlachetnym, wspaniałomyślnym
كَارَمَ		obchodzić się (z kimś) szlachetnie

Poza tym w formie tej występuje szereg czasowników przechodnich i nieprzechodnich, np.:

دَافَعَ	bronić	طَالَعَ	czytać
بَالَغَ	przesadzać	غَادَرَ	wyjeżdżać

C z a s t e r a ź n i e j s z y — odmiana

Trzecią osobę r. męskiego l. pojedynczej tworzy się przez dodanie prefiksu osobowego يُ, wokalizację drugiej rdzennej spółgłoski przez kasrę (ـِ), a ostatniej rdzennej — przez dammę (ـُ). Pierwsza rdzenna samogłoska wzdłużona (ـَا) pozostaje bez zmian, tak jak w czasie przeszłym.

W z ó r: يُفَاعِلُ

Czasownik: لَاطَفَ

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
1. os.	نُلَاطِفُ		أُلَاطِفُ
(r. m.) 2. os.	تُلَاطِفُونَ	تُلَاطِفَانِ	تُلَاطِفُ
(r. ż.) 2. os.	تُلَاطِفْنَ		تُلَاطِفِينَ
(r. m.) 3. os.	يُلَاطِفُونَ	يُلَاطِفَانِ	يُلَاطِفُ
(r. ż.) 3. os.	يُلَاطِفْنَ	تُلَاطِفَانِ	تُلَاطِفُ

T r y b r o z k a z u j ą c y

Tworzy się wg wzoru: فَاعِلْ

شَارَبَ	pić razem	لَاطَفَ	traktować uprzejmie
شَارِبْ	pij razem (z kimś)!	لَاطِفْ	traktuj (kogoś) uprzejmie!

O d m i a n a:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(r. m.)	شَارِبُوا	شَارِبَا	شَارِبْ
(r. ż.)	شَارِبْنَ		شَارِبِي

Z a p r z e c z e n i e:

(r. m.)	لَا تُشَارِبْ	nie pij razem!
(r. ż.)	لَا تُشَارِبِي	nie pij razem!
(r. m.)	لَا تُشَارِبُوا	nie pijcie razem!
(r. ż.)	لَا تُشَارِبْنَ	nie pijcie razem!

M a s d a r مَصْدَر

Tworzy się wg wzoru: مُفاعَلَة albo فِعال, np.:

كافَحَ	walczyć (z kimś)
مُكافَحَة *albo* كِفاح	walka
نافَسَ	współzawodniczyć, konkurować
مُنافَسَة	współzawodnictwo, rywalizacja
راسَلَ	korespondować,
مُراسَلَة	korespondencja

I m i e s ł ó w s t r o n y c z y n n e j

Tworzy się wg wzoru: مُفاعِل, np.:

مُكافِح	walczący
مُنافِس	rywalizujący; rywal, konkurent
مُراسِل	korespondujący; korespondent

Imiesłowy strony czynnej ulegają często substantywizacji, tzn. występują w roli rzeczowników.

I m i e s ł ó w s t r o n y b i e r n e j

Tworzy się go wg wzoru: مُفاعَل, np.:

مُلاطَف — لاطَفَ ten, który jest mile traktowany

2. VI forma czasownika

Tworzy się ją z III formy przez dodanie przedrostka — تَ (ta-).

W z ó r: تَفاعَلَ Np.: تَراسَلَ > راسَلَ

Forma ta posiada na ogół znaczenie zwrotne w stosunku do formy III.

W y r a ż a:

a) wzajemność o większym zasięgu działania, np.:

راسَلَ	korespondować
تَراسَلَ	korespondować ze sobą
لاطَفَ	traktować uprzejmie (kogoś)
تَلاطَفَ	traktować się nawzajem uprzejmie
ساءَلَ	zadawać pytania
تَساءَلَ	zadawać sobie nawzajem pytania; zastanawiać się
نافَسَ	rywalizować
تَنافَسَ	rywalizować między sobą

b) stopniowe narastanie lub spadek w rozwoju jakiegoś zjawiska, np.:

كَثُرَ	być licznym
تَكاثَرَ	wzrastać liczebnie, mnożyć się
ضاعَفَ	podwajać
تَضاعَفَ	podwajać się; zwiększać się
زادَ	zwiększać się
تَزايَدَ	stopniowo się zwiększać
ضَؤُلَ	być słabym; nieznacznym; zmniejszać się
تَضاءَلَ	stopniowo słabnąć; zmniejszać się

c) oznacza symulowanie czegoś w stosunku do I formy, np.:

صَغُرَ	(u)	być małym
تَصاغَرَ		udawać małego, mało znaczącego
عَمِيَ	(a)	być ślepym
تَعامَى		udawać ślepego, przymykać (na coś) oczy
جَهِلَ	(a)	być głupim, ciemnym
تَجاهَلَ		udawać ciemnego, udawać ignoranta; ignorować

C z a s t e r a ź n i e j s z y — o d m i a n a

W z ó r: يَتَفاعَلُ

Czasownik: تَنافَسَ

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
1. os.	نَتَنافَسُ	—	أَتَنافَسُ
(*r. m.*) 2. os.	تَتَنافَسُونَ	تَتَنافَسانِ	تَتَنافَسُ
(*r. ż.*) 2. os.	تَتَنافَسْنَ		تَتَنافَسِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَتَنافَسُونَ	يَتَنافَسانِ	يَتَنافَسُ
(*r. ż.*) 3. os.	يَتَنافَسْنَ	تَتَنافَسانِ	تَتَنافَسُ

Tryb rozkazujący

Tworzy się według wzoru: تَفَاعَلْ, np.:

تَنَافَسْ — تَنَافَسَ rywalizuj!
تَرَاسَلْ — تَرَاسَلَ koresponduj!

Odmiana:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(r. m.)	تَرَاسَلُوا	تَرَاسَلَا	تَرَاسَلْ
(r. ż.)	تَرَاسَلْنَ		تَرَاسَلِي

Zaprzeczenie:

(r. m.) لَا تَتَرَاسَلْ nie koresponduj!
(r. ż.) لَا تَتَرَاسَلِي nie koresponduj!
(r. m.) لَا تَتَرَاسَلُوا nie korespondujcie!
(r. ż.) لَا تَتَرَاسَلْنَ nie korespondujcie!

Masdar — مصدر

Tworzy się według wzoru: تَفَاعُل, np.:

تَجَاهَلَ	ignorować	تَجَاهُل	ignorowanie
تَكَاثَرَ	wzrastać liczebnie	تَكَاثُر	wzrost (*ilościowy*), rozmnażanie się
تَرَاسَلَ	korespondować	تَرَاسُل	korespondowanie, korespondencja
تَزَايَدَ	wzrastać stopniowo	تَزَايُد	wzrost

Imiesłów strony czynnej

Tworzy się według wzoru: مُتَفَاعِل, np.:

تَكَاثَرَ	مُتَكَاثِر	zwiększający się (ilościowo)
تَزَايَدَ	مُتَزَايِد	(stopniowo) wzrastający
تَجَاهَلَ	مُتَجَاهِل	udający ignoranta; ignorujący

Imiesłów strony biernej

Tworzy się według wzoru: مُتَفَاعَل, np.:

تَسَاقَطَ opadać (o liściach)
مُتَسَاقَط opadły (np. liść)

3. Partykuła قَدْ

Występuje zawsze przed formą czasu przeszłego i oznacza mniej więcej *już*. Służy do zaakcentowania, że czynność została już wykonana albo jakieś zjawisko miało już miejsce w przeszłości, np.:

قَدْ قَرَأْتُ هذا الكِتَاب (Już) przeczytałem tę książkę

Partykuła قَدْ łączy się często z partykułą afirmacji لَ (la) *naprawdę*, *istotnie*, np.:

لَقَدْ رَأَيْتُ هذا الفِيلْمَ (Już) widziałem ten film

Czasami nie tłumaczy się jej w ogóle, np. w zdaniu:

.... وَ فِي هذِهِ المَعْرَكَةِ بَيْنَ القَدِيمِ وَ الجَدِيدِ قَدْ بَرَزَتِ الطَائِرَاتُ النَّفَّاثَةُ ذَاتُ السُّرْعَةِ الهَائِلَةِ

W tej walce między starym i nowym wysunęły się samoloty o ogromnej szybkości.

Partykuła قَدْ może występować również przed formą czasu teraźniejszego i wówczas należy ją tłumaczyć *nieco*, *trochę*, *czasami*, *chyba*, *zapewne*, np.:

قد نتأخر ساعة او ساعتين

Spóźnimy się chyba o godzinę lub dwie

إِنَّ الجَوَادَ قَدْ يَعْثُرُ (przysłowie)

(I) koń czasami się potknie

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) مِنْ كَمْ قَارَّةً يتكوّن العالم؟
٢) أيّ أنواع وسائل النقل كانت قبل عدّة عصور؟
٣) هل يركب الإنسان حالياً على ظهر الفيل؟
٤) هل تنافس وسائل النقل العصريّة بنجاح وسائل النقل القديمة؟
٥) أىّ وسيلة النقل سَتَنْتَصِرُ فِي هذِهِ المَعْرَكَةِ؟
٦) ماهى أهمّ وسيلة النقل الحديثة؟
٧) ماهى الخدمات التى تقدّمها لنا وسائل النقل الحديثة؟

2. **Utworzyć III formę pochodną od następujących czasowników i określić ich znaczenie:**

رَقَصَ	(u)	tańczyć	قَتَلَ	(u)	zabijać
حَسُنَ	(u)	być dobrym	لَعِبَ	(a)	grać, bawić się

3. **Odmienić w czasie teraźniejszo-przyszłym i przyszłym następujące czasowniki III formy:**

قَاطَعَ zrywać (stosunki), bojkotować
سَاعَدَ pomagać
عَادَلَ równać się, odpowiadać

4. **Odmienić w trybie rozkazującym następujące czasowniki III formy:**

ضَاعَفَ podwajać — ضَاجَعَ leżeć, spać (z kimś)

5. **Utworzyć masdar i imiesłów strony czynnej i biernej od następujących czasowników III formy:**

خَاطَبَ rozmawiać (z kimś), zwracać się (do kogoś)
بَادَلَ zamienić się (z kimś)
رَاقَبَ kontrolować,
شَاوَرَ radzić się, konsultować się
نَاوَرَ manewrować
سَامَحَ wybaczać
نَاقَشَ dyskutować
نَابَذَ sprzeciwiać się, odrzucać

6. **Utworzyć VI formę pochodną od następujących czasowników i określić ich znaczenie:**

بَدَلَ	(u)	zamieniać	قَطَعَ	(a)	ciąć, przecinać
قَبِلَ	(a)	przyjmować	فَهِمَ	(a)	rozumieć
صَرَخَ	(u)	krzyczeć	شَرِكَ		być współuczestnikiem, wspólnikiem
سَنَدَ	(u)	popierać, pomagać			

7. **Odmienić w czasie teraźniejszo-przyszłym i przyszłym następujące czasowniki VI formy:**

تَضَامَنَ solidaryzować się
تَضَاحَكَ śmiać się (razem z kimś)
تَعَانَقَ obejmować się, ściskać się

8. **Odmienić w trybie rozkazującym następujące czasowniki VI formy:**

تَعَاتَبَ łajać się nawzajem
تَصَادَفَ spotkać się (z kimś)

9. **Utworzyć masdar i imiesłów strony czynnej od następujących czasowników VI formy:**

تَرَاجَعَ	cofać się	تَقَاسَمَ	dzielić się (między siebie)
تَشَاجَرَ	kłócić się	تَفَاوَضَ	układać się, pertraktować
تَعَاطَفَ	współczuć (jeden drugiemu), sympatyzować (z kimś)		

10. **Przetłumaczyć na język arabski:**

a) Za miesiąc wyjeżdżam samochodem do Kairu.
b) Samolot odrzutowy jest najszybszym środkiem komunikacyjnym.
c) W krajach arabskich dużo ludzi podróżuje na grzbietach wielbłądów.
d) W walce ze starymi środkami komunikacyjnymi zwycięża samolot odrzutowy.
e) Dzięki nowoczesnym samolotom i szybkim pociągom człowiek może przenosić się szybko z kontynentu na kontynent.
f) Uczymy się różnych języków obcych.

11. **Przetłumaczyć na język polski:**

١) السفر على ظهور الجمال ليس بمريح.
٢) قد كنا فى مصنع الطائرات النفّاثة.
٣) أكاتب أصدقاء كثيرين فى العالم كله.
٤) الخدمات التى تقدمها لنا وسائل النقل الحديثة ذات أهمّيّة عظيمة فى حياتنا اليوميّة.
٥) أكاتب طالباً مصريّاً و نتبادل طوابع البريد.
٦) الكتاب الذى أخذته بالأمس من مكتبة معهدنا ليس شيّقاً.
٧) تعارَف بعضهم مع بعض أثناء الدراسة فى الجامعة.

12. **Uzupełnić zdania wstawiając odpowiednio w nawiasy:** ذات ، ذو

١) تطور وسائل النقل (. . . . . . .) أهمّيّة عظيمة فى حياة المجتمع العصرى.
٢) لهذا المهندس (. . . . .) المهارة منزل جميل.
٣) هذه الطالبة (. . . . .) الذكاء إنتهت بنجاح من دراستها فى أكاديميّة الطبّ.
٤) الناس (. . . . .) العقل يساعدون بعضهم البعض.
٥) عند هما طفل(. . . . .) شعر أسود.

LEKCJA TRZYNASTA

الدرس الثالث عشر

قابلت فى الطريق أحد معارفى و سألته اين كان كل هذه المدّة. فأخبرنى أنّه كان فى العراق فى مدينة الموصل وهى تقع فى شمال البلاد. وكان أحد المهندسين المسؤولين عن بناء مصنع السكر و له ذكريات عديدة. فذهبنا إلى إحدى المقاهى حيث حدّثنى عن حياته فى الموصل وعن المدن الأخرى التى زارها خلال مكوثه فى العراق. وشكا كثيرًا عن المناخ ذى الحرارة الشديدة. وقد سكن فى منزل غير بعيد من المسجد. أمّا مكتبه فقد كان قريباً جدًّا من المصنع. و كان مسرورًا من العمال العراقيين الذين بنوا هذا المصنع. فى الصباح درجة الحرارة ليست عالية و لكن فى مُنتصف النهار تكون الشمس عموديّة ويصعب تحملها. ومساءً بعد مغيب الشمس ينادى المؤذن من منارة المسجد غير البعيد بصلاة المغرب. و فى ذلك الوقت تهبط درجة الحرارة ويصبح الجو لطيفاً. و يخرج الناس من المنازل ويسرعون للوقوف خلف الإمام لأداء الصلاة. وقبل الدخول إلى المسجد يخلع كل واحد منهم حذاءه عند مدخل المعبد. إستمعت باهتمام إلى كلامه الشيّق و قلت له أن كل ما حدّثنى عنه كان شيّقاً وغريباً جدّاً بالنسبة لى. وشكرته على الوقت اللطيف الذى قضيناه معاً وذهبت ببطءٍ إلى البيت.

SŁOWNIK

قَابَلَ	[*ḳābala*]	spotkać (się) (III f.)
أَخْبَرَ	[*'ahbara*]	powiadomić (IV f.)
مَسْؤُولٌ (عَنْ)	[*mas'ūlun*]	odpowiedzialny (za)...

وَ يَخْرُجُ آلنَّاسُ مِن آلمَنَازِلِ وَ يَسْرِعُونَ لِلْوُقُوفِ خَلْفَ آلإِمَامِ لِأَدَاءِ آلصَّلَاةِ

شِمَال	[šimālun]	północ
سُكَّر	[sukkarun]	cukier
ذِكْرَى	[dikrā]	wspomnienie; rocznica *l. mn.* ذِكْرَيَات
حَدَّثَ (عَنْ)	[ḥaddaṯa]	opowiadać (o), (II f.)
مُكُوث	[mukūṯun]	pobyt
خِلَالَ	[ḫilāla]	w czasie
شَكَا (عَنْ)	[šakā]	skarżyć się, narzekać (na coś), يَشْكُو (*cz. ter.*)
بَنَى	(i) [banā]	budować, يَبْنِي (*cz. ter.*)
بِنَاء	[binā'un]	budowa, budowanie; budowla *l. mn.* أَبْنِيَة ['abniyatun]
تَحَمُّل	[taḥammulun]	znoszenie (czegoś)
عَمُودِيّ	['amūdiyyun]	pionowy
صَعُبَ	(u) [ṣa'uba]	być trudnym, ciężkim
مُنْتَصَف	[muntaṣafun]	połowa
نَهَار	[nahārun]	dzień, *l. mn.* نُهُر [nuhurun]
شَدِيد	[šadīdun]	silny, mocny, nieznośny *l. mn.* شِدَاد, أَشِدَّاء [šidādun], ['ašiddā'u]
شَمْس	[šamsun]	słońce, *l. mn.* شُمُوس [šumūsun]
مَغِيب	[maġībun]	zachód (słońca)
مَغْرِب	[maġribun]	zachód, wieczór
صَلَاة	[ṣalātun]	modlitwa, *l. mn.* صَلَوَات
نَادَى	[nādā]	wołać, wzywać (do), (III f.) يُنَادِي (*cz. ter.*)
مُؤَذِّن	[mu'addinun]	muezzin
مَنَارَة	[manāratun]	minaret, *l. mn.* مَنَائِر [manā'iru]
مَسْجِد	[masǧidun]	meczet, *l. mn.* مَسَاجِد [masāǧidu]
هَبَطَ	(u) [habaṭa]	spadać, obniżać się
أَصْبَحَ	['aṣbaḥa]	stawać się (IV f.)
جَوّ	[ǧawwun]	powietrze, atmosfera, pogoda, *l. mn.* أَجْوَاء ['aǧwā'un]
لَطِيف	[laṭīfun]	przyjemny, miły, *l. mn.* لِطَاف [liṭāfun]
أَسْرَعَ	['asra'a]	spieszyć się (IV f.)
وُقُوف	[wukūfun]	stanie
أَدَاء	['adā'un]	wypełnienie, spełnienie

خَلَعَ	(a) [ḫala'a]	zdejmować
مَعْبَد	[ma'badun]	świątynia, *l. mn.* مَعَابِد [ma'ābidu]
حِذَاء	[ḥidā'un]	but, *l. mn.* أَحْذِيَة ['aḥdiyatun]
مَدْخَل	[madḫalun]	wejście (budynku), *l. mn.* مَدَاخِل [madāḫilu]
اِسْتَمَعَ	['istama'a]	wysłuchać (czegoś), słuchać, (VIII f.) يَسْتَمِعُ (*cz. ter.*)
كَلَام	[kalāmun]	słowa, mowa
غَرِيب	[ġarībun]	niezwykły, dziwny
إِمَام	['imāmun]	imam, *l. mn.* أَئِمَّة ['a'immatun]

OBJAŚNIENIA

ٱلْمَوْصِلُ Mosul (miasto na północy Iraku)

ٱلْعِرَاقُ Irak

مُنْتَصَفُ ٱلنَّهَارِ południe (jako pora dnia)

... وَلَكِنْ فِي مُنْتَصَفِ ٱلنَّهَارِ تَكُونُ ٱلشَّمْسُ عَمُودِيَّةً وَ يَصْعُبُ تَحَمُّلُهَا

... Jednakże w południe słońce jest w zenicie (dosł. jest pionowo) i trudno jest je znieść

صَلَاةُ ٱلْمَغْرِبِ modlitwa wieczorna

Słowo: جَوٌّ *powietrze, atmosfera, pogoda* jest synonimem słowa: هَوَاءٌ

Rzeczownik غَيْرٌ *coś innego* — ma szerokie zastosowanie przy tworzeniu przymiotników o znaczeniu przeciwstawnym (negatywnym). W połączeniu z następującym po nim przymiotnikiem występuje w pierwszym przypadku z końcówką damma (ـُ). Przymiotnik stoi w drugim przypadku (gen.) w stanie nieokreślonym (ـٍ), np.:

كَبِيرٌ	duży	غَيْرُ كَبِيرٍ	nieduży
بَعِيدٌ	daleki	غَيْرُ بَعِيدٍ	niedaleki
لَطِيفٌ	miły, uprzejmy	غَيْرُ لَطِيفٍ	niemiły, nieuprzejmy
رَسْمِيٌّ	oficjalny	غَيْرُ رَسْمِيٍّ	nieoficjalny

Przykład: شَارِعٌ غَيْرُ طَوِيلٍ niedługa ulica

Może on również łączyć się z liczebnikiem, np.:

وَاحِدٌ jeden   غَيْرُ وَاحِدٍ niejeden

Zgodność obu części przymiotnika co do rodzaju, liczby i stanu uzależniona jest od rzeczownika łączącego się ze słowem غير, np.:

رَجُلٌ غَيْرُ لَطِيفٍ nieuprzejmy mężczyzna
سَيَّارَةٌ غَيْرُ حَدِيثَةٍ nienowoczesny samochód
قَرَأْتُ مَقَالاً غَيْرَ شَيِّقٍ przeczytałem nieciekawy artykuł
جَلَسْتُ عَلَى كُرْسِيٍّ غَيْرِ مُرِيحٍ usiadłem na niewygodnym krześle

جَلَسْتُ عَلَى كُرْسِيٍّ غَيْرِ مُرِيحٍ

W połączeniu z zaimkami sufiksalnymi słowo — غَيْرٌ oznacza — *inny*, np.:

وَغَيْرُهُمْ i inni, drudzy
وَغَيْرُهَا inna; i inne (*w odniesieniu do przedmiotów*)

Przykłady:

إِنَّ الطَّقْسَ الْيَوْمَ غَيْرُهُ بِالْأَمْسِ
Dzisiaj pogoda jest inna niż wczoraj.

فِي غَيْرِ هَذَا الْمَكَانِ
nie w tym miejscu, (w innym)

Inne połączenia:

غَيْرَ مَرَّةٍ nie raz   عَلَى غَيْرِ أَسَاسٍ bezpodstawnie
غَيْرَ أَنَّ jednak (że)   مِنْ غَيْرِ bez

1. IV forma czasownika

Tworzy się ją z I formy przez dodanie przedrostka أَ z jednoczesnym opuszczeniem samogłoski występującej przy pierwszej rdzennej spółgłosce i postawienie nad tą spółgłoską znaku sukun (ـْ).
Nad pozostałymi rdzennymi jest fatha (ـَ).

Wzór: أَفْعَلَ

Np.: دَخَلَ > أَدْخَلَ

Forma ta wyraża przeważnie stosunek kauzatywny, na ogół przymus, np.:

دَخَلَ wchodzić   أَدْخَلَ wprowadzać
خَرَجَ wychodzić   أَخْرَجَ wyprowadzać, wyciągać

Utworzona od czasowników nieprzechodnich I formy wyraża przechodniość, np.:

وَقَفَ (i) stać, zatrzymywać się   غَضِبَ (a) gniewać się
أَوْقَفَ zatrzymywać   أَغْضَبَ gniewać, irytować

Czas teraźniejszy — odmiana

3 osobę r. męskiego l. pojedynczej tworzy się przez opuszczenie hamzowego przedrostka (أ) i dodanie przedrostka osobowego — يُ (yu-). Środkowa rdzenna spółgłoska otrzymuje kasrę (ـِ), a ostatnia rdzenna — dammę (ـُ). Nad pierwszą rdzenną pozostaje sukun (ـْ).

Wzór: يُفْعِلُ   Np.: أَدْخَلَ > يُدْخِلُ

Czasownik أَخْبَرَ *powiadomić*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نُخْبِرُ		أُخْبِرُ
(*r. m.*) 2. os.	تُخْبِرُونَ	تُخْبِرَانِ	تُخْبِرُ
(*r. ż.*) 2. os.	تُخْبِرْنَ		تُخْبِرِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يُخْبِرُونَ	يُخْبِرَانِ	يُخْبِرُ
(*r. ż.*) 3. os.	يُخْبِرْنَ	تُخْبِرَانِ	تُخْبِرُ

T r y b   r o z k a z u j ą c y

Tworzy się według wzoru: أَفْعِلْ

Np.:		
	أَدْخِلْ < أَدْخَلَ	wprowadź!
	أَخْبِرْ < أَخْبَرَ	powiadom!

O d m i a n a:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(*r. m.*)	أَخْبِرُوا	أَخْبِرَا	أَخْبِرْ
(*r. ż.*)	أَخْبِرْنَ		أَخْبِرِي

Z a p r z e c z e n i e:

(*r. m.*)	لَا تُخْبِرْ	nie powiadamiaj!
(*r. ż.*)	لَا تُخْبِرِي	nie powiadamiaj!
(*r. m.*)	لَا تُخْبِرُوا	nie powiadamiajcie!
(*r. ż.*)	لَا تُخْبِرْنَ	nie powiadamiajcie!
(*r. m., r. ż.*)	لَا تُخْبِرَا	nie powiadamiajcie! (wy obaj, wy obie)

M a s d a r   مصدر

Tworzy się wg wzoru: إِفْعَال

P r z y k ł a d y:

إِخْرَاج — أَخْرَجَ	wyprowadzenie
إِخْبَار — أَخْبَرَ	powiadomienie
إِرْسَال — أَرْسَلَ	wysyłanie

I m i e s ł ó w   s t r o n y   c z y n n e j

Tworzy się wg wzoru: مُفْعِل

Np.:		
	أَرْسَلَ	wysłać
	مُرْسِل	wysyłający; nadawca
	أَخْبَرَ	powiadomić
	مُخْبِر	powiadamiający; informator

I m i e s ł ó w   s t r o n y   b i e r n e j

Tworzy się wg wzoru: مُفْعَل, np.:

مُخْبَر — أَخْبَرَ	powiadomiony
مُدْخَل — أَدْخَلَ	wprowadzony

2. Imiona miejsca i czasu

إسم المكان و الزمان

Tworzy się je od czasownika w I formie, wg wzoru:

مَفْعِل lub مَفْعَل l. mn. مَفَاعِل

Według wzoru مَفْعِل tworzy się zazwyczaj imiona miejsca i czasu od czasowników, których druga rdzenna spółgłoska otrzymuje w odmianie czasu teraźniejszego kasrę (ـِ), lub dammę (ـُ), np.:

جَلَسَ	(i) siedzieć	مَجْلِس	miejsce (*siedzenie*); posiedzenie; rada; medżlis
غَرَبَ	(u) zachodzić (*o słońcu*)	مَغْرِب	miejsce zachodu słońca; zachód
سَجَدَ	(u) kłaniać się, padać twarzą na ziemię	مَسْجِد	meczet
شَرَقَ	(u) wschodzić (*o słońcu*)	مَشْرِق	wschód słońca; wschód

Według wzoru مَفْعَل tworzy się imiona miejsca i czasu od pozostałych czasowników. Są również wyjątki.

كَتَبَ	(u) pisać	مَكْتَب	biuro; gabinet
طَعِمَ	(a) jeść	مَطْعَم	jadalnia; restauracja
دَخَلَ	(u) wchodzić	مَدْخَل	wejście
خَبَزَ	(i) piec chleb	مَخْبَز	piekarnia
صَنَعَ	(a) robić, wyrabiać	مَصْنَع	fabryka; warsztat; pracownia
رَصَدَ	(u) obserwować	مَرْصَد	obserwatorium

Niekiedy tworzy się je od II formy, np.:

(فرخ) فَرَّخَ siedzieć na jajkach (o kurze) مَفْرَخ kurnik

Niektóre imiona mają na końcu ـَة. Wyrażają one stałość lub częstotliwość zjawiska, np.:

مَدْرَسَةٌ — دَرَسَ	szkoła
مَكْتَبَةٌ — كَتَبَ	biblioteka; księgarnia

Liczba mnoga ma wzór: مَفَاعِلُ

Np.: مَصْنَعٌ	>	مَصَانِعُ	fabryki
مَكْتَبٌ	>	مَكَاتِبُ	biura; gabinety
مَدْرَسَةٌ	>	مَدَارِسُ	szkoły
مَطْعَمٌ	>	مَطَاعِمُ	jadalnie; restauracje
مَرْصَدٌ	>	مَرَاصِدُ	obserwatoria
مَسْجِدٌ	>	مَسَاجِدُ	meczety

Imiona miejsca utworzone od pozostałych form pochodnych mają formę imiesłowów strony biernej, np.:

أَسَّسَ	(II)	zakładać, ustanawiać	مُؤَسَّسَةٌ	przedsiębiorstwo
نَظَّمَ	(II)	organizować	مُنَظَّمَةٌ	organizacja
صَوَّرَ	(II)	fotografować	مُصَوَّرٌ	atelier

3. Imiona narzędzi — إسم الآلة

Tworzy się je wg wzoru: مِفْعَالٌ lub مِفْعَلَةٌ

P r z y k ł a d y:

فَتَحَ	(a)	otwierać	مِفْتَاحٌ	klucz
حَرَثَ	(u)	orać	مِحْرَاثٌ	pług
طَرَقَ	(u)	uderzać, wbijać	مِطْرَقَةٌ	młotek
كَنَسَ	(u)	zamiatać	مِكْنَسَةٌ	miotła

Liczbę mnogą tworzy się dla imion wz.: مِفْعَالٌ według wzoru: مَفَاعِيلُ.

a dla imion wz.: مِفْعَلَةٌ, wg wzoru: مَفَاعِلُ

P r z y k ł a d y:

مَفَاتِيحُ < مِفْتَاحٌ	klucze	مَطَارِقُ < مِطْرَقَةٌ	młotki
مَحَارِيثُ < مِحْرَاثٌ	pługi	مَكَانِسُ < مِكْنَسَةٌ	miotły

4. Nazwy zawodów

Rzeczowniki wyrażające zawód lub stałe zajęcie tworzy się według wzoru: فَعَّالٌ

P r z y k ł a d y:

حَلَقَ	(i)	golić	حَلَّاقٌ	fryzjer
حَرَثَ	(u)	orać	حَرَّاثٌ	oracz, rolnik
نَجَرَ	(u)	strugać, heblować	نَجَّارٌ	stolarz
خَاطَ	(i)	szyć	خَيَّاطٌ	krawiec
نَحَتَ	(u)	ciosać (*kamień*)	نَحَّاتٌ	rzeźbiarz

Rodzaj żeński tworzy się przez dodanie tamarbuty (ـَة), np.:

خَيَّاطٌ	krawiec
خَيَّاطَةٌ	krawcowa
فَلَّاحٌ	chłop, fellah
فَلَّاحَةٌ	chłopka

5. Nazwy rzemiosł i zajęć

Rzeczowniki oznaczające rzemiosło, zajęcie tworzy się według wzoru: فِعَالَةٌ, np.:

خَاطَ	(i)	szyć	خِيَاطَةٌ	krawiectwo
نَجَرَ	(u)	ciosać, strugać	نِجَارَةٌ	stolarstwo
حَرَثَ	(u)	orać	حِرَاثَةٌ	orka, uprawa ziemi
صَنَعَ	(a)	wyrabiać	صِنَاعَةٌ	produkowanie; przemysł

6. Nazwy maszyn, pojazdów i aparatów

Tworzy się według wzoru: فَعَّالَةٌ, np.:

سَارَ	(i)	(rdzeń	سير)	iść, posuwać się
			سَيَّارَةٌ	samochód
جَرَّ	(u)	(rdzeń	جرر)	ciągnąć, wlec
			جَرَّارَةٌ	traktor, ciągnik
دَبَّ	(i)	(rdzeń	دبب)	pełzać, czołgać się
			دَبَّابَةٌ	czołg

دَرَّعَ	(rdzeń درع)	pokrywać pancerzem
دَرّاعَةٌ		pancernik
غَاصَ	(u) (rdzeń غوص)	zanurzać się
غَوّاصَةٌ		łódź podwodna
زَلِقَ	(a)	ślizgać się
زَلّاقَةٌ		sanie, sanki
دَرَسَ	(u)	młócić
دَرّاسَةٌ		młocarnia

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) من اين رجع المهندس ؟
٢) ماذا عمل فى مدينة الموصل ؟
٣) هل شكا عن المناخ فى العراق ؟
٤) متى تصبح أشدّ درجة الحرارة أثناء اليوم ؟
٥) إلى اين يذهب الناس بعد مغيب الشمس ؟
٦) اين يخلع الناس أحذيتهم ؟
٧) هل كان كلام المهندس شيّقاً ؟

2. Utworzyć IV formę pochodną od następujących czasowników i określić ich znaczenie:

طَعِمَ	(a) jeść	شَرِبَ	(a) pić
نَهَضَ	(a) wstać, podnieść się	عَلِمَ	(a) wiedzieć
عَلِقَ	(a) wisieć	طَلَقَ	(u) być wolnym
غَلِطَ	(a) mylić się	عَجِلَ	(a) spieszyć się
رَهِبَ	(a) bać się		

3. Utworzyć masdary i imiesłowy strony czynnej i biernej od następujących czasowników IV formy:

أَنْجَزَ	spełnić, dokonać	أَنْتَجَ	produkować
أَفْرَغَ	opróżniać, rozładowywać	أَسْكَرَ	upijać
أَسْرَفَ	trwonić, marnotrawić	أَشْعَلَ	zapalać

أَرْغَمَ	zmuszać	أَغْرَقَ	topić
أَشْبَعَ	nasycić, zadowolić	أَعْدَمَ	stracić, zabić

4. Odmienić w czasie teraźniejszo-przyszłym i przyszłym następujące czasowniki IV formy:

أَكْمَلَ	uzupełnić, zakończyć
أَغْضَبَ	gniewać, irytować
أَسْكَتَ	zmusić do milczenia

5. Odmienić w trybie rozkazującym następujące czasowniki IV formy:

أَنْزَلَ	wysadzać (z czegoś)
أَنْذَرَ	ostrzegać, uprzedzać
أَيْقَظَ	budzić (kogoś)

6. Przetłumaczyć na język arabski:

a) (Ta) książka, którą przeczytałem dwa dni temu jest nieciekawa.
b) Mój kolega Ahmed był w Polsce i był bardzo zadowolony ze swego pobytu w tym dalekim kraju, ale (skarżył się) narzekał bardzo na jedzenie.
c) W krajach południowych trudno (jest) pracować w południe.
d) W krajach arabskich ludzie chodzą pięć razy dziennie do meczetu.
e) Minaret to miejsce, z którego muezzin wzywa ludzi na modlitwę.
f) Chodzimy zwykle na spacer po zachodzie słońca, gdy (حيث) nastaje piękna pogoda.

LEKCJA CZTERNASTA

الدرس الرابع عشر

جامعة الدول العربيّة

تأسّست جامعة الدول العربيّة فى سنة ١٩٤٥ و تشترك فيها ١٣ دولة و هى: الجزائر، العربيّة السعودية، العراق، اليمن، الأردن، المغرب (الأقصى)، الكويت، السودان، مصر، ليبيا، لبنان،
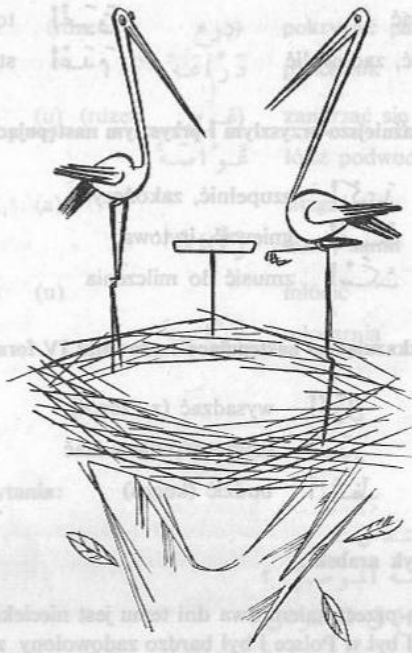
هل استمعت اليوم إلى إذاعة راديو القاهرة

و سوريا. و جامعة الدول العربيّة تتألف من الأقسام الآتية : — السكرتارية العامّة، المكتب السياسى، مجلس الدفاع و المجلس الاقتصادى. و مقرّ الجامعة فى القاهرة. و قد إشترك فى بنائه كل الأعضاء. مبنى الجامعة من اجمل المبانى فى القاهرة و يقع قريباً من الجامع الأزهر. و إجتماعات جامعة الدول العربية ذات اهمية كبرى في حل المشاكل التى تقوم بين الدول الشقيقة. و جامعة الدول العربيّة تؤدّى خدمات عظيمة لكل العرب و تعمل لتوحيد صفوفهم. و اكثر الدول نشاطاً فى جامعة الدول العربيّة هى مصر. و الآن يمكن القول ان مصر هى قلب العروبة النّابض.

و تعمل جامعة الدول العربيّة لرفع مستوى المعيشة و للوحدة الإقتصادية بين الدول — الأعضاء. فمثلاً فى اليوم السادس من حزيران (يونيو) سنة ١٩٦٢ إنعقدت جلسة خاصّة و إتّفق فيها اكثر الأعضاء بشأن تأسيس السوق العربيّة المشتركة. و قبل سنين إنقطعت العلاقات السياسيّة بين مصر و تونس. و بفضل الجامعة إنتهى الخلاف بين هاتين الدولتين الشقيقتين و تحسّن الوضع العامّ فى شمال إفريقيا.

SŁOWNIK

تَأَسَّسَ	[ta'assasa]	powstać, zostać założonym, (V f.)
جَامِعَةٌ	[ğāmi'at^{un}]	liga, sojusz
دَوْلَةٌ	[dàwlat^{un}]	państwo, *l. mn.* دُوَلٌ [duwal^{un}]
إِشْتَرَكَ	['ištàraka]	brać udział, uczestniczyć; być członkiem, (VIII f.) يَشْتَرِكُ (*cz. ter.*)
مُشْتَرَكٌ	[mùštarak^{un}]	wspólny
قِسْمٌ	[ḳism^{un}]	część; dział, sekcja, *l. mn.* أَقْسَامٌ ['aḳsām^{un}]
سِكْرِتَارِيَّةٌ	[sikritāriyyat^{un}]	sekretariat
عَامٌّ	['āmm^{un}]	ogólny, generalny
دِفَاعٌ	[difā'^{un}]	obrona
إِقْتِصَادِيٌّ	['iḳtiṣādiyy^{un}]	ekonomiczny, gospodarczy
مَقَرٌّ	[maḳarr^{un}]	siedziba, rezydencja, *l. mn.* مَقَارُّ [maḳārr^{u}]
عُضْوٌ	['uḍw^{un}]	członek, *l. mn.* أَعْضَاءٌ ['a'ḍā'^{un}]
مَبْنًى	[mabnan]	gmach, budynek, *l. mn.* مَبَانٍ [mabān^{in}]
إِجْتِمَاعٌ	['iğtimā'^{un}]	zebranie, *l. mn.* إِجْتِمَاعَاتٌ

حَلٌّ	[ḥall^{un}]	rozwiązanie (np. *problemu*)
مُشْكِلَةٌ	[muškilat^{un}]	problem, *l. mn.* مُشْكِلَاتٌ ، مَشَاكِلُ [*mašākil^{u}*]
حَدَثَ	(u) [ḥàdaṯa]	powstawać, zachodzić, mieć miejsce
وَضْعٌ	[waḍʻ^{un}]	położenie, sytuacja
أَدَّى	[ʼaddā]	wypełniać, spełniać (*przysługę*)
		(II f.) يُؤَدِّى [*yuʼaddī*] (*cz. ter.*)
تَوْحِيدٌ	[ṭawḥīd^{un}]	zjednoczenie,
قَلْبٌ	[ḳalb^{un}]	serce, *l. mn.* قُلُوبٌ [ḳulūb^{un}]
عُرُوبَةٌ	[ʻurūbat^{un}]	Arabowie, świat arabski
نَابِضٌ	[nābiḍ^{un}]	pulsujący od: نَبَضَ (i) pulsować, bić
أَلْعَرَبُ	[ʼal - ʻarab^{u}]	Arabowie
جَلْسَةٌ	[ǧàlsat^{un}]	posiedzenie, sesja, *l. mn.* جَلَسَاتٌ
إِنْعَقَدَ	[ʼinʻaḳada]	zostać zwołanym (*o zebraniu*)
		(VII f.) يَنْعَقِدُ (*cz. ter.*)
نَشَاطٌ	[našāṭ^{un}]	działalność; aktywność
رَفْعٌ	[rafʻ^{un}]	podniesienie — od: رَفَعَ (a) podnieść
مُسْتَوًى	[mùstawan]	poziom, (z rodz. -أَلْ أَلْمُسْتَوَى)
مَعِيشَةٌ	[maʻīšat^{un}]	życie, byt
وَحْدَةٌ	[wàḥdat^{un}]	jedność
خَاصٌّ	[ẖāṣṣ^{un}]	szczególny, specjalny, specyficzny; prywatny
إِتَّفَقَ (على)	[ʼittafaḳa]	porozumieć się (co do…) (VIII f.)
(rdzeń وفق)		يَتَّفِقُ [*yattàfiḳu*] (*cz. ter.*)
شَأْنٌ	[šaʼn^{un}]	sprawa, *l. mn.* شُؤُونٌ lub: شُئُونٌ [šuʼūn^{un}]
بِشَأْنِ	[bi-šaʼn^{i}]	w sprawie
تَأْسِيسٌ	[taʼsīs^{un}]	założenie, ustanowienie
إِنْقَطَعَ	[ʼinḳàṭaʻa]	być odciętym, zostać zerwanym
		(VII f.) يَنْقَطِعُ (*cz. ter.*)

عَلَاقَةٌ	[ʻalāḳat^{un}]	stosunek, *l. mn.* عَلَاقَاتٌ
إِنْتَهَى	[ʼintahā]	kończyć się, يَنْتَهِى (*cz. ter.*)
خِلَافٌ	[ẖilāf^{un}]	konflikt, spór
تَحَسَّنَ	[taḥàssana]	poprawić się (V f.) يَتَحَسَّنُ (*cz. ter.*)

* * *

جَامِعَةُ الدُّوَلِ العَرَبِيَّةِ		Liga Państw Arabskich
أَلْجَزَائِرُ	[ʼal-ǧazāʼir^{u}]	Algieria
أَلعَرَبِيَّة السَّعُودِيَّة	[ʼal- ʻarabiyya ʼas-saʻūdiyya]	Arabia Saudyjska
أَليَمَنُ	[ʼal - yàman^{u}]	Jemen
أَلأُرْدُنُّ	[ʼal - ʼurdunn^{u}]	Jordania
أَلمَغْرِبُ	[ʼal-màġrib^{u}]	Maroko
أَلكُوَيْتُ	[ʼal- kuwait^{u}]	Kuwejt
مِصْرُ	[miṣr$_{u}$]	Egipt
لِيبِيَا	[lībiyā]	Libia
تُونِسُ	[tūnis^{u}]	Tunezja
سُورِيَة ، سُورِيَا	[sūriyā]	Syria
لُبْنَانُ	[lubnān^{u}]	Liban
أَلسُّودَانُ	[ʼas - sūdān^{u}]	Sudan
أَلعِرَاقُ	[ʼal - ʻirāḳ^{u}]	Irak
إِفْرِيقِيَا	[ʼifrīḳiyā]	Afryka

أَلسِّكْرِتَارِيَّةُ العَامَّة	Sekretariat Generalny
أَلمَكْتَبُ السِّيَاسِى	Biuro Polityczne
مَجْلِسُ الدِّفَاعِ	Rada Obrony
أَلمَجْلِسُ الإقْتِصَادِىُّ	Rada Gospodarcza
أَلجَامِعُ الأَزْهَرُ	meczet Al - Azhar

OBJAŚNIENIA

أَلدُّوَلُ آلشَّقِيقَةُ	bratnie państwa
يُمْكِنُ آلقَوْلُ...	można powiedzieć
مِصْرُ هِيَ قَلْبُ آلعُرُوبَةِ آلنَّابِضُ	Egipt to pulsujące serce świata arabskiego.
مُسْتَوَى آلمَعِيشَةِ	poziom życia
إِتَّفَقَ بِشَأْنِ	porozumieć się w sprawie

Rzeczowniki: حَيَاةٌ i مَعِيشَةٌ *życie* są synonimami. Rzeczownik حَيَاةٌ ma sens bardziej ogólny, w znaczeniu: *życie ludzkie* (w ogóle) lub *życie polityczne, kulturalne* itd., np.:

حَيَاةُ آلإِنْسَانِ	życie człowieka
الحَيَاةُ آلسِّيَاسِيَّةُ	życie polityczne

Natomiast rzeczownik مَعِيشَةٌ ma bardziej sprecyzowane znaczenie w sensie: *życie, byt, egzystencja*, np.: مُسْتَوَى آلمَعِيشَةِ *poziom życia, standart życiowy*

GRAMATYKA

1. VII forma czasownika

Tworzy się ją z I formy przez dodanie prefiksu — إِنْ ('in-). Nad pozostałymi spółgłoskami rdzennymi pozostaje fatha (َـ).

W z ó r: إِنْفَعَلَ

Np: إِنْقَطَعَ < قَطَعَ

Forma ta wyraża znaczenie zwrotne i bierne w stosunku do I formy.

عَقَدَ	(i)	zwołać (*zebranie*) zawrzeć (*umowę*)	إِنْعَقَدَ	zostać zwołanym, zostać zawartym
قَطَعَ	(a)	przecinać, przerywać	إِنْقَطَعَ	być zerwanym, być przeciętym, oderwać się
قَلَبَ	(i)	przewracać	إِنْقَلَبَ	być przewróconym, przewrócić się

Czasowniki w VII formie pochodnej są zawsze nieprzechodnie, a więc nie występuje po nich dopełnienie.

C z a s t e r a ź n i e j s z y — o d m i a n a

Formy tego czasu tworzy się przez opuszczenie pierwszego elementu prefiksu — إِنْ ('in-), tj. 'alifu (إ) ('i) i dodanie prefiksu osobowego — يَ (ya-). Druga spółgłoska rdzenna ma kasrę (ِـ), a trzecia — dammę (ُـ).

W z ó r: يَنْفَعِلُ

Czasownik إِنْقَطَعَ *zostać zerwanym, przeciętym; oderwać się*

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَنْقَطِعُ		أَنْقَطِعُ
(*r. m.*)	2. os.	تَنْقَطِعُونَ	تَنْقَطِعَانِ	تَنْقَطِعُ
(*r. ż.*)	2. os.	تَنْقَطِعْنَ		تَنْقَطِعِينَ
(*r. m.*)	3. os	يَنْقَطِعُونَ	يَنْقَطِعَانِ	يَنْقَطِعُ
(*r. ż.*)	3. os.	يَنْقَطِعْنَ	تَنْقَطِعَانِ	تَنْقَطِعُ

T r y b r o z k a z u j ą c y

Tworzy się od formy 2 osoby przez opuszczenie prefiksu osobowego, dodanie prefiksu - إِ ('i) i postawienie nad ostatnią spółgłoską rdzenną sukunu (ْـ).

W z ó r: إِنْفَعِلْ

Np.: إِنْقَطِعْ < إِنْقَطَعَ

Czasownik إِنْفَصَلَ *być oddzielonym, oddzielić się*

O d m i a n a:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(*r. m.*)	إِنْفَصِلُوا	إِنْفَصِلَا	إِنْفَصِلْ
(*r. ż.*)	إِنْفَصِلْنَ		إِنْفَصِلِي

P r z e c z e n i e:

(*r. m.*)	لَا تَنْفَصِلْ	nie oddzielaj się!
(*r. ż.*)	لَا تَنْفَصِلِي	nie oddzielaj się!
(*r. m.*)	لَا تَنْفَصِلُوا	nie oddzielajcie się!
(*r. ż.*)	لَا تَنْفَصِلْنَ	nie oddzielajcie się!
(*r. m., r. ż.*)	لَا تَنْفَصِلَا	nie oddzielajcie się! (wy obaj, wy obie)

M a s d a r مصدر

Tworzy się według wzoru: إِنْفِعَالٌ

P r z y k ł a d y:

إِنْفَصَلَ	być oddzielonym, oddzielić się
إِنْفِصَالٌ	oddzielenie, odłączenie się; secesja:
إِنْعَقَدَ	zostać zwołanym (*o zebraniu*)
إِنْعِقَادٌ	zwołanie; posiedzenie
إِنْقَطَعَ	być zerwanym, oderwać się; przestać (coś robić)
إِنْقِطَاعٌ	zerwanie, zaprzestanie; przerwa

I m i e s ł ó w s t r o n y c z y n n e j

Tworzy się według wzoru: مُنْفَعِلٌ, np.:

إِنْعَقَدَ > مُنْعَقِدٌ	zwołany
إِنْفَصَلَ > مُنْفَصِلٌ	oddzielony; oddzielny

I m i e s ł ó w s t r o n y b i e r n e j nie istnieje, dlatego też imiesłów strony czynnej tłumaczy się na język polski jako bierny — *zwołany, oddzielony, odcięty.*

2. VIII forma czasownika

Tworzy się ją z I formy przez dodanie prefiksu 'alif إِ- ('i-), wstawienie między pierwszą a drugą spółgłoskę rdzenną infiksu -تَ- (-ta-) i postawienie

nad pierwszą spółgłoską rdzenną znaku sukun (ـْ). Nad pozostałymi rdzennymi pozostaje fatha (ـَ).

W z ó r: اِفْتَعَلَ

Np.: جَمَعَ > إِجْتَمَعَ

Forma ta w stosunku do I formy ma znaczenie zwrotno-bierne, niekiedy z odcieniem znaczeniowym — *sobie, dla siebie.*

P r z y k ł a d y:

جَمَعَ	(a) zbierać
إِجْتَمَعَ	zbierać się, spotykać się
رَمَى	(i) rzucać
إِرْتَمَى	rzucać się
رَبَطَ	(i, u) wiązać
إِرْتَبَطَ	być związanym, przywiązanym, związać się
رَفَعَ	(a) podnosić, wznosić
إِرْتَفَعَ	podnosić się, wznosić się
قَسَمَ	(i) dzielić
إِقْتَسَمَ	dzielić między siebie

Czasowniki w VIII formie mogą być niekiedy przechodnie, np.:

إِنْتَخَبَ wybierać　　إِخْتَطَفَ porwać, uprowadzić

Przy tworzeniu VIII formy pochodnej od czasowników I formy mających jako pierwszą spółgłoskę rdzenną tzw. spółgłoskę emfatyczną (ض، ص، ظ، ط) albo spółgłoskę dźwięczną (د، ذ، ز) zachodzą pewne zmiany fonetyczno-morfologiczne, a mianowicie infiks -تَ- (-ta-) ulega asymilacji z tymi spółgłoskami, tzn. przechodzi albo w literę ط (ṭ) albo w د (d).

Przykłady:

زَهَرَ	(a) jaśnieć, błyszczeć
إِزْدَهَرَ	kwitnąć, rozkwitać
صَدَمَ	(i) uderzyć, popchnąć
إِصْطَدَمَ	zderzyć się
صَنَعَ	robić; wyrabiać
إِصْطَنَعَ	fabrykować; wyrabiać (*dla siebie*)
صَحِبَ	(a) towarzyszyć
إِصْطَحَبَ	towarzyszyć; brać sobie za towarzysza (kogoś)
طَلَعَ	(a) pojawiać się; informować
إِطَّلَعَ	informować się; zapoznawać się (z czymś)

Asymilacja taka zachodzi również przy tworzeniu VIII formy od czasowników nieregularnych, zaczynających się od tzw. słabej spółgłoski وَ (waw), np.:

وَفِقَ	(i) odpowiadać, stosować się
إِتَّفَقَ (او تفق)	porozumieć się
وَحَدَ	(i) być jednym; być jedynym
إِتَّحَدَ (او تحد)	złączyć się, zjednoczyć się

Czas teraźniejszy — odmiana

Tworzy się przez opuszczenie prefiksu إِ ('i-), dodanie prefiksu osobowego يَـ (ya-), zwokalizowanie drugiej spółgłoski rdzennej przez kasrę (ـِـ), a ostatniej — przez dammę (ـُـ). Nad pozostałymi spółgłoskami rdzennymi pozostają te same samogłoski co w czasie przeszłym.

Wzór: يَفْتَعِلُ

Czasownik إِرْتَفَعَ *wznosić się*

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَرْتَفِعُ		أَرْتَفِعُ
(*r. m.*)	2. os.	تَرْتَفِعُونَ	تَرْتَفِعَانِ	تَرْتَفِعُ
(*r. ż.*)	2. os.	تَرْتَفِعْنَ		تَرْتَفِعِينَ
(*r. m.*)	3. os.	يَرْتَفِعُونَ	يَرْتَفِعَانِ	يَرْتَفِعُ
(*r. ż.*)	3. os.	يَرْتَفِعْنَ	تَرْتَفِعَانِ	تَرْتَفِعُ

Tryb rozkazujący

Tworzy się od formy czasu przeszłego przez opuszczenie prefiksu osobowego, dodanie prefiksu إِ- ('i) i postawienie nad ostatnią rdzenną spółgłoską znaku sukun (ـْـ).

Wzór: إِفْتَعِلْ

Np.:

إِرْتَفَعَ < إِرْتَفِعْ	podnieś się, wznieś się!
إِتَّحَدَ < إِتَّحِدْ	łącz się, jednocz się!

Odmiana:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
r. m.	إِرْتَفِعُوا	إِرْتَفِعَا	إِرْتَفِعْ
r. ż.	إِرْتَفِعْنَ		إِرْتَفِعِي

Przeczenie:

(*r. m.*)	لَا تَرْتَفِعْ	nie podnoś się!
(*r. ż.*)	لَا تَرْتَفِعِي	nie podnoś się!
(*r. m.*)	لَا تَرْتَفِعُوا	nie podnoście się!
(*r. ż.*)	لَا تَرْتَفِعْنَ	nie podnoście się!
(*r. m., r. ż.*)	لَا تَرْتَفِعَا	nie podnoście się! (wy obaj, wy obie)

Masdar مصدر

Tworzy się według wzoru: إِفْتِعَالٌ

Przykłady:

إِشْتَغَلَ	zajmować się (czymś)
إِشْتِغَالٌ	zajmowanie się (czymś)
إِجْتَمَعَ	zbierać się
إِجْتِمَاعٌ	zebranie, miting
إِتَّحَدَ	jednoczyć się
إِتِّحَادٌ	zjednoczenie, związek
إِتَّفَقَ	porozumieć się
إِتِّفَاقٌ	porozumienie, układ

I m i e s ł ó w s t r o n y c z y n n e j

Tworzy się według wzoru: مُفْتَعِل

P r z y k ł a d y:

إِجْتَمَعَ	zbierać się
مُجْتَمِعٌ	zbierający się
إِرْتَبَطَ	być związanym
مُرْتَبِطٌ	związany, złączony
إِتَّحَدَ	zjednoczyć się
مُتَّحِدٌ	jednoczący się
إِرْتَفَعَ	wznosić się
مُرْتَفِعٌ	wznoszący się
إِطَّلَعَ	dowiadywać się, informować się
مُطَّلِعٌ	informujący się

I m i e s ł ó w s t r o n y b i e r n e j

Tworzymy go według wzoru: مُفْتَعَل

P r z y k ł a d y:

إِقْتَطَعَ	odcinać dla siebie
مُقْتَطَعٌ	odcięty
إِخْتَلَقَ	podrabiać; zmyślać
مُخْتَلَقٌ	podrobiony, zmyślony

Początkowa hamza (إِ) w VIII formie w czasie przeszłym, masdarach i trybie rozkazującym staje się hamzą łączącą (هَمْزَةُ ٱلوَصْلِ) i „wasluje" się w zdaniu, np.:

هَلِ ٱسْتَمَعْتَ ٱليَوْمَ إِلَى إِذَاعَةِ رَادِيُو ٱلقَاهِرَةِ ؟

Czy słuchałeś dzisiaj audycji radia Kair?

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) متى تأسّست جامعة الدول العربيّة ؟
٢) ما هى أعضاء هذه المنظّمة ؟
٣) من أىّ أقسام تتألّف الجامعة ؟
٤) أين يقع مقرّها ؟
٥) أى دولة أكثر نشاطاً فى الجامعة ؟
٦) على ماذا إتّفقَ أكثر أعضاء الجامعة فى اليوم السادس من شهر حزيران (يونيو) سنة ١٩٦٢ ؟
٧) هل تحسّنت العلاقات بين تونس و مصر بفضل الجامعة ؟

2. Przetłumaczyć na język polski:

١) العلاقات بين بولونيا و الدول العربيّة حسنة و تتطوّر من يوم إلى يوم.
٢) لجامعة الدول العربية أهمية كبرى فى حل المشاكل المُختلفة التى تقوم بين الشعوب العربية.
٣) إنعقد بالأمس إجتماع خاصّ فى كلّيّتنا و فيه تحدّثنا عن نشاط منظّمتنا.
٤) تقوم بين الدول العربيّة مشاكل عديدة صعبة.
٥) يبلغ عدد سكان العراق اكثر من سبعة ملايين نسمة.

3. Utworzyć VII formę pochodną od następujących czasowników i określić ich znaczenie:

قَلَبَ	(i) przewracać	طَلَقَ	(u) być wolnym
هَشَمَ	(i) łamać, rozbijać	سَطَحَ	(a) rozpościerać, wyrównywać
فَتَحَ	(a) otwierać		
صَقَلَ	(u) polerować		

4. Utworzyć masdar i imiesłów strony czynnej od następujących czasowników VII formy:

إِنْكَسَرَ	być złamanym, złamać się
إِنْعَطَفَ	pochylać się; skręcać (np. *samochód*)
إِنْهَزَمَ	ponieść klęskę, zostać rozbitym
إِنْفَرَدَ	być samotnym, odizolowanym

5. Odmienić w czasie teraźniejszo-przyszłym i przyszłym następujące czasowniki VII formy:

إِنْخَدَعَ	być oszukanym, (*pot.*) nabrać się
إِنْدَفَقَ	lać się, rozlewać się
إِنْدَفَعَ	odpychać się; rzucać się

6. Odmienić w trybie rozkazującym następujące czasowniki VII formy:

إِنْصَرَفَ odejść, oddalić się, إِنْقَسَمَ dzielić między siebie

7. Utworzyć VIII formę pochodną od następujących czasowników i określić ich znaczenie:

نَقَلَ (u) przenosić
خَبَأَ (a) schować
وَصَلَ (i) łączyć, wiązać
نَشَرَ (u) rozpowszechniać, publikować
قَرُبَ (u) być bliskim
بَعُدَ (u) być dalekim
شَهَرَ (a) czynić znanym, rozpowszechniać

8. Utworzyć masdar i imiesłowy strony czynnej i biernej od następujących czasowników VIII formy:

إِفْتَتَحَ zaczynać się, zostać otwartym, np.: (*o wystawie*); inaugurować
إِزْدَحَمَ tłoczyć się, cisnąć się
إِحْتَفَلَ obchodzić, świętować
إِلْتَحَمَ łączyć się; goić się, zrastać się (*o ranie*)
إِقْتَحَمَ odważnie rzucać się (na coś), szturmować
إِرْتَكَبَ popełnić (np. *przestępstwo*)

9. Odmienić w czasie teraźniejszo-przyszłym i przyszłym następujące czasowniki VIII formy:

إِعْتَذَرَ przepraszać
إِشْتَبَهَ podejrzewać (o coś)
إِفْتَخَرَ chełpić się, być dumnym

10. Odmienić w trybie rozkazującym następujące czasowniki VIII formy:

إِنْتَصَرَ zwyciężyć
إِصْطَدَمَ zderzyć się
إِشْتَعَلَ zapalać się

11. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Europejski Wspólny Rynek powstał w roku 1957.
b) W skład Wspólnego Rynku wchodzi sześć (dosł.: Wspólny Rynek składa się z sześciu) państw członkowskich.
c) Działalność Wspólnego Rynku krajów arabskich jest słaba i rozwija się powoli (słaby — ضَعِيفٌ).
d) Nie poszedłem na zebranie, które zwołano w sprawie wycieczki do Egiptu, ponieważ byłem chory.

LEKCJA PIĘTNASTA

الدرس الخامس عشر

الصَّيْفُ

لكل فصل من فصول السنة جماله الطبيعى الخاصّ. فالصيف هو فصل الدفء و السياحة و السِّباحة. فتخضرّ الأعشاب و الأشجار. و تستيقظ الطيور باكراً لإستقبال الشمس بأغانيها العذبة. و تكثر الزهور و تنضج الفواكه اللذيذة فى البساتين من عنب و تُفَّاح و ليمون و برتقال و غيرها. و يأخذ اكثر الناس إجازات للإستجمام على شواطئ البحر أو على البحيرات. إنَّ كثيراً من الناس يسافرون إلى الريف لقضاء وقت ممتع بعيداً من ضجيج المدينة. و عشّاق الغابات يجمعون الفطريات و ثمار الغابة الأخرى. أمّا الصيف للفلاح فهو فصل الحصاد. فيعمل كل فلاح من طلوع الشمس إلى غروبها لإستثمار أرضه. فتنتعش الحياة فى المزارع و المروج. و يحصد الفلاّح محصولاته فيبيع جزءاً منها و يحتفظ الجزء الأخر لأسرته. و يجئ الخريف فتصفرّ الأعشاب و تجفّ. و فى ذلك الوقت يعزق الفلاّحُ أرضه و يحرثها و يُمدّها بالسماد لإنتاج محصول أحسن فى السنة المقبلة.

SŁOWNIK

جَمَالٌ	[*ǧamāl*[un]]	piękno
خَرِيفٌ	[*ḫarīf*[un]]	jesień
كَثُرَ	[*kaṯura*]	(u) być obfitym, licznym, obfitować
طَبِيعِيٌّ	[*ṭabī'iyy*[un]]	naturalny
طَبِيعَةٌ	[*ṭabī'at*[un]]	przyroda, natura
دِفْءٌ	[*dif'*[un]]	ciepło
بَاكِرًا	[*bākirān*]	wcześnie

وَ يَحْصِدُ ٱلْفَلَّاحُ مَحْصُولَاتِهِ فَيَبِيعُ جُزْءًا مِنْهَا
وَ يَحْتَفِظُ ٱلْجُزْءَ ٱلْآخَرَ لِأُسْرَتِهِ

سِيَاحَةٌ	[siyāḥat^{un}]	podróżowanie, turystyka
اِسْتِجْمَامٌ	['istiǧmām^{un}]	wypoczynek
سِبَاحَةٌ	[sibāḥat^{un}]	pływanie
عُشْبٌ	['ušb^{un}]	trawa, *l. mn.* أَعْشَابٌ ['a'šāb^{un}]
اِخْضَرَّ	[iḫḍarra]	zielenić się, (IX f.) يَخْضَرُّ (*cz. ter.*)
شَجَرَةٌ	[šaǧarat^{un}]	drzewo, *l. mn.* أَشْجَارٌ ['ašǧār^{un}]
جَاءَ	(i) [ǧā'a]	przyjść, nadejść, يَجِيءُ [yaǧī'u] (*cz. ter.*)
جَفَّ	(i) [ǧaffa]	schnąć, يَجِفُّ (*cz. ter.*)
اِسْتَيْقَظَ	['istaiḳaẓa]	budzić się, (X f.) يَسْتَيْقِظُ (*cz. ter.*)
أُغْنِيَّةٌ	['uġniyyat^{un}]	piosenka, pieśń, *l. mn.* أَغَانٍ ['aġān^{in}]
عَذْبٌ	['aḏb^{un}]	słodki; przyjemny
زَهْرٌ	[zahr^{un}]	kwiat, *l. mn.* زُهُورٌ [zuhūr^{un}]
نَضِجَ	(a) [naḍiǧa]	dojrzewać
فَاكِهَةٌ	[fākihat^{un}]	owoc, *l. mn.* فَوَاكِهُ [fawākih^{u}]
لَذِيذٌ	[laḏīḏ^{un}]	słodki, rozkoszny, *l. mn.* لِذَاذٌ [liḏāḏ^{un}]
بُسْتَانٌ	[bustān^{un}]	ogród, sad, *l. mn.* بَسَاتِينُ [basātīn^{u}]
عِنَبٌ	['inab^{un}]	winogrona (*rzecz. zbior.*)
تُفَّاحٌ	[tuffāḥ^{un}]	jabłka (*rzecz. zbior.*)
لَيْمُونٌ	[laimūn^{un}]	cytryny (*rzecz. zbior.*)
بُرْتُقَالٌ	[burtuḳāl^{un}]	pomarańcze (*rzecz. zbior.*)
بَاعَ	(i) [bā'a]	sprzedawać, يَبِيعُ [yabī'u] (*cz. ter.*)
ضَجِيجٌ	[ḍaǧīǧ^{un}]	hałas, zgiełk
طُلُوعٌ	[ṭulū'^{un}]	wschód (słońca)
غُرُوبٌ	[ġurūb^{un}]	zachód (słońca)
اِصْفَرَّ	['iṣfarra]	żółknąć, (IX f.) يَصْفَرُّ (*cz. ter.*)
عَزَقَ	(i) ['azaḳa]	poruszać, spulchniać (ziemię)
أَمَدَّ (—بِ)	['amadda]	zaopatrywać (w coś), (III f.) يُمِدُّ (*cz. ter.*)
حَصَدَ	(u) [ḥaṣada]	zbierać (plony)
بُحَيْرَةٌ	[buḥairat^{un}]	jezioro, *l. mn.* بُحَيْرَاتٌ
رِيفٌ	[rīf^{un}]	wieś, prowincja
مُمْتِعٌ	[mumti'^{un}]	rozkoszny, interesujący
عَاشِقٌ	['āšiḳ^{un}]	miłośnik, *l. mn.* عُشَّاقٌ ['uššāḳ^{un}]

فِطْرٌ	[*fiṭr^{un}*]	grzyb, *l. mn.* فِطْرِيَاتٌ
غَابَةٌ	[*ġābat^{un}*]	las, *l. mn.* غَابَاتٌ
إِسْتِمْتَاعٌ	[*'istimtā'^{un}*]	korzystanie (z czegoś)
نَقِيٌّ	[*naḳiyy^{un}*]	czysty
جَمَعَ	(a) [*ǧàma'a*]	zbierać
ثَمَرٌ	[*ṯàmar^{un}*]	płody, owoce (*rzecz. zbior.*), *l. mn.* ثِمَارٌ, أَثْمَارٌ [*ṯimār^{un}*, *'aṯmār^{un}*]
حَصَادٌ	[*ḥaṣād*]	żniwa
إِنْتَعَشَ	[*'intà'aša*]	ożywiać się, (VIII f.) يَنْتَعِشُ (*cz. ter.*)
إِحْتَفَظَ	[*'iḥtàfaẓa*]	zachować (dla siebie), (VIII f.) يَحْتَفِظُ (*cz. ter.*)
مَزْرَعَةٌ	[*mazrà'at^{un}*]	pole; gospodarstwo *l. mn.* مَزَارِعُ [*mazāri'^{u}*]
إِسْتِثْمَارٌ	[*'istiṯmār^{un}*]	eksploatacja, wyzysk
مَرْجٌ	[*màrǧ^{un}*]	łąka, pastwisko, *l. mn.* مُرُوجٌ [*murūǧ^{un}*]
مَحْصُولٌ	[*maḥṣūl^{un}*]	plon, *l. mn.* مَحْصُولَاتٌ
إِنْتَاجٌ	[*'intāǧ^{un}*]	produkcja, produkowanie
مُقْبِلٌ	[*muḳbil^{un}*]	nadchodzący, przyszły
سَمَادٌ	[*samād^{un}*]	nawóz, *l. mn.* أَسْمِدَةٌ [*'asmidat^{un}*]
حَرَثَ	(u) [*ḥàraṯa*]	orać
أُسْرَةٌ	[*'usrat^{un}*]	rodzina

OBJAŚNIENIA

Czasownik جَاءَ znaczy: *przychodzić*, *przybywać* (*do kogoś*) i jest synonimem czasowników وَصَلَ (إِلَى), حَضَرَ (إِلَى) o tym samym znaczeniu.

Może występować po nim przyimek إِلَى *do*, na ogół jednak łączy się z zaimkiem sufiksalnym w 3 przypadku (acc.), np.:

جَاءَنَا przyszedł do nas   جِئْتُهَا przyszedłem do niej

Czasownik جَاءَ w połączeniu z przyimkiem فِي *w* znaczy (zazwyczaj w czasie przeszłym) — *mówi się*; *stoi*, *że*.... W takim znaczeniu jest często stosowany w języku prasy, np.:

وَ قَدْ جَاءَ فِي آلتَّصْرِيحِ أَنَّ ....

W oświadczeniu mówi się, że...

W połączeniu z przyimkiem بِ (— بِ) czasownik جَاءَ znaczy: *przynosić* (*coś*), *przyprowadzać* (*kogoś*), *przyjść* (*z czymś*) i jest synonimem czasownika أَحْضَرَ (إِلَى, لِ) — *przynosić*, np.:

جِئْتُ إِلَى آلبَيْتِ بِجَرِيدَةٍ عَرَبِيَّةٍ

Przyszedłem do domu z gazetą arabską
czyli: przyniosłem do domu gazetę arabską.

W odniesieniu do ludzi czasownik جَاءَ w znaczeniu — *przyprowadzać* (*kogoś*) jest rzadziej stosowany.

Odmiana czasownika جَاءَ (i)

C z a s p r z e s z ł y

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	جِئْنَا		جِئْتُ
(*r. m.*)	2. os.	جِئْتُمْ	جِئْتُمَا	جِئْتَ
(*r. ż.*)	2. os.	جِئْتُنَّ		جِئْتِ
(*r. m.*)	3. os.	جَاؤُوا	جَاءَا	جَاءَ
(*r. ż.*)	3. os.	جِئْنَ	جَاءَتَا	جَاءَتْ

C z a s t e r a ź n i e j s z y

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَجِيءُ		أَجِيءُ
(*r. m.*)	2. os.	تَجِيئُونَ	تَجِيئَانِ	تَجِيءُ
(*r. ż.*)	2. os.	تَجِئْنَ		تَجِيئِينَ
(*r. m.*)	3. os.	يَجِيئُونَ	يَجِيئَانِ	يَجِيءُ
(*r. ż.*)	3. os.	يَجِئْنَ	تَجِيئَانِ	تَجِيءُ

T r y b r o z k a z u j ą c y

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(*r. m.*)	جِيئُوا	جِيئَا	جِئْ
(*r. ż.*)	جِئْنَ		جِيئِي .

Formy te są jednak rzadko używane. Zamiast nich stosuje się formę trybu rozkazującego od czasownika حَضَرَ (u) *przyjść*.

1. IX forma czasownika

Tworzy się ją z I formy przez dodanie prefiksu 'alif - إِ ('i-), postawienie sukūnu (ـْ) nad pierwszą spółgłoską rdzenną i podwojenie trzeciej spółgłoski rdzennej, czyli postawienie nad nią znaku taszdīd (ـّ). Nad drugą spółgłoską rdzenną pozostaje nadal fatha (ـَ).

Wzór: إِفْعَلَّ

Czasowniki w tej formie pochodnej wyrażają zmiany w kolorze, barwie lub ułomność fizyczną. Znaczeniowo są bliskie przymiotnikom oznaczającym kolor lub jakąś cechę zewnętrzną, np.:

أَصْفَرُ	żółty	>	إِصْفَرَّ	żółknąć; zblednąć
أَخْضَرُ	zielony	>	إِخْضَرَّ	stawać się zielonym, zielenić się
أَسْوَدُ	czarny	>	إِسْوَدَّ	sczernieć
أَسْمَرُ	ciemny, śniady, brązowy	>	إِسْمَرَّ	stawać się ciemnym, opalić się
أَبْيَضُ	biały	>	إِبْيَضَّ	bieleć

Czas teraźniejszy — odmiana

Formy czasu teraźniejszego tworzy się przez opuszczenie prefiksu - إِ ('i-), dodanie prefiksu osobowego - يَـ (ya-), postawienie nad drugą spółgłoską rdzenną znaku fatha (ـَ), a nad ostatnią — znaku damma (ـُ). Nad pierwszą spółgłoską rdzenną pozostaje sukūn (ـْ).

Wzór: يَفْعَلُّ

Czasownik إِحْمَرَّ *czerwienić się*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
1. os.	نَحْمَرُّ	—	أَحْمَرُّ
(*r. m.*) 2. os.	تَحْمَرُّونَ	تَحْمَرَّانِ	تَحْمَرُّ
(*r. ż.*) 2. os.	تَحْمَرِرْنَ		تَحْمَرِّينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَحْمَرُّونَ	يَحْمَرَّانِ	يَحْمَرُّ
(*r. ż.*) 3. os.	يَحْمَرِرْنَ	تَحْمَرَّانِ	تَحْمَرُّ

Masdar ma wzór: إِفْعِلَالٌ np.:

إِصْفَرَّ	>	إِصْفِرَارٌ	żółtość, żółcizna
إِخْضَرَّ	>	إِخْضِرَارٌ	zieleń (jako barwa)

Imiesłów strony czynnej ma wzór: مُفْعَلٌّ, np.:

إِحْمَرَّ	>	مُحْمَرٌّ	czerwieniący się
إِسْوَدَّ	>	مُسْوَدٌّ	czerniący się
إِصْفَرَّ	>	مُصْفَرٌّ	żółknący

2. X forma czasownika

Dziesiątą formę pochodną tworzy się z I formy przez dodanie prefiksu - إِسْتَـ ('ista-), opuszczenie samogłoski nad pierwszą spółgłoską rdzenną i postawienie sukūnu (ـْ) oraz zwokalizowanie pozostałych rdzennych przez fathę (ـَ).

Wzór: إِسْتَفْعَلَ

Czasowniki w tej formie wyrażają następujące aspekty znaczeniowe:

a) prośbę, życzenie, wyciągnięcie (np. korzyści) itp., np.:

قَبِلَ	(a) przyjmować,	>	إِسْتَقْبَلَ	przyjmować, witać
عَمِلَ	(a) robić, wyrabiać	>	إِسْتَعْمَلَ	stosować, używać
خَدَمَ	(i) służyć	>	إِسْتَخْدَمَ	zatrudniać, wykorzystywać, używać (czegoś)

b) aspekt zwrotno-bierny w stosunku do IV formy, np.:

أَيْقَظَ	budzić	إِسْتَيْقَظَ	budzić się
أَطْلَعَ	informować	إِسْتَطْلَعَ	dowiadywać się, zasięgać opinii
أَضْعَفَ	osłabiać	إِسْتَضْعَفَ	słabnąć
أَطَالَ	wydłużać	إِسْتَطَالَ	wydłużać się, wyciągać się

c) wyraża stosunek do czegoś, np.: aprobatę, dezaprobatę.

Np.:

حَسُنَ	(u) być dobrym	إِسْتَحْسَنَ	uważać za dobre, aprobować
نَكِرَ	(a) zaprzeczać	إِسْتَنْكَرَ	potępiać

Czas teraźniejszy — odmiana

Formy czasu teraźniejszego tworzy się przez opuszczenie pierwszego elementu prefiksu - إِسْتَـ ['*ista*-] tj. 'alifu - إِ ['*i*-], dodanie prefiksu osobowego - يَـ [*ya*-], zwokalizowanie drugiej spółgłoski rdzennej przez kasrę (—), a trzeciej — przez znak damma (ـُ). Nad pierwszą spółgłoską rdzenną pozostaje nadal sukūn (ـْ), tak jak w czasie przeszłym.

Wzór: يَسْتَفْعِلُ

Czasownik إِسْتَيْقَظَ *budzić się*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
1. os.	نَسْتَيْقِظُ		أَسْتَيْقِظُ
(*r. m.*) 2. os.	تَسْتَيْقِظُونَ	تَسْتَيْقِظَانِ	تَسْتَيْقِظُ
(*r. ż.*) 2. os.	تَسْتَيْقِظْنَ		تَسْتَيْقِظِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَسْتَيْقِظُونَ	يَسْتَيْقِظَانِ	يَسْتَيْقِظُ
(*r. ż.*) 3. os.	يَسْتَيْقِظْنَ	تَسْتَيْقِظَانِ	تَسْتَيْقِظُ

Tryb rozkazujący

Tworzy się od formy czasu teraźniejszego przez opuszczenie prefiksu osobowego, ponowne dodanie prefiksu 'alif — إِ ('i-), i postawienie nad ostatnią rdzenną spółgłoską sukuna (ـْ).

Wzór: إِسْتَفْعِلْ

Np.: تَسْتَيْقِظُ > إِسْتَيْقِظْ zbudź się

Odmiana:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(*r. m.*)	إِسْتَيْقِظُوا	إِسْتَيْقِظَا	إِسْتَيْقِظْ
(*r. ż.*)	إِسْتَيْقِظْنَ		إِسْتَيْقِظِي

Masdar مَصْدَر ma wzór: إِسْتِفْعَالٌ

إِسْتَقْبَلَ	przyjąć	إِسْتِقْبَالٌ	przyjęcie, powitanie
إِسْتَنْكَرَ	potępiać	إِسْتِنْكَارٌ	dezaprobata, potępienie
إِسْتَطْلَعَ	dowiadywać się, badać	إِسْتِطْلَاعٌ	dowiadywanie się, wywiad
إِسْتَعْمَلَ	stosować, używać,	إِسْتِعْمَالٌ	stosowanie, używanie

Imiesłów strony czynnej ma wzór: مُسْتَفْعِلٌ, np.:

إِسْتَيْقَظَ	budzić się	مُسْتَيْقِظٌ	budzący się
إِسْتَنْكَرَ	potępiać	مُسْتَنْكِرٌ	potępiający
إِسْتَعْمَلَ	stosować, używać	مُسْتَعْمِلٌ	stosujący, używający

Imiesłów strony biernej ma wzór: مُسْتَفْعَلٌ, np.:

إِسْتَخْدَمَ	zatrudnić, wykorzystać, użytkować	مُسْتَخْدَمٌ	zatrudniony; urzędnik
إِسْتَعْمَلَ	używać, stosować	مُسْتَعْمَلٌ	używany, stosowany

Pierwszy element prefiksu - إِسْتَـ ['*ista*-], tj. إِ ['*i*] w X formie oraz prefiks - إِ ['*i*-] w IX formie pochodnej w czasie przeszłym, masdarach i trybie rozkazującym „wasluje" się w zdaniu, np.:

هُوَ يَتَعَلَّمُ بِٱسْتِمْرَارٍ ٱللُّغَاتِ ٱلْأَجْنَبِيَّةَ On stale uczy się języków obcych.

3. Rzeczowniki zbiorowe i jednostkowe

Język arabski obok rzeczowników tworzących formy liczby pojedynczej, podwójnej i mnogiej posiada tzw. rzeczowniki zbiorowe reprezentujące całą grupę jakichś jednorodnych przedmiotów, np.: تُفَّاحٌ *jabłka*, بُرْتُقَالٌ *pomarańcze*, غَنَمٌ *owce*, إِبِلٌ *wielbłądy*, وَرَقٌ *papier*, خَوْخٌ *brzoskwinie*, خَيْلٌ *konie*.

Rzeczowniki te nie posiadają na ogół form liczby mnogiej; można jednak przez dodanie wskaźnika rodz. żeńskiego — tamarbuty (ة) utworzyć od nich tzw. rzeczowniki jednostkowe, np.: تُفَّاحَةٌ *jabłko*, غَنَمَةٌ *owca*, بُرْتُقَالَةٌ *pomarańcza*, خَوْخَةٌ *brzoskwinia*, وَرَقَةٌ *kawałek papieru*, jak również wyrazić je w liczbie mnogiej przez dodanie końcówki liczby mnogiej regularnej rodz. żeńskiego ـَاتٌ [-āt^{un}], a więc:

تُفَّاحَاتٌ	jabłka,	بُرْتُقَالَاتٌ	pomarańcze
غَنَمَاتٌ	owce,	وَرَقَاتٌ	kawałki papieru

Niektóre rzeczowniki zbiorowe jak np. غَنَمٌ *owce*, خَيْلٌ *konie* بَقَرٌ krowy przybierają jednak formę l. mnogiej, nieregularnej, „łamanej", np.:

أَغْنَامٌ owce خُيُولٌ konie أَبْقَارٌ krowy

Wszystkie rzeczowniki zbiorowe, od których można utworzyć formę jednostkową, traktowane są jako rzeczowniki rodzaju męskiego, a te, od których nie można utworzyć tej formy — jako rzeczowniki rodzaju żeńskiego, np.:

أَلخَيْلُ آلجَامِحَةُ narowiste konie

أَلإِبِلُ آلسَّرِيعَةُ szybkie wielbłądy

Pewna ilość rzeczowników zbiorowych przybiera formę liczby mnogiej. W takim wypadku ich znaczenie nie wiąże się z g r u p ą jednorodnych przedmiotów, a z poszczególnymi jej reprezentantami, np.:

تَرْبِيَةُ آلخُيُولِ hodowla koni

رَعْيُ آلأَغْنَامِ wypas owiec

Zazwyczaj jednak rzeczowniki zbiorowe stosowane są w sensie uogólniającym, np.:

تَنْضَجُ آلفَوَاكِهُ آللَّذِيذَةُ فِى آلبَسَاتِينَ مِنْ عِنَبٍ وَ تُفَّاحٍ وَ بُرْتُقَالٍ وَ غَيْرِهَا ...

W sadach dojrzewają wspaniałe owoce, jak winogrona, jabłka, pomarańcze i inne.

Natomiast urobione od nich rzeczowniki jednostkowe stosowane są dla wyrażenia konkretnych desygnatów, np. przy operowaniu liczbami.

P r z y k ł a d:

أَكَلْتُ أَرْبَعَ تُفَّاحَاتٍ Zjadłem cztery jabłka.

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) هل فصل الصيف جميل؟
٢) ما هو لون الأشجار و الأعشاب فى الصيف؟
٣) ما هى بعض الفواكه التى تنضج فى الصيف؟
٤) اين يرتاح الناس فى إجازاتهم؟
٥) ماذا يعمل عشاق الغابة؟
٦) ما هو الصيف بالنسبة للفلاح؟
٧) ماذا يعمل الفلاح بعد الإنتهاء من حصاد محصولاته؟

2. Przetłumaczyć na język polski:

١) غابات بولونيا جميلة وليس فيها حيوانات متوحّشة مثل الأسود و النمور و الأفيال.
٢) عندنا بستان فواكه جميل و تنضج فيه الفواكه المختلفة كالتفّاح و البرتقال و الليمون و غيرها.
٣) جاءنى بالأمس صديق من أصدقائى الذى درست معه فى جامعة القاهرة و ذهبنا معاً إلى أحد معارفنا.

٤) جاءت الصحف اليوميّة بمقالة شيّقة عن العلاقات التجاريّة و الإقتصاديّة بين بولونيا و بلاد الشرق الأدنى.
٥) إستيقظت اليوم فى السّاعة السّادسة صباحاً.

3. Utworzyć formę jednostkową od następujących rzeczowników zbiorowych:

نَحْل pszczoły, تَمْر daktyle (suszone), نَخْل palmy

عَنْز kozy, دُود robaki

4. Od następujących przymiotników utworzyć IX formę czasowników i określić ich znaczenie:

أَزْرَقُ błękitny (od czas. زَرِقَ być błękitnym)

أَشْقَرُ jasnowłosy; blondyn (od czas. شَقُرَ być jasnowłosym)

5. Utworzyć masdar i imiesłów strony czynnej od następujących czasowników IX formy:

إِسْمَرَّ stawać się brunatnym, śniadym
إِحْمَرَّ czerwienić się

6. Utworzyć X formę od następujących czasowników i określić ich znaczenie:

فَسَرَ (u) objaśniać, wyjaśniać
ثَمَرَ (u) dawać płody, owoce
سَخُفَ (u) być głupim
صَعُبَ (u) być trudnym, ciężkim

7. Odmienić w czasie teraźniejszo-przyszłym i przyszłym następujące czasowniki X formy:

إِسْتَخْرَجَ wyciągać, wydobywać
إِسْتَسْلَمَ poddać się, skapitulować
إِسْتَصْوَبَ aprobować

8. Utworzyć masdar i imiesłowy strony czynnej i biernej od następujących czasowników X formy:

إِسْتَصْوَبَ aprobować
إِسْتَثْمَرَ wykorzystać, eksploatować
إِسْتَشْفَعَ bronić (kogoś), wstawiać się (za kimś)

9. Odmienić w trybie rozkazującym następujące czasowniki X formy:

إِسْتَعْمَلَ używać, stosować
إِسْتَنْكَرَ potępiać
إِسْتَخْدَمَ wykorzystać, zużytkować

10. **Przetłumaczyć na język arabski:**

a) Wstaję (dosł. budzę się) zwykle o godzinie 7 rano, gdyż miejsce mojej pracy jest bardzo oddalone od mego mieszkania.
b) W Polsce jesienią żółkną liście na drzewach, schną łąki i pastwiska.
c) Przyjdę do ciebie pojutrze z moim starszym bratem.
d) Jutro przyniosę ci podręcznik języka arabskiego, o który mnie prosiłeś.
e) Ludzie używają niektórych zwierząt jako środka komunikacji i przenoszenia się z miejsca na miejsce.
f) Ali sprzedał swój stary samochód i kupił inny.

LEKCJA SZESNASTA

الدرس السادس عشر

لمحات عن مصر

تقع مصر فى شمال إِفرِيقِيَا الشرقى و تمتدّ بين البحر الأبيض المتوسّط و خطّ العرض ٢٢ درجَةً شمالاً و بين ليبيا و البحر الأحمر. الجزء الأكبر من مساحة مصر يقع فى إفريقيا و مساحة قدرها ٥٩ الف كيلومتر مربّع تقع فى آسيا. و فى هذا الجزء الآسيوى تقع قناة السّويس التى هى من أهمّ الممرات المائيّة فِى العالم حيث تربط أوربا بكل البلدان التى تقع فى حوض البحر الأحمر و على شواطئ المحيط الهندى. و تبلغ مساحة مصر اكثر من مليون كيلومتر مربّع. ولكن الارض المزروعَة لا تزيد عن خمسة فى المائة من مجموع المساحة.

و كل الزراعَة المصريّة تترَكّز فى وادى النيل الخصِيب. و ينبع النيل من بحيرة فيكتوريا نيانزا و بحيرة البرت الواقعتين فى اواسط إِفريقيا و يحمل النيل إلى مصر الطمى الذى يخصب أرضها بعد الفيضانات. إِن أهمّيّة النيل القصوى لاِقتصاد مصر قد ذكرها المؤرخ الرومانى هِيرُودُوتسْ عندما قال أنّ "مصر هى هبة النيل". أمّا اكثر سكّان مصر فهم العرب ثمّ الأقباط أحفاد قدماء المصريين. و اللغة الرسميّة التى يتكلم بها كل الناس هى اللغة العربيّة. و عاصمة مصر هى مدينة القاهرة الواقعة على ضِفاف النيل.

S Ł O W N I K

لَمْحَةٌ	[làmḥat^{un}]	spojrzenie, rzut oka; migawka *l. mn.* لَمَحَاتٌ
شَرْقٌ	[šarḳ^{un}]	wschód
شِمَالٌ شَرْقِيٌّ	[-šimāl^{un} šarḳiyy^{un}]	północo-wschód
إِمْتَدَّ	['imtadda]	rozciągać się, يَمْتَدُّ [yamtaddu] (*cz. ter.*)
مِسَاحَةٌ	[misāḥat^{un}]	powierzchnia, obszar, terytorium
قَدْرٌ	[ḳadr^{un}]	ilość, wielkość, *l. mn.* أَقْدَارٌ ['aḳdār^{un}]
كِيلُومِتْرٌ	[kīlūmatr^{un}]	kilometr, *l. mn.* كِيلُومَتْرَاتٌ
مُرَبَّعٌ	[muràbba'^{un}]	kwadratowy
قَنَاةٌ	[ḳanāt^{un}]	kanał, *l. mn.* قَنَوَاتٌ
مَمَرٌّ	[mamàrr^{un}]	przejście
مَائِيٌّ	[mā'iyy^{un}]	wodny, < مَاءٌ [mā'^{un}] woda
رَبَطَ	(i) (u) [ràbaṭa]	wiązać, łączyć
حَوْضٌ	[ḥawḍ^{un}]	basen, rezerwuar, *l. mn.* أَحْوَاضٌ ['aḥwāḍ^{u}]
مُحِيطٌ	[muḥīṭ^{un}]	ocean, *l. mn.* مُحِيطَاتٌ
زِرَاعَةٌ	[zirā'at^{un}]	uprawa (ziemi); rolnictwo
تَرَكَّزَ	[taràkkaza]	koncentrować się
وادٍ	[wādin]	dolina, wadi (z rodz. -أَلْ الوادى), *l. mn.* أَوْدِيَةٌ, وِدْيَانٌ [widyān^{un} 'awdiyat^{un}]
زَرَعَ	(a) [zàra'a]	uprawiać (ziemię)
خَصِيبٌ	[ḫaṣīb^{un}]	żyzny
نَبَعَ	(a) [nàba'a]	wypływać (*o rzece*)

مَجْمُوعٌ	[*mağmū‘*^{un}]	całokształt, ogół
حَمَلَ	(i) [*ḥàmala*]	nieść
طَمْيٌ	[*ṭamy*^{un}]	namuł, ił, muł
أَخْصَبَ	[*'aḫṣaba*]	użyźniać
فَيَضَانٌ	[*fayaḍān*^{un}]	wylew, powódź, *l. mn.* فَيَضَانَاتٌ
ذَكَرَ	(u) [*ḏàkara*]	wzmiankować, wspominać
مُؤَرِّخٌ	[*mu'arriḫ*^{un}]	historyk
رُومَانِيٌّ	[*rūmāniyy*^{un}]	rzymski
هِبَةٌ	[*hibat*^{un}]	dar, podarek, *l. mn.* هِبَاتٌ
قِبْطٌ	[*ḳibṭ*^{un}], أَقْبَاطٌ [*'aḳbāṭ*^{un}]	Koptowie
حَفِيدٌ	[*ḥafīd*^{un}]	wnuk, potomek, *l.mn.* أَحْفَادٌ, حَفَدَةٌ, [*'aḥfād*^{un}, *ḥàfadat*^{un}]
قُدَمَاءُ ٱلْمِصْرِيِّينَ	[*ḳudamā'*^{u} *- l - misriyyīn*^{a}]	lub: المِصْرِيُّونَ القُدَمَاءُ staro-żytni Egipcjanie
ضِفَّةٌ	[*ḍiffat*^{un}]	brzeg (rzeki), *l. mn.* ضِفَافٌ [*ḍifāf*^{un}]
أَلْبَحْرُ ٱلأَبْيَضُ ٱلْمُتَوَسِّطُ	[*'al-baḥr*^{u}*-l-'abiaḍ*^{u}*-l-mutawàssiṭ*^{u}]	Morze Śródziemne
خَطُّ ٱلعَرْضِ	[*ḫaṭṭ*^{u} *- l - 'arḍ*^{i}]	równoleżnik
آسِيَا	[*'āsiyā*]	Azja
آسِيَوِيٌّ	[*'āsiyawiyy*^{un}]	azjatycki
أَلْمُحِيطُ ٱلهِنْدِيُّ	[*'al - muḥīṭ*^{u} *- l - hindī*]	Ocean Indyjski
بُحَيْرَةُ أَلْبَرْتْ	[*buḥàirat*^{u} *albart*]	jezioro Alberta
بُحَيْرَةُ فِيكْتُورِيَا نِيَانْزَا	[*buḥàirat*^{u} *fiktūriyā niyānza*]	jezioro Wiktoria Nianza
أَلْبَحْرُ ٱلأَحْمَرُ	[*'al - baḥr*^{u} *- l - 'aḥmar*^{u}]	Morze Czerwone
قَنَاةُ ٱلسُّوَيْسِ	[*ḳanāt*^{u} *- s - suwais*^{i}]	Kanał Sueski

OBJAŚNIENIA

Procent wyraża się przy pomocy liczebnika głównego مِائَةٌ *sto* z przysłówkiem فِى lub بِ, np.:

ثَلَاثُونَ فِى المِائَةِ	30 procent
عِشْرُونَ بِالمِائَةِ	20 procent

تَقَعُ مِصْرُ فِى شِمَالِ إِفْرِيقِيَا الشَّرْقِى } Egipt leży na północo-wschodzie Afryki

Ogólne zasady czytania we współczesnym języku arabskim

Klasyczne normy czytania charakteryzuje wyraźne i dokładne wymawianie wszystkich końcówek — zakończeń przypadkowych oraz tzw. „nunacji" — końcówki nieokreśloności ـٌ (-^{un}).

We współczesnym języku arabskim są w użyciu różne style czytania tekstów. Najczęściej stosowany jest styl polegający na niewymawianiu końcówek-samogłosek (ـَ, ـُ, ـِ) albo wymawianiu ich w zależności od pozycji słowa w zdaniu.

a) nie wymawia się przede wszystkim „nunacji", tj. końcówki ـٌ [-^{un}], a przy rzeczownikach i przymiotnikach z 2-przypadkową deklinacją nie wymawia się końcówek [-^{u}].

P r z y k ł a d y:

رَجُلٌ	wym: [*rağul*]	człowiek
السُّودَانُ	[*as - sūdān*]	Sudan
جَامِعَاتٌ	[*ğāmi'āt*]	uniwersytety
مَصَانِعُ	[*maṣāni'*]	fabryki
بَنَاتٌ	[*banāt*]	dziewczynki
ضَعِيفٌ	[*ḍa'īf*]	słaby
حَمْرَاءُ	[*ḥamrā'*]	czerwona
غُرَفٌ	[*ġùraf*]	pokoje

Końcówki przypadkowe wymawia się jednak w słowach, które „waslują" się w zdaniu lub wyrażeniu z następującymi po nich imionami np.: عِنْدَ مَغِيبِ ٱلشَّمْسِ ['inda maġībi-š-šams] *o zachodzie słońca*

b) nie wymawia się tamarbuty (ة) — czyli zakończenia ةٌ [t^{un}] na końcu zdania:

P r z y k ł a d y:

مَدِينَةٌ	[*madīna*]	miasto
حَدِيقَةٌ	[*ḥadīka*]	ogród
شَجَرَةٌ	[*šàğara*]	drzewo

أَبْنِيَةٌ	['abniya]	gmachy
طَلَبَةٌ	[ṭálaba]	studenci

c) tamarbutę (ة) wymawia się jako [at^u], jeżeli występuje po niej rzeczownik w stanie nieokreślonym.

P r z y k ł a d y:

مَدِينَةُ بَغْدَادَ	[madīnat^u baġdād]	miasto Bagdad
جَرِيدَةُ صَدِيقِى	[ğarīdat^u ṣadīķi]	gazeta mego kolegi

هِىَ مُعَلِّمَةُ مَدْرَسَةٍ مِنَ ٱلْمَدَارِسِ فِى مَدِينَتِنَا

[hiya mu'allimat^u madrasat^in min - al - madāris fi madīnatina]

Ona jest nauczycielką jednej ze szkół w naszym mieście

أَرْبَعَةُ دَفَاتِرَ	['arba'at^u dafātir]	4 zeszyty

d) tamarbutę (ة) wymawia się z końcówką przypadkową, jeżeli imię, kończące się na nią, „wasluje" się w zdaniu lub wyrażeniu z następującym rzeczownikiem lub przymiotnikiem, np.:

فِى ٱلْمَدِينَةِ ٱلْقَدِيمَةِ	[fī - l - madīnat^i - l - kadīma]	w starym mieście
بِٱللُّغَةِ ٱلْعَرَبِيَّةِ	[bi - l - luġat^i - l - 'arabiyya]	w języku arabskim, po arabsku
فِى إِدَارَةِ ٱلْمَصْنَعِ	[fī 'idārat^i - l - maṣna']	w dyrekcji fabryki

e) końcówkę przymiotników urobionych od rzeczowników: ـِىٌّ [iyy^un] wymawia się na końcu zdania jak długie ‚ī' (ـِى).

P r z y k ł a d y:

صِنَاعِىٌّ	[ṣinā'ī]	przemysłowy
سِيَاسِىٌّ	[siyāsī]	polityczny
عَرَبِىٌّ	['arabī]	arabski
قَوِىٌّ	[ķawī]	silny

Końcówkę rodzaju żeńskiego dla tej grupy przymiotników, ـِيَّةٌ [-iyyat^un] — wymawia się jak ‚iyya' (ـِيَّة), np.:

جَرِيدَةٌ أُسْبُوعِيَّةٌ سِيَاسِيَّةٌ	[ğarīda 'usbū 'iyya siyāsiyya]	tygodnik polityczny
بَدْلَةٌ رَسْمِيَّةٌ	[badla rasmiyya]	uniform, mundur

Jeżeli przymiotnik — rzeczownik z końcówką ـِىٌّ „wasluje" się, to końcówkę tę wymawia się dokładnie, np.:

ٱلْمِصْرِىُّ ٱلْأَسْمَرُ	[al - miṣriyy^u - l - 'asmar]	śniady Egipcjanin

f) końcówki imion (rzeczowników, przymiotników) w formie l. mnogiej regularnej ـُونَ [ūna] i liczby podwójnej ـَيْنِ [aini] wymawia się (na końcu zdania) bez końcowych samogłosek — fathy (ـَ ,نَ) i kasry (ـِ ,نِ), np.:

فِى مَدْرَسَتَيْنِ	[fi madrasatain]	w dwóch szkołach
	['aṣ - ṣuḥufiyyūna - l - miṣriyyūn]	
ٱلصَّحَفِيُّونَ ٱلْمِصْرِيُّونَ	lub bez „waslowania"	dziennikarze egipscy
	['aṣ - ṣuḥufiyyūn al - miṣriyyūn]	

g) W zdaniach nominalnych orzeczenie, które występuje w stanie nieokreślonym, czyta się zazwyczaj z pełną końcówką (ة) ـٌ (-^un) dla większego zaakcentowania orzeczenia, np.:

بَغْدَادُ مَدِينَةٌ جَمِيلَةٌ	[bagdād madinat^un ğamila]	Bagdad jest pięknym miastem.
أَبِى مُعَلِّمٌ	['abī mu'allim^un]	Mój ojciec jest nauczycielem.
هِىَ مُمَرِّضَةٌ فِى ٱلْمُسْتَشْفَى	[hiya mumarriḍat^un fī-l-mustašfā]	Ona jest pielęgniarką w szpitalu.

h) nie wymawia się zwykle końcowych samogłosek — fathy (ـَ) i kasry (ـِ) przy zaimkach sufiksalnych 3 osoby l. pojedynczej r. męskiego (ـهُ\ـهِ), np.:

فِى مَنْزِلِهِ	wym.: [fī manzilih]	w jego mieszkaniu
رَأَيْتُ ٱلْيَوْمَ أُخْتَهُ	wym. [ra'aitu 'al - yawm 'uḫtah]	Widziałem dzisiaj jego siostrę.

i) końcówkę rzeczowników w stanie nieokreślonym w 3 przypadku (acc.) — tanwin fatha (اً) (ān) wymawia się dokładnie, np.:

أَخَذْتُ قَلَمًا	['aḫadtu ķálamān]	Wziąłem ołówek.
إِشْتَرَيْتُ كِتَابًا	['ištaraitu kitābān]	Kupiłem książkę.

Końcówki rodzaju żeńskiego w 3 przypadku (acc.) (ـَـةً) (-atan) nie trzeba koniecznie wymawiać, np.:

شَاهَدْتُ مَسْرَحِيَّةً	[šāhadtu masraḥiyyatan] lub: [šāhadtu masraḥiyya]	Obejrzałem sztukę teatralną.

j) końcówki przypadkowe w połączeniu z zaimkami sufiksalnymi w funkcji zaimków dzierżawczych wymawia się dokładnie, np.:

فِي مَدِينَتِنَا	[fī madīnatina]	w naszym mieście
هِيَ تَسْكُنُ عِنْدَ وَالِدَيْهَا	[hiya táskunu ʿinda wālidaihā]	Ona mieszka u swych rodziców.
عَلَى رُؤُوسِهِمْ	[ʿalā ruʾūsihim]	na ich głowach

k) nie wymawia się czasami końcówek samogłoskowych czasownika w formie czasu teraźniejszego, tj. dammy (ـُـ)

أَشْرَبُ	[ʾašrab]	piję
تَشْرَبُ	[tášrab]	pijesz
يَشْرَبُ	[yášrab]	(on) pije
نَشْرَبُ	[nášrab]	pijemy

Praktycznie unika się najczęściej „waslowania" imion w stanie określonym w 1 przypadku (nom.), np.:

الْبَحْرُ الأَبْيَضُ الْمُتَوَسِّطُ

['al - baḥr 'al - 'abiaḍ 'al - mutawassiṭ] Morze Śródziemne

ĆWICZENIA

Odpowiedzieć na pytania:

١) اين تقع مصر ؟
٢) ما هى اهمية قناة السويس ؟
٣) كم كيلومتراً مربّعاً تبلغ مساحة مصر ؟
٤) كم تبلغ مساحة الأرض المزروعة ؟
٥) من اين ينبع نهر النيل ؟
٦) ماذا يحمل نهر النيل إلى مصر ؟
٧) ماذا قال هيرودتس عن مصر ؟
٨) من اىّ الأجناس يتكون سكّان مصر ؟
٩) ما هى لغة مصر ؟
١٠) ما هى عاصمة مصر ؟

LEKCJA SIEDEMNASTA

الدرس السابع عشر

عيد رمضان

البلاد العربيّة لها تأريخ قديم. و قد إزدهرت فيها حضارات و كانت العلوم فى مستوى عالٍ مثل علم الفلك و علم الجبر و علم الطبّ و غيرها. و ظهر دين الإسلام فى البلاد العربيّة قبل اكثر من الف سنة و جاء بتعاليم و ثقافة جديدة. و أصبحت هذه التعاليم عاداتٍ و تقاليد إستمرّت حتى يومنا هذا.

و حاليا فى بلاد الشرق الأدنى و سائر البلدان الإسلاميّة نجد أعيادًا كثيرة. و لكل بلد أعياده القوميّة المختلفة كيوم الإستقلال أو يوم الثورة أو يوم اعلان الجمهوريّة و غيرها. و لكن لجميع البلدان الإسلاميّة أعياد مشتركة دينيّة. و من أهمّ الأعياد التى تحتفل بها البلدن الاسلاميّة هى عيد الأضحى و عيد الفطر يُدْعَى كذلك عيد رمضان.

و رمضان عادة قديمَة من زمن النبى محمد. و هو فرض على مسلم بالغ. و هو عبارة عن صوم يستمر شهرًا كاملاً و يمْتَنِعُ الناس أثناء رمضان عن الأكل و الشرب كل النهار أيْ من طلوع الشمس إلى غروبها. و فى المساء مباشرةً بعد غروب الشمس تعلن نهاية الصوم من قبل المؤذن من منارته أو بواسطة المدفع و عندئذٍ يَبْتَدِئُ الناس فى الشرب و الأكل طوال الليل حتى شروق الشمس حيث يبتدئ صوم اليوم الثانى. و هكذا حتى نهاية الشهر. ففى عواصم الدول العربيّة تزدهر الحياة ليلاً و تفتح أبواب

وَ هذا هُوَ عِيدُ رَمَضانَ الذى يَسْتَمِرُّ ثَلاثَةَ
اَيّامٍ يَأكُلُ النّاسُ فِيها وَ يَشْرَبُونَ وَ يَمْرَحُونَ

المحلاّت التجاريّة و الأندية و المسارح و دور السينما و غيرها من الملاهى. و بعد نهاية شهر الصوم يفرح الناس و يزورن بعضهم البعض. فتقدم الحلويات و المشروبات المنعشة. و هذا هو عيد رمضان الذى يستمرّ ثلاثة أيّام يأكل الناس فيها و يشربون و يمرحون.

SŁOWNIK

عِيدٌ	['īd]*	święto, *l. mn.* أَعْيَادٌ ['a'yād]
قَوْمِيّ	[ḳawmī]	narodowy
دِينِيّ	[dīnī]	religijny, < دِينٌ [dīn] religia
عِلْمٌ	['ilm]	nauka, *l. mn.* عُلُومٌ ['ulūm]
عِلْمُ الفَلَكِ	['ilm[u] - l - fàlak]	astronomia
عِلْمُ الجَبْرِ	['ilm[u] - l - ǧabr]	algebra
حَضَارَةٌ	[ḥaḍāra]	cywilizacja, *l. mn.* حَضَارَاتٌ
ظَهَرَ (a)	[ẓàhara]	pojawić się
إِسْلَامٌ	['islām]	islam
تَعْلِيمٌ	[ta'līm]	nauczanie, nauka; doktryna, *l. mn.* تَعَالِيمُ
تَقْلِيدٌ	[taḳlīd]	naśladowanie; tradycja, *l. mn.* تَقَالِيدُ
ثَوْرَةٌ	[ṯàwra]	rewolucja
مُبَاشَرَةً	[mubāšàratan]	bezpośrednio
إِعْلَانٌ	['i'lān]	obwieszczenie, proklamowanie
إِسْتَمَرَّ	['istamàrra]	trwać, ciągnąć się, يَسْتَمِرُّ (*cz. ter.*)
إِحْتَفَلَ (بِ...)	['iḥtàfala]	świętować, obchodzić (coś)
عِيدُ الأَضْحَى	['id[u] - l - 'aḍḥā]	(*rel.*) święto składania ofiar
عِيدُ الفِطْرِ	['īd[u] - l - fiṭr]	(*rel.*) święto po poście
رَمَضَانُ	[ramaḍān]	ramadan (miesiąc postu)
زَمَنٌ	[zàman]	czas, *l. mn.* أَزْمَانٌ ['azmān]
نَبِيّ	[nabī]	prorok, *l. mn.* أَنْبِيَاءُ ['anbiyā']
صَوْمٌ	[ṣawm]	post
مِن قِبَلِ	[min ḳibali]	ze strony, przez (kogoś) (przy stronie biernej)
بَالِغٌ	[bāliġ]	dorosły, pełnoletni

* Począwszy od l. 17 nie będą podawane w transkrypcji końcówki nieokreśloności.

كَامِلٌ	[kāmil]	pełny, cały
وَجَدَ (i)	[wàǧada]	znaleźć, يَجِدُ (cz. ter.)
إِمْتَنَعَ (عَنْ...)	['imtàna'a]	powstrzymywać się (od czegoś)
فَرْضٌ	[farḍ]	obowiązek, l. mn. فُرُوضٌ
مُسْلِمٌ	[mùslim]	muzułmanin
مِدْفَعٌ	[mìdfa']	działo, armata, l. mn. مَدَافِعُ [madāfi'
وَاسِطَةٌ	[wāsita]	środek, sposób, l. mn. وَسَائِطُ [wasā'it]
أَعْلَنَ	['a'lana]	ogłaszać, obwieszczać, يُعْلِنُ (cz. ter.)
عِنْدَئِذٍ	['inda'iḏin]	wówczas
هَكَذَا	[hàkaḏa]	i tak, w ten sposób, tak
نَادٍ	[nādin]	klub, (z rodz. أَلْ- النَّادِي), l. mn. أَنْدِيَةٌ
دَارُ آلسِّينَمَا	[dāru - s - sīnamā]	kino, l. mn. دُورُ آلسِّينَمَا
مَلْهًى	[malhān]	lokal rozrywkowy, (z rodz. أَلْ- أَلْمَلْهَى), l. mn. مَلَاهٍ [malāhin] (z rodz. أَلْ- أَلْمَلَاهِي)
فَرِحَ (a)	[fàriḥa]	weselić się, bawić się
قَدَّمَ	[ḳàddama]	podawać (np. napoje)
حَلْوِيَاتٌ	[ḥalwiyāt]	słodycze
مَشْرُوبٌ	[mašrūb]	napój, l. mn. مَشْرُوبَاتٌ
مُنْعِشٌ	[mun'iš]	orzeźwiający
إِبْتَدَأَ	['ibtàda'a]	zaczynać; zaczynać się, يَبْتَدِئُ (cz. ter.) [yabtàdi'u]
مَرِحَ	[màriḥa]	radować się, weselić się
يُدْعَى	[yud'ā]	nazywać się (str. bierna od czas. دَعَا (u) wzywać, nazywać)

OBJAŚNIENIA

حَتَّى يَوْمِنَا هَذَا	do dnia dzisiejszego, do dziś dnia
كُلَّ النَّهَارِ	cały dzień
طِوَالَ اللَّيْلِ	całą noc
لَيْلًا	w nocy, nocą
يُدْعَى كَذَلِكَ	zwany również

GRAMATYKA

Strona bierna

Czasowniki arabskie obok strony czynnej posiadają również stronę bierną. Tworzą ją niektóre formy pochodne czasowników przechodnich.

Strony biernej nie tworzą:

V forma — wyrażająca aspekt zwrotności;

VI forma — wyrażająca aspekt wzajemności;

VII forma — wyrażająca właśnie aspekt bierności;

IX forma — sygnalizująca zmiany koloru.

VIII forma czasownika wyrażająca zwrotność (z pewnymi wyjątkami — p. Lekcja 14, Gramatyka) nie tworzy w zasadzie strony biernej.

a) Strona bierna czasu przeszłego

Stronę bierną czasu przeszłego I formy czasownika oraz form II, III, IV i X tworzy się z form strony czynnej czasu przeszłego przez zamianę samogłoski występującej przy drugiej rdzennej spółgłosce na kasrę (ـِ), a wszystkich poprzedzających samogłosek na dammę (ـُ).

Długa samogłoska ā (ـَا) w III formie pochodnej przechodzi odpowiednio w długie ū (ـُو). Pozostała wokalizacja jest taka sama jak w stronie czynnej.

W z ó r:

FORMY		STRONA CZYNNA	STRONA BIERNA
forma	I	فَعَلَ	فُعِلَ
forma	II	فَعَّلَ	فُعِّلَ
forma	III	فَاعَلَ	فُوعِلَ
forma	IV	أَفْعَلَ	أُفْعِلَ
forma	X	إِسْتَفْعَلَ	أُسْتُفْعِلَ

P r z y k ł a d y:

I	كَتَبَ	pisać	—	كُتِبَ	zostać napisanym; napisano
	بَنَى	budować	—	بُنِيَ	zostać zbudowanym; został zbudowany, zbudowano

II	دَمَّرَ	niszczyć	—	دُمِّرَ	zostać zniszczonym; został zniszczony
III	طَالَعَ	czytać, przeglądać	—	طُولِعَ	zostać przeczytanym; został przeczytany
IV	أَخْبَرَ	powiadomić	—	أُخْبِرَ	zostać powiadomionym; został powiadomiony
IV	أَقَامَ	urządzić, zorganizować	—	أُقِيمَ	zostać zorganizowanym; został zorganizowany, zorganizowano, urządzono
X	إِسْتَعْمَلَ	wykorzystać, stosować	—	أُسْتُعْمِلَ	zostać wykorzystanym, zastosowanym; został zastosowany, zastosowano, użyto

b) Strona bierna czasu teraźniejszego

Stronę bierną czasu teraźniejszego I formy czasownika oraz form II, III, IV i X tworzy się na podstawie czasu teraźniejszego strony czynnej tych form przez zamianę w I i X formie fathy (َـ) prefiksu osobowego -يَ (ya-) na dammę (ُـ) = -يُ (yu-); (w II, III i IV formie w prefiksie osobowym pozostaje damma (ُـ) oraz przez zamianę samogłoski (ِـ) występującej przy drugiej rdzennej spółgłosce na fathę (َـ). Pozostała wokalizacja jest taka sama jak w stronie czynnej.

W z ó r.

FORMY	STRONA CZYNNA	STRONA BIERNA
I	يَفْعِلُ	يُفْعَلُ
II	يُفَعِّلُ	يُفَعَّلُ
III	يُفَاعِلُ	يُفَاعَلُ
IV	يُفْعِلُ	يُفْعَلُ
X	يَسْتَفْعِلُ	يُسْتَفْعَلُ

P r z y k ł a d y:

يَكْتُبُ	pisze	يُكْتَبُ	jest pisany, pisze się
يَطْحَنُ	miele	يُطْحَنُ	jest mielony, miele się
يَغْرِسُ	sadzi	يُغْرَسُ	jest sadzony, sadzi się
يَقُولُ	mówi	يُقَالُ	mówi się
يُرْسِلُ	wysyła	يُرْسَلُ	jest wysyłany, wysyła się
يَسْتَعْمِلُ	używa, stosuje,	يُسْتَعْمَلُ	jest używany, używa się, stosuje się

Czasowniki form pochodnych w stronie biernej czasu przeszłego i teraźniejszego koniugują się identycznie jak w stronie czynnej.

W porównaniu ze stroną czynną, w zdaniu wyrażonym w stronie biernej, rzeczownik-obiekt podlegający działaniu występuje w funkcji podmiotu, z którym czasownik-orzeczenie zgadza się co do rodzaju i liczby. Natomiast rzeczownik wyrażający osobę działającą na rzeczownik-obiekt, występuje jako dopełnienie. Ponadto do zdania, które ma być wyrażone w stronie biernej, wprowadza się specjalny zwrot dla oznaczenia osoby działającej:

مِنْ قِبَلِ przez (kogoś)

P r z y k ł a d y:

STRONA CZYNNA

إِسْتَصْوَبَ الْمُجْتَمِعُونَ كُلَّ الإِقْتِرَاحَاتِ بِالإِجْمَاعِ

Uczestnicy (zebrania) jednomyślnie zaaprobowali wszystkie rezolucje.

STRONA BIERNA

أُسْتُصْوِبَتْ كُلُّ الإِقْتِرَاحَاتِ مِنْ قِبَلِ الْمُجْتَمِعِينَ بِالإِجْمَاعِ

Wszystkie rezolucje zostały jednomyślnie zaaprobowane przez uczestników (zebrania.)

STRONA CZYNNA

تُقَدِّمُ حُكُومَةُ بُولُونِيَا مُسَاعَدَاتٍ لِلْبُلْدَانِ الْمُتَأَخِّرَةِ إِقْتِصَادِيًّا

Rząd polski udziela pomocy krajom zacofanym gospodarczo.

STRONA BIERNA

تُقَدَّمُ مُسَاعَدَاتٌ لِلْبُلْدَانِ الْمُتَأَخِّرَةِ إِقْتِصَادِيًّا مِنْ قِبَلِ حُكُومَةِ بُولُونِيَا

Przez rząd polski udzielana jest pomoc krajom gospodarczo zacofanym.

W stronie biernej może być również wyrażana relacja oddziaływania na obiekt i podlegania temu oddziaływaniu w aspekcie bezosobowym (brak osoby działającej), np.:

تُنْشَرُ فِي الصُّحُفِ الْبُولُونِيَّةِ مَقَالَاتٌ شَيِّقَةٌ عَنِ الْبُلْدَانِ الْعَرَبِيَّةِ

W prasie polskiej zamieszczane są (zamieszcza się) ciekawe artykuły o krajach arabskich.

Niektóre czasowniki w stronie biernej nabrały samodzielnego znaczenia, np.:

وُلِدَ (od وَلَدَ rodzić) urodzić się
زُكِمَ (od زَكَمَ wywołać przeziębienie) przeziębić się
غُشِيَ عَلَيْهِ (od غَشِيَ ogarniać) zemdleć

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) متى ظهر الاسلام ؟
٢) ما هى بعض العلوم التى تطوّرتْ فى البلاد العربيّة ؟
٣) ما هى الاعياد المشتركة للبلدان الإسلاميّة ؟
٤) ما هو رمضان ؟
٥) متى ينتهى الصوم ؟
٦) من يعلن نهاية الصوم ؟
٧) كم يوماً يستمرّ رمضان ؟
٨) ماذا يعمل الناس بعد مغيب الشمس ؟
٩) متى يبتدئ عيد رمضان و كم يوماً يستمر ؟

2. Utworzyć stronę bierną czasu przeszłego i teraźniejszo-przyszłego od następujących czasowników:

صَنَعَ (a)	wyrabiać
عَالَجَ	leczyć
أَشْعَلَ	zapalać, podpalać
نَظَّفَ	czyścić
إِعْتَرَفَ	uznać
إِسْتَخْدَمَ	użyć, zastosować

3. Wyrazić następujące zdania w stronie biernej:

١) تنشر هذه الجريدة مقالات شيّقة.
٢) كتب المعلم جملتين بالعربيّة على السبّورة.
٣) يستعمل بعض سكان الشرق الأدنى الجمال كوسيلة النقل.
٤) أرسلت أوّل أمس رسالةً إلى أخى.

4. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Święto Ramadanu jest jednym z najstarszych świąt muzułmańskich.
b) W czasie postu ludzie cały dzień nie jedzą i nie piją.
c) W krajach arabskich obchodzi się liczne święta religijne i narodowe.
d) W Sudanie co roku w dniu 1. stycznia obchodzi się święto „Dzień Niepodległości".
e) Astronomia w krajach arabskich stała (dosł. była) na wysokim poziomie.
f) O krajach Bliskiego Wschodu dużo się pisze w codziennej prasie.

5. Przetłumaczyć na język polski:

١) عيد الثورة المصريّة يحتفل به فى اليوم ال٢٣ من شهر تمّوز (يوليو) كل سنة.
٢) يذهب الناس من صباح أول يوم لعيد رمضان إلى المساجد لأداء صلاة العيد و بعد ذلك يزورون أقاربهم و معارفهم.
٣) تنشر فى الصحف البولونيّة مقالات كثيرة عن تطور العلاقات التجاريّة و الثقافيّة بين بولونيا و البُلدان العربية.
٤) أسّس قسم لجامعة القاهرة فى الخرطوم عاصمة السودان.
٥) فى السنة المقبلة ستفتتح مدرسة ثانويّة جديدة فى مدينتنا.

LEKCJA OSIEMNASTA

الدرس الثامن عشر

مباراة كرة القدم

غادر احمد قريته ذات يوم إلى الخرطوم لمشاهدة مباراة كرة القدم بين فريقى »الهلال« و »المرّيخ«. ليس أحمد رياضيّا و لكنه يحبّ الرياضة و يتحمّس لها. و هذه المباراة مهمة لأنّها ستقرر من سيكون بطلاً لهذا العام. قال له الصديق الذى سكن عنده أحمد فى العاصمة أنّه وقف فى الصف أمام شبّاك التذاكر ثلاث ساعات ليشترى تذكرتين لهما. و كان قد إنتهى بيع التذاكر قبل أسبوعين من تاريخ المباراة و لو لا مساعدة صديقه لكان من المستحيل أن يشاهد هذه المباراة الممتعة. فابتدأت المباراة بهجوم قوى من جانب فريق »الهلال« ما قاومه دفاع »المريخ.« و قد لعب فريق »المريخ« بهدوء غريب و ثقة بقواه. فقد هزم »الهلال« فى عدّة مباريات أثناء السنة. أمّا »الهلال« فاراد أن يستعيد مجده القديم و يرى الكأس مرّة أخرى فى دولاب ناديه. و لذلك كان يجب عليه أن يفوز مهما كلّف

ذلك. و إنتهى الشوط الأوّل من المباراة بالتعادل دون إصابات. أمّا الشوط الثانى فقد كان أكثر إنتظاماً. و لكيْلاَ يعطىَ المريخ الفرصة »للهلال« حتّى يفوز عليه فقد ركّز نشاطه على الدفاع. و قد بذل »الهلال« جهوده لينتصر و ألاّ يتعادل مع »المريخ«. ما رأى أحمد فريقاً مدرّباً مثل فريق »الهلال« فى تلك المباراة. و ما رأى كذلك أجمل من الإصابة التى سجّلها لاعب »الهلال« سالم فى مرمى المرّيخ«.

SŁOWNIK

غَادَرَ	[ġādara]	wyjeżdżać (do)
قَدَمٌ	[ḳàdam]	stopa, noga, *l. mn.* أَقْدَامٌ ['aḳdām]
فَرِيقٌ	[farīḳ]	ekipa; (*sport*) drużyna
رِيَاضَةٌ	[riyāḍa]	sport
رِيَاضِيٌّ	[riyāḍī]	sportowy; sportowiec
مُبَارَاةٌ	[mubārāt]	mecz, *l. mn.* مُبَارَيَاتٌ
أَحَبَّ	['aḥabba]	lubić, kochać, يُحِبُّ [yuḥibbu] (*cz. ter.*)
تَحَمَّسَ(لِ...)	[taḥàmmasa]	entuzjazmować się (czymś)
قَرَّرَ	[ḳàrrara]	decydować, postanawiać
بَطَلٌ	[bàṭal]	bohater, mistrz *l. mn.* أَبْطَالٌ ['abṭāl]
عَامٌ	['ām]	rok, *l. mn.* أَعْوَامٌ ['a'wām]
شُبَّاكٌ	[šubbāk]	okno, okienko, *l. mn.* شَبَابِيكُ
تَذْكِرَةٌ	[tàḏkira]	bilet, *l. mn.* تَذَاكِرُ [taḏākir]
بَيْعٌ	[bai']	sprzedaż
مُسَاعَدَةٌ	[musā'ada]	pomoc
تَأْرِيخٌ	[ta'rīḫ]	data, *l. mn.* تَوَارِيخُ [tawārīḫ]
مُسْتَحِيلٌ	[mustaḥīl]	niemożliwy
أَنْ	['an]	aby, żeby
هُجُومٌ	[huǧūm]	atak
دَافَعَ (عَنْ)	[dāfa'a]	bronić (czegoś)
دِفَاعٌ	[difā']	obrona

قَاوَمَ	[ḳāwama]	opierać się (czemuś)
ثِقَةٌ	[ṯiḳa]	zaufanie, ufność
أَرَادَ	['arāda]	chcieć, يُرِيدُ [yurīdu] (*cz. ter.*)
إِسْتَعَادَ	['ista'āda]	odzyskać, يَسْتَعِيدُ (*cz. ter.*)
مَجْدٌ	[mağd]	sława
مُهِمٌّ	[muhimm]	ważny
كَأْسٌ	[ka's]	puchar, *l. mn.* كُؤُوسٌ [ku'ūs]
دُولَابٌ	[dūlāb]	szafa, *l. mn.* دَوَالِيبُ [dawālīb]
فَازَ	(u) [fāza]	zwyciężyć, pokonać, wygrać
شَوْطٌ	[šawṭ]	(*sport.*) połowa, *l. mn.* أَشْوَاطٌ ['ašwāṭ]
إِصَابَةٌ	['iṣāba]	(*sport.*) bramka, gol, *l. mn.* إِصَابَاتٌ
تَعَادَلَ	[ta'ādala]	zremisować
تَعَادُلٌ	[ta'ādul]	równanie; (*sport.*) remis
إِنْتِظَامٌ	['intiẓām]	regularność; porządek
أَعْطَى	['a'ṭā]	dać (komuś), يُعْطِى [yu'ṭī] (*cz. ter.*)
فُرْصَةٌ	[furṣa]	okazja, szansa, *l. mn.* فُرَصٌ
حَتَّى	[ḥattā]	aby
لِكَيْلَا	[likailā]	aby nie
رَكَّزَ	[ràkkaza]	skupiać, koncentrować
بَذَلَ (u)	[bàḏala]	nie szczędzić, nie żałować
أَلَّا	['allā]	aby nie
دَرَّبَ	[dàrraba]	trenować, ćwiczyć,
مُدَرَّبٌ	[mudàrrab]	wyćwiczony
سَجَّلَ	[sàğğala]	rejestrować; (*sport.*) wbić (gola)
كَيْفَ		jak, w jaki sposób?
لَاعِبٌ	[lā'ib]	gracz; piłkarz
مَرْمًى	[marmān]	(*sport.*) bramka, *l. mn.* مَرَامٍ [marāmin]
جَهْدٌ	[ğahd]	wysiłek, staranie, *l. mn.* جُهُودٌ [ğuhūd]
"الهِلَالُ"	"المِرِّيخُ"،	„Półksiężyc", „Mars" (imiona własne).

OBJAŚNIENIA

Czasownik غَادَرَ (إِلَى) znaczy: *wyjeżdżać, opuszczać*. Nie łączy się on z przyimkiem مِنْ (*z*) np.:

غادر القاهرة إلى الإسكندرية	Wyjechał z Kairu do Aleksandrii.
كُرَةُ الْقَدَمِ	piłka nożna
شُبَّاكُ التَّذَاكِرِ	kasa biletowa
وَكَانَ قَدْ إِنْتَهَى الْبَيْعُ	skończyła się sprzedaż

W zdaniu powyższym użyty został czas zaprzeszły.

وَقَفَ فِي الصَّفِّ	stać w kolejce
مَهْمَا كَلَّفَ ذَلِكَ	za wszelką cenę
وَلَوْلَا ... لَ.	i gdyby nie ...... to ...

Jest to tzw. spójnik złożony podrzędny, który łączy zdanie podrzędne z głównym. Pierwszy człon وَلَوْلَا występuje przed zdaniem podrzędnym, a drugi — لَ przed zdaniem głównym, np.:

لَوْ لَا مُسَاعَدَةُ صَدِيقِهِ لَكَانَ مِنَ ٱلْمُسْتَحِيلِ أَنْ يُشَاهِدَ هَذِهِ ٱلْمُبَارَاةَ ٱلْمُمْتِعَةَ

Gdyby nie pomoc (jego) przyjaciela, to nie mógłby (byłoby niemożliwe, aby) obejrzeć tego interesującego meczu.

Czasownik إِنْتَهَى w połączeniu z przyimkiem بِ znaczy: *zakończyć się (czymś)* np.:

إِنْتَهَى ٱلشَّوْطُ ٱلْأَوَّلُ مِنَ ٱلْمُبَارَاةِ بِالتَّعَادُلِ

Pierwsza połowa meczu zakończyła się remisem

Czasownik إِبْتَدَأَ w połączeniu z przyimkiem بِ znaczy podobnie: *zacząć się* (*czymś, od czegoś*), np.:

لَقَدْ إِبْتَدَأَتِ ٱلْمُبَارَاةُ بِهُجُومٍ ......

Mecz zaczął się atakiem (od ataku) ...

كَانَ يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يَفُوزَ ...	musiał zwyciężyć
بَذَلَ جُهُودَهُ	nie szczędzić wysiłków, dokładać starań
سَجَّلَ إِصَابَةً	zdobyć bramkę, wbić gola

Czasownik رَأَى [*ra'a*] *widzieć*, cz. ter. يَرَى [*yara*] jest czasownikiem nieregularnym i należy do grupy czasowników niepełnych, w których ostatnia tzw. słaba spółgłoska — و, ى — występuje jako trzecia spółgłoska rdzenna.

Czasownik أَعْطَى [*'a'ṭā*] *dać*, cz. ter. يُعْطِي [*yu'ṭī*] należy również do czasowników niepełnych. Łączy się z zaimkiem sufiksalnym, np.: أَعْطَيْتُكَ *dałem ci.*

Czasownik أَرَادَ *chcieć*, czas ter. يُرِيدُ — jest IV formą pochodną czasownika رَادَ (u) — *badać*, należącego do grupy czasowników nieregularnych tzw. pustych, tj. takich, w których druga spółgłoska rdzenna jest słaba و, ى (سير, رود). W koniugacji tego czasownika w cz. przeszłym zachodzą pewne zmiany morfologiczne.

GRAMATYKA

1. Tryb łączący

Tryb łączący wyraża życzenie, cel, wątpliwość, przypuszczenie. Tworzy się go z formy czasu teraźniejszo-przyszłego przez zamianę dammy (ـُ) trzeciej spółgłoski rdzennej na fathę (ـَ) oraz odrzucenie: końcówki نَ (na-) po długim *ū* (ـُو) w 2. i 3. osobie r. męskiego l. mnogiej oraz po długim *ī* (ـِي) w 2. os. r. żeńskiego l. pojedynczej i końcówki نِ po długim *ā* (ـَا) w 2. i 3. osobie r. męskiego i żeńskiego l. podwójnej (dualis). Poza tym w 2. i 3. osobie r. męskiego l. mnogiej dochodzi w końcówce graficzny alif (ا).

W z ó r: يَفْعَلَ

Np.: رَسَمَ (u), يَرْسُمُ يَرْسُمَ
رَأَى (a), يَرَى يَرَى

Odmiana czasownika رَسَمَ (u) *rysować*

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَرْسُمَ		أَرْسُمَ
(*r. m.*)	2. os.	تَرْسُمُوا	تَرْسُمَا	تَرْسُمَ
(*r. ż.*)	2. os.	تَرْسُمْنَ		تَرْسُمِي
(*r. m.*)	3. os.	يَرْسُمُوا	يَرْسُمَا	يَرْسُمَ
(*r. ż.*)	3. os.	يَرْسُمْنَ	تَرْسُمَا	تَرْسُمَ

Identycznie odmieniają się wszystkie formy pochodne, np.:

Czasownik صَدَّقَ *wierzyć*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نُصَدِّقَ		أُصَدِّقَ
(*r. m.*) 2. os.	تُصَدِّقُوا	تُصَدِّقَا	تُصَدِّقَ
(*r. ż.*) 2. os	تُصَدِّقْنَ		تُصَدِّقِي
(*r. m.*) 3. os.	يُصَدِّقُوا	يُصَدِّقَا	يُصَدِّقَ
(*r. ż.*) 3. os.	يُصَدِّقْنَ	تُصَدِّقَا	تُصَدِّقَ

Tryb łączący łączy się z tzw. partykułami modalnymi: حَتَّى, لِ, كَىْ, أَنْ *aby, żeby*, i ich pochodnymi لِكَىْ, لِأَنْ.

Czasownik w trybie łączącym poprzedzają czasowniki wyrażające pragnienie, życzenie, dążenie, rozkaz, możliwość, powątpiewanie, przypuszczenie, powinność, obowiązek, prośbę, np.:

أَرَادَ	chcieć,	رَغِبَ	pragnąć
طَلَبَ (مِنْ)	prosić,	أَحَبَّ	lubić
إِسْتَطَاعَ	móc,	ظَنَّ	myśleć, przypuszczać
سَمَحَ (لِ)	pozwolić,	يَجِبُ (عَلَى)	trzeba
		يُمْكِنُ	można, wolno itd.

P r z y k ł a d y:

نُرِيدُ أَنْ نَذْهَبَ الْيَوْمَ إِلَى السِّينَمَا	Chcemy pójść dzisiaj do kina.
هِيَ تُحِبُّ أَنْ تَرْقُصَ	Ona lubi tańczyć.
جِئْتُهُ لِكَيْ أَسْأَلَهُ عَنْ أَحْوَالِهِ	Przyszedłem do niego, żeby go zapytać o jego sprawy.
لَقَدْ عَزَمْنَا عَلَى مُشَاهَدَةِ هٰذِهِ التَّمْثِيلِيَّةِ حَتَّى نَفْهَمَ إِبْدَاعَ مُؤَلِّفِهَا	Zdecydowaliśmy się na obejrzenie tej sztuki, aby zrozumieć twórczość jej autora.
يَجِبُ عَلَيْهَا أَنْ تَشْتَرِيَ خُبْزاً لِلْفُطُورِ	Ona musi kupić chleba na śniadanie.
يُمْكِنُهُمْ أَنْ يُدَخِّنُوا هُنَا	Oni mogą (wolno im) tutaj palić.
لَيْسَ مِنَ الصَّعْبِ أَنْ نَفْهَمَ هٰذَا	Nietrudno (jest) to zrozumieć (dosł. ażebyśmy to zrozumieli).
مِنَ الْمُهِمِّ أَنْ نَتَعَلَّمَ هٰذِهِ اللُّغَةَ الْجَمِيلَةَ	Ważne (jest) abyśmy się nauczyli tego pięknego języka.
ذَهَبْتُ إِلَيْهِ أَخِيرًا لِأَتَعَرَّفَ بِهِ	Poszedłem w końcu do niego, żeby się z nim zapoznać.

هِيَ تُحِبُّ أَنْ تَرْقُصَ

Zaprzeczenie wyraża się przy pomocy modalnych partykuł negacji:

(أَنْ + لَا) أَلَّا
(لِأَنْ + لَا) لِئَلَّا
(كَىْ + لَا) كَيْلَا
(لِكَىْ + لَا) لِكَيْلَا
} aby nie

P r z y k ł a d y:

نَهَضْتُ الْيَوْمَ فِى تَمَامِ السَّاعَةِ السَّادِسَةِ لِكَيْلَا أَتَأَخَّرَ عَنِ الْعَمَلِ

Dzisiaj wstałem punktualnie o godzinie szóstej, żeby nie spóźnić się do pracy.

نَهَضْتُ ٱلْيَوْمَ فِى تَمَامِ ٱلسَّاعَةِ ٱلسَّادِسَةِ لِكَيْلَا أَتَأَخَّرَ عَنِ ٱلْعَمَلِ

قُلْ لَهُ أَلَّا يَخْرُجَ فِي الْمَسَاءِ مِنَ الْبَيْتِ!

Powiedz mu, aby nie wychodził wieczorem z domu!

Tryb łączący w połączeniu z partykułą negacji — لَنْ [łan] — *nie*, *nigdy nie*, służy do silniejszego zaakcentowania zaprzeczenia w przyszłości. Takie połączenie oznacza, że dana czynność nigdy nie zostanie w przyszłości wykonana, np.:

هُوَ لَنْ يَدْخُلَ الْجَامِعَةَ On (nigdy) nie wstąpi na uniwersytet.

2. Czasowniki modalne

.... يَجِبُ (عَلَى) أَنْ trzeba, należy (= وَجَبَ (i) musieć)

.... يُمْكِنُ (لِ) أَنْ można, wolno, (= أَمْكَنَ IV być możliwym)

W odniesieniu do osoby: zaim. suf. + يُمْكِنُ، يُمْكِنُهُ، يُمْكِنُهَا itd.

.... يَجُوزُ أَنْ można, wolno,... (= جَازَ (u) mieć pozwolenie coś zrobić)

.... لَا يَجُوزُ أَنْ nie można, nie wolno

Są to tzw. czasowniki modalne, służące do wyrażania modalnego aspektu czynności (obowiązku, konieczności, pozwolenia), wyrażonej przez inny czasownik. Występujący po nich czasownik stoi w trybie łączącym. Występując zawsze w formie czasu teraźniejszego czasowniki modalne nie wskazują na to, kiedy dana czynność jest wykonywana lub kto jest jej autorem.

Aspekt czasu można oddać przez wprowadzenie czasownika كَانَ (u) *być*, a osobę — za pomocą zaimka sufiksalnego, dołączonego bezpośrednio do czasownika modalnego (np.: يُمْكِنُهَا *ona może, wolno jej*...), lub do przyimka stojącego przed czasownikiem, np.: يَجِبُ عَلَيْنَا *musimy*...)

Odmiana czasownika modalnego يُمْكِنُ *móc*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	يُمْكِنُنَا		يُمْكِنُنِي
(*r. m.*) 2. os.	يُمْكِنُكُمْ	يُمْكِنُكُمَا	يُمْكِنُكَ
(*r. ż.*) 2. os.	يُمْكِنُكُنَّ		يُمْكِنُكِ
(*r. m.*) 3. os.	يُمْكِنُهُمْ	يُمْكِنُهُمَا	يُمْكِنُهُ
(*r. ż.*) 3. os.	يُمْكِنُهُنَّ		يُمْكِنُهَا

P r z y k ł a d y:

هَلْ يُمْكِنُنِي أَنْ أَخْرُجَ؟ — czy mogę (czy wolno mi) wyjść?

Zaimek sufiksalny można opuścić, np.:

هَلْ يُمْكِنُ أَنْ أَسْأَلَ؟ Czy można się zapytać?

Odmiana czasownika modalnego يَجِبُ (عَلَى) *należy*, *trzeba*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	يَجِبُ عَلَيْنَا		يَجِبُ عَلَيَّ
(*r. m.*) 2. os.	يَجِبُ عَلَيْكُمْ	يَجِبُ عَلَيْكُمَا	يَجِبُ عَلَيْكَ
(*r. ż.*) 2. os.	يَجِبُ عَلَيْكُنَّ		يَجِبُ عَلَيْكِ
(*r. m.*) 3. os.	يَجِبُ عَلَيْهِمْ	يَجِبُ عَلَيْهِمَا	يَجِبُ عَلَيْهِ
(*r. ż.*) 3. os.	يَجِبُ عَلَيْهِنَّ		يَجِبُ عَلَيْهَا

Tak samo odmienia się czasownik modalny يَجِبُ z czasownikiem posiłkowym كَانَ oraz w czasie przyszłym.

P r z y k ł a d y:

يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يُرْسِلَ بَرْقِيَّةً إِلَى وَالِدَيْهِ

Musi wysłać telegram do swoich rodziców.

كَانَ يَجِبُ عَلَيَّ أَنْ أَسْتَأْجِرَ غُرْفَةً مُنْفَصِلَةً

Musiałem wynająć oddzielny pokój.

Czasownik modalny czasami można opuścić, np.:

كَانَ عَلَيَّ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى الْحَلَّاقِ

Musiałem pójść do fryzjera.

وَعَلَيَّ أَنْ أُصَدِّقَ هَذَا؟

I ja mam w to wierzyć?

Słownictwo arabskie zawiera pewną ilość czasowników, które oprócz swego podstawowego znaczenia spełniają funkcję czasowników posiłkowych i oznaczają: *zaczynać* (coś robić), *kontynuować* (coś), *nie przestawać* (coś robić)

Są to:

بَدَأَ (a) zaczynać
أَخَذَ (u) brać (się) (do czegoś); wziąć się (do czegoś)
أَصْبَحَ (IV) stać się; zaczynać
صَارَ (i) stać się; zaczynać
شَرَعَ (a) zaczynać
جَعَلَ (a) robić; zaczynać
ظَلَّ (a) pozostawać, trwać; kontynuować
زَالَ (a) (z partykułą negacji مَا, لَا): nie przestawać, robić (coś) nadal

W przeciwieństwie do czasowników modalnych występujące po nich czasowniki nie wymagają użycia formy trybu łączącego. Stawia się je po prostu w formie czasu teraźniejszo-przyszłego, np.:

أَخَذْنَ يَقْرَأْنَ	Zaczęły czytać.
هُوَ بَدَأَ يَعْمَلُ فِى مَكْتَبِ الْبَرِيدِ وَلَا يَزَالُ يَعْمَلُ فِيهِ	On zaczął pracować na poczcie i nadal tam pracuje.
ظَلَّ الْوَلَدُ يَلْعَبُ بِالْكُرَةِ	Chłopiec nadal grał w piłkę.
قَامَ الْمُعَلِّمُ وَشَرَعَ يَكْتُبُ عَلَى السَّبُّورَةِ	Nauczyciel wstał i zaczął pisać na tablicy.

Zamiast czasownika występującego w formie czasu teraźniejszego, po czasownikach posiłkowych kategorii — *zaczynać, kontynuować*, można użyć formy masdaru (rzeczownika odczasownikowego) z jednoczesnym wprowadzeniem przyimka فِى *w*, np.:

أَخَذَ يَكْتُبُ	zaczął pisać	شَرَعْنَا نُصَفِّقُ	zaczęliśmy klaskać
أَخَذَ فِى الْكِتَابَةِ	zaczął pisać	شَرَعْنَا فِى التَّصْفِيقِ	zaczęliśmy klaskać

3. Masdar w zastępstwie form osobowych czasownika

Masdar może być niekiedy użyty zamiast form osobowych czasownika i wówczas nabiera sam charakteru czasownikowego. W tej funkcji może zastępować formy trybu łączącego. Stoi zawsze w stanie określonym (z rodz. 'al -), w 3 przypadku (acc.), np.:

أُرِيدُ أَنْ أَدْخُلَ → أُرِيدُ الدُّخُولَ chcę wejść
نَرْغَبُ أَنْ نَدْرُسَ → نَرْغَبُ الدِّرَاسَةَ pragniemy studiować

Po czasownikach modalnych masdar występuje w 1 przypadku (nom.), np.:

يُمْكِنُهُمْ أَنْ يُدَخِّنُوا ⟶ يُمْكِنُهُمُ التَّدْخِينُ mogą palić
يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تَنَامَ ⟶ يَجِبُ عَلَيْكَ النَّوْمُ musisz spać

4. Czasowniki: أَعْطَى *dać*, رَأَى (a) *widzieć*, أَرَادَ *chcieć*

O d m i a n a

Czasownik أَعْطَى *dać*

C z a s p r z e s z ł y

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	أَعْطَيْنَا		أَعْطَيْتُ
(*r. m.*) 2. os.	أَعْطَيْتُمْ	أَعْطَيْتُمَا	أَعْطَيْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	أَعْطَيْتُنَّ		أَعْطَيْتِ
(*r. m.*) 3. os.	أَعْطَوْا	أَعْطَيَا	أَعْطَى
(*r. ż.*) 3. os.	أَعْطَيْنَ	أَعْطَتَا	أَعْطَتْ

C z a s t e r a ź n i e j s z y

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نُعْطِى		أُعْطِى
(*r. m.*) 2. os.	تُعْطُونَ	تُعْطِيَانِ	تُعْطِى
(*r. ż.*) 2. os.	تُعْطِينَ		تُعْطِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يُعْطُونَ	يُعْطِيَانِ	يُعْطِى
(*r. ż.*) 3. os.	يُعْطِينَ	تُعْطِيَانِ	تُعْطِى

T r y b ł ą c z ą c y

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نُعْطِىَ		أُعْطِىَ
(*r. m.*) 2. os.	تُعْطُوا	تُعْطِيَا	تُعْطِىَ
(*r. ż.*) 2. os.	تُعْطِينَ		تُعْطِى
(*r. m.*) 3. os.	يُعْطُوا	يُعْطِيَا	يُعْطِىَ
(*r. ż.*) 3. os.	يُعْطِينَ	تُعْطِيَا	تُعْطِىَ

I m i e s ł ó w: a) strony czynnej: مُعْطٍ

b) strony biernej: مُعْطًى، مُعْطَيَاتٌ (l. mnoga)

Masdar: إِعْطَاءٌ

Tryb rozkazujący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
(*r. m.*)	أَعْطُوا	أَعْطِيَا	أَعْطِ
(*r. ż.*)	أَعْطِينَ		أَعْطِي

Czasownik رَأَى (a) *widzieć*

Czas przeszły

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	رَأَيْنَا		رَأَيْتُ
(*r. m.*)	2. os.	رَأَيْتُمْ	رَأَيْتُمَا	رَأَيْتَ
(*r. ż.*)	2. os.	رَأَيْتُنَّ		رَأَيْتِ
(*r. m.*)	3. os.	رَأَوْا	رَأَيَا	رَأَى
(*r. ż.*)	3. os.	رَأَيْنَ	رَأَتَا	رَأَتْ

Czas teraźniejszy

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَرَى		أَرَى
(*r. m.*)	2. os.	تَرَوْنَ	تَرَيَانِ	تَرَى
(*r. ż.*)	2. os.	تَرَيْنَ		تَرَيْنَ
(*r. m.*)	3. os.	يَرَوْنَ	يَرَيَانِ	يَرَى
(*r. ż.*)	3. os.	يَرَيْنَ	تَرَيَانِ	تَرَى

Tryb łączący

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نَرَى		أَرَى
(*r. m.*)	2. os.	تَرَوْا	تَرَيَا	تَرَى
(*r. ż.*)	2. os.	تَرَيْنَ		تَرَيْ
(*r. m.*)	3. os.	يَرَوْا	يَرَيَا	يَرَى
(*r. ż.*)	3. os.	يَرَيْنَ	تَرَيَا	تَرَى

Imiesłów: a) strony czynnej: راءٍ (r. m.) رائِيَةٌ (r. ż.) (l. mn.) رُآةٌ

b) strony biernej: مَرْئِيٌّ

Masdar: رَأْيٌ *pogląd, zdanie*

Tryb rozkazujący: od czasownika نَظَرَ (u) *patrzeć*, أُنْظُرْ *patrz!*

Czasownik أَرَادَ (IV) *chcieć*

Czas przeszły

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	أَرَدْنَا		أَرَدْتُ
(*r. m.*)	2. os.	أَرَدْتُمْ	أَرَدْتُمَا	أَرَدْتَ
(*r. ż.*)	2. os.	أَرَدْتُنَّ		أَرَدْتِ
(*r. m.*)	3. os.	أَرَادُوا	أَرَادَا	أَرَادَ
(*r. ż.*)	3. os.	أَرَدْنَ	أَرَادَتَا	أَرَادَتْ

Czas teraźniejszy

		l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
—	1. os.	نُرِيدُ		أُرِيدُ
(*r. m.*)	2. os.	تُرِيدُونَ	تُرِيدَانِ	تُرِيدُ
(*r. ż.*)	2. os.	تُرِدْنَ		تُرِيدِينَ
(*r. m.*)	3. os.	يُرِيدُونَ	يُرِيدَانِ	يُرِيدُ
(*r. ż.*)	3. os.	يُرِدْنَ	تُرِيدَانِ	تُرِيدُ

Masdar: إِرَادَةٌ *chęć, ochota; wola*

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) إلى اين سافر أحمد من قريته؟
٢) بين أيّ فريقين ستجرى المباراة؟
٣) هل أحمد من عشاق الرياضة؟
٤) متى إنتهى بيع التذاكر؟
٥) من إشترى له تذكرةَ المباراة؟
٦) هل كانت هذه المباراة هامّة ولماذا؟

٧) بأىّ نتيجةٍ إنتهى الشوط الأوّل من المباراة؟
٨) لماذا لعب «المرّيخ» بهدوء و ثقةٍ ؟
٩) لماذا أراد «الهلال» أن ينتصر ؟
١٠) كيف إنتهت المباراة بين الفريقين ؟
١١) كم إصابةً سجّلها فريق الهلال ؟
١٢) من سجّل هذه الإصابات ؟

2. Odmienić w trybie łączącym następujące czasowniki:

فَتَحَ	(a) otwierać,	سَافَرَ	wyjeżdżać
تَرْجَمَ	tłumaczyć,	تَعَارَفَ	zapoznać się
إِشْتَرَكَ	uczestniczyć,	إِسْتَخْدَمَ	stosować, wykorzystywać

3. Przetłumaczyć na język polski:

١) يجب علينا أن نتكلّم كثيراً باللغة العربيّة.
٢) كان يجب علىّ أن أزور صديقى فى المستشفى.
٣) هل تريد أن تذهب إلى مباراة كرة القدم؟
٤) يجب على فريقنا ألّا يتعادل مع فريقهم .
٥) إشتريت جريدة لكى أرى ما يجرى فى العالم.
٦) لن أسافر إلى فرنسا فى الشتاء.
٧) لاَ أزال أدرس فى أكاديميّة الطبّ.
٨) بدأتُ فى دراسة اللغة الفرنسيّة.
٩) بدأنا نفهم كثيرًا من الكلمات العربيّة.
١٠) أصبح الطقس جميلاً.
١١) وقفت وقتاً طويلاً فى الصفّ لأشترى تذكرة للمسرح.
١٢) أحبّ مشاهدة الأفلام الملوّنة.
١٣) نحب أن نلعب بكرة القدم.
١٤) نحب الصيف اكثر من الشتاء.
١٥) أعطينى فنجاناً من القهوة السوداء.

4. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Zdecydowałem się w końcu napisać list do jednego z mych przyjaciół, aby dowiedzieć się, co się u niego dzieje.
b) Chcemy wyjechać w przyszłym roku do jednego z krajów arabskich, żeby mówić stale (cały czas) po arabsku.
c) Nie jest łatwo uczyć się języka arabskiego bez pomocy nauczyciela.
d) Oni mogą przyjść do nas w niedzielę wieczorem na kawę.

e) W czasie lekcji nie możemy (nie wolno nam) rozmawiać głośno.
f) Gdyby nie silna obrona naszej drużyny, byłoby niemożliwe, abyśmy wygrali ten ważny mecz.
g) Dałem memu bratu pięć piastrów, aby poszedł do sklepu (دُكَّانٌ) i kupił chleba.
h) Dzięki pomocy mego kolegi mogłem obejrzeć mecz między drużynami: „Półksiężyca" i „Marsa".

LEKCJA DZIEWIĘTNASTA

الدرس التاسع عشر

١

فى السوق

يعمل مصطفى فى مكتب السياحة فى مدينة دمشق. و فى يوم من الأيام كان عليه أن يذهب مع وفد تجارى وصل من هولندا لزيارة الأسواق الدمشقية المشهورة. هذا الوفد الهولندى لم يكن فى سوريا من قبل. إن الأسواق البلديَّة فى دمشق من أجمل الأسواق العربيّة فى الشرق الأدنى. و قد إشتهرت بأنسجتها الفخمة من القطن و الصوف و من الحرير. فتمتاز هذه المصنوعات بأشكالها و الوانها البديعة التى تلمع تحت الشمش. والسوق ملىء بالناس و ينبض بالحياة من الصباح إلى المساء.

و كل البضائع معروضة على الطاولات أو معلّقة على حيطان المبانى. و سمع أعضاء الوفد عن هذا السوق و لكنهم لم يروه بأعينهم. و كان على مصطفى قبل أنْ يأخذهم إلى السوق أن يقص عليهم بالإيجاز قصّة تأسيس هذا السوق العتيق. و أخيراً ذهبوا و تفرّجوا على البضائع المعروضة. و قد أعجبتهم المصنوعات اليدويَّة. و لو لا أنهم جاؤوا بأنفسهم إلى دمشق لما صدّقوا أنه يمكن إنتاج مثل هذه الأشياء باليد.

٢

محادثة

أحمد: كيف حالك ياحسن؟ ماذا عندك من أخبار جديدة؟

هل سمعت عن حضور فرقة السيرك إلى مدينتنا؟

حسن: لاَ ، لم أسمع شيئاً عن هذا. من أخبرك بذلك؟

أحمد: قال لى سمير أن السيرك الصينى قد نصب خيامه قبل يومين فى ميدان الحرية. وللأسف لم أستطع مقابلتك قبل ذلك. لو ذهبت إلى هذا السيرك لرأيت العجائب.

حسن: — يا أحمد إنّك دائماً تعلم عن كل شئ و دائماً تخبرنى عندما يفوت الاوان. فأرجوك ياصديقى إذا عرفت شيئاً فى المستقبل عن أى عرض فنى فأخبرنى فى الوقت المناسب حتى أستطيع الذهاب كذلك.

أحمد: — حسناً سأخبرك بالتأكيد فتصوّر ياحسن أنّ أحداً من البهلوانات رمى نفسه تحت مخالب الأسد. فتولّى الرعب المتفرّجين و لم يفهموا أن هذا العرض كان نمرةً من برنامج السيرك و ليس هذا الأسد سوى حيواناً اليفاً و مروضاً.

SŁOWNIK

وَفْدٌ [wafd] delegacja, *l. mn.* وُفُودٌ
سُوقٌ [sūḳ] bazar, rynek, *l. mn.* أَسْوَاقٌ
دِمَشْقُ [dimašḳ] Damaszek
دِمَشْقِيٌّ [dimašḳī] damasceński
هُولَنْدَا [hūlandā] Holandia
هُولَنْدِيٌّ [hūlandī] holenderski; Holender
مِنْ قَبْلُ [min ḳablu] przedtem, wpierw
قَبْلَ ذٰلِكَ [ḳabla ḏàlika] przedtem

قَبْلَ أَنْ [ḳabla 'an] zanim
بَلَدِيٌّ [bàladī] miejski, municypalny
إِشْتَهَرَ (بِ-) ['ištàhara] wsławić się (czymś), słynąć (z czegoś)
نَسِيجٌ [nasīǧ] tkanina, *l. mn.* أَنْسِجَةٌ
قُطْنٌ [ḳuṭn] bawełna
صُوفٌ [ṣūf] wełna
حَرِيرٌ [ḥarīr] jedwab
إِمْتَازَ (بِ-) ['imtāza] wyróżniać się, odznaczać się (czymś), يَمْتَازُ (*cz. ter.*)
مَصْنُوعَاتٌ [maṣnūʻāt] wyroby
سِوَى [siwā] z wyjątkiem, prócz, tylko
بَدِيعٌ [badīʻ] świetny, wspaniały
فَخْمٌ [faḫm] pyszny, wspaniały
لَمَعَ (a) [lámaʻa] lśnić, błyszczeć
شُعَاعٌ [šuʻāʻ] promień, *l. mn.* أَشِعَّةٌ ['aši'ʻaa]
أَلِيفٌ ['alīf] oswojony
مُرَوَّضٌ [muráwwaḍ] wytresowany,
مَلِيءٌ [malī'] pełny, wypełniony
بِضَاعَةٌ [biḍāʻa] towar, *l. mn.* بَضَائِعُ [baḍā'iʻ]
عَرَضَ (i) ['araḍa] wystawiać, eksponować
تَفَرَّجَ [tafárraǧa] oglądać (coś)
مُتَفَرِّجٌ [mutafárriǧ] oglądający, widz
قَصَّ (u) [ḳaṣṣa] opowiadać, يَقُصُّ (*cz. ter.*)
قِصَّةٌ [ḳiṣṣa] opowiadanie, historia, *l. mn.* قِصَصٌ
خَيْمَةٌ [ḫáima] namiot, *l. mn.* خِيَامٌ
يَدَوِيٌّ [yádawī] ręczny, < يَدٌ [yad] ręka
رَأَى بِعَيْنَيْهِ [ra'a bi - 'ainaihi] widzieć na własne oczy
بِالإِيجَازِ [bi - l - 'īǧāzi] krótko, pokrótce
عَتِيقٌ ['atīḳ] bardzo stary, starożytny
مُحَادَثَةٌ [muḥādaṯa] rozmowa
نُمْرَةٌ [númra] numer (*także w imprezie artystycznej*), *l. mn.* نُمَرٌ
فِرْقَةٌ [firḳa] grupa, zespół, trupa, *l. mn.* فِرَقٌ

سِيرْكٌ [sīrk] cyrk
خَبَرٌ [ḫábar] wiadomość, *l. mn.* أَخْبَارٌ
حُضُورٌ [ḥuḍūr] przybycie, obecność
نَصَبَ (u) [náṣaba] ustawić
مُقَابَلَةٌ [mukābala] spotkanie
مِخْلَبٌ [miḫlab] pazur, szpon, *l. mn.* مَخَالِبُ
عَجِيبَةٌ [ʻağība] osobliwość, cudo, *l. mn.* عَجَائِبُ
فَاتَ (u) [fāta] przechodzić, mijać (*o czasie*)
أَوَانٌ [ʼawān] czas, *l. mn.* أَوِنَةٌ
رَجَا (u) [rağā] prosić, يَرْجُو [yarğū] (*cz. ter.*)
تَوَلَّى [tawállā] ogarniać (*o uczuciu*)
رُعْبٌ [ruʻb] przerażenie, strach
عَرْضٌ [ʻarḍ] pokaz, spektakl
تَصَوَّرَ [taṣáwwara] wyobrażać (sobie)
بَهْلَوَانٌ [bahlawān] akrobata, *l. mn.* بَهْلَوَانَاتٌ
فَنِّيٌّ [fannī] artystyczny
بِالتَّأْكِيدِ [bi - t - taʼkīd[i]] na pewno, z pewnością
مِثْلُ هَذَا [miṯl[u] haḏā] taki
مِثْلُ هَذِهِ [miṯl[u] háḏihi] taka; takie
صِينِيٌّ [ṣīnī] chiński; Chińczyk
مَيْدَانٌ [maidān] plac, *l. mn.* مَيَادِينُ
كُلُّ شَيْءٍ [kull[u] šaiʼ[in]] wszystko (dosł. każda rzecz)

OBJAŚNIENIA

رَمَى نَفْسَهُ rzucać się
مُصْطَفَى Mustafa (*imię własne*)
جَاؤُوا بِأَنْفُسِهِمْ przyszli sami (tzn. *osobiście*), przyjechali sami
مِثْلُ هَذِهِ الأَشْيَاءِ takie rzeczy
كَيْفَ حَالُكَ؟ Jak się masz?
مَاذَا عِنْدَكَ مِنْ أَخْبَارٍ جَدِيدَةٍ؟ Co u ciebie nowego? Co słychać u ciebie?

Zwrot لَيْسَ ... سِوَى oznacza: *tylko* np:

لَيْسَ لَهُمْ سِوَى طِفْلٍ وَاحِدٍ Oni mają tylko jedno dziecko.

GRAMATYKA

1. Tryb „ścięty"

Tryb ten tworzy się z formy czasu teraźniejszego przez zamianę końcowej dammy (ـُ) na sukun (ـْ). Końcówka نَ (na), podobnie jak w trybie łączącym, po długich samogłoskach ,ī' (ـِي) (w 2. os. r. żeńskiego l. pojedynczej) i ,ū' (ـُو) (w 2. i 3. os. r. męskiego l. mnogiej) — odpada. Na miejsce tej końcówki w 2. i 3. os. r. męskiego l. mnogiej wchodzi graficzny alif (ا). W liczbie podwójnej po długiej samogłosce ,ā' (ـَا) odpada końcówka نِ (ni).

Wzór: يَفْعَلْ

Odmiana czasownika رَسَمَ (u) *rysować*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَرْسُمْ		أَرْسُمْ
(*r. m.*) 2. os.	تَرْسُمُوا	تَرْسُمَا	تَرْسُمْ
(*r. ż.*) 2. os.	تَرْسُمْنَ		تَرْسُمِي
(*r. m.*) 3. os.	يَرْسُمُوا	يَرْسُمَا	يَرْسُمْ
(*r. ż.*) 3. os.	يَرْسُمْنَ	تَرْسُمَا	تَرْسُمْ

Przy czasownikach z trzecią spółgłoską słabą, zanika słabe ي [ya], o ile nie oznacza wzdłużenia samogłoski (ـِي)

Czasownik أَعْطَى *dać*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نُعْطِ		أُعْطِ
(*r. m.*) 2. os.	تُعْطُوا	تُعْطِيَا	تُعْطِ
(*r. ż.*) 2. os.	تُعْطِينَ		تُعْطِي
(*r. m.*) 3. os.	يُعْطُوا	يُعْطِيَا	يُعْطِ
(*r. ż.*) 3. os.	يُعْطِينَ	تُعْطِيَا	تُعْطِ

Czasownik رَأَى *widzieć,*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَرَ		أَرَ
(*r. m.*) 2. os.	تَرَوْا	تَرَيَا	تَرَ
(*r. ż.*) 2. os.	تَرَيْنَ		تَرَيْ
(*r. m.*) 3. os.	يَرَوْا	يَرَيَا	يَرَ
(*r. ż.*) 3. os.	يَرَيْنَ	تَرَيَا	تَرَ

Tryb ten w połączeniu z partykułami warunkowymi: إِذَا , إِنْ — *jeżeli,* wyraża czynność warunkową realną w przyszłości.

Czasownik w trybie „ściętym" występuje zarówno w zdaniu głównym, jak i podrzędnym, np.:

إِذَا نَزُرْ الْمَتْحَفَ القِبْطِى بِالقَاهِرَةِ نَرَ تُحَفَ الفَنِّ القِبْطِيِّ البَدِيعَةَ الْمُتَعَدِّدَةَ

Jeżeli odwiedzimy muzeum koptyjskie w Kairze, (to) zobaczymy liczne, wspaniałe dzieła sztuki koptyjskiej.

إِنْ تُقَابِلْ أَخَاكَ فَقُلْ لَهُ أَنْ يَحْضُرَ إِلَىَّ مَسَاءَ اليَوْمِ...

Jeżeli spotkasz swego brata, (to) powiedz mu, żeby do mnie przyszedł dzisiaj wieczorem.

Czynność warunkową realną w aspekcie przyszłości można również wyrazić poprzez postawienie orzeczenia zdania głównego w czasie przyszłym, a orzeczenia zdania podrzędnego — w czasie przeszłym, np.:

إِنْ جِئْتَ إِلَىَّ فَسَتَجِدُنِى فِى البَيْتِ

Jeżeli do mnie przyjdziesz, to zastaniesz mnie w domu.

W połączeniu z partykułą negacji لَمْ *nie,* tryb „ścięty" służy do wyrażania zaprzeczenia w czasie przeszłym. W porównaniu z partykułą negacji dla czasu przeszłego — مَا *nie,* zaprzeczenie przy pomocy trybu „ściętego" i partykuły لَمْ ma odcień bardziej absolutny, podobnie jak partykuła negacji لَنْ w połączeniu z formą trybu łączącego.

Przykłady:

لَمْ أَسْمَعْ شَيْئًا عَنْ هذَا (Absolutnie) nic o tym nie słyszałem.

لَمْ أَرَ شَيْئًا Nic nie widziałem.

Tryb „ścięty" w połączeniu z przyimkiem لِ służy do tworzenia trybu rozkazującego 1 i 3 osoby, np.:

لِيَذْهَبْ niech idzie
لِيَعِشْ niech żyje
لِنَذْهَبْ idźmy
لِيَتَفَرَّجُوا niech oglądają

W połączeniu z partykułą negacji لَا służy do wyrażania zaprzeczenia w trybie rozkazującym, np.:

لَا تَكْتُبْ nie pisz!
لَا تَضْحَكُوا nie śmiejcie się!
لَا تَخْرُجِى nie wychodź! (r. żeński)
لَا تَكْذِبَا nie kłamcie! (l. podw.)
لَا تَنْظُرْنَ nie patrzcie! (r. żeński)

Uwaga: Przy dodaniu spójnika فَ przyimek لِ traci kasrę (ـِ) i otrzymuje sukun (ـْ), np.:

فَلْيَذْهَبْ (a) więc niech idzie
فَلْيَحْيَ niech żyje

2. Wyrażanie czynności warunkowej przy pomocy czasu przeszłego

Forma czasu przeszłego w połączeniu z partykułami warunkowymi złożonymi: لَوْ.....لَ , إِذَا.....لَ , إِنْ.....لَ — *gdyby* ..., (*to*) ... służy do wyrażania czynności warunkowej nierealnej w odniesieniu do przeszłości. Pierwszy człon partykuły warunkowej złożonej (لَوْ , إِذَا , إِنْ) stoi przed orzeczeniem zdania podrzędnego, a drugi (لَ) — przed orzeczeniem zdania głównego. Obydwa orzeczenia stoją w czasie przeszłym, np.:

لَوْ كَانَ عِنْدِى وَقْتٌ لَذَهَبْتُ إِلَى مُبَارَاةِ كُرَةِ القَدَمِ

Gdybym miał czas, (to) poszedłbym na mecz piłki nożnej.

لَوْ قَرَأْتَ الجَرَائِدَ كُلَّ يَوْمٍ لَعَرَفْتَ مَا يَجْرِى فِى العَالَمِ

Gdybyś czytał codziennie gazety, (to) wiedziałbyś, co się dzieje na świecie.

لَوْ قَرَأْتَ ٱلجَرَائِدَ كُلَّ يَوْمٍ لَعَرَفْتَ مَا يَجْرِي

فِي ٱلعَالَمِ ٱلوَاسِعِ

إِذَا جِئْتَنِي لَوَجَدْتَنِي فِي البَيْتِ

Gdybyś przyszedł do mnie, (to) zastałbyś mnie w domu.

إِنْ تَعَلَّمْتَ هَذِهِ اللُّغَةَ لَعَرَفْتَهَا

Gdybyś uczył się tego języka, (to)byś go znał.

Zaprzeczenie wyraża się przy pomocy partykuły negacji لَمْ

Wzór: لَوْ لَمْ .... لَ (لَمَا)

لَوْ لَمْ نَتَكَلَّمْ العَرَبِيَّة دَائِمًا لَنَسِينَاهَا بِسُرْعَةٍ

Gdybyśmy nie rozmawiali stale po arabsku, szybko zapomnielibyśmy go.

لَوْ لَمْ تُوقِظْنِي اليَوْمَ فِي الصَّبَاحِ البَاكِرِ لَمَا لَحِقْتُ القِطَارَ

Gdybyś mnie nie zbudził dzisiaj wcześnie rano, nie zdążyłbym na pociąg.

3. Zdanie podrzędne czasowe

Zdanie podrzędne czasowe łączy się z orzeczeniem zdania głównego za pomocą spójników czasowych; لَمَّا، عِنْدَمَا *gdy*, بَعْدَ أَنْ *potem (jak)*, بَيْنَمَا *podczas gdy*; قَبْلَ أَنْ *zanim*, حَتَّى *póki nie, aż* i innych.

Przykłady:

عِنْدَمَا رَجَعْتُ مِنَ المَكْتَبِ قَابَلْتُ صَدِيقِي الذِي يَسْكُنُ قَرِيبًا مِنْ مَنْزِلِي

Gdy wracałem z biura, spotkałem swego kolegę, który mieszka blisko mnie.

حَضَرْنَا إِلَى المَلْعَبِ لَمَّا إِبْتَدَأَتِ المُبَارَاةُ

Przyszliśmy na stadion, gdy zaczął się mecz.

Po spójniku czasowym قَبْلَ أَنْ *zanim* orzeczenie zdania podrzędnego stoi zawsze w trybie łączącym

قَبْلَ أَنْ نَخْرُجَ مِنَ المَقْهَى نَدْفَعُ الحِسَابَ

Zanim wyjdziemy z kawiarni, zapłacimy rachunek

4. Wyrażanie aspektu zwrotnego czasownika

Obok niektórych form pochodnych o znaczeniu zwrotnym, zwrotność czasownika można niekiedy wyrazić przy pomocy rzeczownika نَفْسٌ *dusza*, (l. mn.) أَنْفُسٌ ، نُفُوسٌ w połączeniu z zaimkiem sufiksalnym.

np.: رَمَى نَفْسَهُ *rzucić się*

Takie połączenie jest równoznaczne z VIII formą pochodną tego czasownika — إِرْتَمَى *rzucić się*.

Słowo نَفْسٌ wyraża także zwrotność w znaczeniu: *sobie*, *siebie*, np.:

كَذَّبَ نَفْسَهُ zaprzeczać sobie (samemu)

وَسَأَلْتُ نَفْسِي zapytałem siebie

W połączeniu z zaimkiem sufiksalnym i przyimkiem بِ (—بِ) słowo نَفْسٌ w postpozycji (po czasowniku) oznacza odpowiednio: *sam*, *sama*, *sami*, np.:

أَرْسَلْتُ بِنَفْسِي هَذِهِ البَرْقِيَّةَ Wysłałem sam ten telegram.

وَأَخِيرًا جَاؤُوا بِأَنْفُسِهِمْ I w końcu przyszli sami.

Słowo نَفْسٌ może wreszcie oznaczać — *sam*, *ten sam*. Może ono występować w prepozycji lub postpozycji. W postpozycji łączy się z zaimkiem sufiksalnym, np.:

فِى نَفْسِ الوَقْتِ	w tym samym czasie
فِى اليَوْمِ نَفْسِهِ	w tym samym dniu
فِى نَفْسِ الوَسَطِ	w samym centrum

Rzeczowniki: شَىْءٌ *rzecz; coś* i أَحَدٌ *jeden* spełniają rolę zaimków nieokreślonych — *coś, ktoś,* np.:

ضَرَبَنِى أَحَدٌ	Ktoś mnie uderzył.
إِشْتَرَيْتُ شَيْئًا لِلأَكْلِ	Kupiłem coś do jedzenia.

W połączeniu z partykułami negacji czasowej لَا, مَا, لَمْ *nie* rzeczowniki te znaczą; *nic, nikt,* np.:

لَمْ نَرَ أَحَدًا	Nie widzieliśmy nikogo.
مَا أَرَدْتُ شَيْئًا	Nic nie chciałem.
لَا يَسْمَعُ أَحَدٌ	Nikt nie słyszy.

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) أين يشتغل مصطفى؟
٢) من أىّ بلد جاء الوفد التجارى إلى دمشق؟
٣) إلى اين ذهب معهم مصطفى؟
٤) بما إشتهرت الأسواق الدمشقية؟
٥) بما تمتاز المصنوعات المعروضة فى السوق؟
٦) هل كثير من الناس يزورون الأسواق فى دمشق؟
٧) هل كانَ الوفد الهولندى فى سُوريا من قبل؟
٨) هل أعْجَبَتْهم المصنوعات اليدويّة؟

2. Odmienić w trybie „ściętym" następujące czasowniki:

غَضِبَ	(a) gniewać się,	كَرَّرَ	powtarzać
تَفَرَّجَ	oglądać,	إِلْتَهَمَ	pożerać, pochłaniać

3. Odmienić w 1. i 3. os. l. mn. trybu rozkazującego następujące czasowniki:

لَثِغَ	(a) seplenić	إِتَّخَذَ	brać, obrać
إِنْتَظَرَ	czekać	إِسْتَكْمَنَ	ukryć się, przyczaić się

4. Przetłumaczyć na język polski:

١) إذا وجدت قليلاً من الوقت لزرت أحد معارفى من زمن الدراسة.
٢) إذا تشتر سيّارة جديدة فبعْ لى سيارتك القديمة.
٣) إنْ تَجِدْ جريدة عربيّة فى غرفتك فأحضرها لى.
٤) لنذهب ايّها الرفاق و نلعب بكرة القدم.
٥) لو عرفتُ أنّك تتكلم بالانجليزيّة لحضرت اليك لتساعدنى فى ترجمة عدّة جمل.
٦) لو لَمْ تُعطنى خمسين قرشاً لما إشتريت هذا الكتاب الشيّق.
٧) لاَ تكتبوا على حيطان مبنى المدرسة.
٨) قبل أن أتعلم القراءة بالعربيّة سيجب علىّ أن أدرس اللغة العربيّة سنين طويلة.
٩) غدا إذا كان الطقس جميلاً كما كان بالأمس فسنسافر فى رحلة قصيرة.
١٠) إذا زرتنى لكنت مسرورًا جدًا.

5. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Gdybym miał samochód, (to) nie jeździłbym do pracy tramwajem.
b) Gdybyście byli w Egipcie, (to) zobaczylibyście dużo wspaniałych zabytków historycznych.
c) Niech oni opowiedzą nam coś o swoim kraju i jego mieszkańcach.
d) Gdybyś miał trochę czasu, (to) przyjdź do mnie po południu na kawę; posłuchamy wiadomości radiowych.
e) Jeżeli spotkasz kolegę z mego wydziału (dosł. mego kolegę na wydziale), to powiedz mu, że jutro zostanie zwołane zebranie wszystkich członków naszego klubu.
f) Od dłuższego czasu nie czytałem prasy arabskiej.
g) Jeżeli pójdziemy jutro na mecz, (to) nie będziemy mogli pójść do kina.
h) Gdy będziecie na Bliskim Wschodzie, (to) nie wychodźcie na spacer w południe, gdyż w tym czasie słońce jest w zenicie.

* * *

أَمْثَال:

فى العجلة الندامة و فى التأنى السلامة

لكل قاعدة شواذّ

كما تزرع تحصد

LEKCJA DWUDZIESTA

الدرس العشرون

١

قِصَّة

يحكى أنّ رجلاً ما ركب حماراً قاصداً مزرعته التى تبعد عشرة كيلو مترات من القرية. كان إبن ذلك الفلاّح يجرى خلف الحمار. فلمّا رأى الناس الفلاّح يركب الحمار وإبنه الصغير حسين يمشى على قدميه قَالوا: مَا أقْسَى قلب هذا الشيخ يركب الحمار ويترك إبنه يمشى على قدميه. ونزل الفلاّح من ظهر الحمار وأركب إبنه. فقال آخرون: — إن هذا الإبن غير مؤدَّب. يركب ويترك والده العجوز يسير خلف الحمار. فخجل حسين و نزل من الحمار. وسار الشيخ وإبنه خلف الحمار. فقال الناس: — يا لِغباوة هذا الرجل يمشى على رجليه بينما يملك حمَاراً قويّاً مثل هذا فقال الرجل لإبنه: — يابنيَّ مهما عملت لن تُرضِيَ كل الناس. فركب هو وإبنه على الحمار ولم يَهْتَمَّا بقول الناس.

٢

محافظة أسوان

أسوان مدينة فى أقصى الجنوب على الحدود المصرية السودانيّة. وهى محافظة الآن مساحتها كبيرة جدّاً. ولكن ما يزرع من أراضيها قليل جداً إذا قيس بمساحتها. ويشتغل سكانها بالبناء والزراعة و تجارة التمر لكثرته هناك. وشيّد فى أسوان بجانب السدّ القديم خزّان عظيم للماء يُسمى بالسد

كَانَ إبْنُ ذٰلِكَ ٱلفَلَّاحِ يَجْرِى خَلْفَ ٱلْحِمَارِ

العالى. و هو يُعدّ أعظم السدود فى العالم. و يحجز خلفه اكبر بحيرة إصطِناعيّة. و تمّ بناء السد العالى فى سنة ١٩٧٠.

SŁOWNIK

حَكَى	(i) [*hakā*]	opowiadać, يُحْكَى (*str. bierna, cz. ter.*)
حِمَارٌ	[*ḥimār*]	osioł, *l. mn.* حمير
قَصَدَ	(i) [*ḳàsada*]	udawać się, skierować się
بَعُدَ	(u) [*bà'uda*]	znajdować się w odległości
لَمَّا	[*lamma*]	gdy, kiedy
مَشَى	(i) [*mašā*]	iść, chodzić, يَمْشِى (*cz. ter.*)
قَاسٍ	[*ḳāsin*]	okrutny, srogi, *l. mn.* قُسَاةٌ
شَيْخٌ	[*šaiḫ*]	starzec; szejk, *l. mn.* شُيُوخٌ
تَرَكَ	(u) [*tàraka*]	zostawić; pozwolić
وَالِدٌ	[*wālid*]	ojciec
أَرْكَبَ	[*'arkaba*]	posadzić
نَزَلَ	(i) [*nàzala*]	zejść; wysiąść
مُؤَدَّبٌ	[*mu'addab*]	wychowany
عَجُوزٌ	[*'ağūz*]	stary; staruszek, staruszka, *l. mn.* عَجَائِزُ
جَرَى	(i) [*ğarā*]	biec; zdarzyć się, mieć miejsce, dziać się, يَجْرِى (*cz. ter.*)

سَارَ	(i) [sāra]	iść, chodzić, يَسِيرُ (*cz. ter.*)
رِجْلٌ	[riǧl]	noga, *l. mn.* أَرْجُلٌ
بَيْنَمَا	[bàinamā]	podczas gdy
خَجِلَ	(a) [ḫàǧila]	wstydzić się
غَبَاوَةٌ	[ġabāwa]	głupota
مَلَكَ	(i) [màlaka]	posiadać
مَهْمَا	[mahmā]	cokolwiek
أَرْضَى	['arḍā]	zadowolić, dogodzić, يُرْضِي (*cz. ter.*)
إِهْتَمَّ	['ihtamma]	interesować się, zwracać uwagę (na coś), يَهْتَمُّ (*cz. ter.*)
مُحَافَظَةٌ	[muḥāfaẓa]	prowincja
أَسْوَانُ	['aswān[u]]	Assuan
حَدٌّ	[ḥadd]	granica, *l. mn.* حُدُودٌ
قَاسَ	(i) [ḳāsa]	mierzyć, przymierzać, porównywać, قِيسَ (*str. bierna*)
كَثْرَةٌ	[kaṯra]	obfitość; mnóstwo
شَيَّدَ	[šàyyada]	wznosić, budować
جَانِبٌ	[ǧānib]	bok, strona, *l. mn.* جَوَانِبُ
سَدٌّ	[sadd]	bariera, tama, grobla, *l. mn.* سُدُودٌ
خَزَّانٌ	[ḫazzān]	zapora, rezerwuar
مَاءٌ	[mā']	woda, *l. mn.* مِيَاهٌ
سَمَّى	[sammā]	nazywać, يُسَمِّي (*cz. ter.*), يُسَمَّى (*str. bierna*)
حَجَزَ	(u) [ḥaǧaza]	zatrzymać, zagrodzić, przegrodzić
تَمَّ	(i) [tamma]	zakończyć się, dokonać się, يَتِمُّ (*cz. ter.*)
عَدَّ	(u) ['adda]	liczyć; uważać, يَعُدُّ (*cz. ter.*), يُعَدُّ (*str. bierna*)

OBJAŚNIENIA

Czasownik قَصَدَ (i) *wyruszyć, udać się* — rządzi 3 przypadkiem (acc.); może również występować z przyimkiem إِلَى *do*..., np.:

رَكِبَ رَجُلٌ حِمَاراً قَاصِداً مَزْرَعَتَهُ

(Pewien) człowiek wsiadł na osła udając się na swe pole...

قَصَدَ إِلَى البَيْتِ — udał się do domu

مَشَى عَلَى قَدَمَيْهِ
مَشَى عَلَى رِجْلَيْهِ } iść pieszo

Słowo مَا jest zaimkiem nieokreślonym, oznacza: *jakiś, pewien*

np.: رَجُلٌ مَا — pewien człowiek
كَلْبٌ مَا — jakiś pies

Występuje ono również w roli partykuły ekspresji — *co za, jak* (*że*)!, np.:

مَا أَسْوَأَ الطَّقْسَ Co za brzydka pogoda!
مَا أَقْسَى القَلْبَ Co za okrutne serce!

To samo można wyrazić przy pomocy partykuły wykrzyknikowej يَا i przyimka لِ, np.:

يَا لِلْأَسَفِ Jaka szkoda!
يَا لِلْغَبَاوَةِ Co za głupota!
يَا بُنَيَّ O (mój) synku! — jest to forma zdrobniała od rzeczownika إِبْنٌ *syn*.

GRAMATYKA

1. Czasowniki nieregularne

Czasowniki niepełne

Są to czasowniki, które jako trzecią spółgłoskę rdzenną posiadają słaby و (waw) lub ى (ya), np.:

جَرَى	(i)	biec; dziać się
حَكَى	(i)	opowiadać
رَمَى	(i)	rzucać
بَنَى	(i)	budować
مَشَى	(i)	iść
نَسِيَ	(a)	zapomnieć
رَضِيَ	(a)	być zadowolonym
غَزَا (= غزو)	(u)	napadać, dokonać najazdu
نَمَا (= نمو)	(u)	rosnąć, rozwijać się

(رَجَا(=رجو | (u) prosić
(دَعَا(=دعو | (u) wzywać; nazywać
i szereg innych

Przy czasownikach kończących się na słaby و, słabą końcówkę pisze się w postaci ـَا ('alif mamdūda), np.: غَزَا, بَدَا, نَمَا

Czasownik رَمَى (i) *rzucać*

STRONA CZYNNA

Tryb oznajmujący

Czas przeszły

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	رَمَيْنَا		رَمَيْتُ
(*r. m.*) 2. os.	رَمَيْتُمْ	رَمَيْتُمَا	رَمَيْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	رَمَيْتُنَّ		رَمَيْتِ
(*r. m.*) 3. os.	رَمَوْا	رَمَيَا	رَمَى
(*r. ż.*) 3. os.	رَمَيْنَ	رَمَتَا	رَمَتْ

Czas teraźniejszy

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَرْمِي		أَرْمِي
(*r. m.*) 2. os.	تَرْمُونَ	تَرْمِيَانِ	تَرْمِي
(*r. ż.*) 2. os.	تَرْمِينَ		تَرْمِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَرْمُونَ	يَرْمِيَانِ	يَرْمِي
(*r. ż.*) 3. os.	يَرْمِينَ	تَرْمِيَانِ	تَرْمِي

Tryb łączący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَرْمِيَ		أَرْمِيَ
(*r. m.*) 2. os.	تَرْمُوا	تَرْمِيَا	تَرْمِيَ
(*r. ż.*) 2. os.	تَرْمِينَ		تَرْمِي
(*r. m.*) 3. os.	يَرْمُوا	يَرْمِيَا	يَرْمِيَ
(*r. ż.*) 3. os.	يَرْمِينَ	تَرْمِيَا	تَرْمِيَ

Tryb „ścięty"

W trybie ściętym końcowe słabe و, ى, zanika, o ile nie oznacza wzdłużenia samogłoski.

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَرْمِ		أَرْمِ
(*r. m.*) 2. os.	تَرْمُوا	تَرْمِيَا	تَرْمِ
(*r. ż.*) 2. os.	تَرْمِينَ		تَرْمِي
(*r. m.*) 3. os.	يَرْمُوا	يَرْمِيَا	يَرْمِ
(*r. ż.*) 3. os.	يَرْمِينَ	تَرْمِيَا	تَرْمِ

Tryb rozkazujący

To samo dzieje się w odmianie trybu rozkazującego

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (*r. m.*)	إِرْمُوا	إِرْمِيَا	إِرْمِ
2. os. (*r. ż.*)	إِرْمِينَ		إِرْمِي

Imiesłów: a) strony czynnej:

رَامٍ (*r. m.*) رَامِيَةٌ (*r. ż.*)
(*l. mn.*) رُمَاةٌ ،

b) strony biernej:

مَرْمِيٌّ (*r. m.*) مَرْمِيَّةٌ (*r. ż.*)

Masdar: رَمْيٌ

STRONA BIERNA

Czas przeszły: رُمِيَ

Czas teraźniejszy: يُرْمَى

Tak samo koniugują się czasowniki:

مَشَى (i), بَنَى (i), جَرَى (i) i inne

Czasownik نَسِيَ (a) *zapominać*

STRONA CZYNNA

Tryb oznajmujący

Czas przeszły

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَسِينَا		نَسِيتُ
(*r. m.*) 2. os.	نَسِيتُمْ	نَسِيتُمَا	نَسِيتَ
(*r. ż.*) 2. os.	نَسِيتُنَّ		نَسِيتِ
(*r m.*) 3. os.	نَسُوا	نَسِيَا	نَسِيَ
(*r. ż.*) 3. os.	نَسِينَ	نَسِيَتَا	نَسِيَتْ

Czas teraźniejszy

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَنْسَى		أَنْسَى
(*r. m.*) 2. os.	تَنْسَوْنَ	تَنْسَيَانِ	تَنْسَى
(*r. ż.*) 2. os.	تَنْسَيْنَ		تَنْسَيْنَ
(*r. m.*) 3. os.	يَنْسَوْنَ	يَنْسَيَانِ	يَنْسَى
(*r. ż.*) 3. os.	يَنْسَيْنَ	تَنْسَيَانِ	تَنْسَى

Tryb łączący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَنْسَى		أَنْسَى
(*r. m.*) 2. os.	تَنْسَوْا	تَنْسَيَا	تَنْسَى
(*r. ż.*) 2. os.	تَنْسَيْنَ		تَنْسَيْ
(*r. m.*) 3. os.	يَنْسَوْا	يَنْسَيَا	يَنْسَى
(*r. ż.*) 3. os.	يَنْسَيْنَ	تَنْسَيَا	تَنْسَى

Tryb „ścięty"

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَنْسَ		أَنْسَ
(*r. m.*) 2. os.	تَنْسَوْا	تَنْسَيَا	تَنْسَ
(*r. ż.*) 2. os.	تَنْسَيْنَ		تَنْسَيْ
(*r. m.*) 3. os.	يَنْسَوْا	يَنْسَيَا	يَنْسَ
(*r. ż.*) 3. os.	يَنْسَيْنَ	تَنْسَيَا	تَنْسَ

Tryb rozkazujący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (*r. m.*)	إِنْسَوْا	إِنْسَيَا	إِنْسَ
2. os. (*r. ż.*)	إِنْسَيْنَ		إِنْسَيْ

Imiesłów: a) strony czynnej:

نَاسٍ (*r. m.*) نَاسِيَةٌ (*r. ż.*)

b) strony biernej:

مَنْسِيٌّ (*r. m.*) مَنْسِيَّةٌ (*r. ż.*)

Masdar: نِسْيَانٌ

STRONA BIERNA

Czas przeszły: نُسِيَ

Czas teraźniejszy: يُنْسَى

Czasownik (غزو) غَزَا (u) *napadać*

STRONA CZYNNA

Tryb oznajmujący

Czas przeszły

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	غَزَوْنَا		غَزَوْتُ
(*r. m.*) 2. os.	غَزَوْتُمْ	غَزَوْتُمَا	غَزَوْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	غَزَوْتُنَّ		غَزَوْتِ
(*r. m.*) 3. os.	غَزَوْا	غَزَوَا	غَزَا
(*r. ż.*) 3. os.	غَزَوْنَ	غَزَتَا	غَزَتْ

Czas teraźniejszy

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَغْزُو		أَغْزُو
(*r. m.*) 2. os.	تَغْزُونَ	تَغْزُوَانِ	تَغْزُو
(*r. ż.*) 2. os.	تَغْزُونَ		تَغْزِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَغْزُونَ	يَغْزُوَانِ	يَغْزُو
(*r. ż.*) 3. os.	يَغْزُونَ	تَغْزُوَانِ	تَغْزُو

Tryb łączący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَغْزُوَ		أَغْزُوَ
(*r. m.*) 2. os.	تَغْزُوا	تَغْزُوَا	تَغْزُوَ
(*r. ż.*) 2. os.	تَغْزُونَ		تَغْزِي
(*r. m.*) 3. os.	يَغْزُوا	يَغْزُوَا	يَغْزُوَ
(*r. ż.*) 3. os.	يَغْزُونَ	تَغْزُوَا	تَغْزُوَ

Tryb „ścięty”

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَغْزُ		أَغْزُ
(*r. m.*) 2. os.	تَغْزُوا	تَغْزُوَا	تَغْزُ
(*r. ż.*) 2. os.	تَغْزُونَ		تَغْزِي
(*r. m.*) 3. os.	يَغْزُوا	يَغْزُوَا	يَغْزُ
(*r. ż.*) 3. os.	يَغْزُونَ	تَغْزُوَا	تَغْزُ

Tryb rozkazujący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (*r. m.*)	أُغْزُوا	أُغْزُوَا	أُغْزُ
2. os. (*r. ż.*)	أُغْزُونَ		أُغْزِي

Imiesłów: a) strony czynnej:

غَازٍ (*r. m.*) غَازِيَةٌ (*r. ż.*) l. mn. غُزَاةٌ

b) strony biernej:

مَغْزُوٌّ

Masdar: غَزْوٌ

STRONA BIERNA

Czas przeszły غُزِيَ

Czas teraźniejszy يُغْزَى

2. Czas przeszły ciągły

Czas ten tworzy się przy pomocy czasownika posiłkowego كَانَ — *być* i formy czasu teraźniejszego danego czasownika:

Wzór: كَانَ يَفْعَلُ

Znaczeniowo jest zbliżony do angielskiego Past Continuous Tense. Wyraża czynność długotrwałą lub powtarzającą się w przeszłości. Może również wyrażać czynność przeszłą jako proces nie ograniczony w czasie.

Np.: كُنَّا نَذْهَبُ عَصْرَ كُلِّ يَوْمٍ لِلنُّزْهَةِ فِي الْهَوَاءِ الطَّلْقِ

Chodziliśmy codziennie wieczorem na spacer na świeżym powietrzu.

كَانَ صَدِيقِي يُحِبُّ جِدًّا أَنْ يَلْعَبَ الشِّطْرَنْجَ

Mój przyjaciel bardzo lubił grać w szachy.

عِنْدَمَا جِئْتُ إِلَيْهِ كَانَ يَكْتُبُ رِسَالَةً

Gdy przyszedłem do niego, pisał list.

Zaprzeczenie w czasie przeszłym ciągłym można wyrazić za pomocą partykuły negacji لَمْ *nie*, np.:

لَمْ يَكُنْ يَتَوَقَّعُ أَنْ يَلْحَقَ الْقِطَارَ

Nie spodziewał się, że zdąży na pociąg.

Czas przeszły ciągły można również wyrazić w stronie biernej przez zamianę strony czynnej danego czasownika na stronę bierną. Czasownik posiłkowy كَانَ pozostaje niezmieniony.

3. Imiesłów strony czynnej z dopełnieniem

Imiesłów może mieć przy sobie dopełnienie. Stoi wówczas w 3. przypadku (acc.), a dopełnieniem rządzi na tych samych zasadach, co czasownik, od którego został utworzony, np.:

خَرَجَ مُصْطَفَى مِنَ الْمَقْهَى قَاصِدًا مَنْزِلَهُ

Mustafa wyszedł z kawiarni udając się do domu.

جَلَسْتُ فِي قَاعَةِ الْمُطَالَعَةِ مَا يَقْرُبُ مِنَ السَّاعَتَيْنِ مُقَلِّبًا صَفَحَاتِ الْمَوْسُوعَةِ الْعَرَبِيَّةِ

Siedziałem w czytelni około 2 godzin wertując stronice encyklopedii arabskiej.

4. Forma zdrobniała rzeczowników

Formę zdrobniałą rzeczowników i niektórych przymiotników tworzy się:

a) dla rzeczowników dwuspółgłoskowych typu: إِبْنٌ, بَابٌ według wzoru: فُعَيْلٌ, zgodnie z ich rdzeniem, np.:

إِبْنٌ syn (rdzeń: بنى) → بُنَيٌّ synek
بَابٌ drzwi (rdzeń: بوب) → بُوَيْبٌ drzwiczki

b) dla rzeczowników trójspółgłoskowych wg wzoru: فُعَيْلٌ, np.:

كَلْبٌ pies → كُلَيْبٌ piesek
جَبَلٌ góra → جُبَيْلٌ górka

c) dla rzeczowników czterospółgłoskowych przez wstawienie dyftongu ,ai' po drugiej spółgłosce, np.:

ثَعْلَبٌ lis → ثُعَيْلَبٌ lisek

d) dla rzeczowników i przymiotników z długą samogłoską w drugiej sylabie wg wzoru: فُعَيِّلٌ, np.:

كِتَابٌ książka → كُتَيِّبٌ książeczka
سَرِيعٌ szybki → سُرَيِّعٌ szybciutki

e) dla rzeczowników z końcówką rodzaju żeńskiego (ة) wg wzoru فُعَيْلَةٌ, np.:

زَهْرَةٌ kwiat → زُهَيْرَةٌ kwiatek
نُزْهَةٌ spacer → نُزَيْهَةٌ spacerek

f) dla rzeczowników rodzaju żeńskiego nie posiadających w zakończeniu wskaźnika tego rodzaju, również wg wzoru فُعَيْلَةٌ, np.:

أُمٌّ matka → أُمَيْمَةٌ mateczka
شَمْسٌ słońce → شُمَيْسَةٌ słoneczko

Rzeczowniki zdrobniałe utworzone od rzeczowników nieżywotnych lub oznaczających zwierzęta przyjmują liczbę mnogą regularną z zakończeniem ـَاتٌ, np.:

كُتَيِّبٌ → كُتَيِّبَاتٌ książeczki
كُلَيْبٌ → كُلَيْبَاتٌ pieski

Rzeczowniki zdrobniałe oznaczające istoty żywe przyjmują liczbę mnogą regularną z zakończeniem ـُونَ, np.:

رُجَيْلٌ → رُجَيْلُونَ człowieczki

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

I

١) إلى اين ذهب الفلّاح ؟
٢) ما هى المسافة بين القرية و مزرعة الفلّاح ؟
٣) من ركب الحمار و من جرى خلفه ؟
٤) لماذا قال الناس أنّ إبن الفلاح غير مؤدّب ؟
٥) هل نزل حسين من ظهر الحمار ؟
٦) ماذا قال الناس بعد أن نزل حسين من الحمار ؟
٧) ماذا قال الوالد لإبنه ؟

II

١) اين تقع مدينة أسوان ؟
٢) هل مساحة محافظة أسوان كبيرة ؟
٣) بما يشتغل سُكانها ؟
٤) ما هى أهمّيّة السدّ العالى و متى تمّ بناؤه ؟

2. Odmienić następujące czasowniki z ostatnią słabą (و, ى) w czasie przeszłym i teraźniejszym

بَنَى (i) budować
جَرَى (i) biec
قَضَى (i) skazać; spędzać (czas)
مَشَى (i) iść
رَضِيَ (a) być zadowolonym
نَمَا (u) rosnąć, rozwijać się

3. Przetłumaczyć na język polski:

١) عندما دخلت الغرفة كان أخى يطعم طعام الفطور .
٢) لا تَنْسَ أن تشترى قليلًا من التفّاح و البرتقال .
٣) لم أرَ صديقى حسن منذ وقت طويل .
٤) رأيت بنتاً جميلة مع كليبها الصغير .
٥) هو لا يهتمّ أبداً بما يجرى حوله .
٦) ما أجمل الشتاء فى الجبال .

٧) يا للأسف أننى لا أستطيع أن أسافر معكم إلى شاطئ البحر .
٨) كل يوم أمشى على قدمىّ إلى العمل .
٩) بنى هذا البيت العتيق قبل مائة سنة .

4. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Nie widzieliśmy w tym roku dobrego filmu.
b) Nasza szkoła została zbudowana przez wszystkich mieszkańców miasta.
c) Jakiż piękny jest ten meczet!
d) Wysiadłem z samochodu i zacząłem iść pieszo do domu.
e) Dziewczyna, której powiedziałem, że jest piękna, zawstydziła się bardzo i poczerwieniała.
f) W ogrodzie przed moim domem rośnie wysokie drzewo pomarańczowe.
g) Siedziałem na wygodnym krześle słuchając z uwagą audycji radia Kair.

5. Utworzyć formę zdrobniałą od następujących rzeczowników:

وَلَدٌ — chłopiec, حِمَارٌ — osioł, شَجَرَةٌ — drzewo
فَرَسٌ — koń, بَحْرٌ — morze, نَهْرٌ — rzeka
بَقَرَةٌ — krowa

LEKCJA DWUDZIESTA PIERWSZA

الدرس الحادى و العشرون

معرض الكتب العالمى

فى كل سنة يقام فى فارصوفيا معرض الكتب العالمى الذى تشترك فيه كل دور النشر و الطباعة فى العالم. و يقام هذا المعرض الهامّ فى قصر العلم و الثقافة و تعرض فيه جميع أنواع الكتب التى تصدرها المؤسّسات المشتركة فى المعرض. إنّ لهذا المعرض أهمّيّة كبرى فى التبادل العلمى و الثقافى بين الدول ذات الأنظمة المختلفة.

كان بشير يُمثّل دار النشر و الطباعة اللبنانيّة فى المعرض فى

السنة-الماضية. و كان بشير قد وصل إلى عاصمة بولونيا قبل أسبوعين من يوم إفتتاح المعرض. و خلال هذين الاسبوعين زار بعض المدن البولونيّة فتعرّف على حياة الناس و ضيافتهم و عاداتهم.

مرّ بشير فى يوم من الايام بأحد شوارع فارصوفيا فلفت نظره إسم لمقهى صغير. كان المَقهى يُسمّى »عَلِى بابَ«. فدخل بشير المَقهى لحب الإستطلاع و كذلك قد ظنّ أنه ربّما يُقابل أحد العرب فى هذا المقهى. فشرب فنجاناً من القهوة و أكل قطعتين من البسكويت. و ظلّ بشير فى المقهى ما يقرب من الساعتين ثمّ دفع الحساب و خرج منه قاصدًا الفندق الذى سكن فيه.

SŁOWNIK

مَعْرِضٌ	[ma'riḍ]	wystawa, ekspozycja, *l. mn.* مَعَارِضُ
دَارُ النَّشْرِ وَ الطِّبَاعَةِ		wydawnictwo
قَصْرٌ	[kaṣr]	pałac, *l. mn.* قُصُورٌ
أَصْدَرَ	['aṣdara]	wydawać, publikować
تَبَادُلٌ	[tabādul]	wymiana
عِلْمِيٌّ	['ilmī]	naukowy
نِظَامٌ	[niẓām]	porządek; system, ustrój, *l. mn.* أَنْظِمَةٌ ، نُظُمٌ
مَثَّلَ	[maṯṯala]	reprezentować,
إفْتِتَاحٌ	['iftitāḥ]	otwarcie, inauguracja
ضِيَافَةٌ	[ḍiyāfa]	gościnność
مَرَّ (بِـ) ، (عَلَى)	(u) [márra]	iść, mijać, przechodzić koło, obok, يَمُرُّ (*cz. ter.*)
لَفَتَ النَّظَرَ	(i)	zwracać, przyciągać uwagę
إِسْمٌ	['ism]	nazwa, nazwisko, imię, *l. mn.* أَسْمَاءٌ
حُبُّ الإِسْتِطْلَاعِ		ciekawość

ظَنَّ	(u) [*ẓanna*]	myśleć, sądzić, przypuszczać, يَظُنُّ (*cz. ter.*)
قِطْعَةٌ	[*ḳiṭ'a*]	kawałek, *l. mn.* قِطَعٌ
رُبَّمَا	[*rùbbamā*]	być może, może
بَسْكُوِيتٌ	[*baskwīt*]	biskwit
ظَلَّ	(a) [*ẓàlla*]	pozostawać, przebywać; kontynuować, يَظَلُّ (*cz. ter.*)
مَا يَقْرُبُ مِن	[*mā yàḳrub*ᵘ *min*]	około...
دَفَعَ	(a) [*dàfa'a*]	płacić
حِسَابٌ	[*ḥisāb*]	rachunek, *l. mn.* حِسَابَاتٌ
بَشِيرُ	[*bašīr*]	Baszir (*im. własne*)
وَارْسُو = فَارْصُوفِيَا		Warszawa

OBJAŚNIENIA

كَانَ بَشِيرُ قَدْ وَصَلَ إِلَى عَاصِمَةِ بُولُونِيَا قَبْلَ أُسْبُوعَيْنِ

Baszir przybył do Warszawy przed dwoma tygodniami...

W zdaniu tym występuje forma czasu zaprzeszłego

لِحُبِّ ٱلِاسْتِطْلَاعِ   z ciekawości

GRAMATYKA

1. Czasowniki nieregularne (c. d.)

Czasowniki podwojone

Do grupy tej należą czasowniki, w których druga i trzecia spółgłoska rdzenna są jednakowe. Obie te spółgłoski zlewają się w jedną spółgłoskę podwojoną. Graficznie przedstawia się je za pomocą jednej litery ze znakiem podwojenia — taszdidem (ـّ).

P r z y k ł a d y:

مَرَّ	(u) iść, przechodzić	od	مَرْرَ،	مَرَرَ
ظَنَّ	(u) myśleć, sądzić	od	ظَنْنَ	ظَنَنَ
ظَلَّ	(a) przebywać, pozostawać	od	ظَلْلَ	ظَلَلَ
فَرَّ	(i) uciekać	od	فَرْرَ	فَرَرَ
بَلَّ	(u) moczyć, zwilżać	od	بَلْلَ	بَلَلَ

Gdy trzecia spółgłoska rdzenna nie ma samogłoski (ـْ), to wówczas druga spółgłoska rdzenna zachowuje samogłoskę. W tej sytuacji nie zachodzi zjawisko zlania się tych spółgłosek w spółgłoskę podwojoną i każda z nich występuje odrębnie (*czas przeszły*: 1. i 2. osoba l. pojedynczej, podwójnej i mnogiej obu rodzajów oraz 3. osoba r. ż. l. mnogiej; *czas teraźniejszy*: 2. i 3. osoba r. ż. l. mnogiej).

Rozdwojenie obu spółgłosek zachodzi również wówczas, gdy wchodzi między nie długa samogłoska (maṣdar, imiesłów strony biernej).

Tryb „ś c i ę t y" czasowników podwojonych ma dwie formy:

1. *regularną* (rozdwojenie spółgłosek rdzennych);
2. *„krótką"* (analogiczną do formy trybu oznajmującego czasu teraźniejszego).

Dla uniknięcia zbiegu dwu spółgłosek z sukūnem (يَمُرْ) forma *„krótka"* otrzymuje krótką samogłoskę **a** (ـَ) lub **i** (ـِ) z wyjątkiem tych czasowników, które posiadają w czasie teraźniejszym samogłoskę **u** (ـُ). Otrzymują one wówczas samogłoskę **u**, **a** lub **i**, np.:

Forma regularna:

فَرَّ	(i)	يَفْرِرْ
ظَلَّ	(a)	يَظْلَلْ
مَرَّ	(u)	يَمْرُرْ

Forma „krótka":

يَفِرَّ	lub	يَفِرِّ
يَظَلَّ	lub	يَظَلِّ
يَمُرُّ،	يَمُرَّ،	يَمُرِّ

Tryb rozkazujący również może posiadać obie formy, np.:

فَرَّ (i) >	اِفْرِرْ	lub	فِرَّ	فِرِّ
ظَلَّ (a) >	اِظْلَلْ	lub	ظَلَّ	ظَلِّ
مَرَّ (u) >	أُمْرُرْ	lub	مُرُّ ،	مُرَّ، مُرِّ

Odmiana czasownika حَلَّ (u) *rozwiązać*

STRONA CZYNNA

Tryb oznajmujący

Czas przeszły

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	حَلَلْنَا		حَلَلْتُ
(*r. m.*) 2. os.	حَلَلْتُمْ	حَلَلْتُمَا	حَلَلْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	حَلَلْتُنَّ		حَلَلْتِ
(*r. m.*) 3. os.	حَلُّوا	حَلَّا	حَلَّ
(*r. ż.*) 3. os.	حَلَلْنَ	حَلَّتَا	حَلَّتْ

Czas teraźniejszy

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَحُلُّ		أَحُلُّ
(*r. m.*) 2. os.	تَحُلُّونَ	تَحُلَّانِ	تَحُلُّ
(*r. ż.*) 2. os.	تَحْلُلْنَ		تَحُلِّينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَحُلُّونَ	يَحُلَّانِ	يَحُلُّ
(*r. ż.*) 3. os.	يَحْلُلْنَ	تَحُلَّانِ	تَحُلُّ

Tryb łączący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَحُلَّ		أَحُلَّ
(*r. m.*) 2. os.	تَحُلُّوا	تَحُلَّا	تَحُلَّ
(*r. ż.*) 2. os.	تَحْلُلْنَ		تَحُلِّي
(*r. m.*) 3. os.	يَحُلُّوا	يَحُلَّا	يَحُلَّ
(*r. ż.*) 3. os.	يَحْلُلْنَ	تَحُلَّا	تَحُلَّ

Tryb „ścięty"

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَحُلَّ , نَحْلُلْ		أَحُلَّ , أَحْلُلْ
(*r. m.*) 2. os.	تَحُلُّوا	تَحُلَّا	تَحُلَّ , تَحْلُلْ
(*r. ż.*) 2. os.	تَحْلُلْنَ		تَحُلِّي
(*r. m.*) 3. os.	يَحُلُّوا	يَحُلَّا	يَحُلَّ , يَحْلُلْ
(*r. ż.*) 3. os.	يَحْلُلْنَ	تَحُلَّا	تَحُلَّ , تَحْلُلْ

Tryb rozkazujący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (*r. m.*)	أُحْلُلُوا , حُلُّوا	أُحْلُلَا , حُلَّا	أُحْلُلْ , حُلَّ
2. os. (*r. ż.*)	أُحْلُلْنَ		أُحْلُلِي , حُلِّي

Imiesłów: a) strony czynnej:

حَالٌّ (*r. m.*) حَالَّةٌ (*r. ż.*)

b) strony biernej:

مَحْلُولٌ (*r. m.*) مَحْلُولَةٌ (*r. ż.*)

Masdar: حَلٌّ

STRONA BIERNA

Czas przeszły: حُلَّ

Czas teraźniejszy: يُحَلُّ

W odmianie form pochodnych zachodzą takie same zmiany jak w odmianie I formy. W II i V formie pochodnej następuje rozdwojenie drugiej rdzennej spółgłoski podwojonej, np.:

شَدَّ	być silnym	>	شَدَّدَ	(II)	wzmagać, wzmacniać
			شَادَّ	(III)	sprzeczać się
مَدَّ	wyciągać, rozpościerać	>	أَمَدَّ	(IV)	dostarczać
			أَحَبَّ		lubić, kochać
لَذَّ	być słodkim, rozkosznym	>	تَلَذَّذَ	(V)	rozkoszować się
مَسَّ	dotykać	>	تَمَاسَّ	(VI)	stykać się
حَلَّ	rozwiązać	>	إِنْحَلَّ	(VII)	rozwiązać się
شَدَّ		>	إِشْتَدَّ	(VIII)	wzmagać się
مَرَّ	przechodzić, mijać	>	إِسْتَمَرَّ	(X)	ciągnąć się, trwać

Odmiana czasownika podwojonego w IV formie pochodnej

أَحَبَّ *lubić, kochać* (= حَبَّ)

Tryb oznajmujący

Czas przeszły

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	أَحْبَبْنَا		أَحْبَبْتُ
(*r. m.*) 2. os.	أَحْبَبْتُمْ	أَحْبَبْتُمَا	أَحْبَبْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	أَحْبَبْتُنَّ		أَحْبَبْتِ
(*r. m.*) 3. os.	أَحَبُّوا	أَحَبَّا	أَحَبَّ
(*r. ż.*) 3. os.	أَحْبَبْنَ	أَحَبَّتَا	أَحَبَّتْ

Czas teraźniejszy

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نُحِبُّ		أُحِبُّ
(*r. m.*) 2. os.	تُحِبُّونَ	تُحِبَّانِ	تُحِبُّ
(*r. ż.*) 2. os.	تُحْبِبْنَ		تُحِبِّينَ
(*r. m.*) 3. os.	يُحِبُّونَ	يُحِبَّانِ	يُحِبُّ
(*r. ż.*) 3. os.	يُحْبِبْنَ	تُحِبَّانِ	تُحِبُّ

Tryb łączący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نُحِبَّ		أُحِبَّ
(*r. m.*) 2. os.	تُحِبُّوا	تُحِبَّا	تُحِبَّ
(*r. ż.*) 2. os.	تُحْبِبْنَ		تُحِبِّي
(*r. m.*) 3. os.	يُحِبُّوا	يُحِبَّا	يُحِبَّ
(*r. ż.*) 3. os.	يُحْبِبْنَ	تُحِبَّا	تُحِبَّ

Tryb „ścięty"

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نُحِبَّ		أُحِبَّ
(*r. m.*) 2. os.	تُحِبُّوا	تُحِبَّا	تُحِبَّ
(*r. ż.*) 2. os.	تُحْبِبْنَ		تُحِبِّي
(*r. m.*) 3. os.	يُحِبُّوا	يُحِبَّا	يُحِبَّ
(*r. ż.*) 3. os.	يُحْبِبْنَ	تُحِبَّا	تُحِبَّ

Tryb rozkazujący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (*r. m.*)	أَحِبُّوا	أَحِبَّا	أَحِبَّ
2. os. (*r. ż.*)	أَحْبِبْنَ		أَحِبِّي

Imiesłów strony czynnej: مُحِبٌّ

2. Czas zaprzeszły

Formę czasu zaprzeszłego tworzy się przy pomocy czasownika posiłkowego كَانَ — *być* i formy czasu przeszłego danego czasownika. Między czasownikiem كَانَ a czasownikiem odmienianym wstawia się ponadto partykułę قَدْ

Wzór: كَانَ قَدْ فَعَلَ

Reguły stosowania tego czasu i jego znaczenie podobne są do angielskiego Past Perfect Tense. Wyraża on czynność przeszłą, która miała miejsce przed inną czynnością dokonaną w przeszłości, np.:

...لَقَدْ هَزَمَ خُصُومَهُ لِأَنَّهُ كَانَ قَدْ مَارَسَ الرِّيَاضَةَ

وَعِنْدَمَا خَرَجَ مِنَ ٱلْبَيْتِ كَانَ قَدْ نَسِيَ قُبَّعَتَهُ

(I) gdy wyszedł z domu, zapomniał (wziąć) kapelusza.

Czas zaprzeszły wskazuje również na to, że jakaś czynność dokonana w przeszłości jest wynikiem wykonania innej czynności.
Np.:

لَقَدْ هَزَمَ إِبْرَاهِيمُ خُصُومَهُ فِي الشَّارِعِ لِأَنَّهُ كَانَ قَدْ مَارَسَ الرِّيَاضَةَ

Ibrahim pokonał na ulicy swych wrogów, ponieważ uprawiał sport.

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) اين يقام معرض كتب العالمى؟
٢) من يعرض كتبه فى هذا المعرض؟
٣) هل هذا المعرض مُهمّ؟
٤) من كان يمثل دار النشر و الطباعة اللبنانية فى المعرض؟
٥) متى وصل بشير إلى فارصوفيا؟
٦) ما إسم المقهى الذى لفت نظر بشير؟
٧) لماذا ذهب إلى هذا المقهى؟
٨) كم من الوقت جلس بشير فى المقهى؟

2. Odmienić w czasie przeszłym i teraźniejszym następujące czasowniki podwojone:

ظَنَّ (u) myśleć, sądzić — فَرَّ (i) uciekać
دَلَّ (u) wskazywać, pokazywać — ظَلَّ (a) pozostawać

3. Odmienić w trybie rozkazującym następujące czasowniki podwojone:

جَرَّ (u) ciągnąć, wlec
دَكَّ (u) rozbijać
مَصَّ (u) ssać

4. Odmienić w trybie łączącym i „ściętym" następujące czasowniki podwojone:

ضَرَّ (u) szkodzić
سَدَّ (u) zatkać
شَكَّ (u) wątpić

5. Utworzyć imiesłów strony czynnej i biernej oraz masdar od następujących czasowników podwojonych:

شَقَّ (u) przebijać
حَكَّ (u) drapać
قَصَّ (u) strzyc, obcinać

6. Przetłumaczyć na język polski:

١) عندما كنا بالأمس فى وسط المدينة مررنا بأحد الشوارع الذى يشيد فيه مبنى المسرح الجديد.
٢) أرجو أن تقولى لى اين استطيع أن أشترى شيئاً للأكل.
٣) ظننت أنك سافرت إلى لبنان لأننى لم أرك منذ زمن طويل.
٤) عندما دخلنا الفصل كانَ المعلم قد إنتهى من درسه.
٥) كان العامل قد إنتقل من مدينته إلى مدينة أخرى و هنا بدأ يشتغل فى مصنع الجرّارات.
٦) تعرّفت بهذا الصحفى الاجْنبى عندما كانَ قد جاء إلى فارصوفيا لأوّل مرّةٍ.
٧) ذهبت إلى قاعة المطالعة و ظللت فيها ما يقرب من ثلاث ساعات.

7. Przetłumaczyć na język arabski:

a) Pokaż mi, gdzie jest biuro turystyki zagranicznej.
b) Czy myślisz, że w przyszłym roku będziemy mogli wyjechać na urlop do Francji?
c) Pozostawałem w szpitalu całe dwa tygodnie.
d) Gdybyś jutro przechodził koło naszego domu, to odwiedź nas.
e) Kolega, który zna dobrze język arabski, poprawia mi zawsze ćwiczenia.

LEKCJA DWUDZIESTA DRUGA

الدرس الثانى و العشرون

عيد أوّل السنة

كما نعلم فان أول السنة الميلادية يحتفل به فى جميع البلاد العربيّة. فاليوم الاوّل من شهر كانون الثانى (يناير) عيد رسمى للدولة. و كذلك

يحتفل بعيد أول السنة الهجريّة وفقًا للتاريخ الاسلامى. و كان سمير جالسًا وحيدًا فى غرفته يقرأ مجموعة من القصص الغراميَّة. و إذا أحد الضيوف يطرق الباب طرقاً شديدًا. فغضب سمير لهذا الازعاج. ولكن زال غضبه و فرح فرحًا عظيمًا عندما رأى امام الباب صديقه — الا و هو الرشيد.

جلس الرشيد على كرسى وقال لسمير: — غدًا ستنتهى هذه السنة و سنحتفل بقدوم السنة الجديدة. فهيّا بنا إلى السوق لنشترى الأشياء اللازمة. أمّا الحفلة فستكون إمّا فى منزله و إمّا فى منزل فؤاد. و لكن اينما كانت فستكون راقصة و رائعة. فى أثناء هذه المحادثة دخل فؤاد و سلّم عليهما و قال أن الإحتفال سيكون فى منزله. وخرجوا جميعا من البيت و ذهبوا الى السوق. و اشتروا هناك لحماً و خبزاً و بعض الحلويات و الخمر. و كذلك إشتروا ربع كيلوغرام من الشاى. وأخيراً رأى سمير أن فى الدكان يوجد كافيار و اشتروا ١٠٠ غرام أىْ عشر كيلوغرام. وبعد الإنتهاء من شراء المأكولات و المشروبات إنصرف كل واحد منهم إلى منزله و ودّعهم فؤاد قائلاً:

— غدا ستكونُ ليلة ناجحة إِن شاء الله فالى اللقاء يا رفاق. ثم توجّه إلى سمير بهذهِ الكلمات: — يا سمير إشتر جريدة لنعرف ما هو برنامج الراديو ليوم غد. فقال سمير: أى جريدة؟ فردّ فؤاد: — أىّ جريدة تجدها فى الكشك.

SŁOWNIK

أوّل	['awwal]	początek, *l. mn.* أوَائِل
رَسْمِى	[rasmī]	oficjalny
وَفْقًا لِ...	[wafkān li]	... zgodnie z...
السنة الميلاديّة		rok ery chrześcijańskiej
السنة الهجريّة		rok hidżry*
مَجْمُوعَة	[mağmū'a]	zbiór, kolekcja
غَرَامِى	[ġarāmī]	miłosny
غَرَام	[ġarām]	miłość
وَإِذَا		i oto...
طَرَقَ	(u) [ṭàraka]	pukać, stukać
طَرْق	[ṭark]	pukanie, stukanie
زَالَ	(u) [zāla]	mijać
غَضِبَ	(a) [ġàḍiba]	gniewać się
غَضَبٌ	[ġàḍab]	gniew
إِزْعَاجٌ	['iz'āğ]	przeszkadzanie
أَزْعَجَ	['az'ağa]	przeszkadzać
فَرَح	[fàraḥ]	radość, *l. mn.* أَفْرَاحٌ
قُدُوم	[kudūm]	przybycie, nadejście
سَلَّمَ (على)	[sàllama]	pozdrawiać (kogoś)
أَيْنَمَا	['ainamā]	gdziekolwiek
خُبْزٌ	[ḫubz]	chleb
حَفْلَةٌ	[ḥafla]	uroczystość,
حَفْلَةٌ رَاقِصَةٌ		bal
لَحْمٌ	[laḥm]	mięso, *l. mn.* لُحُومٌ
خَمْرٌ	[ḫamr]	wino, *l. mn.* خُمُور
غَرَامٌ	[ġarām]	gram, *l. mn.* غَرَامَاتٌ
كِيلُوغْرَامٌ	[kīlūġrām]	kilogram, *l. mn.* كِيلُوغْرَامَاتٌ
دُكَّانٌ	[dukkān]	sklep, *l. mn.* دَكَاكِين
كَافِيَارٌ	[kāfiyār]	kawior
يُوجَدُ	[yūğadu]	jest, znajduje się (str. bierna od czas. وَجَدَ)
شِرَاء	[širā']	kupno, zakup
لَيْلَة	[làila]	noc
مأكُولَاتٌ	[ma'kūlāt]	produkty spożywcze

* *hidżra* — era muzułmańska (od 622 r. n.e.)

إِنْصَرَفَ	['inṣárafa]	udać się (do); odejść
وَدَّعَ	[wádda'a]	żegnać się,
أَىْ	['ay]	to jest, to znaczy
نَاجِحٌ	[nāǧiḥ]	pomyślny
كُشْكٌ	[kušk]	kiosk, *l. mn.* أَكْشَاكٌ
إِلَى آللِقَاء	['ila-l-likā']	do widzenia
تَوَجَّهَ (إِلَى)	[tawáǧǧaha]	zwrócić się (do)

OBJAŚNIENIA

وَفْقاً لِلتَّأْرِيخِ الاسلامى	zgodnie z chronologią muzułmańską
كَانَ جَالِساً	siedział = كَانَ يَجْلِسُ
طَرَقَ البَابَ	pukać mocno do drzwi
طَرْقاً شَدِيداً	
فَهَيَّا بِنَا	a więc idźmy
إِمَّا ... (و) إِمَّا ...	albo ... albo

Jest to spójnik alternatywny. Stosuje się także formę:

(أَمْ) أَوْ ... إِمَّا albo ... albo

Służy do wyrażania alternatywy w zdaniu, np.:

أَقْضِى فِى كُلِّ سَنَةٍ إِجَازَتِى إِمَّا عَلَى شَاطِئِ البَحْرِ إِمَّا فِى الجِبَالِ

Co roku spędzam (mój) urlop albo nad morzem, albo w górach.

... فَ ... أَيْنَمَا كَانَتْ gdziekolwiek byłaby... to...

... إِنْ شَاءَ اللّٰه (dosł. *jeśli Allah zechce*) jest zwrotem skostniałym, który zatracił swe pierwotne podstawowe znaczenie i jest obecnie szeroko stosowany (szczególnie w dialektach) dla wyrażania możliwości lub prawdopodobieństwa wykonania jakiejś czynności, np.:

هُوَ سَيَحْضُرُ غَدًا إِنْ شَاءَ الله	On chyba przyjdzie jutro.
سَأَزُورُكُمْ بَعْدَ أُسْبُوعَيْنِ إِنْ شَاء الله	Odwiedzę was chyba za dwa tygodnie.

Słowo أَىٌّ (*r. ż.* أَيَّةٌ) w prepozycji przed rzeczownikiem występuje w roli zaimka nieokreślonego — *jakikolwiek, jakiś* — (podobnie jak مَا po rzeczowniku); أَى może występować zarówno przed rzeczownikiem rodz. męskiego, jak i żeńskiego. Rzeczownik stoi w drugim przypadku (gen). w stanie nieokreślonym tworząc z أَىّ status constructus, np.:

أَىُّ كِتَابٍ	jakakolwiek książka
أَىُّ جَرِيدَةٍ	jakakolwiek gazeta, jakaś gazeta

GRAMATYKA

1. Czasowniki nieregularne

Czasowniki „hamzowe"

Są to czasowniki, które posiadają nad pierwszą, drugą lub trzecią spółgłoską rdzenną hamzę (ءـ). Np.:

أَخَذَ	brać	سَأَلَ	pytać
أَكَلَ	jeść	رَأَسَ	przewodniczyć
أَمَلَ	mieć nadzieję	قَرَأَ	czytać
أَمَرَ	rozkazywać	جَرُؤَ	ośmielić się, odważyć się

a) *Czasowniki z początkową hamzą*

Dwuhamzowy początek أَأْ أَوْ إِىْ przechodzi w آ (ā), أُو (ū), إِى (ī), np:

أَكَلَ	(u) jeść,	أَأْكُلُ	→	آكُلُ	jem
أَمَلَ	(u) mieć nadzieję,	أُؤْمُلْ	→	أُومُلْ	miej nadzieję
أَلِمَ	(a) odczuwać ból,	إِئْلَمْ	→	إِيلَمْ	odczuwaj ból

Jeżeli w zdaniu pierwsza hamza „wasluje" się z poprzedzającym słowem, to druga hamza wspiera się na swej podpórce, np.:

قَالَ إِيلَمْ > قَالَ آئْلَمْ : [kāla — 'lam] — powiedział: *„odczuwaj ból"*!

Czasownik أَخَذَ (u) *brać*

STRONA CZYNNA

Tryb oznajmujący

Czas przeszły

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	أَخَذْنَا		أَخَذْتُ
(*r. m.*) 2. os.	أَخَذْتُمْ	أَخَذْتُمَا	أَخَذْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	أَخَذْتُنَّ		أَخَذْتِ
(*r. m.*) 3. os.	أَخَذُوا	أَخَذَا	أَخَذَ
(*r. ż.*) 3. os.	أَخَذْنَ	أَخَذَتَا	أَخَذَتْ

Czas teraźniejszy

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَأْخُذُ		آخُذُ
(*r. m.*) 2. os.	تَأْخُذُونَ	تَأْخُذَانِ	تَأْخُذُ
(*r. ż.*) 2. os.	تَأْخُذْنَ		تَأْخُذِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَأْخُذُونَ	يَأْخُذَانِ	يَأْخُذُ
(*r. ż.*) 3. os.	يَأْخُذْنَ	تَأْخُذَانِ	تَأْخُذُ

Tryb łączący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَأْخُذَ		آخُذَ
(*r. m.*) 2. os.	تَأْخُذُوا	تَأْخُذَا	تَأْخُذَ
(*r. ż.*) 2. os.	تَأْخُذْنَ		تَأْخُذِي
(*r. m.*) 3. os.	يَأْخُذُوا	يَأْخُذَا	يَأْخُذَ
(*r. ż.*) 3. os.	يَأْخُذْنَ	تَأْخُذَا	تَأْخُذَ

Tryb „ścięty"

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَأْخُذْ		آخُذْ
(*r. m.*) 2. os.	تَأْخُذُوا	تَأْخُذَا	تَأْخُذْ
(*r. ż.*) 2. os.	تَأْخُذْنَ		تَأْخُذِي
(*r. m.*) 3. os.	يَأْخُذُوا	يَأْخُذَا	يَأْخُذْ
(*r. ż.*) 3. os.	يَأْخُذْنَ	تَأْخُذَا	تَأْخُذْ

Tryb rozkazujący

Tworzy się go przez opuszczenie pierwszej spółgłoski rdzennej: خُذْ — *bierz!*

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (*r. m.*)	خُذُوا	خُذَا	خُذْ
2. os. (*r. ż.*)	خُذْنَ		خُذِي

Według tego samego wzoru tworzy się formę trybu rozkazującego dla czasowników: أَمَرَ — *rozkazywać*, أَكَلَ — *jeść*

Imiesłów: a) strony czynnej: آخِذٌ (*r. m.*) آخِذَةٌ (*r. ż.*)

b) strony biernej: مَأْخُوذٌ (*r. m.*) مَأْخُوذَةٌ (*r. ż.*)

Masdar: أَخْذٌ

STRONA BIERNA

Czas przeszły: أُخِذَ

Czas teraźniejszy: يُؤْخَذُ

b) *Czasowniki ze środkową hamzą*

W odmianie czasowników tej grupy nie zachodzą żadne szczególne zmiany.

Czasownik سَأَلَ (a) *pytać (się)*

STRONA CZYNNA

Tryb oznajmujący

Czas przeszły

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	سَأَلْنَا		سَأَلْتُ
(*r. m.*) 2. os.	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمَا	سَأَلْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	سَأَلْتُنَّ		سَأَلْتِ
(*r. m.*) 3. os.	سَأَلُوا	سَأَلَا	سَأَلَ
(*r. ż.*) 3. os.	سَأَلْنَ	سَأَلَتَا	سَأَلَتْ

Czas teraźniejszy

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَسْأَلُ		أَسْأَلُ
(*r. m.*) 2. os.	تَسْأَلُونَ	تَسْأَلَانِ	تَسْأَلُ
(*r. ż.*) 2. os.	تَسْأَلْنَ		تَسْأَلِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَسْأَلُونَ	يَسْأَلَانِ	يَسْأَلُ
(*r. ż.*) 3. os.	يَسْأَلْنَ	تَسْأَلَانِ	تَسْأَلُ

Odmiana w trybie łączącym i „ściętym" wygląda tak samo jak przy czasowniku z początkową hamzą:

أَسْأَلْ تَسْأَلُوا نَسْأَلْ

تَسْأَلِي تَسْأَلْنَ

Tryb rozkazujący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (*r. m.*)	إِسْأَلُوا	إِسْأَلَا	إِسْأَلْ
2. os. (*r. ż.*)	إِسْأَلْنَ		إِسْأَلِي

Imiesłów: a) strony czynnej:

سَائِلٌ (*r. m.*) سَائِلَةٌ (*r. ż.*)

b) strony biernej:

مَسْؤُولٌ (*r. m.*)

مَسْؤُولَةٌ albo: مَسْئُولَةٌ (*r. ż.*)

Masdar سُؤَالٌ

STRONA BIERNA

Czas przeszły: سُئِلَ

Czas teraźniejszy: يُسْأَلُ

c) Czasowniki z końcową hamzą

Odmieniają się podobnie jak czasowniki ze środkową hamzą. W liczbie podwójnej (dualis) w 3. os. r. męskiego cz. przeszłego hamza (ـَأ) przechodzi w maddę (ـآ). W czasie teraźniejszym we wszystkich osobach liczby podwójnej hamza przechodzi w maddę (ـآ).

Czasownik قَرَأَ (a) *czytać*

STRONA CZYNNA

Tryb oznajmujący

Czas przeszły

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	قَرَأْنَا		قَرَأْتُ
(*r. m.*) 2. os.	قَرَأْتُمْ	قَرَأْتُمَا	قَرَأْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	قَرَأْتُنَّ		قَرَأْتِ
(*r. m.*) 3. os.	قَرَؤُوا	قَرَآ	قَرَأَ
(*r. ż.*) 3. os.	قَرَأْنَ	قَرَأَتَا	قَرَأَتْ

Czas teraźniejszy

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَقْرَأُ		أَقْرَأُ
(*r. m.*) 2. os.	تَقْرَؤُونَ	تَقْرَآنِ	تَقْرَأُ
(*r. ż.*) 2. os.	تَقْرَأْنَ		تَقْرَئِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَقْرَؤُونَ	يَقْرَآنِ	يَقْرَأُ
(*r. ż.*) 3. os.	يَقْرَأْنَ	تَقْرَآنِ	تَقْرَأُ

Odmiana w trybie łączącym i „ściętym" jest taka sama jak przy czasownikach z początkową i środkową hamzą.

أَقْرَأَ ، تَقْرَئِي ، تَقْرَآ ، تَقْرَؤُوا

Tryb rozkazujący

W liczbie podwójnej hamza przechodzi w maddę (ـآ)

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (*r. m.*)	إِقْرَؤُوا	إِقْرَآ	إِقْرَأْ
2. os. (*r. ż.*)	إِقْرَأْنَ		إِقْرَئِي

Imiesłów a) strony czynnej:

قَارِئٌ (*r. m.*) قَارِئَةٌ (*r. ż.*)

b) strony biernej:

مَقْرُوءٌ (*r. m.*) مَقْرُوءَةٌ (*r. ż.*)

Masdar: قِرَاءَةٌ

STRONA BIERNA

Czas przeszły: قُرِئَ

Czas teraźniejszy: يُقْرَأُ

2. Czasowniki „słabe"

Do grupy tej należą czasowniki, u których pierwsza spółgłoska rdzenna jest „słaba". Jest nią و lub ى, np.:

وَلَدَ	(i)	rodzić
وَصَلَ	(i)	przybyć
وَجَدَ	(i)	znaleźć
وَقَفَ	(i)	stać, zatrzymać się
يَبِسَ	(a)	wysychać
يَقِظَ	(a)	czuwać

Odmiana czasowników tego typu w czasie teraźniejszym nie różni się w zasadzie od odmiany czasowników regularnych. Czasowniki zaczynające się od słabego و tracą pierwszą spółgłoskę rdzenną w czasie teraźniejszym strony czynnej i w trybie rozkazującym, np.:

وَصَلَ (i) przybyć > يَصِلُ

وَجَدَ (i) znaleźć > يَجِدُ

Przy odmianie czasowników zaczynających się od słabego ى pierwsza spółgłoska rdzenna pozostaje, np.:

يَقِظَ (a) czuwać > يَيْقَظُ

يَبِسَ (a) wysychać > يَيْبَسُ

Czasownik وَجَدَ (i) *znaleźć*

STRONA CZYNNA

Tryb oznajmujący

Czas przeszły

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	وَجَدْنَا		وَجَدْتُ
(*r. m.*) 2. os.	وَجَدْتُمْ	وَجَدْتُمَا	وَجَدْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	وَجَدْتُنَّ		وَجَدْتِ
(*r. m.*) 3. os.	وَجَدُوا	وَجَدَا	وَجَدَ
(*r. ż.*) 3. os.	وَجَدْنَ	وَجَدَتَا	وَجَدَتْ

Czas teraźniejszy

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَجِدُ		أَجِدُ
(*r. m.*) 2. os.	تَجِدُونَ	تَجِدَانِ	تَجِدُ
(*r. ż.*) 2. os.	تَجِدْنَ		تَجِدِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَجِدُونَ	يَجِدَانِ	يَجِدُ
(*r. ż.*) 3. os.	يَجِدْنَ	تَجِدَانِ	تَجِدُ

Tryb łączący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَجِدَ		أَجِدَ
(*r. m.*) 2. os.	تَجِدُوا	تَجِدَا	تَجِدَ
(*r. ż.*) 2. os.	تَجِدْنَ		تَجِدِي
(*r. m.*) 3. os.	يَجِدُوا	يَجِدَا	يَجِدَ
(*r. ż.*) 3. os.	يَجِدْنَ	تَجِدَا	تَجِدَ

Tryb „ścięty"

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَجِدْ		أَجِدْ
(*r. m.*) 2. os.	تَجِدُوا	تَجِدَا	تَجِدْ
(*r. ż.*) 2. os.	تَجِدْنَ		تَجِدِي
(*r. m.*) 3. os.	يَجِدُوا	يَجِدَا	يَجِدْ
(*r. ż.*) 3. os.	يَجِدْنَ	تَجِدَا	تَجِدْ

Tryb rozkazujący

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (r. m.)	جِدُوا	جِدَا	جِدْ
2. os. (r. ż.)	جِدْنَ		جِدِى

Imiesłów: a) strony czynnej:

وَاجِدٌ (r. m.) وَاجِدَةٌ (r. ż.)

b) strony biernej:

مَوْجُودٌ (r. m.) مَوْجُودَةٌ (r. ż.)

Masdar: وُجُودٌ

STRONA BIERNA

Czas przeszły: وُجِدَ

Czas teraźniejszy: يُوجَدُ

Poza podaną wyżej istnieją również inne formy masdarów; np. forma utworzona przez opuszczenie pierwszej spółgłoski rdzennej ma wzór: عِلَةٌ, np.:

وَصَفَ	(i) opisywać	>	صِفَةٌ	cecha
وَصَلَ(بِـ)	(i) łączyć, wiązać	>	صِلَةٌ	więź, ogniwo

Forma według wzoru: فَعْلٌ

Np.: وَضَعَ (a) kłaść > وَضْعٌ umieszczanie

Forma według wzoru: فَعْلَةٌ

Np.: وَحُدَ (i) być jednym > وَحْدَةٌ jedność

Uwaga: Istnieje pewna ilość czasowników zaczynających się od spółgłoski و, które w odmianie czasu teraźniejszego nie tracą pierwszej spółgłoski rdzennej:

Przykłady:

وَثُقَ ↓ يَوْثُقُ	(u) być silnym
وَحِلَ ↓ يَوْحَلُ	(a) ugrzęznąć w błocie
وَسُعَ ↓ يَوْسُعُ	(u) być szerokim, obszernym
وَشُكَ ↓ يَوْشُكُ	(u) być szybkim
	i inne

3. Masdar absolutny المصدر المطلق

Konstrukcja masdaru absolutnego służy dla jeszcze większego zaakcentowania sposobu wykonania czynności. Masdar absolutny występuje zwykle na końcu zdania zamykając je. Tworzy się go od czasownika, który ma być zaakcentowany. Występuje w 3 przypadku (acc.) w stanie nieokreślonym. Może mieć przy sobie określenie — przymiotnik lub rzeczownik w 2 przypadku (gen.). Określenie tłumaczy się wówczas na język polski odpowiednim przysłówkiem, np.:

ضَرَبَهُ ضَرْبًا	Zbił go (dosł.: zbił go „biciem")
ضَرَبَهُ ضَرْبًا مُبَرِّحًا	Zbił go dotkliwie (dosł: zbił go „okrutnym, męczącym biciem").
و طَرَقَ البَابَ طَرْقًا شَدِيدًا	I zapukał silnie do drzwi (dosł: zapukał do drzwi „silnym pukaniem").

4. Liczebniki ułamkowe

Liczebnik ułamkowy 1/2 wyraża się przy pomocy wyrazu نِصْفٌ *połowa*.

Liczebniki ułamkowe od 1/3 do 1/10 tworzy się od rdzeni liczebników głównych według wzoru.:

فُعْلٌ, *l. mn.* أَفْعَالٌ

Np.: ثُلْثٌ	1/3	خُمْسٌ	1/5
رُبْعٌ	1/4	سُدْسٌ	1/6

سُبْعٌ 1/7   تُسْعٌ 1/9

ثُمْنٌ 1/8   عُشْرٌ 1/10

Liczebniki z licznikiem *„dwie”* tworzy się przez postawienie liczebników ułamkowych z licznikiem — *„jedna”* w liczbie podwójnej, np.:

رُبْعَانِ 2/4

سُدْسَانِ 2/6

تُسْعَانِ 2/9

Liczebniki ułamkowe z licznikiem — *„trzy, cztery, pięć”* itd. tworzy się następująco: licznik stawia się w formie liczebnika głównego w rodzaju przeciwnym do mianownika w liczbie mnogiej, wg wzoru أَفْعَالٌ, np.:

ثَلَاثَةُ أَسْدَاسٍ 3/6

أَرْبَعَةُ أَخْمَاسٍ 4/5

سَبْعَةُ أَثْمَانٍ 7/8

Liczebniki ułamkowe z mianownikiem od 11 wzwyż wyraża się opisowo przy pomocy słowa جُزْءٌ *część* (l. mn. أَجْزَاءٌ) i przyimka مِن, np.:

أَرْبَعَةُ أَجْزَاءٍ مِنْ ثَلَاثَةَ عَشَرَ جُزْءًا 4/13

Liczebniki z mianownikiem dziesiętnym tworzy się następująco:

سَبْعَةَ عَشَرَ غَرَامًا وَ ثَلَاثَةُ أَعْشَارِ الغَرَامِ 17,3 grama

Liczebniki zawierające w mianowniku części setne wyraża się przy pomocy zwrotu: فِي المِائَةِ, np.:

أَرْبَعَةٌ وَ ثَلَاثُونَ مِتْرًا وَ سَبْعَةٌ وَ خَمْسُونَ فِي المِائَةِ 34,57 metra

Procent wyraża się również zwrotem فِي المِائَةِ (albo بِالمِائَةِ), np.:

خَمْسُونَ فِي المِائَةِ 50 %

5. Czas przeszły ciągły

Czas przeszły ciągły można również wyrazić za pomocą imiesłowu strony czynnej występującego łącznie z czasownikiem posiłkowym; imiesłów stoi w 3 przypadku (acc.) w postpozycji po czasowniku posiłkowym.

W z ó r: كَانَ فَاعِلًا

Ta forma czasu przeszłego ciągłego wyraża podobnie jak forma كَانَ يَفْعَلُ czynność długotrwałą odbywającą się w przeszłości, w określonym momencie, np.:

وَ كَانَ سَمِيرٌ جَالِسًا فِي غُرْفَتِهِ عِنْدَمَا طَرَقَ أَحَدُ أَصْدِقَائِهِ البَابَ طَرْقًا شَدِيدًا

Samir siedział w swym pokoju, gdy jeden z jego przyjaciół zapukał silnie do drzwi.

كَانَ سَمِيرٌ جَالِسًا فِي غُرْفَتِهِ عِنْدَمَا طَرَقَ أَحَدُ أَصْدِقَائِهِ

البَابَ طَرْقًا شَدِيدًا

ĆWICZENIA

1. Odpowiedzieć na pytania:

١) هَل يحتفل بعيد أوّل السَّنة الميلاديّة فى البلاد العربيَّة ؟
٢) لماذا غَضب سمير ؟
٣) من طرق الباب طرقاً شديدًا ؟
٤) عمّا كان يتكلم سمير مع صديقه الرشيد ؟
٥) أين ستكون الحفلة ؟
٦) إلى أين ذهب الجميع ؟
٧) ماذا إشتروا من الدكان ؟
٨) لِماذا كان يجب على سمير أن يشترى جريدةً ؟

2. Odmienić następujące czasowniki z początkową, środkową i końcową hamzą w czasie przeszłym i teraźniejszym:

أَمَرَ (u) rozkazywać
رَأَسَ (a) stać na czele, przewodniczyć
لَجَأَ (a) uciekać

3. Utworzyć liczebniki ułamkowe:

2/5, 2/7, 3/8, 4/6, 6/15

4. Odmienić następujące czasowniki z pierwszą słabą spółgłoską (و, ى) w czasie przeszłym i teraźniejszym:

وَدَعَ (a) zostawić; pozwolić
يَئِسَ (a) rozpaczać
وَكَلَ (i) polecić
وَعَدَ (i) obiecać

5. Przetłumaczyć na język polski:

١) ضرب الرجل ذو القلب القاسى حماره ضرباً شديداً.
٢) ثُلثا سكان هذه القرية يشتغلون بالزراعة.
٣) اكثر من ثلاثة أرباع مساحة السودان غير مزروعة فِى الوقت الحاضر.
٤) بينما كنت واقفا فى الصفّ لتذاكر السينما رأيت احد معلّمى المدرسة.
٥) كنت عندك مساء اليوم و لكن للأسف لم أجدك.

٦) أذهب الى العمل إمّا بالترام و إمّا بالأوتوبس.
٧) لا تغضب علىّ إذا لم أستطع أن أحضر لك الجرائد العربيّة.
٨) فرحت فرحًا عظيماً بالرسالة التى كتبتها لى من بغداد.
٩) سآخذك يا بُنَىَّ بعد غد إلى دار السينما إن شاء الله.
١٠) اينما كنت فأخبرنى عن أحوالك.

6. Przetłumaczyć na język arabski:

a) W czasie pobytu w Egipcie w ubiegłym roku miałem okazję zobaczyć, jak obchodzi się święto Nowego Roku na Bliskim Wschodzie.
b) W mojej bibliotece jest (znajduje się) zbiór opowiadań napisanych przez jednego z największych pisarzy egipskich — Mahmuda Tajmura.
c) W sklepie w pobliżu mojego domu nie ma często ani chleba, ani mięsa.
d) Językiem oficjalnym w Sudanie jest język arabski.
e) Na śniadanie piję zwykle albo herbatę, albo kawę z mlekiem.
f) W tym czasie, gdy rozmawiałem przed drzwiami mego domu z kolegą, z którym pracuję w tym samym przedsiębiorstwie, przejechał koło nas (minął nas) czarny samochód i zatrzymał się po chwili na końcu ulicy.

LEKCJA DWUDZIESTA TRZECIA

الدرس الثالث و العشرون

كان الاسبوع الماضى مُرهقا و مُتعبا بالنسبة لمالك. و كما نعلم انه عندما يريد الإنسان السفر من بلد الى بلد و لا سيّما إلى بلد بعيد فانه يأخذ الهدايا و بعض الاشياء التذكاريّة إلى أهله و أصدقائه. و كذلك فقد مرّ مالك بكثير من المحلات التجاريَّة باحثا عن أشياء جميلة و فى نفس الوقت رخيصة لأن نقوده كادت تنفد بسبب غلاء تذكرة السفر. وإشترى فى النهاية بعض اللعب و الحلويات للأطفال و ساعة لأبيه. و نفدت نقوده فذهب مالك إلى صديقه بشير و إستلف منه كميّة من النقود و أكَّدَ له أنه سيرسلها له بمجرد وصوله إلى الاردن حيث تسكن عائلته.

وَ أَكَّدَ لَهُ أَنَّهُ سَيُرْسِلُ لَهُ هٰذِهِ آلنُّقُود
بِمُجَرَّدِ وُصُولِهِ إِلَى آلارْدُن حَيْثُ تَسْكُنُ عَائِلَتُهُ

وصل مالك و زوجته إلي المطار فى تمام الساعة السادسة و الربع صباحاً. وزنوا الحقائب فاتّضح أنها تزن اكثر من الوزن المسموح به. و كانت الزيادة سبعة كيلوغرامات فاضطرّ مالك أن يدفع الفرق أى قيمة ترحيل الوزن الزائد. و بعد معاينة جوازات السفر بواسطة الضابط المسؤول دخل مالك و زوجته غرفة الجمارك. و طلب منهما موظف الجمارك أن يفتحا الحقائب. ولم يجد موظف الجمارك عندهما أشياء يجب أن يُدْفع عليها رسوماً جمركيّة. و بعد الانتهاء من التفتيش الجمركى توجّها الي الطائرة و جلسا على مقعدين متجاورين و تحرّكت الطائرة فى تمام الساعة السابعة و النصف.

SŁOWNIK

مُرْهِق	[murhiḳ]	uciążliwy, męczący
مُتْعِبٌ	[mut'ib]	męczący

تَعَبٌ	[tà ab]	zmęczenie
أَتْعَبَ	['at'aba]	męczyć, nużyć
لاسِيَّمَا	[lā siyyamā]	szczególnie
هَدِيَّةٌ	[hadiyya]	podarek, dar, prezent, *l. mn.* هَدَايَا
تَذْكَارٌ	[taḏkār]	wspomnienie, pamiątka
تَذْكَارِىٌّ	[taḏkārī]	pamiątkowy, na pamiątkę
أَهْلٌ	['ahl]	krewni, rodzina, *l. mn.* أَهَالٍ
بَحَثَ	(a) [bàḥaṯa]	szukać (czegoś)
نَقْدٌ	[naḳd]	pieniądze, *l. mn.* نُقُودٌ
نَفِدَ	(a)[nàfida]	skończyć się, wyczerpać się
كَادَ	(a)[kāda]	być bliskim (czegoś)
سَبَبٌ	[sàbab]	powód, przyczyna, *l. mn.* أَسْبَابٌ
بِسَبَبِ		z powodu
غَالٍ	[ġālin]	drogi (*r. ż.* غَالِيَةٌ)
تَعِبَ	(a) [tà'iba]	zmęczyć się
غَلَاءٌ	[ġalā']	drożyzna
لُعْبَةٌ	[lu'ba]	zabawka, *l. mn.* لُعَبٌ
إِسْتَلَفَ	['istàlafa]	pożyczać
كَمِّيَّةٌ	[kammiyya]	ilość
أَكَّدَ لِ ...	['akkada]	zapewniać (kogoś)
مُجَرَّدٌ	[muğarrad]	... بِمُجَرَّدِ jak tylko, z chwilą ...
وَزَنَ	(i) [wàzana]	ważyć, يَزِنُ (*cz. ter.*)
حَقِيبَةٌ	[ḥaḳība]	walizka, *l. mn.* حَقَائِبُ
وَزْنٌ	[wazn]	waga, ciężar, *l. mn.* أَوْزَانٌ
إِتَّضَحَ	['ittaḍaḥa]	wyjaśniać się, okazać się
مَسْمُوحٌ بِهِ	[masmūḥ bihi]	dozwolony, dopuszczalny
زِيَادَةٌ	[ziyāda]	nadmiar, nadwyżka
إِضْطَرَّ	['iḍṭarra]	zmuszać (str. bierna: أُضْطُرَّ być zmuszonym)
فَرْقٌ	[farḳ]	różnica
قِيمَةٌ	[ḳīma]	wartość, cena, *l. mn.* قِيَمٌ
تَرْحِيلٌ	[tarḥīl]	wysłanie, nadanie

زَائِدٌ	[*zā'id*]	zbytni, zbyteczny, dodatkowy
عَايَنَ	[*'āyana*]	badać, kontrolować
مُعَايَنَةٌ	[*mu'āyana*]	oględziny, kontrola
جَوَازٌ	[*ǧawāz*]	paszport, *l. mn.* جَوَازَاتٌ
ضَابِطٌ	[*ḍābiṭ*]	oficer, *l. mn.* ضُبَّاطٌ
جُمْرُكٌ	[*ǧùmruk*]	komora celna, *l. mn.* جَمَارِكُ
جُمْرُكِيٌّ	[*ǧùmrukī*]	celny
مُوَظَّفٌ	[*muwàẓẓaf*]	urzędnik
رَسْمٌ	[*rasm*]	opłata, *l. mn.* رُسُومٌ
فَتَّشَ	[*fàttaša*]	kontrolować, sprawdzać
تَفْتِيشٌ	[*taftīš*]	kontrola, rewizja
قَعَدَ	(u) [*ḳà'ada*]	siedzieć
مَقْعَدٌ	[*màḳ'ad*]	miejsce, siedzenie, *l. mn.* مَقَاعِدُ
مُتَجَاوِرٌ	[*mutaǧāwir*]	sąsiedni
تَحَرَّكَ	[*taḥàrraka*]	poruszyć się, ruszyć, wyruszyć
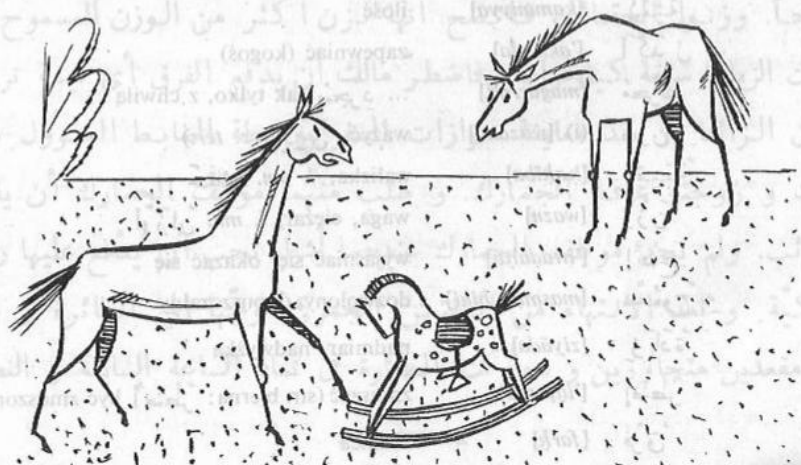
لَا يَكَادُ يَتَحَرَّكُ

OBJAŚNIENIA

Czasownik كَادَ (a) wyraża sens: *ledwo, zaledwie, niemal, prawie, o mały włos, o mało co...*, np.:

كِدْتُ أَفْهَمُ	prawie zrozumiałem
كَادَ يَمُوتُ	omal nie umarł
لَا يَكَادُ يَتَحَرَّكُ	ledwo się rusza
وَ قَالَ بِصَوْتٍ يَكَادُ لَا يُسْمَعُ	rzekł głosem ledwie dosłyszalnym

GRAMATYKA

Czasowniki nieregularne

Czasowniki puste

Do grupy czasowników pustych należą czasowniki mające słabe و lub ى jako drugą spółgłoskę rdzenną, np.:

قول > قَالَ (u) mówić
سير > سَارَ (i) iść
نوم > نَامَ (a) spać

W odmianie czasu przeszłego czasowniki puste wykazują następujące zmiany: słaba spółgłoska przechodzi w sylabie otwartej w długie *ā* (ا َ), np.: قَالَتْ *powiedziała* — w zamkniętej — w *i* lub *u* w zależności od tego, jaką samogłoskę otrzymuje dany czasownik w czasie teraźniejszym, jeżeli *u* — w *u*, jeżeli *i* lub *a* — to w *i*.

Przykłady:

قَالَ	(u)	قُلْتَ	powiedziałeś
سَارَ	(i)	سِرْتُ	szedłem
نَامَ	(a)	نِمْتِ	spałaś

W stronie biernej słaba spółgłoska (zarówno و jak i ى) przechodzi w długie *ī* (ى ِ), np.:

قَالَ	(u)	قِيلَ	powiedziano
قَاسَ	(i)	قِيسَ	zmierzono

W odmianie czasu teraźniejszego czasowniki puste otrzymują w sylabie otwartej samogłoskę długą, a w zamkniętej — krótką, np.:

قَالَ (u) يَقُولُ , يَقُلْنَ

نَامَ (a) يَنَامُ , يَنَمْنَ

قَاسَ (i) يَقِيسُ , يَقِسْنَ

Formę trybu rozkazującego tworzy się z czasu teraźniejszego, np.:

تَقُولُ قُلْ , قُولِي

تَنَامُ نَمْ , نَامِي

تَقِيسُ قِسْ , قِيسِي

W imiesłowie strony czynnej słaba spółgłoska przechodzi w hamzę (ء), np.:

قَاوِل , نَاوِم , قَاوِس < قَائِلٌ , نَائِمٌ , قَائِسٌ

W imiesłowie strony biernej wypada słaba spółgłoska, przy czym czasowniki ze słabym و jako drugą spółgłoską rdzenną otrzymują długie ū, a czasowniki ze słabym ى jako drugą spółgłoską rdzenną — długie ī, np.:

مقوول < مَقُولٌ , مقييس < مَقِيسٌ

M a s d a r: قَوْلٌ , نَوْمٌ , قِيَاسٌ

Czasownik نَامَ (a) *spać*

T r y b o z n a j m u j ą c y

C z a s p r z e s z ł y

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نِمْنَا		نِمْتُ
(*r. m.*) 2. os.	نِمْتُمْ	نِمْتُمَا	نِمْتَ
(*r. ż.*) 2. os.	نِمْتُنَّ		نِمْتِ
(*r. m.*) 3. os.	نَامُوا	نَامَا	نَامَ
(*r. ż.*) 3. os.	نِمْنَ	نَامَتَا	نَامَتْ

C z a s t e r a ź n i e j s z y

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَنَامُ		أَنَامُ
(*r. m.*) 2. os.	تَنَامُونَ	تَنَامَانِ	تَنَامُ
(*r. ż.*) 2. os.	تَنَمْنَ		تَنَامِينَ
(*r. m.*) 3. os.	يَنَامُونَ	يَنَامَانِ	يَنَامُ
(*r. ż.*) 3. os.	يَنَمْنَ	تَنَامَانِ	تَنَامُ

T r y b ł ą c z ą c y

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَنَامَ		أَنَامَ
(*r. m.*) 2. os.	تَنَامُوا	تَنَامَا	تَنَامَ
(*r. ż.*) 2. os.	تَنَمْنَ		تَنَامِي
(*r. m.*) 3. os.	يَنَامُوا	يَنَامَا	يَنَامَ
(*r. ż.*) 3. os.	يَنَمْنَ	تَنَامَا	تَنَامَ

T r y b „ś c i ę t y"

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
— 1. os.	نَنَمْ		أَنَمْ
(*r. m.*) 2. os.	تَنَامُوا	تَنَامَا	تَنَمْ
(*r. ż.*) 2. os.	تَنَمْنَ		تَنَامِي
(*r. m.*) 3. os.	يَنَامُوا	يَنَامَا	يَنَمْ
(*r. ż.*) 3. os.	يَنَمْنَ	تَنَامَا	تَنَمْ

T r y b r o z k a z u j ą c y:

	l. mnoga	l. podwójna	l. pojedyncza
2. os. (*r. m.*)	نَامُوا	نَامَا	نَمْ
2. os. (*r. ż.*)	نَمْنَ		نَامِي

ĆWICZENIA

Odpowiedzieć na pytania:

١) لماذا تعب مالك تعباً شديداً فى الاسبوع الماضى؟
٢) هل كانت تذاكر سفره رخيصة ام غالية؟
٣) ماذا إشترى مالك؟
٤) منْ اين إستلف النقود؟
٥) متى وصل مالك و زوجته إلى المطار؟
٦) هل دفعا رسوما جمركية؟
٧) فى أيّ ساعة تحركت الطائرة؟

LEKCJA DWUDZIESTA CZWARTA

الدرس الرابع و العشرون

١

حوار

كمال : — اهلاً و سهلاً يا عادل! كم الساعة؟

عادل : — الساعة الرابعة و النصف إلا خمس دقائق. و اين ساعتك؟

كمال : — فى التصليح عند الساعتى ، كما تعلم فان ساعتى جيّدة جدّاً و لكن إبتدأت تتأخر يوميّاً اكثر من عشر دقائق فظننت أننى سأستطيع وحدى إصلاحها، و لكن للأسف بعد محاولتى هذه إبتدأت تتقدّم ما يقرب من خمس عشرة دقيقة، فاضطررت أن آخذها إلى الساعتى.

كمال : — هل رأيت الفيلم الامريكى «الحرب والسلم»؟

تتأخّرُ ساعتى أكثرَ مِنْ عَشْرِ دَقائِقَ فظننتُ أنّنى سأستطيعُ وحدى إصلاحها

عادل : — كلاّ، لم اره و لكننى سمعت أنّه فيلم لا بأس به. — فهل تدرى انّ قصّة الفلم قد أُخذت عن قصّة للكاتب الروسى العظيم تولستوى بالعنوان نفسه.

كمال : — نعم بالطبع، و من لا يعرف تولستوى الشهير؟ و خاصّة فى عالمنا يا عزيزى، عالم الأدب و الفنّ.

عادل : — فهيّا بنا يا كمال إلى السينما لمشاهدة هذا الفيلم البديع.

٢

حوار

محمد : — السلام عليكم!

أدوارد : — و عليكم السلام!

محمد : — من اين انت!

أدوارد : — أنا من بولندا. جئت فى رحلة إلى بلادكم.

محمد : — و اين تعلمت اللغة العربيّة؟

أدوارد : — تعلمتها فى بولندا عن طريق كتاب تعليم اللغة العربيّة و بمساعدة أصدقائى الطلبة العرب الذين يدرسون فى بولندا!

محمد : — حقا إنك تتكلم جيّداً اللغة الفصحى.

ادوارد : — اشكرك على ثنائك اللطيف و لكن كما تعرف ألاَقى صعوبات كثيرة فى التخاطب مع الناس فى الشارع و فى المحلات التجاريّة و غيرها. فهُمْ يفهموننى عندما اتكلم معهم و لكننى أجد صعوبة كبيرة فى فهم كلامهم.

محمد : — هذا صحيح لان عامة الناس فى البلدان العربيّة يتكلمون اللغة الدارجة و لكنهم يفهمون اللغة الفصحى، أما انت يا صديقى فأرجو أن لا تيأس و بالتاكيد عندما تمكث بيننا مدةً ستفهم كل ما يقال لك و ستستطيع أن تتكلم اللغة العربيّة الدارجة و الفصحى معاً.

ادوارد : — أنت يا محمد إنسان طيّب و اشكرك جداً على كلماتك المشجعة.

محمد : — أظن انك جوعان يا ادوارد فلنذهب إلى المطعم.

ادوارد : — إنك محق. هيّا بنا.

SŁOWNIK

حِوَارٌ	[*ḥiwār*]	dialog
أَهْلاً و سَهْلاً	[*'ahlān wa sahlān*]	(*pozdr.*) witaj!, cześć!
صَلَّحَ	[*ṣàllaḥa*]	naprawiać, reperować
تَصْلِيحٌ	[*taṣlīḥ*]	naprawa, reperacja
سَاعَتِيّ	[*sā'atī*]	zegarmistrz
هُوَ وَحْدَهُ		on sam
هِيَ وَحْدَهَا		ona sama

حَاوَلَ	[*ḥāwala*]	próbować, usiłować, starać się
إِصْلَاحٌ	[*'islāḥ*]	naprawa
مُحَاوَلَةٌ	[*muḥāwala*]	próba, *l. mn.* مُحَاوَلَاتٌ
تَقَدَّمَ	[*taḳàddama*]	spieszyć się (*o zegarku*)
سِلْمٌ	[*silm*]	pokój
حَرْبٌ	[*ḥarb*]	wojna, *l. mn.* حُرُوبٌ
فِيلْمٌ	[*fīlm*]	film, *l. mn.* أَفْلَامٌ
دَرَى	(i) [*darā*]	wiedzieć
كَلَّا	[*kallā*]	wcale nie, bynajmniej
رُوسِيّ	[*rūsī*]	rosyjski; Rosjanin
نَعَمْ بِالطَّبْعِ	[*na'am bi-ṭ-ṭab'i*]	tak, oczywiście
عُنْوَانٌ	[*'unwān*]	tytuł; adres, *l. mn.* عَنَاوِينُ
شَهِيرٌ	[*šahīr*]	słynny, sławny
عَزِيزٌ	[*'azīz*]	miły, drogi, *l. mn.* عِزَازٌ, أَعِزَّاءُ
أَدَبٌ	[*'adab*]	literatura, *l. mn.* آدَابٌ
فَنٌّ	[*fann*]	sztuka, *l. mn.* فُنُونٌ
طَرِيقٌ	[*ṭarīḳ*]	droga; sposób, metoda, *l. mn.* طُرُقٌ
عَنْ طَرِيقِ		drogą, przy pomocy
حَقًّا	[*ḥaḳḳān*]	lub بِالحَقِّ, doprawdy, istotnie, rzeczywiście
ثَنَاءٌ	[*ṯanā'*]	pochwala, *l. mn.* أَثْنِيَةٌ
لَاقَى	[*lāḳā*]	napotkać, يُلَاقِي (*cz. ter.*)
اللُّغَةُ العَرَبِيَّةُ الفُصْحَى		arabski język literacki
صُعُوبَةٌ	[*ṣu'ūba*]	trudność, *l. mn.* صُعُوبَاتٌ
فَهِمَ	(a) [*fàhima*]	rozumieć
فَهْمٌ	[*fahm*]	rozumienie
تَخَاطُبٌ	[*taḫāṭub*]	rozmowa
لُغَةُ التَّخَاطُبِ		język potoczny
عَامَّةٌ	[*'āmma*]	ogół
دَارِجٌ	[*dāriǧ*]	będący w powszechnym użyciu, potoczny
اللُّغَةُ الدَّارِجَةُ		język potoczny
يَئِسَ	(a) [*yà'isa*]	rozpaczać, يَيْأَسُ (*cz. ter.*)

بَيْنَ	[*baina*]	między, wśród
طَيِّبٌ	[*ṭayyib*]	dobry
أَنْ لَا		aby nie
شَجَّعَ	[*šaǧǧa'a*]	zachęcać
جَوْعَانُ	[*ǧaw'ān*]	głodny (*r. ż.* جَوْعَى) *l. mn.* جِيَاعٌ
جُوعٌ	[*ǧū'*]	głód
مَطْعَمٌ	[*maṭ'am*]	restauracja, *l. mn.* مَطَاعِمُ
تُولْسْتُوى	[*tūlstūy*]	Tołstoj
كَمَالٌ ,عَادِلٌ		Kamal, Adil (*im. wł.*)
ادْوَارْد		Edward
بُولَنْدَا ,بُولُونِيَا		Polska
بِعُنْوَانِ		pod tytułem

OBJAŚNIENIA

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ znaczy: *pokój z Wami* i jest popularnym pozdrowieniem wśród mieszkańców krajów arabskich.

W odpowiedzi na nie mówi się: وَ عَلَيْكُمُ آلسَّلَامُ

Zwrot إِنَّكَ مُحِقٌّ znaczy: *masz rację*

To samo można wyrazić za pomocą zwrotu: أَلحَقُّ مَعَكَ *masz rację*

وَحْدَهُ ,وَحْدَهَا (od: وَحْدٌ samotność) wyraża sens *sam*, *sama* (bez niczyjej pomocy), np.:

تَتَأَخَّرُ سَاعَتِى اَكْثَرَ مِنْ عَشْرِ دَقَائِقَ
فَظَنَنْتُ أَنَّنِى سَأَسْتَطِيعُ وَحْدِى إِصْلَاحَهَا

Zegarek mój spóźnia się ponad 10 minut, myślałem więc, że będę mógł naprawić go sam.

KLUCZ DO ĆWICZEŃ

LEKCJA PIERWSZA

الدرس الأوّل

Ad 5. Przetłumaczyć na język arabski:

١) هذا مهندس.
٢) هذه ممرضة.
٣) هذه مدينة.
٤) المدينة كبيرة.
٥) أحمد معلم.
٦) فاطمة مريضة.

LEKCJA DRUGA

الدرس الثانى

Ad 2. Przetłumaczyć na język arabski:

١) من أنت؟
٢) أنا مواطن لبنانى.
٣) هل نحن الآن فى المدينة؟
٤) أين أنت الآن؟
٥) أنا فى الغرفة.
٦) فى الغرفة كرسى و طاولة كبيرة.
٧) على الطاولة كتاب فرنسى.
٨) من هذا الرجل؟
٩) هو عامل فى المصنع.

LEKCJA TRZECIA

الدرس الثالث

Ad 4. Przetłumaczyć na język arabski:

١) فى غرفة المهندس جهاز التلفيزيون و تلفون و طاولة و كراسى.
٢) غرفة الضيوف مفروشة بسجّادة ملونة.
٣) على الطاولة المستديرة كتاب و بعض الجرائد.
٤) على حيطان غرفة الأكل معلقة بعض الصور.
٥) فى هذا الشارع بيوت كثيرة.

LEKCJA CZWARTA

الدرس الرابع

Ad 4. Przetłumaczyć na język arabski:

١) وارسو مدينة كبيرة.
٢) نحن الآن فى حديقة الحيوانات.
٣) انت مواطن مصر.
٤) هنّ فى غرفة واسعة.
٥) هذه الزهرة الجميلة حمراء.
٦) الأسد حيوان متوحش.
٧) ستائر نظيفة.
٨) جرائد عربيّة.
٩) مدن قديمة.
١٠) كتب ملونة.
١١) تلميذات ذكيّات.

LEKCJA PIĄTA

الدرس الخامس

Ad 2. Przetłumaczyć na język arabski:

١) رسم إبراهيم أسدًا.
٢) كتبتن مقالاً شيّقاً لمجلة أسبوعيّة.

٣) ذهبنا قبل عدّة أيامٍ إلى حديقة الحيوانات.
٤) ما شربت قهوة فى المقهى.
٥) مِن أين حضر هذا السّائح؟
٦) ذهبنا إلى المكتبة و قرأنا هناك كتابين.
٧) هل درستَ الطبّ؟
٨) لماذا ما كتبتم رسالةً إلى إبراهيم؟

LEKCJA SZÓSTA

الدرس السادس

Ad 2. Przetłumaczyć na język arabski:

١) كان إبراهيم بالأمس مع صديقه فى المسرح.
٢) كانت هذه البنت تلميذة حسنة فى المدرسة.
٣) كان صديقنا معلماً حسناً.
٤) كنا بالأمس فى المكتبة.
٥) ما كنت فى البيت.
٦) ما كنا فى مصر.
٧) عندى كتب عربيّة كثيرة فى مكتبتى.

LEKCJA SIÓDMA

الدرس السابع

Ad 2. Przetłumaczyć na język arabski:

١) أنهض كل يوم (يوميّاً) فى الساعة الثامنة صباحاً.
٢) ألبس ملابسى بسرعة (سريعاً) و أخرج من البيت.
٣) أدخل المكتب و أقول : — صباح الخير!
٤) اشكرك على الغداء الشهى.
٥) هل تقرؤون كتباً كثيرة؟
٦) هل كان الفطور شهياً؟
٧) نحن نأكل كل يومٍ (يوميّاً) الغداء فى البيت.
٨) ما ذهبت بالامس للنزهة.
٩) سألنى الطبيب عن حالى.
١٠) ماذا تفعل فى المساء عادةً ؟

LEKCJA ÓSMA

الدرس الثامن

Ad 3. Przetłumaczyć na język arabski:

١) سأزور أقاربى بعد عدّة أيّام.
٢) منزلنا من أحدث المنازل فى هذا الشارع.
٣) الترام سريع و الترولييوس كذلك و لكن السيّارة هى الأسرع.
٤) هل لك أصدقاء و صديقات كثيرون؟
٥) هل معك تلك المحفظة؟
٦) سينتهى أخى الأصغر من دراسته فى الجامعة بعد سنتين.
٧) مدرستنا من أجمل المدارس فى العاصمة.
٨) سوف لا أذهب إلى زميلى المريض غداً.

LEKCJA DZIEWIĄTA

الدرس التاسع

Ad 7. Przetłumaczyć na język arabski:

١) شهر شباط (فبراير) أقصر اشهر السنة.
٢) المناخ فى مصر حارّ جدّا.
٣) اين قضيت الإجازة فى هذه السنة؟
٤) هل تسافر فى الصيف إلى شاطئ البحر؟
٥) خرجت من البيت فى تمام الساعة التا سعة إلاّ عشر دقائق.
٦) يوم الأحد هو يوم الأسبوع السابع.
٧) الصيف أجمل من الشتاء.
٨) كم درجةً تبلغ الحرارة فى شهر تمّوز (يوليو) فى مصر؟
٩) كم يبلغ مرتبك الشهرى؟
١٠) شهرا تمّوز و آب هما أحرّ أشهر الصيف.

LEKCJA DZIESIĄTA

الدرس العاشر

Ad 2. Przetłumaczyć na język arabski:

١) إجلسْ وراء الطاولة و آكتب رسالةً إلى اخيك.
٢) لنجلس و نكتب مقالا إلى الجريدة عن طلبة كليتنا.

٣) لا تخرجوا مساء اليوم من البيت.
٤) لا تشربْ فى المساء (مساء) قهوة قويّة.
٥) لتقفل هى نافذة الغرفة.
٦) باب غرفة الأكل مفتوح و لكن النوافذ مقفولة.
٧) لست سائحاً (بسائح).
٨) هاتان البنتان ليستا تلميذتين.
٩) لستم تلاميذ مجتهدين.
١٠) لسنا طلاب كلية الحقوق.
١١) ليس فى مدينتنا مسرح.
١٢) ليس هذا البيت العصرى مكتب البريد.
١٣) نعلم أن اللغة العربيّة من أصعب لغات العالم.

LEKCJA JEDENASTA

الدرس الحادى عشر

Ad 2. Przetłumaczyć na język arabski:

١) لى صديق عراقى علّمنى عدّة كلمات باللغة العربيّة.
٢) هذه البنت التى تعرفت عليها بالأمس تسكن فى ضواحى العاصمة.
٣) ذهب التلاميذ الذين يدرسون فى الفصل الرابع فى رحلة مدرسيّة.
٤) الفلاحات اللواتى سافرن معنا فى الأوتوبيس إلى المدينة هُنّ من قريتنا.
٥) كتبت رسالةً طويلة إلى صديقى الذى هو من أحسن أصدقائى.

LEKCJA DWUNASTA

الدرس الثانى عشر

Ad 10. Przetłumaczyć na język arabski:

١) سأسافر بعد شهر بالسيّارة إلى القاهرة.
٢) الطائرة النفاثة أسرع وسيلة للنقل.
٣) يُسافر كثير من الناس فى البلاد العربيّة على ظهور الجمال.
٤) تنتصر الطائرة النفاثة فى المنافسة مع وسائل النقل القديمة.

٥) يستطيع الإنسان التنقل من قارّة إلى قارّة بسرعة بفضل الطائرات الحديثة و القطارات السريعة.
٦) نتعلم لغات أجْنبيّة مختلفة.

LEKCJA TRZYNASTA

الدرس الثالث عشر

Ad 6. Przetłumaczyć na język arabski:

١) هذا الكتاب الذى قرأته منذ يومين غير شيّق.
٢) كان صديقى احمد في بولونيا و قد كان مسروراً جدًا بمكوثه فى هذه البلاد البعيدة و لكنه شكا كثيرًا عن الاكل.
٣) يصعُب العمل فى البلاد الجنوبيّة فى منتصف النهار.
٤) يذهب الناس فى البلاد العربية خمس مرّات يومياً إلى المسجد.
٥) المنارة هى المكان الذى يُنادى المؤذن منه الناس للصلاة.
٦) نذهب للنزهة عادةً (كالعادة) بعد غروب الشمس حيث يصبح الطقس لطيفاً.

LEKCJA CZTERNASTA

الدرس الرابع عشر

Ad 11. Przetłumaczyć na język arabski:

١) تأسّست السوق الأوربية المشتركة فى سنة الف و تسعمائة و سبع و خمسين (١٩٥٧).
٢) تتالف السوق الأوربية المشركة من سِتّ دُولٍ — أعضاء.
٣) نشاط السوق المشتركة للدولِ العربيّة ضعيف و يتطوّر ببُطء.
٤) ما ذهبت للإجتماع الذى إنعقد بشأن تنظيم رحلة الى مصر لأننى كنت مريضاً.

LEKCJA PIĘTNASTA

الدرس الخامس عشر

Ad 10. Przetłumaczyć na język arabski:

١) أستيقظ عادةً فى الساعة السابعة صباحاً لأن مكان عملى يبعد كثيرًا عن مسكنى (lub: ... بعيد جداً عن ...).

٢) يصفرّ فى بولونيا ورق الاشجار فى فصل الخريف و تجفّ الأعشاب و المروج.
٣) ساجيئك بعد غد مع أخى الأكبر.
٤) ساجيئك غدًا بكتاب تعليم اللغة العربيّة الذى طلبتهُ منى.
٥) يستعمل الناس بعض الحيوانات كوسيلة النقل و للتنقل من مكان إلى أخر.
٦) باع على سيّارتهُ القديمة و إشترى سيّارةً أخرى.

LEKCJA SIEDEMNASTA

الدرس السابع عشر

Ad 4. Przetłumaczyć na język arabski:

١) عيد رمضان من أقدم الأعياد الإسلاميّة.
٢) لا ياكل الناس و لا يشربون فى أثناء الصوم (كل اليوم).
٣) تحتفل فى البلاد العربيّة بأعياد دينيّة و قومية عديدة.
٤) يحتفل فى السودان فى كل سنةٍ في اليوم الاول من شهر كانون الثانى (يناير) بعيد يوم الإستقلال.
٥) كان علم الفلك فى البلاد العربيّة على مستوى عالٍ.
٦) يكتب كثيرًا فى الصحف اليومية عن بلدان الشرق الأدنى.

LEKCJA OSIEMNASTA

الدرس الثامن عشر

Ad 4. Przetłumaczyć na język arabski:

١) عزمت أخيراً على كتابة رسالة إلى صديق من أصدقائى لأعرف ما يجرى عنده.
٢) نريد أن نسافر فى السنة المُقبلَة إلى أحد البلدان العربيّة لنتكلم اللغة العربية كل الوَقت.
٣) ليس من السهل تعلم اللغة العربيّة بدون مساعدة المعلم.
٤) يمكنهم أن يحضروا إلينا مساء الاحد للقهوة.
٥) لايمكننا فى أثناء الدروس أن نتكلم بصوتٍ عالٍ.
٦) لو لا دفاع فريقنا القوى لكان من المستحيل علينا أن نفوز فى هذه المباراة المهمة.
٧) أعطيت لِأخى خمسة قروش ليذهب إلى الدكان و يشترى خبزاً.
٨) إستطعت بفضل مساعدة زميلى أن آشاهد المباراة بين فريقىْ »الهلال« و »المريخ«.

LEKCJA DZIEWIĘTNASTA

الدرس التاسع عشر

Ad 5. Przetłumaczyć na język arabski:

١) لو كان عندى سيارة لما ذهبت إلى العمل بالترام.
٢) لو كنتم فى مصر لرأيتم اثارًا كثيرة تأريخية بديعة.
٣) ليحدثونا شيئًا عن بلادهم و سكانها.
٤) لو كان عندك قليلاً من الوقت احضر الىّ بعد الظهر للقهوة و نستمع إلى أخبار الراديو.
٥) إذا تُقابل زميلى فى الكلية قل له أنه سينعقد غدًا إجتماع لكل أعضاء نادينا.
٦) لم أقرأ منذ وقت طويل الصحف العربيّة.
٧) إذا ذهبنا غدًا الى المباراة فلن نستطيع أن نذهب إلى دار السينما.
٨) إن تكونوا فى الشرق الادنى لا تخرجوا للنزهة فى الظهر لأنه فى ذلك الوقت تكون الشمس عموديّة.

LEKCJA DWUDZIESTA

الدرس العشرون

Ad 4. Przetłumaczyć na język arabski:

١) لم نرَ فى هذه السنة فلماً حسناً.
٢) بنيت مدرستنا بمساعدة كل سكان المدينة.
٣) ما أجمل هذا المسجد.
٤) نزلت من السيّارة و بدأت أمشى على قدمىّ الى البيت.
٥) خجلت كثيراً و احمرّت البنت التى قلت لها إنها جميلة.
٦) تنمو فى الحديقة امام بيتى شجرة برتقال عالية.
٧) جلست على كرسى مريح مستمعاً بانتباه إلى إذاعة راديو القاهرة.

LEKCJA DWUDZIESTA PIERWSZA

الدرس الحادى و العشرون

Ad 7. Przetłumaczyć na język arabski:

١) دلّنى اين يقع مكتب السياحة الخارجيّة.
٢) هل تظن أننا سنستطيع أن نسافر فى السنة المقبلة فى الإجازة إلى فرنسا؟
٣) ظللت فى المستشفى أسبوعين كاملين.
٤) لو مررت غدًا ببيتنا فزرنا.
٥) الزميل الذى يعرف اللغة العربيّة جيّداً يصحح لى دائماً التمارين.

LEKCJA DWUDZIESTA DRUGA

الدرس الثانى و العشرون

Ad 6. Przetłumaczyć na język arabski:

١) فى أثناء مكوثى فى مصر فى السنة الماضية كانت لى الفرصة لِرؤية كيف يحتفل بعيد اوّل السّنة فى الشرق الأدنى.
٢) توجد فى مكتبتى مجموعة من القصص مكتوبة بقلم اعظم الكتاب المصريين — محمود تيمور.
٣) لا يوجد كثيرا ما فى الدكان القريب من منزلى خبز و لا لحم.
٤) اللغة الرسميّة فى السودان هى اللغة العربيّة.
٥) أشرب الفطور عادةً إمّا شاياً و إمّا قهوة باللبن.
٦) بينما كنت أتحدث أمام باب مسكنى مع الزميل الذى اعمل معه فى نفس المؤسّسَة مرّت بنا سيارة سوداء و وقفت بعد دقيقة فى نِهاية الشارع.

Słownik Arabsko-Polski

JAK POSŁUGIWAĆ SIĘ SŁOWNIKIEM

Wyrazy uszeregowane są według rdzeni ułożonych w porządku alfabetycznym. Rdzeniem jest czasownik, zazwyczaj trójspółgłoskowy (فعل), w 3 osobie liczby pojedynczej, I formy czasu przeszłego.

Jest on niekiedy zaznaczony w nawiasie po lewej stronie przy tych czasownikach, które występują w formach pochodnych (II–X) oraz przy czasownikach o odmianie nieregularnej — tzw. „pustych" i „niepełnych", a także przy innych częściach mowy.

Tak np. słowa مُؤَدَّبٌ *wychowany* nie należy szukać pod literą م (mim), lecz pod literą ا (alif) i trójspółgłoskowym rdzeniem (ادب) = أَدَّبَ *wychowywać.*

Słowa إِسْتِقْلَالٌ *niepodległość* nie należy szukać pod literą ا (alif), lecz pod literą ق (ḳaf) i dwuspółgłoskowym rdzeniem قَلَّ *być nieznacznym, nielicznym.*

Obok rdzenia podana jest po prawej stronie w nawiasie samogłoska (a, u, i) wskazująca na wokalizację drugiej rdzennej spółgłoski w czasie teraźniejszym, np.: قَتَلَ (u), شَرِبَ (a), ضَرَبَ (i).

Przy przymiotnikach jakościowych i oznaczających kolor lub ułomność fizyczną oraz przy zaimkach podany jest rodzaj i liczba mnoga, np.:

أَحْمَرُ, (r. ż.) حَمْرَاءُ, l. mn. حُمْرٌ

أَنْتَ, (r. ż.) أَنْتِ

Poza tym liczba mnoga podana jest tylko wówczas, jeżeli jest nieregularna, tzw. „łamana" lub z zakończeniem ـَات, które przybierają niektóre rzeczowniki rodzaju męskiego oraz rzeczowniki rodzaju żeńskiego bez końcówki ة — (tamarbuta), np.:

مَدْرَسَةٌ, l. mn. مَدَارِسُ	szkoła
مَشْرُوعٌ, l. mn. مَشْرُوعَاتٌ	plan, projekt
أُخْتٌ, l. mn. أَخَوَاتٌ	siostra

Pokrewne znaczenia słów oddzielone są przecinkiem, przy wyrazach wieloznacznych poszczególne znaczenia są rozdzielone średnikiem.

SŁOWNIK ARABSKO-POLSKI

ا

أَ	(partykuła pytajna) — czy
أَبٌ , l. mn. آبَاءٌ	ojciec
أَبَوَانِ (l. podw.)	rodzice
آبُ	sierpień
أَبَداً	zawsze
لَمْ , لَا ...... أَبَداً	nigdy
إِبْنٌ	(p. بنى)
أُتُوبِيسٌ	autobus
أَتَى (i) (cz. ter. يَأْتِي)	przyjść
آتٍ , (r. ż.) آتِيَةٌ	następujący
أَحَدٌ , (r. ż.) إِحْدَى	jeden; ktoś
أَخَذَ (u)	wziąć, zabrać
أَخَّرَ (اخر)	odkładać, odraczać; opóźniać
تَأَخَّرَ	spóźniać się
آخَرُ , (r. ż.) أُخْرَى آخَرُونَ , (r. ż.) أُخْرَيَاتٌ l. mn.	inny, drugi
آخِرٌ , l. mn. أَوَاخِرُ	ostatni; koniec
أَخِيرٌ	ostatni; niedawny
أَخِيراً	w końcu; niedawno
مُتَأَخِّرٌ	spóźniony, opóźniony, późny
أَخٌ , l. mn. إِخْوَةٌ	brat
أُخْتٌ , l. mn. أَخَوَاتٌ	siostra
أَدَّبَ (ادب)	wychowywać
مُؤَدَّبٌ	wychowany
أَدَّى (ادى)	spełniać, wypełniać

أَدَاءٌ	wypełnienie, wykonanie
إِذَا	jeśli, jeżeli
إِذًا	(a) zatem, (a) więc
أَذَارُ	marzec
أَذَّنَ (اذن)	wzywać na modlitwę
أُذْنٌ, *l. mn.* آذَانٌ	ucho
مُؤَذِّنٌ	muezzin
أَرَّخَ (ارخ)	datować
تَأْرِيخٌ, *l. mn* تَوَارِيخُ	data; historia
مُؤَرِّخٌ	historyk
أُرْدُنِّيٌّ	jordański; Jordańczyk
أَرْضٌ, *l. mn.* أَرَاضٍ	ziemia
أَسَّسَ (اسّ)	zakładać, ustanawiać
تَأَسَّسَ	zostać założonym
تَأْسِيسٌ	założenie, ustanowienie
مُؤَسِّسٌ	założyciel, twórca
مُؤَسَّسَةٌ, *l. mn.* مُؤَسَّسَاتٌ	zakład, instytucja
أُسْتَاذٌ, *l. mn.* أَسَاتِذَةٌ	profesor
أَسَدٌ, *l. mn.* أُسُودٌ	lew
إِسْمٌ	(p. سَمَّى)
آسْيَوِيٌّ	azjatycki; Azjata
إِفْرِيقِيٌّ	afrykański; Afrykańczyk
أَكَّدَ (اكد)	zapewniać; potwierdzać
تَأَكَّدَ	upewnić się
تَأْكِيدٌ	zapewnienie, potwierdzenie
مُتَأَكِّدٌ	pewny, przekonany
أَكَلَ (u)	jeść
أَكْلٌ	jedzenie
مَأْكُولَاتٌ	produkty spożywcze
أَلْ .... ال	(*gram.*) rodzajnik określony
أَلَّا (أَنْ + لَا)	aby nie
إِلَّا (إِنْ + لَا)	jeśli nie; oprócz, prócz

أَلَّذِي, *l. mn.* أَلَّذِينَ *l. podw.* أَللَّذَانِ	który; ten który
أَلَّتِي, *l. mn.* أَللَّوَاتِي *l. podw.* أَللَّتَانِ	która; ta która
أَلَّفَ (الف)	układać, komponować; formować
تَأَلَّفَ (مِن)	składać się (z...)
أَلْفٌ, *l. mn.* أُلُوفٌ, آلَافٌ	tysiąc
أَلِفٌ	alif (ا)
أَلِيفٌ	oswojony, domowy
مَأْلُوفٌ	zwykły, zwyczajny
أَللّٰهُ	Allah
إِلَى	do
أَمْ	albo, lub
أَمَامَ	przed
أَمَامٌ	przednia część, przód
إِمَامٌ, *l. mn.* أَئِمَّةٌ	imam
أُمٌّ, *l. mn.* أُمَّهَاتٌ	matka
أُمَّةٌ, *l. mn.* أُمَمٌ	naród
أَمَّا	jeśli chodzi o, co się tyczy...
إِمَّا	albo; ... (و) ... — albo... albo
أَمَرَ (u)	rozkazać
أَمْرٌ, *l. mn.* أَوَامِرُ	rozkaz
أَمْرٌ, *l. mn.* أُمُورٌ	sprawa
أَمْسُ:	dzień wczorajszy
أَمْسِ بِالْأَمْسِ	wczoraj
أَوَّلَ أَمْسِ	przedwczoraj
أَنْ	aby, żeby
إِنْ	jeśli, jeżeli
إِنَّ	rzeczywiście, doprawdy
أَنَّ	że
أَنَا	ja

أَنَانِيٌّ	egoistyczny; egoista
أَنَانِيَّةٌ	egoizm
أَنْتَ , (r. ż.) أَنْتِ	ty
l. mn. أَنْتُمْ , (r. ż.) أَنْتُنَّ	wy
l. podw. أَنْتُمَا	wy obaj, wy obie
إِنْجِلِيزٌ	(*rzecz. zbior.*) Anglicy
إِنْجِلِيزِيٌّ	angielski; Anglik
اَلْإِنْجِلِيزِيَّةُ	j. angielski, angielszczyzna
إِنْسَانٌ , l. mn. نَاسٌ , أُنَاسٌ	człowiek
أَنْفٌ , l. mn. أُنُوفٌ	nos
تَأَنَّى (انى)	postępować ostrożnie
تَأَنٍّ	ostrożność, rozwaga
أَهْلٌ , l. mn. أَهَالٍ , أَهْلُونَ	mieszkańcy, ludność
أَوْ	albo, lub
أَوَّلٌ , l. mn. أَوَائِلُ	początek
أَوَّلُ , (r. ż.) أُولَى l. mn. أَوَّلُونَ , (r. ż.) أُوَلُ	pierwszy
آنٌ ;	czas
اَلْآنَ	teraz
أَوَانٌ , l. mn. آوِنَةٌ	czas
أَيْ	to jest
أَيٌّ , (r. ż.) أَيَّةٌ	jaki? jakikolwiek, każdy
أَيَّارُ	maj
أَيَّدَ (ايد)	popierać
تَأْيِيدٌ	poparcie
أَيْضًا	także, również
أَيْلُولُ	wrzesień
أَيْنَ ;	gdzie?
إِلَى أَيْنَ	dokąd?
مِنْ أَيْنَ	skąd?
أَيْنَمَا	gdziekolwiek

ب

بِ	(*przyimek*) czymś, przy pomocy (czegoś)
بِئْرٌ , l. mn. آبَارٌ	studnia
بَحَثَ (a)	badać; szukać
بَحْرٌ , l. mn. بِحَارٌ	morze
بَحْرِيٌّ	morski
بُحَيْرَةٌ	jezioro
بَدَأَ (a)	zaczynać; zaczynać się
إِبْتَدَأَ	zaczynać się; zaczynać
إِبْتِدَاءٌ	początek
إِبْتِدَائِيٌّ	początkowy; elementarny, podstawowy
بَدِيعٌ	wspaniały; znakomity
بَادَلَ (بدل)	zamieniać; zamieniać się (z kimś)
تَبَادَلَ	zamieniać się, wymieniać (nawzajem)
بَدْلٌ	zamiana
بَدَلَ	zamiast, w zamian
بَدَلاً مِنْ	zamiast (czegoś)
بَدْلَةٌ , l. mn. بَدَلاَتٌ	garnitur
تَبَادُلٌ	wymiana
بَدَا (بدو) (u) (*cz. ter.* يَبْدُو)	zdawać się, wydawać się
بَدَوِيٌّ	Beduin
بَذَلَ (u)	nie szczędzić (np. wysiłków), nie skąpić
بُرْتُقَالٌ	(*rzecz. zbior.*) pomarańcze
بُرْتُقَالَةٌ , l. mn. بُرْتُقَالاَتٌ	pomarańcza
بَرُدَ (u)	być zimnym
بَارِدٌ	zimny
بَرْدٌ	chłód, zimno
بَرِيدٌ	poczta
بَرِيدِيٌّ	pocztowy
بَرَزَ (u)	wysunąć się
بَارِزٌ	wybitny

بَرْنَامَجٌ، l. mn. بَرَامِجُ	program
بُرْهَةٌ، l. mn. بُرَهَاتٌ	chwila, chwilka, moment
بَرْوَزَ	oprawiać w ramy
بِرْوَازٌ، l. mn. بَرَاوِزُ، بَرَاوِينُ	rama, oprawa
تَبَارَى (برى)	rywalizować (nawzajem), współzawodniczyć
مُبَارَاةٌ، l. mn. مُبَارَيَاتٌ	konkurencja, zawody
بُسْتَانٌ، l. mn. بَسَاتِينُ	sad
مَبْسُوطٌ (بسط)	zadowolony
بَاشَرَ (بشر)	prowadzić, zajmować się (czymś), praktykować
مُبَاشَرَةٌ	zajmowanie się
مُبَاشَرَةً	bezpośrednio
بِضَاعَةٌ، l. mn. بَضَائِعُ	towar
بَطَلٌ، l. mn. أَبْطَالٌ	bohater; mistrz
بَعَثَ (a)	posłać
بَعُدَ (u)	być dalekim; leżeć w odległości
بُعْدٌ	odległość, dystans
بَعْدُ	jeszcze
بَعْدَ	po; za
بَعِيدٌ، l. mn. بُعَدَاءُ	daleki, odległy
بَعِيدًا	daleko
بَعْضٌ	pewien, pewni, pewne; niektórzy, niektóre
بَاكِرٌ (بكر)	wczesny
بَاكِرًا	wcześnie
بَكَى (i) (cz. ter. يَبْكِي)	płakać
بَلْ	lecz, ale
بِلَا (بِ + لَا)	bez
بَلَدٌ، l. mn. بِلَادٌ، بُلْدَانٌ	kraj
بِلَادٌ	= بَلَدٌ
بَلَدِيٌّ	miejski, municypalny
بَلَغَ (u)	osiągnąć; wynosić (*o sumie*)
بَالِغٌ	dojrzały, dorosły
بَنَى (i)	budować

اِبْنٌ، l. mn. بَنُونَ، أَبْنَاءٌ	syn
اِبْنَةٌ، l. mn. بَنَاتٌ	córka
بِنَاءٌ، l. mn. أَبْنِيَةٌ	budowa, budowanie; budynek
بِنَايَةٌ، l. mn. بِنَايَاتٌ	budynek, budowla
بِنْتٌ، l. mn. بَنَاتٌ	córka; dziewczynka
مَبْنًى، l. mn. مَبَانٍ	gmach
بَهْلَوَانٌ، l. mn. بَهْلَوَانَاتٌ	akrobata
بَابٌ، l. mn. أَبْوَابٌ	drzwi
بُولُونِيٌّ بُولَنْدِيٌّ	polski; Polak
البُولُونِيَّةُ	j. polski, polszczyzna
بَيْتٌ، l. mn. بُيُوتٌ	dom
أَبْيَضُ (بيض)، (r. ż.) بَيْضَاءُ، l. mn. بِيضٌ	biały
بَاعَ (i) (بيع)	sprzedawać
بَائِعٌ، l. mn. بَاعَةٌ	sprzedawca
بَيْعٌ	sprzedaż
بَيْنَ	między, wśród

ت

تِجَارَةٌ	handel
تِجَارِيٌّ	handlowy
تَحْتَ	pod
تِرَامٌ	tramwaj
تَرْجَمَ	tłumaczyć
تَرْجَمَةٌ، l. mn. تَرَاجِمُ	tłumaczenie
مُتَرْجِمٌ	tłumacz
تَرَكَ (u)	zostawić; pozwolić
تِرُولِيبُوسٌ	trolejbus
تَاسِعٌ	dziewiąty
تِسْعٌ، تِسْعَةٌ	dziewięć
تِسْعُونَ	dziewięćdziesiąt

تِشْرِينُ ٱلأَوَّلُ	październik
تِشْرِينُ ٱلثَّانِى	listopad
تَعِبَ (a)	zmęczyć się
أَتْعَبَ	męczyć, nużyć
تَعَبٌ	zmęczenie, znużenie
تَعِبٌ	zmęczony
مُتْعِبٌ	męczący, nużący
تُفَّاحٌ	(*rzecz. zbior.*) jabłka
تُفَّاحَةٌ ، *l. mn.* تُفَّاحَاتٌ	jabłko
تِلِيفُونٌ	telefon
تِلْمِيذٌ ، *l. mn.* تَلَامِيذُ	uczeń
تِلْمِيذَةٌ ، *l. mn.* تِلْمِيذَاتٌ	uczennica
تَلَا (u) (*cz. ter.* يَتْلُو) (تلو)	następować
تَالٍ ، (*r. ż.*) تَالِيَةٌ	następny
تَمَّ (i)	zakończyć się; dokonać się; nastąpić
تَامٌّ	pełny, całkowity
تَمَامٌ	pełnia, doskonałość
تَمَامًا	całkowicie, zupełnie; punktualnie
تَمُّوزُ	lipiec

ث

ثَقَافَةٌ	kultura
ثَقَافِيٌّ	kulturalny
ثَالِثٌ	trzeci
ثَلَاثٌ ، ثَلَاثَةٌ	trzy
ثُلَاثَاءُ :	
يَوْمُ ٱلثُّلَاثَاءِ	wtorek
ثَلَاثُونَ	trzydzieści
ثُمَّ	potem, następnie
إِسْتَثْمَرَ (ثمر)	wykorzystywać, eksploatować
إِسْتِثْمَارٌ	wyzysk, eksploatacja

ثَمَرٌ ، *l. mn.* ثِمَارٌ ، أَثْمَارٌ	(*rzecz. zbior.*), płody, owoce
ثَمَرَةٌ ، *l. mn.* ثَمَرَاتٌ	owoc
ثَامِنٌ	ósmy
ثَمَانٍ ، ثَمَانِيَةٌ	osiem
ثَمَانُونَ	osiemdziesiąt
إِثْنَانِ ، إِثْنَتَانِ (ثنى)	dwa
إِثْنَيْنِ :	
يَوْمُ ٱلإِثْنَيْنِ	poniedziałek
ثَانٍ ، (*r. ż.*) ثَانِيَةٌ	drugi
ثَانَوِيٌّ	wtórny, drugorzędny
ثَانِيَةٌ ، *l. mn.* ثَوَانٍ	sekunda
ثَنَاءٌ ، *l. mn.* أَثْنِيَةٌ	pochwała
ثَارَ (u) (ثور)	wybuchnąć; powstawać
ثَوْرَةٌ	wybuch (np. gniewu); powstanie, rewolucja

ج

جَبَلٌ ، *l. mn.* جِبَالٌ	góra
جِدٌّ	trud, staranie; powaga
جِدًّا	bardzo
جَدِيدٌ ، *l. mn.* جُدُدٌ	nowy
جَرَّ (u)	ciągnąć, wlec
جَرَّارَةٌ	traktor
جَرِيدَةٌ ، *l. mn.* جَرَائِدُ	gazeta
جَرَى (i) (*cz. ter.* يَجْرِى)	biec; zdarzyć się, mieć miejsce
جَارٍ ، (*r. ż.*) جَارِيَةٌ	bieżący
جُزْءٌ ، *l. mn.* أَجْزَاءٌ	część
جَسَدٌ ، *l. mn.* أَجْسَادٌ	ciało
جَعَلَ (a)	robić, czynić
جُغْرَافِيَا	geografia
مَجَلَّةٌ ، *l. mn.* مَجَلَّاتٌ (جل)	czasopismo
جَلَسَ (i)	siedzieć

جَلْسَة ، *l. mn.* جَلَسَات	posiedzenie
مَجْلِس ، *l. mn.* مَجَالِس	rada
إِسْتَجَمَّ (جم)	odpoczywać
إِسْتِجْمَام	odpoczynek
جُمْرُك ، *l. mn.* جَمَارِك	urząd celny
جُمْرُكِيّ	celny
جَمَعَ (a)	zbierać
إِجْتَمَعَ	zbierać się; spotykać się
إِجْتِمَاع ، *l. mn.* إِجْتِمَاعَات	zebranie
إِجْتِمَاعِيّ	społeczny
إِجْمَاع	jednomyślność
بِالْإِجْمَاع	jednomyślnie, jednogłośnie
جَامِع ، *l. mn.* جَوَامِع	meczet
جَامِعَة ، *l. mn.* جَامِعَات	liga; uniwersytet
جَامِعِيّ	uniwersytecki
جَمَاعَة ، *l. mn.* جَمَاعَات	grupa
جُمْعَة :	
يَوْم الْجُمْعَة	piątek
جَمِيع	całość, całokształt
جَمِيعًا	razem, wszyscy
مُجْتَمَع ، *l. mn.* مُجْتَمَعَات	społeczeństwo
مُجْتَمِع	zebrany, uczestnik zebrania
مَجْمُوع	ogół, ogólna suma
مَجْمُوعَة	zbiór; kolekcja
جَمُلَ (u)	być pięknym
جَمَال	piękno
جَمَل ، *l. mn.* جِمَال	wielbłąd
جُمْلَة ، *l. mn.* جُمَل	suma, całość; (*gram.*) zdanie
جَمِيل	piękny
أَجْنَبِيّ ، *l. mn.* أَجَانِب (جنب)	obcy; cudzoziemski; cudzoziemiec
جَانِب ، *l. mn.* جَوَانِب	strona, bok
جَانِبِيّ	boczny

جَنُوب	południe (*geogr.*)
جَنُوبِيّ	południowy
جِنْس ، *l. mn.* أَجْنَاس	płeć; rasa
جُنَيْه ، *l. mn.* جُنَيْهَات	funt (waluta)
جَهَدَ (a)	starać się, czynić wysiłki
إِجْتِهَاد	pilność
جَهْد ، *l. mn.* جُهُود	wysiłek, staranie
مُجْتَهِد	pilny, staranny
جَهَّزَ (جهز)	wyposażyć
تَجْهِيز	zaopatrzenie, wyposażenie
جِهَاز ، *l. mn.* أَجْهِزَة	aparat
جَهِلَ (a)	być ignorantem, nie umieć
تَجَاهَلَ	udawać ignoranta; ignorować
مَجْهُول	nieznany
جَوّ	powietrze, atmosfera
جَوِّيّ	powietrzny
أَجَابَ (جوب)	odpowiedzieć
إِجَابَة ، *l. mn.* إِجَابَات	odpowiedź
جَوَاب ، *l. mn.* أَجْوِبَة	odpowiedź
جَيِّد	dobry, doskonały
جَيِّدًا	dobrze
تَجَاوَرَ (جور)	sąsiadować
جَار ، *l. mn.* جِيرَان	sąsiad
جِوَار	sąsiedztwo
مُتَجَاوِر	sąsiadujący, sąsiedni
جَازَ (جوز) (u)	być dozwolonym
إِجَازَة	urlop
جَائِزَة ، *l. mn.* جَوَائِز	nagroda
جَوَاز ، *l. mn.* جَوَازَات	paszport
جَاعَ (جوع) (u)	być głodnym; głodować
جُوع	głód

جَوْعَانُ ، (r. ż.) جَوْعَى ، l. mn. جِيَاعٌ	głodujący; głodny
(جيأ) جَاءَ (i) (cz. ter. يَجِيءُ)	przyjść
جَيْشٌ ، l. mn. جُيُوشٌ	armia, wojsko

ح

أَحَبَّ (حبّ)	lubić, kochać
حُبٌّ	miłość
مَحْبُوبٌ	lubiany; ulubieniec
حَتَّى	do, aż do; nawet; aby
حَتَّى آلآنَ	dotychczas
حَجَرٌ ، l. mn. أَحْجَارٌ ، حِجَارَةٌ	kamień
حُجْرَةٌ ، l. mn. حُجَرٌ ، حُجُرَاتٌ	pokój, izba
حَجَزَ (u)	zagradzać; wstrzymywać
حَاجِزٌ ، l. mn. حَوَاجِزُ	zapora, bariera
حَدَّ (u)	graniczyć
حَدٌّ ، l. mn. حُدُودٌ	granica
حَدَّادٌ	kowal
حِدَادَةٌ	kowalstwo
حَدِيدٌ	żelazo
حَدِيدِيٌّ	żelazny
حَدَثَ (u)	zdarzyć się, zajść, mieć miejsce
حَادَثَ	rozmawiać
حَدَّثَ	opowiadać
حَدَثٌ ، l. mn. أَحْدَاثٌ	wydarzenie
حَدِيثٌ	nowoczesny
مُتَحَدِّثٌ	rozmówca
مُحَادَثَةٌ	rozmowa
حَدِيقَةٌ ، l. mn. حَدَائِقُ	ogród
حِذَاءٌ ، l. mn. أَحْذِيَةٌ	but

تَحَرَّرَ (حرّ)	wyzwolić się
تَحَرُّرٌ	wyzwolenie
حَارٌّ	gorący, upalny
حَرَارَةٌ	upał; temperatura
حَرِيرٌ	jedwab
حَرِيرِيٌّ	jedwabny
حُرِّيَّةٌ	wolność
حَرْبٌ ، l. mn. حُرُوبٌ	wojna
حَرْبِيٌّ	wojenny
حَرَثَ (u)	orać
حِرَاثَةٌ	orka
مِحْرَاثٌ ، l. mn. مَحَارِيثُ	pług
حَرْفٌ ، l. mn. حُرُوفٌ ، أَحْرُفٌ	litera; (*gram.*) partykuła
تَحَرَّكَ (حرك)	poruszać się; ruszyć
حَرَكَةٌ ، l. mn. حَرَكَاتٌ	ruch
حَزِيرَانُ	czerwiec
حَسَبَ (u)	liczyć
حِسَابٌ ، l. mn. حِسَابَاتٌ	rachunek
حَسُنَ (u)	być dobrym
حَسَّنَ	ulepszać, doskonalić
تَحَسَّنَ	polepszać się, poprawiać się
إِسْتَحْسَنَ	aprobować
حَسَنٌ ، l. mn. حِسَانٌ	dobry
حَسَناً	dobrze
حَصَدَ (u)	kosić, zbierać plony
حَصَادٌ	żniwa
حَصَلَ (u) (على)	zdobyć, uzyskać
مَحْصُولٌ ، l. mn. مَحْصُولَاتٌ	zbiór, plon
حَضَرَ (u)	być obecnym; przybyć, przyjechać
أَحْضَرَ	przynieść
حَاضِرٌ	obecny
حَضَارَةٌ	cywilizacja,

حُضُور — przybycie, przyjazd; obecność
حَفِيد، *l. mn.* حَفَدَة، أَحْفَاد — wnuk,
إِحْتَفَظَ (حفظ) — zachować (dla siebie)
مُحَافَظَة، *l. mn.* مُحَافَظَات — prowincja
مِحْفَظَة، *l. mn.* مَحَافِظُ — teczka
إِحْتَفَلَ (بِ) (حفل) — świętować, obchodzić
إِحْتِفَال، *l. mn.* إِحْتِفَالَات — uroczystość
حَفْلَة، *l. mn.* حَفَلَات — uroczystość
حَافٍ، (*r. ż.*) حَافِيَة، *l. mn.* حُفَاة — bosy
أَحَقَّ (حق) — mieć rację
حَقّ، *l. mn.* حُقُوق — prawo; racja
حَقًّا — rzeczywiście, istotnie, naprawdę
مُحِقّ — ten, który ma rację
حَقِيبَة، *l. mn.* حَقَائِب — walizka
حِكْمَة، *l. mn.* حِكَم — mądrość; sentencja, maksyma
حُكُومَة — rząd
حُكُومِيّ — rządowy, państwowy
حَكَى (i) — opowiadać
حِكَايَة — opowiadanie
حَلَّ (u) — rozwiązywać
حَلّ، *l. mn.* حُلُول — rozwiązanie (np. problemu)
مَحَلّ، *l. mn.* مَحَالّ، مَحَلَّات — miejsce; lokal, pomieszczenie; sklep, magazyn
حَلَّاق — fryzjer
حِلَاقَة — golenie
حُلْو — słodki; przyjemny
حَلْوِيَات (*l. mn.*) — słodycze
حَمَّام، *l. mn.* حَمَّامَات — łazienka
إِحْمَرَّ (حمر) — czerwienić się, rumienić się
أَحْمَر، (*r. ż.*) حَمْرَاءُ، *l. mn.* حُمْر — czerwony
إِحْمِرَار — czerwień
حِمَار، *l. mn.* حَمِير — osioł

حُمْرَة — czerwień
تَحَمَّسَ (لِ...) (حمس) — entuzjazmować się (czymś)
حَمَاسَة — entuzjazm, zapał
حَمَلَ (i) — nieść, dźwigać
تَحَمَّلَ — znosić, cierpieć
تَحَمُّل — znoszenie, cierpienie
حِوَار — dialog
حَوْض، *l. mn.* أَحْوَاض — basen, rezerwuar
أَحَاطَ (حوط) — otaczać
حَائِط، *l. mn.* حِيطَان — ściana
مُحِيط، *l. mn.* مُحِيطَات — otoczenie; ocean
حَوَّلَ (حول) — przekształcać
حَاوَلَ — usiłować, próbować
حَال، *l. mn.* أَحْوَال — okoliczność, wypadek
حَالَة، *l. mn.* حَالَات — stan, sytuacja; wypadek
حَوَالَى — około
حَوْلَ — wokół, dookoła
مُحَاوَلَة، *l. mn.* مُحَاوَلَات — próba, usiłowanie
مُسْتَحِيل — niemożliwy
حَيَاة — życie
حَيَوَان، *l. mn.* حَيَوَانَات — zwierzę
حَيْثُ — gdzie; tam gdzie
حَانَ (i) — nadejść (*o czasie*)
حِين، *l. mn.* أَحْيَان — czas, pora
أَحْيَانًا — czasami

خ

أَخْبَرَ (خبر) — powiadomić
خَبَر، *l. mn.* أَخْبَار — wiadomość
خُبْز — chleb

خَجِلَ (a)	wstydzić się
خَجَل	wstyd
خَدَمَ (i)	służyć
خِدْمَة، l. mn. خِدَمَات	służba; usługa, przysługa
خَرَجَ (u)	wychodzić
خَارِجِيّ	zagraniczny
خُرُوج	wyjście
خَرِيف	jesień
خَرِيفِيّ	jesienny
خَزَّان، l. mn. خَزَّانَات	rezerwuar, zbiornik
خَصَّ (u)	dotyczyć
خَاصّ	szczególny; specjalny, prywatny; dotyczący
أَخْصَبَ (خصب)	użyźniać
خَصِيب	żyzny, urodzajny
اِخْضَرَّ (خضر)	zielenić się
أَخْضَرُ، (r. ż.) خَضْرَاءُ، l. mn. خُضْر	zielony
اِخْضِرَار	zieleń, barwa zielona
خُضْرَة	zieleń (kolor); zieleń
خَضْرَوَات (l. mn.)	jarzyny
تَخَاطَبَ (خطب)	rozmawiać
تَخَاطُب	rozmowa
اِنْخَفَضَ (خفض)	obniżać się
مُنْخَفِض	niski
خِلَالَ	w czasie, podczas
مِخْلَب، l. mn. مَخَالِبُ (خلب)	pazur, szpon
إِخْلَاص (خلص)	wierność
مُخْلِص	wierny
خَلَعَ (a)	zdejmować
خَلَفَ (u)	następować (po kimś)
إِخْتَلَفَ	różnić się
إِخْتِلَاف، l. mn. إِخْتِلَافَات	różnica

خَلْف	plecy; tył
خَلْفَ	za, z tyłu
خَلِيفَة، l. mn. خُلَفَاءُ	następca; kalif
مُخْتَلِف	różny
خَمْر، l. mn. خُمُور	wino
خَامِس	piąty
خَمْسَة، خَمْس	pięć
خَمْسُونَ	pięćdziesiąt
خَمِيس ؛ يَوْمُ الخَمِيس	czwartek
خَيْر	dobry; lepszy; najlepszy; dobro
خَيْمَة، l. mn. خِيَام	namiot

د

دَخَلَ (u)	wejść
أَدْخَلَ	wprowadzić
دَاخِلِيّ	wewnętrzny
دُخُول	wejście, wchodzenie
مَدْخَل، l. mn. مَدَاخِل	wejście (drzwi)
دَرَّبَ (درب)	ćwiczyć, trenować, szkolić
تَدْرِيب	trening
مُدَرِّب	trener, instruktor
مُدَرَّب	wyćwiczony; wyszkolony
دَرَّاجَة، l. mn. دَرَّاجَات	rower
دَرَجَة، l. mn. دَرَجَات	stopień
دَرَسَ (u)	studiować, uczyć się
دَرَّسَ	uczyć, wykładać
تَدْرِيس	nauczanie, wykładanie
دِرَاسَة، l. mn. دِرَاسَات	studiowanie, nauka
دِرَاسِيّ	szkolny, akademicki
دَرْس، l. mn. دُرُوس	lekcja
مُدَرِّس	wykładowca

مَدْرَسَةٌ, l. mn. مَدَارِسُ	szkoła
دَرَى (i) (cz. ter. يَدْرِي)	wiedzieć
دَعَا (دعو) (u) (cz. ter. يَدْعُو)	wzywać; zapraszać
دَافِئٌ	ciepły
دِفْءٌ	ciepło
دَفْتَرٌ, l. mn. دَفَاتِرُ	zeszyt
دَفَعَ (a)	odbijać, odpychać; płacić
دَافَعَ (عَنْ...)	bronić
دِفَاعٌ	obrona
مِدْفَعٌ, l. mn. مَدَافِعُ	działo, armata
دَقِيقَةٌ, l. mn. دَقَائِقُ	minuta
دُكَّانٌ, l. mn. دَكَاكِينُ	sklep
دَلَّ (u) (على)	wskazywać; świadczyć (o czymś)
دَلِيلٌ, l. mn. أَدِلَّاءُ	przewodnik
دَارٌ, l. mn. دُورٌ	dom
دَارُ ٱلسِّينَمَا	kino
دَارُ ٱلِاسْتِجْمَامِ	dom wypoczynkowy
دَوْرٌ, l. mn. أَدْوَارٌ	obrót; kolej, zmiana; rola
مُسْتَدِيرٌ	okrągły
دَوْلَةٌ, l. mn. دُوَلٌ	państwo
دُوَلِيٌّ	międzynarodowy
دَامَ (u) (دوم)	trwać
دَائِمٌ	stały, trwały
دَائِمًا	zawsze, stale
دُونَ :	bez
بِدُونِ = بِلَا	bez
دَوَاءٌ, l. mn. أَدْوِيَةٌ	lek, lekarstwo
دِينٌ, l. mn. أَدْيَانٌ	religia
دِينِيٌّ	religijny

ذ

ذِئْبٌ, l. mn. ذِئَابٌ	wilk
ذَكَرَ (u)	wspominać
تَذْكَارٌ, l. mn. تَذْكَارَاتٌ	wspomnienie; pamiątka
تَذْكَارِيٌّ	pamiątkowy
تَذْكِرَةٌ, l. mn. تَذَاكِرُ	bilet
ذِكْرَى, l. mn. ذِكْرَيَاتٌ	wspomnienie; rocznica
ذَكَاءٌ	inteligencja
ذَكِيٌّ, l. mn. أَذْكِيَاءُ	zdolny, inteligentny
ذَهَبَ (a)	iść; odejść
ذَهَابٌ	chodzenie; odejście
ذَهَبٌ	złoto
ذَهَبِيٌّ	złoty

ر

رَأْسٌ, l. mn. رُؤُوسٌ	głowa
رَأَى (a) (cz. ter. يَرَى)	widzieć; sądzić, uważać
رَأْيٌ, l. mn. آرَاءٌ	pogląd, sąd, opinia
رُبَّمَا	może, być może
رَبَطَ (i, u)	wiązać; łączyć
رَابِطَةٌ, l. mn. رَوَابِطُ	więź; liga
أَرْبَعٌ, أَرْبَعَةٌ (ربع)	cztery
أَرْبَعُونَ	czterdzieści
أَرْبِعَاءُ :	
يَوْمُ ٱلْأَرْبِعَاءِ	środa
رَابِعٌ	czwarty
رُبْعٌ, l. mn. أَرْبَاعٌ	ćwierć, ćwiartka; kwadrans
رَبِيعٌ	wiosna
رَبِيعِيٌّ	wiosenny

مُرَبَّعٌ	kwadratowy
رَتَّبَ (رتب)	uporządkować
مُرَتَّبٌ	uporządkowany; pensja
رَجَعَ (i)	wracać
رُجُوعٌ	powrót
رَجُلٌ ، l. mn. رِجَالٌ	mężczyzna; człowiek
رِجْلٌ ، l. mn. أَرْجُلٌ	noga
(رجو) رَجَا (u) (cz. ter. يَرْجُو)	mieć nadzieję; prosić; życzyć
رَجَاءٌ	nadzieja; prośba
رَحَّلَ (رحل)	wysyłać, nadawać
تَرْحِيلٌ	wysyłka, nadanie
رِحْلَةٌ ، l. mn. رِحْلَاتٌ	przejażdżka, wycieczka
رَخِيصٌ ، l. mn. رِخَاصٌ	tani
رَدَّ (u)	odpowiedzieć
أَرْسَلَ (رسل)	wysyłać, posłać
رِسَالَةٌ ، l. mn. رِسَالَاتٌ ، رَسَائِلُ	list
رَسَمَ (u)	rysować, kreślić
رَسْمٌ ، l. mn. رُسُومٌ	rysunek
رَضِيَ (a) (cz. ter. يَرْضَى)	być zadowolonym
أَرْضَى	zadowolić; dogodzić
رُعْبٌ	przerażenie, strach
رَفَعَ (a)	podnieść
رَفْعٌ	podniesienie
رَقَصَ (u)	tańczyć
رَقْصٌ	taniec
رَقْمٌ ، l. mn. أَرْقَامٌ	numer; liczba, cyfra
رَكِبَ (a)	siadać (np. na konia, do pojazdu); jechać
أَرْكَبَ	posadzić
رَاكِبٌ ، l. mn. رُكَّابٌ	pasażer
رَكَّزَ (ركز)	koncentrować
تَرَكَّزَ	koncentrować się
رَمَضَانُ	ramadan (9 mies. kalendarza księżycowego)

رَمَى (i)	rzucać; strzelać
إِرْتَمَى	rzucić się
رَمْيٌ	rzucanie; strzelanie
مَرْمًى ، l. mn. مَرَامٍ	zasięg; bramka (*sport.*)
أَرْهَقَ (رهق)	męczyć, nużyć
مُرْهِقٌ	męczący, nużący
(روح) رَاحَ (u)	iść; zaczynać
إِرْتَاحَ	odpoczywać
رَاحَةٌ	odpoczynek; wygoda
مُرِيحٌ	wygodny, komfortowy
أَرَادَ (رود)	chcieć
إِرَادَةٌ	wola
رَوَّضَ (روض)	tresować
رِيَاضَةٌ	sport
رِيَاضِيَّاتٌ (l. mn.)	matematyka
مُرَوِّضٌ	treser
مُرَوَّضٌ	wytresowany
رُومَانِيٌّ	rzymski; Rzymianin
رِيفٌ ، l. mn. أَرْيَافٌ	wieś, prowincja
رِيفِيٌّ	wiejski, prowincjonalny

ز

زَرَعَ (a)	siać; uprawiać
زِرَاعَةٌ	uprawa; rolnictwo
زِرَاعِيٌّ	rolniczy, rolny
مَزْرَعَةٌ ، l. mn. مَزَارِعُ	pole; gospodarstwo
أَزْعَجَ (زعج)	niepokoić, przeszkadzać
إِزْعَاجٌ	niepokojenie, przeszkadzanie
زَمَنٌ ، l. mn. أَزْمَانٌ	czas
زَهْرٌ ، l. mn. زُهُورٌ	(*rzecz. zbior.*) kwiaty
زَهْرَةٌ ، l. mn. زَهَرَاتٌ	kwiat

زَاهٍ، (r. ż.) زَاهِيَةٌ	jaskrawy
تَزَوَّجَ (زوج)	ożenić się; wyjść za mąż
زَوْجٌ، l. mn. أَزْوَاجٌ	para; mąż
زَوْجَةٌ، l. mn. زَوْجَاتٌ	żona
زَارَ (u) (زور)	odwiedzać; zwiedzać
زَائِرٌ، l. mn. زُوَّارٌ	gość
زِيَارَةٌ	odwiedziny, wizyta; zwiedzanie
زَادَ (i) (عَنْ...) (زيد)	zwiększać się; przekraczać, przewyższać
زَائِدٌ	zbyteczny, nadmierny, zbytni
زِيَادَةٌ	wzrost; nadmiar, nadwyżka
زَالَ (u) (زول)	mijać
زَالَ (a) (زيل)	przestać

س

سَائِرٌ (سأر)	pozostały
سَأَلَ (a)	pytać (się)
سُؤَالٌ، l. mn. أَسْئِلَةٌ	pytanie
مَسْأَلَةٌ، l. mn. مَسَائِلُ	problem, sprawa
مَسْئُولٌ lub: مَسْؤُولٌ (عَنْ ...)	odpowiedzialny (za)
سَبَبٌ، l. mn. أَسْبَابٌ	przyczyna, powód
سَبْتٌ:	
يَوْمُ ٱلسَّبْتِ	sobota
سَبَحَ (a)	pływać
سِبَاحَةٌ	pływanie
أُسْبُوعٌ، l. mn. أَسَابِيعُ (سبع)	tydzień
أُسْبُوعِيٌّ	(co)tygodniowy
سَابِعٌ	siódmy
سَبْعٌ، سَبْعَةٌ	siedem
سَبْعُونَ	siedemdziesiąt
سِتٌّ، l. mn. سِتَّةٌ	sześć

سِتُّونَ	sześćdziesiąt
سِتَارَةٌ، l. mn. سَتَائِرُ	firanka, zasłona
سَجَّادَةٌ، l. mn. سَجَاجِيدُ	dywan
مَسْجِدٌ، l. mn. مَسَاجِدُ	meczet
سَجَّلَ (سجل)	notować, rejestrować; zdobyć bramkę (*sport.*)
سَدٌّ، l. mn. سُدُودٌ	tama, zapora
سَادِسٌ	szósty
سَرَّ (u)	cieszyć
سُرُورٌ	radość, zadowolenie
سَرِيرٌ، l. mn. أَسِرَّةٌ	łóżko
مَسْرُورٌ	zadowolony
مَسْرَحٌ، l. mn. مَسَارِحُ (سرح)	teatr
مَسْرَحِيَّةٌ	sztuka (teatralna)
أَسْرَعَ (سرع)	śpieszyć (się)
سُرْعَةٌ	szybkość
سَرِيعٌ	szybki
سَرِيعاً	szybko
سِيرْكٌ	cyrk
سَاعَدَ (سعد)	pomagać
سَعِيدٌ، l. mn. سُعَدَاءُ	szczęśliwy
مُسَاعَدَةٌ	pomoc
سَافَرَ (سفر)	wyjeżdżać; podróżować
سَفَرٌ، l. mn. أَسْفَارٌ	podróż
مُسَافِرٌ	podróżny
سُكَّرٌ	cukier
سِكْرِتَارِيَّةٌ	sekretariat
سَكَنَ (u)	mieszkać
سَاكِنٌ، l. mn. سُكَّانٌ	mieszkaniec
مَسْكَنٌ، l. mn. مَسَاكِنُ	mieszkanie
سَلَّحَ (سلح)	uzbrajać
سِلَاحٌ، l. mn. أَسْلِحَةٌ	broń
مُسَلَّحٌ	uzbrojony, zbrojny

إِسْتَلَفَ (سلف)	pożyczać
سَلَّمَ (عَلَى) (سلم)	pozdrawiać
إِسْلَامٌ	islam
إِسْلَامِيٌّ	muzułmański
سَلَامٌ	pokój
سَلَامَةٌ	bezpieczeństwo
سِلْمٌ	pokój
سَلِيمٌ	zdrowy
مُسْلِمٌ	muzułmanin
سَمَحَ (a)	pozwolić, zezwolić
مَسْمُوحٌ	dozwolony, dopuszczalny
سَمَادٌ، l. mn. أَسْمِدَةٌ	nawóz
سَمِعَ (a)	słyszeć
إِسْتَمَعَ (إِلَى)	słuchać, wysłuchiwać
سَمَّى (cz. ter. يُسَمِّي) (سمو)	nazywać
إِسْمٌ، l. mn. أَسْمَاءٌ	imię; nazwisko; nazwa
سِنٌّ، l. mn. أَسْنَانٌ	ząb; wiek
سَنَةٌ، l. mn. سَنَوَاتٌ	rok
سَنَوِيٌّ	(co)roczny
سَهْلٌ	łatwy
إِسْوَدَّ (سود)	czernieć
أَسْوَدُ، (r. ż.) سَوْدَاءُ، l. mn. سُودٌ	czarny
سَوَادٌ	czerń, czarność
سُودَانِيٌّ	sudański; Sudańczyk
سِيَاسَةٌ	polityka
سَاعَاتِيٌّ، l. mn. سَاعَاتِيَّةٌ	zegarmistrz
سَاعَةٌ، l. mn. سَاعَاتٌ	zegar; godzina
سُوقٌ، l. mn. أَسْوَاقٌ	rynek; bazar, suk
سِوَى	prócz, oprócz
مُسْتَوًى	poziom
سَائِحٌ، l. mn. سُيَّاحٌ	turysta
سِيَاحَةٌ	turystyka

سَارَ (سير) (i)	iść; chodzić, działać, funkcjonować
سَيَّارَةٌ، l. mn. سَيَّارَاتٌ	samochód
سَيَّارَةُ تَاكْسِي	taksówka
سَيْرٌ	marsz, ruch; bieg (np. wydarzeń)
سِينَمَا	kino

ش

شَايٌ	herbata
شَأْنٌ، l. mn. شُؤُونٌ lub شُئُونٌ	sprawa
شُبَاطُ	luty
شُبَّاكٌ، l. mn. شَبَابِيكُ	okno; okienko (*kasy*...)
شِتَاءٌ	zima
شَتَوِيٌّ	zimowy
شَجَرَةٌ، l. mn. أَشْجَارٌ	drzewo
شَجَّعَ (شجع)	zachęcać
شَدِيدٌ، l. mn. شِدَادٌ، أَشِدَّاءُ	silny, mocny
شَاذٌّ، l. mn. شَوَاذُّ	wyjątek
شَرِبَ (a)	pić
مَشْرُوبٌ، l. mn. مَشْرُوبَاتٌ	napój
شَرَعَ (a)	zaczynać
شَارِعٌ، l. mn. شَوَارِعُ	ulica
مَشْرُوعٌ، l. mn. مَشْرُوعَاتٌ	plan, projekt
شَرَقَ (u)	wschodzić (*o słońcu*)
شَرْقٌ	wschód
شَرْقِيٌّ	wschodni
شُرُوقٌ	wschód (*słońca*)
إِشْتَرَكَ (شرك)	uczestniczyć
مُشْتَرَكٌ	wspólny
إِشْتَرَى (شرى)	kupować
شِرَاءٌ	kupno, zakup
شَاطِئٌ، l. mn. شَوَاطِئُ	brzeg, wybrzeże (morza)

شَاطِر، *l. mn.* شُطَّار — zręczny; rozsądny
شُعَاع، *l. mn.* أَشِعَّة — promień
شَعْب، *l. mn.* شُعُوب — naród, lud
شَعَرَ (u) (بِ—) — czuć, odczuwać (coś)
شَاعِر، *l. mn.* شُعَرَاء — poeta
شَعْر، *l. mn.* شُعُور — (*rzecz. zbior.*) włosy
شَعْرَة، *l. mn.* شَعَرَات — włos
شَغَلَ (a) — zajmować (np. stanowisko)
اِشْتَغَلَ — zajmować się; pracować
اِسْتَشْفَى (شفى) — leczyć się
مُسْتَشْفًى، *l. mn.* مُسْتَشْفَيَات — szpital
شَاقّ — ciężki, uciążliwy
شَكَرَ (u) (عَلَى) — dziękować
شُكْر — (po)dziękowanie
شَكَّلَ (شكل) — formować
تَشْكِيل — formowanie
شَكْل، *l. mn.* أَشْكَال — forma, kształt
مُشْكِلَة، *l. mn.* مَشَاكِل، مُشْكِلَات — problem
شَكَا (u) (*cz. ter.* يَشْكُو) (مِن، عَن) (شكو) — skarżyć się, narzekać (na...)
شَمْس، *l. mn.* شُمُوس — słońce
شَمْسِيّ — słoneczny
شَمَال — północ (*geogr.*)
شَمَالِيّ — północny
شَاهَدَ (شهد) — oglądać, obejrzeć; widzieć
مُشَاهَدَة — oglądanie
اِشْتَهَرَ (بِ—) (شهر) — wsławić się (czymś); słynąć z (czegoś)
شَهْر، *l. mn.* شُهُور، أَشْهُر — miesiąc
شُهْرَة — sława, rozgłos
شَهْرِيّ — miesięczny
شَهِير — słynny, sławny
مَشْهُور — słynny, sławny
شَهِيّ — smaczny

شَوْط، *l. mn.* أَشْوَاط — połowa (gry, spotkania) (*sport.*)
اِشْتَاقَ (إِلَى) (شوق) — tęsknić (za kimś)
اِشْتِيَاق — tęsknota
شَيِّق — ciekawy, interesujący
مُشْتَاق — tęskniący, stęskniony
شَاءَ (a) — chcieć
شَيْء، *l. mn.* أَشْيَاء — rzecz, przedmiot
شَيْخ، *l. mn.* شُيُوخ — starzec; szejk
شَيْخُوخَة — starość
شَيَّدَ (شيد) — wznosić, budować
تَشْيِيد — budowanie, budowa

ص

صَابُون — mydło
أَصْبَحَ (صبح) — stać się
صَبَاح، *l. mn.* أَصْبَاح — ranek, poranek
صَحَّحَ (صح) — poprawiać, korygować
تَصْحِيح — poprawianie, poprawka
صِحَّة — zdrowie
صَحِيح، *l. mn.* صِحَاح، أَصِحَّاء — zdrowy, prawidłowy, słuszny, prawdziwy
صَاحِب، *l. mn.* أَصْحَاب — przyjaciel, towarzysz; właściciel
صَحْرَاء، *l. mn.* صَحَارَى — pustynia
صَحْرَاوِيّ — pustynny
صِحَافَة — prasa
صَحَفِيّ — prasowy; dziennikarz
صَحِيفَة، *l. mn.* صَحَائِف، صُحُف — gazeta, pismo
صُحُف (*l. mn.*) — gazety; prasa
أَصْدَرَ (صدر) — wydawać, publikować
صَدَقَ (u) — mówić prawdę; być szczerym
صَدَّقَ — wierzyć
تَصْدِيق — wierzenie, wiara

صَدَاقَةٌ	przyjaźń
صَدِيقٌ، *l. mn.* أَصْدِقَاءُ	przyjaciel
صَدِيقَةٌ، *l. mn.* صَدِيقَاتٌ	przyjaciółka
إِنْصَرَفَ (صرف)	odchodzić, oddalić się
صَعُبَ (u)	być trudnym, ciężkim
صَعْبٌ، *l. mn.* صِعَابٌ	trudny, ciężki
صُعُوبَةٌ	trudność
صَغِيرٌ، *l. mn.* صِغَارٌ	mały; drobny
صَفٌّ، *l. mn.* صُفُوفٌ	rząd, szereg; kolejka
صَفْحَةٌ، *l. mn.* صَفَحَاتٌ	strona, stronica
إِصْفَرَّ (صفر)	żółknąć
أَصْفَرُ، (*r. ż.*) صَفْرَاءُ، *l. mn.* صُفْرٌ	żółty
إِصْفِرَارٌ	żółtość, żółty kolor
صِفْرٌ، *l. mn.* أَصْفَارٌ	zero
صَلَحَ (صلح)	naprawiać, reperować
أَصْلَحَ	naprawiać; reformować
إِصْلَاحٌ، *l. mn.* إِصْلَاحَاتٌ	naprawa, remont; reforma
تَصْلِيحٌ، *l. mn.* تَصْلِيحَاتٌ	naprawa, remont
صَلَّى (*cz. ter* يُصَلِّي) (صلو)	modlić się
صَلَاةٌ، *l. mn.* صَلَوَاتٌ	modlitwa
صُنْدُوقٌ، *l. mn.* صَنَادِيقُ	skrzynka
صَنَعَ (a)	robić, wyrabiać
صِنَاعَةٌ، *l. mn.* صِنَاعَاتٌ	przemysł
صِنَاعِيٌّ	sztuczny; przemysłowy
صُنْعٌ	produkcja, wyrób
مَصْنَعٌ، *l. mn.* مَصَانِعُ	fabryka
مَصْنُوعٌ، *l. mn.* مَصْنُوعَاتٌ	wyrób, produkt
أَصَابَ (صوب)	dosięgnąć; utrafić
إِصَابَةٌ، *l. mn.* إِصَابَاتٌ	trafienie; gol, bramka (*sport.*)
صَوْتٌ، *l. mn.* أَصْوَاتٌ	głos
تَصَوَّرَ (صور)	wyobrażać sobie
تَصَوُّرٌ	wyobrażenie

صُورَةٌ، *l. mn.* صُوَرٌ	obraz; zdjęcie
صُوفٌ، *l. mn.* أَصْوَافٌ	wełna
صُوفِيٌّ	wełniany
صَوْمٌ	post
صَارَ (صير) (i)	stawać się; zaczynać
صَيْفٌ، *l. mn.* أَصْيَافٌ	lato
صَيْفِيٌّ	letni
صِينِيٌّ	chiński; Chińczyk

ض

ضَابِطٌ، *l. mn.* ضُبَّاطٌ	oficer
ضَحِكَ (a)	śmiać się
إِضْطَرَّ (ضرّ)	zmusić
أُضْطُرَّ	(*str. bierna*) być zmuszonym
ضَرَبَ (i)	bić; uderzać
ضَرْبٌ	bicie
ضَعِيفٌ، *l. mn.* ضِعَافٌ، ضُعَفَاءُ	słaby
ضِفَّةٌ، *l. mn.* ضِفَافٌ	brzeg (rzeki)
ضَيْفٌ، *l. mn.* ضُيُوفٌ	gość
ضِيَافَةٌ	ugoszczenie; gościnność
ضَيِّقٌ	wąski, ciasny

ط

طِبٌّ	medycyna
طَبِيبٌ، *l. mn.* أَطِبَّاءُ	lekarz
طَبَخَ (a, u)	gotować
مَطْبَخٌ، *l. mn.* مَطَابِخُ	kuchnia
طَبَاشِيرَةٌ	kreda

طَابِعٌ، *l. mn.* طَوَابِعُ	znaczek (pocztowy)
طِبَاعَةٌ	drukowanie, druk
طَبِيعَةٌ	natura, przyroda
طَبِيعِيٌّ	naturalny
طَرَقَ (u)	pukać; stukać, uderzać
طَرْقٌ	pukanie, stukanie
طَرِيقٌ، *l. mn.* طُرُقٌ	droga; sposób, metoda
طَرِيقَةٌ، *l. mn.* طَرَائِقُ	sposób, metoda
طَعَامٌ، *l. mn.* أَطْعِمَةٌ	pokarm; posiłek
مَطْعَمٌ، *l. mn.* مَطَاعِمُ	stołówka; restauracja
طِفْلٌ، *l. mn.* أَطْفَالٌ	dziecko
طَقْسٌ	pogoda
طَلَبَ (u) (مِنْ)	prosić; żądać
طَالِبٌ، *l. mn.* طَلَبَةٌ، طُلَّابٌ	student
طَلَبٌ	żądanie; prośba
طَالَعَ (طلع)	czytać
إِسْتَطْلَعَ	dowiadywać się, informować się
إِسْتِطْلَاعٌ	dowiadywanie się
طُلُوعٌ	wschód (*słońca*)
مُطَالَعَةٌ	czytanie; lektura
طَلْقٌ	wolny, otwarty
طَوَّرَ (طور)	rozwijać
تَطَوَّرَ	rozwijać się
إِسْتَطَاعَ (طوع)	móc, być w stanie
طَاوِلَةٌ، *l. mn.* طَاوِلَاتٌ	stół
طَوِيلٌ، *l. mn.* طِوَالٌ	długi
طَيِّبٌ	dobry
طَارَ (i) (طير)	latać
طَائِرَةٌ، *l. mn.* طَائِرَاتٌ	samolot
طَائِرَةٌ نَفَّاثَةٌ	samolot odrzutowy
طَيْرٌ، *l. mn.* طُيُورٌ	(*rzecz. zbior.*) ptaki
مَطَارٌ، *l. mn.* مَطَارَاتٌ	lotnisko

ظ

ظَرْفٌ، *l. mn.* ظُرُوفٌ، أَظْرُفٌ	koperta; okoliczność
ظَلَّ (a)	pozostawać
ظَنَّ (u)	myśleć, sądzić, mniemać
ظَهَرَ (a)	pojawić się
ظَهْرٌ، *l. mn.* ظُهُورٌ، أَظْهُرٌ	grzbiet; plecy
ظُهْرٌ	południe (*pora dnia*)
ظُهُورٌ	pojawienie się, zjawienie się

ع

عَبَدَ (u)	wielbić, czcić
مَعْبَدٌ، *l. mn.* مَعَابِدُ	świątynia
عَبَّرَ (عبر)	wyrażać
عَبْرَ	przez, poprzez
إِعْتَبَرَ	uważać
عَتِيقٌ، *l. mn.* عِتَاقٌ	bardzo stary, starożytny
أَعْجَبَ (عجب)	podobać się
عَجِيبٌ	dziwny, niezwykły
عَجِيبَةٌ، *l. mn.* عَجَائِبُ	cudo, osobliwość, curiosum
عَجُوزٌ، *l. mn.* عَجَائِزُ	stary; starzec, staruszek, staruszka
عَجَلَةٌ	pośpiech
عَدَّ (u)	liczyć; uważać
إِسْتَعَدَّ	przygotować się
عَدَدٌ، *l. mn.* أَعْدَادٌ	ilość, liczba
عِدَّةٌ	kilka
مُسْتَعِدٌّ	przygotowany, gotowy
تَعَادَلَ (عدل)	być proporcjonalnym; zremisować (*sport.*)
تَعَادُلٌ	równowaga; remis
عَدَا :	prócz, oprócz
مَا عَدَا	prócz

عَدُوٌّ, *l. mn.* أَعْدَاءٌ	wróg, nieprzyjaciel
عَذْبٌ	słodki
إِعْتَذَرَ (عذر)	przepraszać; usprawiedliwiać się
عَرَبٌ	Arabowie
عَرَبَةٌ, *l. mn.* عَرَبَاتٌ	wóz, pojazd; wagon
عَرَبِيٌّ	arabski; Arab
أَلْعَرَبِيَّةُ	j. arabski
عُرُوبَةٌ	świat arabski, Arabowie
عَرَضَ (i)	wystawiać, eksponować
عَرْضٌ	pokaz, przedstawienie; seans; parada
عَرِيضٌ	szeroki
مَعْرِضٌ, *l. mn.* مَعَارِضُ	wystawa, ekspozycja
عَرَفَ (i)	znać; wiedzieć; umieć, potrafić
تَعَرَّفَ	zapoznać się
تَعَارَفَ	zapoznać się nawzajem
مَعْرِفَةٌ, *l. mn.* مَعَارِفُ	wiedza, znajomość
مَعَارِفُ (*l. mn.*)	znajomi
(عرك) مَعْرَكَةٌ, *l. mn.* مَعَارِكُ	walka
عَارٍ, (*r. ż.*) عَارِيَةٌ, *l. mn.* عُرَاةٌ	goły, nagi
عَزَقَ (i)	kopać, spulchniać
عُشْبٌ, *l. mn.* أَعْشَابٌ	trawa
عَاشِرٌ	dziesiąty
عَشْرٌ , عَشَرَةٌ	dziesięć
عِشْرُونَ	dwadzieścia
عَاشِقٌ, *l. mn.* عُشَّاقٌ	miłośnik
عَشَاءٌ, *l. mn.* أَعْشِيَةٌ	kolacja
عَصْرٌ, *l. mn.* عُصُورٌ	era, epoka
عَصْرِيٌّ	współczesny; nowoczesny
عُصْفُورٌ, *l. mn.* عَصَافِيرُ	wróbel
عَاصِمَةٌ, *l. mn.* عَوَاصِمُ	stolica
عُضْوٌ, *l. mn.* أَعْضَاءٌ	członek
عُطْلَةٌ	wakacje

(عطو) أَعْطَى (*cz. ter.* يُعْطِي)	dawać
عَظِيمٌ, *l. mn.* عِظَامٌ ، عُظَمَاءُ	wielki; wspaniały
إِنْعَقَدَ (عقد)	zostać zwołanym (*o zebraniu*)
عَلَّقَ (علق)	zawieszać
عَلَاقَةٌ, *l. mn.* عَلَاقَاتٌ	stosunek
مُعَلَّقٌ	zawieszony
عَلِمَ (a)	wiedzieć
عَلَّمَ	uczyć
تَعْلِيمٌ, *l. mn.* تَعَالِيمُ	nauczanie; wykształcenie; doktryna, nauka
عَالَمٌ	świat
عِلْمٌ, *l. mn.* عُلُومٌ	nauka
عِلْمِيٌّ	naukowy
مَعَالِمُ (*l. mn.*)	zabytki
مُعَلِّمٌ	nauczyciel
أَعْلَنَ (علن)	ogłaszać, proklamować
إِعْلَانٌ	ogłoszenie, proklamowanie
عَالٍ, (*r. ż.*) عَالِيَةٌ	wysoki
عَلَى	na
عَامٌّ	powszechny; generalny; ogólny; publiczny
عَامَّةٌ	ogół
عَامِّيٌّ	ludowy
عَمُودِيٌّ	pionowy
عَمِيقٌ	głęboki
عَمِلَ (a)	robić, pracować
إِسْتَعْمَلَ	wykorzystywać, stosować
إِسْتِعْمَالٌ	zastosowanie; używanie
عَامِلٌ, *l. mn.* عُمَّالٌ	robotnik
عَمَلٌ, *l. mn.* أَعْمَالٌ	praca
عَنْ	o; od
عِنَبٌ, *l. mn.* أَعْنَابٌ	winogrono
عِنْدَ	u, przy
عِنْدَمَا	gdy

عِنْدَئِذٍ wówczas
عُنْوَانٌ, l. mn. عَنَاوِينُ tytuł; adres
عَنَاءٌ trud
عَهِدَ (a) zlecać, polecać
مَعْهَدٌ, l. mn. مَعَاهِدُ instytut
(عود) عَادَ (u) wrócić
إِسْتَعَادَ odzyskać
عَادَةٌ, l. mn. عَادَاتٌ zwyczaj, obyczaj
عَوْدَةٌ powrót
عِيدٌ, l. mn. أَعْيَادٌ święto
عَامٌ, l. mn. أَعْوَامٌ rok
(عيش) عَاشَ (i) żyć
عَيْشٌ życie
مَعِيشَةٌ życie
عَائِلَةٌ, l. mn. عَائِلَاتٌ rodzina
(عين) عَايَنَ oglądać, badać
عَيْنٌ, l. mn. عُيُونٌ, أَعْيُنٌ oko
مُعَايَنَةٌ badanie, oglądanie; kontrola

غ

غَبَاوَةٌ głupota
غَبِيٌّ, l. mn. أَغْبِيَاءُ głupi
(غدر) غَادَرَ wyjeżdżać
مُغَادَرَةٌ wyjazd, odjazd
غَدٌ dzień jutrzejszy
غَدًا jutro
غَدَاءٌ, l. mn. أَغْدِيَةٌ obiad
غَرَبَ (u) zachodzić (*o słońcu*)
غَرْبٌ zachód (*geogr.*)
غُرُوبٌ zachód (*słońca*)
غَرِيبٌ dziwny, niezwykły

مَغْرِبٌ zachód
غُرْفَةٌ, l. mn. غُرَفٌ pokój
غَرَامٌ miłość
غَرَامٌ, l. mn. غَرَامَاتٌ gram
غَرَامِيٌّ miłosny
غَسَلَ (i) myć; prać
غَسْلٌ mycie; pranie
مَغْسَلَةٌ umywalnia
غَضِبَ (a) gniewać się, złościć się
غَضَبٌ gniew
غِطَاءٌ, l. mn. أَغْطِيَةٌ obrus, serweta
غَالٍ, (r. ż.) غَالِيَةٌ drogi
غَلَاءٌ drożyzna, wysoka cena
(غنى) غَنَّى (cz. ter. يُغَنِّي) śpiewać
أُغْنِيَّةٌ, l. mn. أَغَانٍ piosenka
غَنَاءٌ bogactwo
غِنَاءٌ śpiew
غَنِيٌّ, l. mn. أَغْنِيَاءُ bogaty
مُغَنٍّ śpiewak
(غيب) غَابَ (i) znikać; zachodzić (*o słońcu*)
مَغِيبٌ zachód (*słońca*)
غَيْرٌ coś innego, inna rzecz

ف

فَ ... ... : فَ (a) więc, (a) zatem
فَتَحَ (a) otwierać
مِفْتَاحٌ, l. mn. مَفَاتِيحُ klucz
(فتش) فَتَّشَ kontrolować; szukać

تَفْتِيشٌ	kontrola
فَحَصَ (a)	badać
فَاحِصٌ	badawczy
فَخْمٌ	wspaniały
فَرَّ (i)	uciekać
فِرَارٌ	ucieczka
تَفَرَّجَ (فرج)	oglądać
مُتَفَرِّجٌ	widz
فَرِحَ (a)	cieszyć się, weselić się
فَرَحٌ، l. mn. أَفْرَاحٌ	radość
فَرَسٌ، l. mn. أَفْرَاسٌ	koń
فُرْشَةٌ، l. mn. فُرَشٌ	szczotka
مَفْرُوشٌ	zasłany, posłany
فُرْصَةٌ، l. mn. فُرَصٌ	okazja; szansa
فَرْضٌ، l. mn. فُرُوضٌ	obowiązek
فِرْعَوْنٌ، l. mn. فَرَاعِنَةٌ	faraon
فَارِغٌ	pusty
فَرْقٌ، l. mn. فُرُوقٌ	różnica
فِرْقَةٌ، l. mn. فِرَقٌ	zespół, grupa; trupa (*teatr.*)
فَرِيقٌ	grupa; drużyna (*sport.*)
فَرَنْسِيٌّ	francuski; Francuz
فَصَلَ (i)	oddzielać
فَصْلٌ، l. mn. فُصُولٌ	rozdział; pora (roku); klasa (*w szkole*)
فِضَّةٌ	srebro
فَضَّلَ (i) (فضل)	woleć, przekładać
فِطْرٌ، l. mn. فِطْرِيَاتٌ	grzyb
فُطُورٌ	śniadanie
فَعَلَ (a)	robić, czynić
فَكَّرَ (فكر)	myśleć
تَفْكِيرٌ	myślenie
فِكْرٌ، l. mn. أَفْكَارٌ	myśl
فَاكِهَةٌ، l. mn. فَوَاكِهُ	owoc

فُكَاهَةٌ	dowcip, humor, anegdota
فَلَّاحٌ	chłop, fellah
فِيلْمٌ، l. mn. أَفْلَامٌ	film
فَمٌ، l. mn. أَفْوَاهٌ	usta
فَنٌّ، l. mn. فُنُونٌ	sztuka
فَنِّيٌّ	artystyczny
فِنْجَانٌ، l. mn. فَنَاجِينُ	filiżanka
فُنْدُقٌ، l. mn. فَنَادِقُ	hotel
فَهِمَ (a)	rozumieć
فَهْمٌ	rozumienie
فَاتَ (u) (فوت)	mijać, upływać
فَازَ (u) (فوز)	zwyciężyć; pokonać, wygrać
فَوْقَ	nad, ponad
فِي	w
فَيَضَانٌ، l. mn. فَيَضَانَاتٌ	wylew; powódź
فِيلٌ، l. mn. أَفْيَالٌ	słoń

ق

قِبْطٌ، l. mn. أَقْبَاطٌ	(*rzecz. zbior.*) Koptowie
قِبْطِيٌّ	koptyjski; Kopt
قُبَّعَةٌ، l. mn. قُبَّعَاتٌ	kapelusz
قَابَلَ (قبل)	spotkać
إِسْتَقْبَلَ	przyjąć, powitać
إِسْتِقْبَالٌ	przyjęcie, powitanie
قَبْلَ:	przed
قَبْلَ أَنْ	zanim
مُسْتَقْبَلٌ	przyszłość
مُقَابَلَةٌ	spotkanie
مُقْبِلٌ	nadchodzący; przyszły
قَتَلَ (u)	zabić
قَدْ	już; czasami; może

قَدَحٌ, *l. mn.* أَقْدَاحٌ	szklanka
قَدْرٌ, *l. mn.* أَقْدَارٌ	ilość, wielkość
قَدَّمَ (قدم)	przedstawiać; udzielać, okazać (np. przysługę)
تَقَدَّمَ	posuwać się naprzód; podchodzić; śpieszyć się (*o zegarku*)
قَدَمٌ, *l. mn.* أَقْدَامٌ	noga, stopa
قُدُومٌ	przyjście; przyjazd
قَدِيمٌ, *l. mn.* قُدَمَاءُ, قُدَامَى	stary
مِقْدَامٌ	nieustraszony
قَذِرٌ	brudny
قَرَّرَ (قرّ)	postanawiać, decydować
قَارَّةٌ, *l. mn.* قَارَّاتٌ	kontynent, ląd
مَقَرٌّ, *l. mn.* مَقَارُّ	siedziba, rezydencja
(a) قَرَأَ	czytać
قَارِئٌ, *l. mn.* قُرَّاءٌ	czytelnik
قِرَاءَةٌ	czytanie, lektura
قُرْآنٌ	czytanie; (z rodz. 'al) — Koran
تَقَارَبَ (قرب)	zbliżać się nawzajem
إِقْتَرَبَ (مِنْ)	zbliżać się (do...)
أَقَارِبُ (*l. mn.*)	krewni
تَقَارُبٌ	zbliżenie
قَرِيبٌ	bliski
إِقْتَرَحَ (على) (قرح)	proponować
قِرْشٌ, *l. mn.* قُرُوشٌ	piastr
قَارَنَ (قرن)	porównywać
قَرْيَةٌ, *l. mn.* قُرًى	wieś, wioska
(i) قَسَمَ	dzielić
قِسْمٌ, *l. mn.* أَقْسَامٌ	część, odcinek; oddział, sekcja
قَاسٍ, *l. mn.* قُسَاةٌ	okrutny, srogi
(u) قَصَّ (على)	opowiadać
قِصَّةٌ, *l. mn.* قِصَصٌ	historia, opowiadanie; nowela
(i) قَصَدَ	kierować się (do, ku)

إِقْتِصَادِيٌّ	gospodarczy, ekonomiczny
قَصْدٌ	cel; zamiar, zamysł
قَصْرٌ, *l. mn.* قُصُورٌ	pałac
قَصِيرٌ, *l. mn.* قِصَارٌ	krótki
(i) قَضَى	spędzać (np.: czas)
قَضَاءٌ	spędzanie (np.: czasu)
قِطَارٌ, *l. mn.* قِطَارَاتٌ	pociąg
(a) قَطَعَ	przeciąć; zerwać
إِنْقَطَعَ	zostać odciętym, zerwanym
إِنْقِطَاعٌ	zerwanie, przerwanie; przerwa
قِطْعَةٌ, *l. mn.* قِطَعٌ	kawałek; sztuka
قُطْنٌ	bawełna
قُطْنِيٌّ	bawełniany
قَاعِدَةٌ, *l. mn.* قَوَاعِدُ	baza, podstawa; reguła
قَفَصٌ, *l. mn.* أَقْفَاصٌ	klatka
(u) قَفَلَ	zamykać
إِسْتَقَلَّ (قلّ)	uniezależnić się
إِسْتِقْلَالٌ	niepodległość, niezależność
قَلِيلٌ, *l. mn.* قَلَائِلُ	nieduży, nieliczny
قَلِيلًا	mało; trochę
قَلْبٌ, *l. mn.* قُلُوبٌ	serce
قَلَّدَ (قلد)	naśladować
تَقْلِيدٌ, *l. mn.* تَقَالِيدُ	naśladowanie; tradycja
تَقَلَّصَ (قلص)	kurczyć się
قَلَمٌ, *l. mn.* أَقْلَامٌ	pióro
قَنَاةٌ, *l. mn.* قَنَوَاتٌ	kanał
قَهْوَةٌ	kawa
مَقْهًى, *l. mn.* مَقَاهٍ	kawiarnia
(u) قَادَ (قود)	kierować, przewodzić; dowodzić
قَائِدٌ, *l. mn.* قُوَّادٌ، قَادَةٌ	wódz, przywódca; dowódca

قَالَ (قول) (u) — powiedzieć; rzec; mówić

قَوْلٌ, *l. mn.* أَقْوَالٌ — słowa; mowa

مَقَالٌ — artykuł (w gazecie)

مَقَالَةٌ, *l. mn.* مَقَالَاتٌ — artykuł

قَامَ (قوم) (u) — wstawać; powstawać

قَاوَمَ — opierać się, sprzeciwiać się

أَقَامَ — ustanowić; urządzić

قَوْمٌ, *l. mn.* أَقْوَامٌ — naród

قَوْمِيٌّ — narodowy

قِيمَةٌ, *l. mn.* قِيَمٌ — wartość

قُوَّةٌ, *l. mn.* قُوَّاتٌ, قُوًى — siła

قَوِيٌّ — silny

قَاسَ (قيس) (i) — mierzyć

ك

كَ، كِ (*r. ż.*) — (*zaim. suf.*) twój, twoja, twoje

كَ — jak, jako

كَمَا — jak i..., zarówno jak; tak jak

كَافِيَار — kawior

كَأْسٌ, *l. mn.* كُؤُوسٌ — kielich, puchar

كَبِيرٌ, *l. mn.* كِبَارٌ — duży

كَتَبَ (u) — pisać

كَاتِبٌ, *l. mn.* كُتَّابٌ — pisarz

كِتَابٌ, *l. mn.* كُتُبٌ — książka

كِتَابَةٌ — pisanie; pisownia

مَكْتَبَةٌ, *l. mn.* مَكْتَبَاتٌ — biblioteka; księgarnia

مَكْتَبٌ, *l. mn.* مَكَاتِبُ — biuro, urząd

كَثُرَ (u) — być obfitym, obfitować

كُرْسِيٌّ, *l. mn.* كَرَاسِيُّ — krzesło

كُرَةٌ, *l. mn.* كُرَاتٌ — kula; piłka

كَشَفَ (على) (i) — badać (chorego)

كُشْكٌ, *l. mn.* أَكْشَاكٌ — kiosk

كِفَاحٌ — walka

كُلٌّ — całość; cały, cała, całe; każdy, każda, każde; wszyscy

كَلَّا — wcale nie, bynajmniej

كُلِّيَّةٌ — całość; wydział, fakultet

كِلَا, *r. ż.* كِلْتَا — obaj, obydwaj, obie

كَلَّفَ (كلف) — kosztować

تَكَلَّمَ (كلم) — mówić; rozmawiać

كَلَامٌ — słowa, mowa

كَلِمَةٌ, *l. mn.* كَلِمَاتٌ — słowo

كَمْ ؟ — ile

بِكَمْ — za ile (?) po ile (?)

كَمِّيَّةٌ — ilość

كَامِلٌ — pełny, cały, zupełny

كَانُونُ الأَوَّلُ — grudzień

كَانُونُ الثَّانِي — styczeń

كَانَ (كون) (u) — być, istnieć

كَوَّنَ — tworzyć, formować

تَكَوَّنَ — kształtować się; składać się

مَكَانٌ, *l. mn.* أَمَاكِنُ — miejsce

كَيْفَ — jak (?) w jaki sposób (?)

كِيلُوغْرَامٌ, *l. mn.* كِيلُوغْرَامَاتٌ — kilogram

كِيلُومِتْرٌ, *l. mn.* كِيلُومِتْرَاتٌ — kilometr

ل

لَ	*partykuła potwierdzenia*
لِ	(*przyimek*) dla; z powodu, ze względu; niech
لَا	nie
لَاءَمَ (لأم)	odpowiadać, być odpowiednim
مُلَائِم	odpowiedni
لَبِسَ (a)	ubierać, nosić
مَلَابِس (*l. mn.*)	odzież; bielizna
لَبَن	mleko
لَاحَظَ (لحظ)	zauważyć, dostrzec
لَحْم	mięso
لَذِيذ, *l. mn.* لِذَاذ	słodki, rozkoszny
لَازِم	konieczny, niezbędny
لَصِقَ (a)	przyklejać, przylepiać
لَطِيف, *l. mn.* لِطَاف	miły; uprzejmy
لَعِبَ (a)	grać; bawić się
لَاعِب	gracz; zawodnik
لُعْبَة, *l. mn.* لُعَب	zabawka
مَلْعَب, *l. mn.* مَلَاعِب	stadion
لُغَة, *l. mn.* لُغَات	język
لَفَتَ (i)	zwracać (uwagę)
لَقِيَ (a)	spotkać, zetknąć się
لَاقَى	spotykać; napotykać
لِقَاء	spotkanie
لَكِنَّ, لَكِنْ	ale, jednak(że)
لِكَيْ	aby, żeby
لَمْ	(*przeczenie w czasie przeszłym*) nie
لِمَاذَا	dlaczego (?)
لَمَّا	gdy, kiedy; skoro
لَمْحَة, *l. mn.* لَمَحَات	spojrzenie, rzut oka; migawka

لَمَعَ (a)	błyszczeć, lśnić
لَنْ	(*przeczenie w czasie przyszłym*) nie
لَهْجَة	dialekt, narzecze
لَهَا (u) (*cz. ter.* يَلْهُو) (لهو)	bawić się, zabawiać się
مَلْهًى, *l. mn.* مَلَاهٍ	lokal rozrywkowy, kabaret
لَوْ	jeśli, jeżeli
لَوْن, *l. mn.* أَلْوَان	kolor, barwa
مُلَوَّن	kolorowy
لَيْسَ	nie ma; nie jest
لَيْل, *l. mn.* لَيَالٍ	noc (*w sensie ogólnym*)
لَيْلَة	noc
لَيْمُون	(*rzecz. zbior.*) cytryny

م

مَا :	co
مَاذَا	co (?)
مِائَة, *l. mn.* مِئَات	sto; setka
تَمَتَّعَ (بِـ) (متع)	rozkoszować się (czymś), cieszyć się (czymś)
مُمْتِع	ciekawy, interesujący
مَثَّلَ (مثل)	reprezentować
مِثْل, *l. mn.* أَمْثَال	taki jak, podobny...
مِثْلَ	jak, tak jak
مَثَل, *l. mn.* أَمْثَال	przykład; przysłowie
مَجْد	sława
أَمَدَّ (مدّ)	zaopatrywać
إِمْتَدَّ	ciągnąć się, rozciągać się
مُدَّة, *l. mn.* مُدَد	okres
مَدِينَة, *l. mn.* مُدُن	miasto
مَرَّ (u) (بِـ)	przechodzić, mijać
إِسْتَمَرَّ	ciągnąć się, trwać

إِسْتِمْرَارٌ	ciągłość; kontynuacja
مَرَّةٌ، l. mn. مَرَّاتٌ، مِرَارٌ	raz
مَمَرٌّ، l. mn. مَمَرَّاتٌ	przejście, korytarz
مَرْأَةٌ	kobieta
مَرْجٌ، l. mn. مُرُوجٌ	łąka, pastwisko
مَرِحَ (a)	weselić się, zabawiać się
مَرَحٌ	radość, uciecha
مَرَّضَ (مرض)	pielęgnować
مَرَضٌ، l. mn. أَمْرَاضٌ	choroba
مَرِيضٌ، l. mn. مَرْضَى	chory; pacjent
مُمَرِّضَةٌ	pielęgniarka
مَرَّنَ (مرن)	ćwiczyć
تَمْرِينٌ، l. mn. تَمَارِينُ	ćwiczenie
مَسَحَ (a)	zmazywać, ścierać
مِسَاحَةٌ	powierzchnia, obszar
مَسَاءٌ، l. mn. أَمْسِيَةٌ	wieczór
مَشَطَ (u)	czesać (*włosy*)
مُشْطٌ، l. mn. أَمْشَاطٌ	grzebień
مَشَى (i)	iść; maszerować
مَشْيٌ	marsz
مِصْرِيٌّ	egipski; Egipcjanin
مَضَى (i)	upływać, mijać (*o czasie*)
مَاضٍ، (r. ż.) مَاضِيَةٌ	ubiegły, miniony
مَعَ	z
مَعًا	razem
مَكَثَ (u)	przebywać, znajdować się
مُكُوثٌ	pobyt
أَمْكَنَ (مكن)	móc, być możliwym
مُمْكِنٌ	możliwy
مَلَأَ (a)	napełniać
مَلِيءٌ	pełny, napełniony
مِلْحٌ	sól

مَلَكَ (i)	mieć, posiadać
أَمْلَى (على) (ملو)	dyktować
إِمْلَاءٌ، l. mn. أَمَالٍ	dyktando
مِلْيَارٌ، l. mn. مِلْيَارَاتٌ	miliard
مَلِّيمٌ، l. mn. مَلِّيمَاتٌ	mallim (jedn. monet. = 1/1000 funta egipsk.)
مَلْيُونٌ، l. mn. مَلَايِينُ	milion
مَنْ	kto(?) ten kto; który(?) ten, który
مِنْ	z; od; przez; (*porówn.*) niż, od
مِنْ أَيْنَ	skąd?
مُنْذُ	od (czasu), od; ......temu
مَنَعَ (a)	zabraniać
إِمْتَنَعَ (عَنْ)	wstrzymać się, powstrzymać się (od...)
مَاهِرٌ	sprawny; zręczny, wykwalifikowany
مَهْمَا	cokolwiek (by)...... jakkolwiek (by)
مِهْنَةٌ، l. mn. مِهَنٌ	zawód
مِهْنِيٌّ	zawodowy
مَاتَ (u) (موت)	umrzeć
مَوْتٌ	śmierć
مُوسِيقَى	muzyka
مَاءٌ، l. mn. مِيَاهٌ	woda
مَائِيٌّ	wodny
إِمْتَازَ (ميز)	wyróżniać się, odznaczać się
مَيْدَانٌ، l. mn. مَيَادِينُ	plac

ن

نَبِيٌّ، l. mn. أَنْبِيَاءُ	prorok
نَبَضَ (i)	pulsować, bić
نَابِضٌ	pulsujący
نَبَعَ (a)	wypływać (o rzece)
أَنْتَجَ (نتج)	produkować, wytwarzać
إِنْتَاجٌ	produkcja

نَاجِحٌ	pomyślny, udany
نَجَاحٌ, *l. mn.* نَجَاحَاتٌ	sukces, powodzenie
نَحْنُ	my
نَدَامَةٌ	żal, skrucha
نَادَى (ندو)	wzywać, wołać, zwoływać
نَادٍ, *l. mn.* أَنْدِيَةٌ	klub
نَزَلَ (i)	schodzić; wysiadać
مَنْزِلٌ, *l. mn.* مَنَازِلُ	mieszkanie
نُزْهَةٌ, *l. mn.* نُزَهٌ	spacer
نَاسَبَ (نسب)	odpowiadać, nadawać się,
مُنَاسِبٌ	odpowiedni, stosowny
نِسْبَةٌ	stosunek, proporcja
نَسِيجٌ, *l. mn.* أَنْسِجَةٌ	tkanina
نَسَمَةٌ, *l. mn.* نَسَمَاتٌ	mieszkaniec (*przy wymienianiu liczby ludności*)
نِسَاءٌ (*l. mn.*)	kobiety
نَسِيَ (a)	zapomnieć
نَشَرَ (u)	publikować, wydawać
نَشْرٌ	publikowanie, wydawanie
نَشِيطٌ, *l. mn.* نُشَطَاءُ	aktywny, energiczny
نَشَاطٌ	działalność; aktywność
نَصٌّ, *l. mn.* نُصُوصٌ	tekst
نَصَبَ (u)	ustawiać, rozstawiać; rozbijać (np. namiot)
إِنْتَصَرَ (عَلَى) (نصر)	zwyciężać
إِنْتِصَارٌ	zwycięstwo
نَاصِرٌ, *l. mn.* أَنْصَارٌ	zwolennik, stronnik, obrońca; (*l. mn.*) partyzanci
مُنْتَصَفٌ (نصف)	połowa
نِصْفٌ, *l. mn.* أَنْصَافٌ	połowa
نَضِجَ (a)	dojrzewać
مِنْطَقَةٌ, *l. mn.* مَنَاطِقُ (نطق)	rejon; strefa
نَظَرَ (u)	patrzyć, spoglądać
إِنْتَظَرَ	czekać

إِنْتِظَارٌ	czekanie
نَظْرَةٌ, *l. mn.* نَظَرَاتٌ	spojrzenie
نَظَّفَ (نظف)	czyścić
نَظَّمَ (نظم)	organizować
إِنْتَظَمَ	uregulować się; być regularnym
إِنْتِظَامٌ	regularność
نِظَامٌ, *l. mn.* نُظُمٌ, أَنْظِمَةٌ	system; ustrój
أَنْعَشَ (نعش)	ożywiać
إِنْتَعَشَ	ożywiać się
مُنْعِشٌ	ożywczy, orzeźwiający
نَعَمْ	(*partyk. afirmacji*) tak
نَفِدَ (a)	skończyć się, wyczerpać się
نَافِذَةٌ, *l. mn.* نَوَافِذُ	okno
نَافَسَ (نفس)	konkurować, rywalizować
مُنَافَسَةٌ	konkurencja, rywalizacja
نَفْسٌ, *l. mn.* نُفُوسٌ, أَنْفُسٌ	dusza; (*z zaim. suf.*) sam; ten sam
نَقْدٌ, *l. mn.* نُقُودٌ	pieniądze
نَقْدِيٌّ	pieniężny
نَقَلَ (u)	przenosić, przewozić
تَنَقَّلَ	przenosić się
تَنَقُّلٌ	przenoszenie się
نَقْلٌ	przenoszenie, przewóz, transport
نَقِيٌّ	czysty
نَمِرٌ, *l. mn.* أَنْمَارٌ	tygrys
نُمْرَةٌ	numer; numer (np. programu)
نَهَارٌ, *l. mn.* نُهُرٌ	dzień
نَهْرٌ, *l. mn.* أَنْهُرٌ	rzeka
نَهَضَ (a)	wstawać
أَنْهَى (نهو)	kończyć
إِنْتَهَى	kończyć się
إِنْتَهَى (مِنْ)	kończyć (coś)
إِنْتِهَاءٌ	skończenie, koniec

إِنْتِهَاءٌ	zakończenie
نِهَايَةٌ	koniec
مَنَاخٌ (نوخ)	klimat
مَنَارَةٌ, *l. mn.* مَنَائِرُ (نور)	minaret
نَارٌ, *l. mn.* نِيرَانٌ	ogień
نُورٌ, *l. mn.* أَنْوَارٌ	światło
نَيِّرٌ	jasny
نَاسٌ	ludzie
نَوْعٌ, *l. mn.* أَنْوَاعٌ	rodzaj, gatunek
(a) نَامَ (نوم)	spać
نَوْمٌ	sen
نِيسَانُ	kwiecień
(a) نَالَ (نيل)	dostać, uzyskać

ه

هَا	oto
هِبَةٌ	(p. وهب)
(u) هَبَطَ	spadać, opadać; obniżać się
(u) هَجَمَ (على)	atakować
هُجُومٌ	natarcie, atak
هَادِئٌ	spokojny
هُدُوءٌ	spokój
هَدِيَّةٌ, *l. mn.* هَدَايَا	podarek, dar
هٰذَا, (*r. ż.*) هٰذِهِ, *l. mn.* هٰؤُلَاءِ	ten; to
هٰذِهِ	ta; te (*l. mn.* w stosunku do rzeczown. nieżywotn.)
هَرَمٌ, *l. mn.* أَهْرَامٌ	piramida
(i) هَزَمَ	zwyciężyć, pokonać
هٰكَذَا	tak, w ten sposób
هَلْ	czy(ż)?
هِلَالٌ, *l. mn.* أَهِلَّةٌ	półksiężyc

هُمْ	oni
إِهْتَمَّ (هم)	interesować się
إِهْتِمَامٌ	zainteresowanie
أَهَمِّيَّةٌ	znaczenie
مُهِمٌّ	ważny, mający znaczenie
هُمَا	oni obaj, one obie
هُنَّ	one
هُنَا	tutaj
هُنَاكَ, هُنَالِكَ	tam
مُهَنْدِسٌ (هندس)	inżynier
هُوَ	on; to
هَائِلٌ	straszny; ogromny
هٰؤُلَاءِ	ci
هُولَانْدِيٌّ	holenderski; Holender
هَوَاءٌ	powietrze, atmosfera
هِيَ	ona; one (*l. mn.* w stosunku do rzeczown. nieżywotn.)

و

وَ	i, a
وَثِقَ (i) (*cz. ter.* يَثِقُ) (بِ)	wierzyć, ufać (komuś)
ثِقَةٌ	zaufanie
وَجَدَ (*cz. ter.* يَجِدُ)	znaleźć; (*str. bierna*) być, istnieć; znajdować się
وُجُودٌ	byt, istnienie; obecność (czegoś)
أَوْجَزَ (وجز)	skracać; mówić lakonicznie
إِيجَازٌ	
بِالْإِيجَازِ	lakonicznie, pokrótce, krótko
وَجْهٌ, *l. mn.* وُجُوهٌ, أَوْجُهٌ	twarz
وَحَّدَ (وحد)	jednoczyć
تَوْحِيدٌ	zjednoczenie

وَاحِدٌ، (r. ż.) وَاحِدَةٌ — jeden
وَحْدَةٌ — samotność
وَحْدَةٌ، l. mn. وَحَدَاتٌ — jedność; jednostka
وَحِيدٌ — jedyny; samotny
تَوَحَّشَ (وحش) — zdziczeć
مُتَوَحِّشٌ — dziki
وَدَّعَ (ودع) — żegnać; żegnać się (z kimś)
وَدَاعٌ — pożegnanie
وَادٍ، l. mn. أَوْدِيَةٌ، وِدْيَانٌ — dolina; wadi
وَرَقٌ، l. mn. أَوْرَاقٌ — liście; papier
وَرَقَةٌ، l. mn. وَرَقَاتٌ — liść; papier (kawałek)
وَرَاءَ — za
وَزَنَ (i) (cz. ter. يَزِنُ) — ważyć
وَزْنٌ، l. mn. أَوْزَانٌ — waga, ciężar
وَاسِطَةٌ، l. mn. وَسَائِطُ — środek, sposób
وَسَطٌ، l. mn. أَوْسَاطٌ — środek, centrum
وَاسِعٌ — szeroki, obszerny
وَسِيلَةٌ، l. mn. وَسَائِلُ — środek (np. transportu)
وَصَلَ (i) (cz. ter. يَصِلُ) — przybyć, przyjechać
وَاصَلَ — kontynuować
أَوْصَلَ — dowozić, doprowadzać
وُصُولٌ — przybycie, przyjazd
وَضَحَ (i) (cz. ter. يَضِحُ) — być jasnym, oczywistym
اِتَّضَحَ (وضح) — wyjaśnić się; okazać się
وَاضِحٌ — jasny, oczywisty
وَضَعَ (a) (cz. ter. يَضَعُ) — kłaść
وَضْعٌ — umieszczenie; położenie, sytuacja
مُوَاطِنٌ (وطن) — obywatel
وَطَنٌ، l. mn. أَوْطَانٌ — ojczyzna
وَطَنِيٌّ — ojczysty, rodzinny, rodzimy
وَظَّفَ (وظف) — zatrudniać
مُوَظَّفٌ — urzędnik

وَفْدٌ، l. mn. وُفُودٌ — delegacja
وَافَقَ (عَلَى) (وفق) — zgodzić się (na coś)
اِتَّفَقَ (عَلَى) — porozumieć się, zawrzeć porozumienie (*w sprawie czegoś*)
اِتِّفَاقٌ — zgodność; porozumienie, układ
وَفْقٌ؛
وَفْقًا لِ... — zgodnie z..., stosownie do...
وَقْتٌ، l. mn. أَوْقَاتٌ — czas
وَقَعَ (a) (cz. ter. يَقَعُ) — padać, wpadać; znajdować się, leżeć; mieć miejsce, zdarzyć się
وَقَفَ (i) (cz. ter. يَقِفُ) — zatrzymać się; stać; wstawać, podnosić się
وُقُوفٌ — stanie; wstawanie
وَلَدَ (i) (cz. ter. يَلِدُ) — rodzić; (*str. bierna*) urodzić się
وَالِدٌ — ojciec
وَالِدَةٌ — matka
وَالِدَانِ (l. podw.) — rodzice
وَلَدٌ، l. mn. أَوْلَادٌ — chłopiec; dziecko
تَوَلَّى (ولى) — owładnąć ogarnąć (np. uczucie)
وَهَبَ (a) (cz. ter. يَهَبُ) — dać, darować
هِبَةٌ، l. mn. هِبَاتٌ — dar

ي

يَا — (*partykuła wykrzyknikowa*) o!
يَئِسَ (a) — rozpaczać
يَدٌ، l. mn. أَيْدٍ — ręka
يَدَوِيٌّ — ręczny
أَيْقَظَ (يقظ) — budzić
اِسْتَيْقَظَ — zbudzić się
يَوْمٌ، l. mn. أَيَّامٌ — dzień
يَوْمِيٌّ — dzienny; codzienny

NAJCZĘŚCIEJ UŻYWANE FORMY LICZBY MNOGIEJ NIEREGULARNEJ (tzw. ŁAMANEJ)

Wzór liczby pojedynczej	Przykład		Wzór liczby mnogiej	Przykład
فَعْلٌ	بَيْتٌ	dom	فُعُولٌ	بُيُوتٌ
فَعَلٌ	مَطَرٌ	deszcz	أَفْعَالٌ	أَمْطَارٌ
فَعْلٌ	فَرْخٌ	kurczę	أَفْعَالٌ	أَفْرَاخٌ
فِعْلٌ	طِفْلٌ	dziecko	أَفْعَالٌ	أَطْفَالٌ
فُعْلٌ	قُفْلٌ	kłódka	أَفْعَالٌ	أَقْفَالٌ
فَاعِلٌ	صَاحِبٌ	przyjaciel	أَفْعَالٌ	أَصْحَابٌ
فَعِيلَةٌ	مَدِينَةٌ	miasto	فُعُلٌ	مُدُنٌ
فَعَالٌ	طَعَامٌ	pokarm	أَفْعِلَةٌ	أَطْعِمَةٌ
فَعْلَانٌ	كَسْلَانٌ	leniwy	فَعَالَى	كَسَالَى
فَعِيلَةٌ	هَدِيَّةٌ	podarunek	فَعَالَى	هَدَايَا
فَاعِلَةٌ	زَاوِيَةٌ	kąt	فَعَالَى	زَوَايَا
فَعِيلٌ	أَمِيرٌ	książę, emir	فُعَلَاءُ	أُمَرَاءُ
	وَزِيرٌ	minister		وُزَرَاءُ
فَاعِلٌ	شَاعِرٌ	poeta	فُعَلَاءُ	شُعَرَاءُ
فَعِيلٌ	صَدِيقٌ	przyjaciel	أَفْعِلَاءُ	أَصْدِقَاءُ
فَعَالٌ	غَزَالٌ	gazela	فِعْلَانٌ	غِزْلَانٌ
فُعَالٌ	غُلَامٌ	chłopiec	فِعْلَانٌ	غِلْمَانٌ
فَعَلٌ	بَلَدٌ	kraj	فُعْلَانٌ	بُلْدَانٌ
فَاعِلٌ	فَارِسٌ	jeździec	فُعْلَانٌ	فُرْسَانٌ
فَعْلَلٌ	كَوْكَبٌ	planeta	فَعَالِلُ	كَوَاكِبُ
فَعْلَلَةٌ	تَرْجَمَةٌ	tłumaczenie	فَعَالِلُ	تَرَاجِمُ

Wzór liczby pojedynczej	Przykład		Wzór liczby mnogiej	Przykład
تَفْعِلَةٌ	تَجْرِبَةٌ	doświadczenie	تَفَاعِلُ	تَجَارِبُ
مَفْعَلٌ	مَعْهَدٌ	instytut	مَفَاعِلُ	مَعَاهِدُ
مَفْعَلَةٌ	مَدْرَسَةٌ	szkoła	مَفَاعِلُ	مَدَارِسُ
أَفْعَلٌ	أَرْمَلٌ	wdowiec	أَفَاعِلُ	أَرَامِلُ
أَفْعَلَةٌ	أَرْمَلَةٌ	wdowa	أَفَاعِلُ	أَرَامِلُ
فُعْلُولٌ	صُنْدُوقٌ	skrzynka	فَعَالِيلُ	صَنَادِيقُ
تَفْعِيلٌ	تَقْرِيرٌ	raport	تَفَاعِيلُ	تَقَارِيرُ
مَفْعُولٌ	مَجْنُونٌ	szalony	مَفَاعِيلُ	مَجَانِينُ
مِفْعَالٌ	مِفْتَاحٌ	klucz	مَفَاعِيلُ	مَفَاتِيحُ
أُفْعُولٌ	أُسْلُوبٌ	styl	أَفَاعِيلُ	أَسَالِيبُ
فِعَالٌ	سِلَاحٌ	broń	أَفْعِلَةٌ	أَسْلِحَةٌ
فُعَالٌ	سُؤَالٌ	pytanie	أَفْعِلَةٌ	أَسْئِلَةٌ
فَعُولٌ	عَمُودٌ	kolumna	أَفْعِلَةٌ	أَعْمِدَةٌ
فِعَالٌ	كِتَابٌ	książka	فُعُلٌ	كُتُبٌ
فَاعِلٌ	كَاتِبٌ	pisarz	فُعَّالٌ	كُتَّابٌ
فَاعِلٌ	سَاحِلٌ	brzeg	فَوَاعِلُ	سَوَاحِلُ
فَاعِلَةٌ	حَادِثَةٌ	wypadek	فَوَاعِلُ	حَوَادِثُ
فَعِيلٌ	طَرِيقٌ	droga	فُعُلٌ	طُرُقٌ
فُعْلَةٌ	رُتْبَةٌ	stopień, ranga	فُعَلٌ	رُتَبٌ
فَعْلَةٌ	دَوْلَةٌ	państwo	فُعَلٌ	دُوَلٌ
فِعْلَةٌ	قِطْعَةٌ	kawałek	فِعَلٌ	قِطَعٌ
فَاعِلٌ	خَادِمٌ	sługa	فَعَلٌ	خَدَمٌ
فَعْلٌ	كَلْبٌ	pies	فِعَالٌ	كِلَابٌ
فَعُلٌ	رَجُلٌ	człowiek	فِعَالٌ	رِجَالٌ
فَعَلٌ	جَبَلٌ	góra	فِعَالٌ	جِبَالٌ
فُعْلَةٌ	بُقْعَةٌ	miejsce	فِعَالٌ	بِقَاعٌ
فَعْلَةٌ	قَصْعَةٌ	talerz, miska	فِعَالٌ	قِصَاعٌ
فَعَلٌ	أَسَدٌ	lew	فُعُولٌ	أُسُودٌ
فَعِلٌ	مَلِكٌ	król	فُعُولٌ	مُلُوكٌ

Wzór liczby pojedynczej	Przykład		Wzór liczby mnogiej	Przykład
فَعْلٌ	وَجْهٌ	twarz	أَفْعُلٌ ,فُعُولٌ	أَوْجُهٌ ,وُجُوهٌ
	عَيْنٌ	oko		أَعْيُنٌ ,عُيُونٌ
فِعْلٌ	رِجْلٌ	noga	أَفْعُلٌ	أَرْجُلٌ
فَعَلٌ	حَجَرٌ	kamień	فِعَالَةٌ	حِجَارَةٌ
فَعْلَاءُ	صَحْرَاءُ	pustynia	فَعَالَى	صَحَارَى

SPIS TREŚCI